

Tartalom

1. Bevezetés.....	1
2. Személyi állomány	2
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi	4
3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai	4
3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti terület	4
3.1.2. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesíteni tervezett (védelemre tervezett) területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék). 5	
3.1.3. „Ex lege” védett természeti területek (láp, szikes tó, víznyelő, forrás, kunhalom, földvár).....	6
3.1.4. „Ex lege” védett természeti értékek	6
3.1.5. Natura 2000 területek	6
3.1.6. Nemzetközi jelentőségű területek	12
3.1.7. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei	13
3.2. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek	14
3.3. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek:	14
3.3.1. Erdőrezervátumok	14
3.3.2. Országos Ökológiai Hálózat.....	15
3.4. Magas Természeti Értékű Területek	16
4. Kutatás és monitorozás.....	17
4.1. Kutatás.....	17
4.2. Monitorozás.....	26
4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként	85
4.4. Jelentési kötelezettség (EU, nemzetközi egyezmény, nemzetközi szervezet)	85
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység.....	86
5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek	86
5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek és céldokumentumok	87

5.2. Élőhely-fenntartás, kezelés.....	93
5.2.1. Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások	93
5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése.....	101
5.3. Élőhely-rehabilitáció	106
5.4. Fajmegőrzési tevékenységek (fajok és élőhelyek szerinti bontásban, feltüntetve a helyszínt)	108
5.4.1. A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások	108
5.4.2. Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése.....	109
5.4.3. Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése.....	112
5.4.4. Védett és közösségi jelentőségű fajok kártételei.....	112
5.5. Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek.....	114
5.6. Természetvédelmi mentőtevékenység.....	117
6. Saját vagyonkezelésű területeken folyó tevékenység	119
6.1. Területvásárlások, kisajátítások adatai.....	119
6.2. Génmegőrzés	120
6.2.1. Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében	120
6.2.2. Egyéb állatállomány, kezelésük	122
6.2.3. Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények	124
6.3. A nemzeti park igazgatóság vagyonkezelésében (saját vagyonkezelésben) álló erdőterületek.....	124
6.4. Vadászterületeken folyó vadállomány szabályozás	136
6.5. Halgazdálkodási vízterületek	138
6.5.1. Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek	139
6.5.2. Védett természeti területen található halastavak	141
7. Tájvédelem	142
7.1. Egyedi tájértékek (településenkénti kimutatás, változások)	142
7.2. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben	145

7.3. Település- és területrendezési tervek, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás	145
7.4. Tájképvédelmi övezetek módosítása.....	147
7.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások.....	147
8. Projektek.....	148
9. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	157
9.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma	157
9.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés/jogsegély a hatóságok.....	157
9.1.2. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdő területek.....	159
9.1.3. Jelentési feladatok a Minisztérium számára: természetvédelmi szakmai főosztályok, Költségvetési, HEO stb. bontásban	164
9.1.4. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés	165
9.2. Szabálysértés	165
9.3. Természetvédelmi bírság.....	166
9.4. Büntető ügyek	166
9.5. Polgári perek	167
9.6. Egyéb jogi ügyek.....	167
10. Természetvédelmi Őrszolgálat.....	168
10.1. Alapadatok	168
10.1.1. Személyi feltételek	168
10.1.2. Technikai felszereltség, őrszolgálati irodák.....	169
10.1.3. Polgári természetőrök.....	170
10.2. Feladatellátás.....	171
10.2.1. Hatósági feladatellátás.....	171
10.2.2. Együttműködés más hatóságokkal	171
10.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása	172
11. Költségvetés és vagyon	173
11.1. Kiadások.....	173
11.2. Bevételek.....	179

11.3. Vagyon	183
11.3.1. Befektetett eszközök	183
11.3.2. Forgóeszközök	186
11.4. Épületek.....	187
11.5. Eszközök	187
12. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok.....	190
12.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra.....	190
12.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok	190
12.1.2. Tanösvények.....	190
12.1.3. Egyéb bemutatóhelyek	192
12.1.4. Természetiskolai minősítésre felterjesztett helyszínek	192
12.1.5. Szálláshelyek.....	192
12.1.6. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények	193
12.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások	193
12.2.1. Szakvezetéses túrák, speciális túrák.....	193
12.2.2. Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények.....	196
12.2.3. Természetiskolai minősítésre felterjesztett programszolgáltatás	196
12.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások	196
12.2.5. Kiadványok	200
12.2.6. Látogatóstatisztika.....	200
12.2.7. Környezeti nevelési statisztika	202
12.3. Társadalmi kapcsolatok.....	208
12.3.1. Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása	208
12.3.2. Natúrparkokkal való kapcsolat.....	213
12.3.3. Kommunikáció – hírlevelek, honlapok, rendszeres kiadványok.....	213
12.4. Tervezett fejlesztések	215
12.5. Együttműködési megállapodások.....	216
12.6. Fontosabb események	216

13. Közfoglalkoztatás.....	219
14. Belföldi és külföldi együttműködés	221
15. Ellenőrzés	226
16. Éves munka legfontosabb összefoglalása	239
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (munkaterv), külön részletezve a tervezett pályázatok ütemezését és megalósítását.....	242

Jelentés

a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
2023. évi szakmai tevékenységéről

Pécs 2024.04.02.

PH.

.....

Závoczky Szabolcs

Igazgató

A jelentést elfogadom.

.....

Balczó Bertalan

helyettes államtitkár

1. Bevezetés

Jelen dokumentum a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (DDNPI) 2023. évi tevékenységét összefoglaló beszámoló.

A Beszámoló bemutatja az Igazgatóság éves stratégiai céljait, és az ahhoz kapcsolódó operatív intézkedések végrehajtását, a Nemzeti Környezetvédelmi Program és a Nemzeti Természetvédelmi Alapterv meghatározott feladataival összhangban, melynek keretében áttekintettük a tájegységek és a különböző szakterületek legfontosabb feladatait és eredményeit.

A tevékenységek zömét - a természetvédelem keretein belül általában - több éven keresztül végezzük, így esetlegesen átfedések lehetnek az elmúlt évekkel.

2. Személyi állomány

A 2023. évi átlagos statisztikai állományi létszám 134 főt jelentett az alábbi megoszlásban:

- Kormánytisztviselő: 78 fő
- Munka törvénykönyve hatálya alá tartozó: 45 fő
- Közfoglalkoztatott: 11 fő

Igazgatóságunkon szakképzett, magas szakmai felkészültséggel rendelkező munkatársak dolgoznak. A személyi állomány 78 fő felsőfokú, 44 fő középfokú, 19 fő alacsony fokú végzettséggel rendelkezik, valamint 48 fő angol és/vagy német illetve orosz nyelvtudással. A létszám-
mintegy 69%-át képezik a tájegységekben dolgozó természetvédelmi őrök, referensek, szakreferensek, munkavállalók. A fennmaradó 31% az Igazgatóság központi létszámát képező referensekből, szakreferensekből, és vezetői létszámból tevődik össze.

Az előző programozási időszak EU-forrásainak, valamint egyéb támogatásoknak köszönhetően jelentős fejlesztések valósultak meg, újabb állattartó telepek, bemutatóhelyek épültek, jelentősen bővült a bemutatói infrastruktúra. Ugyanakkor az így megvalósult bemutatói infrastruktúra üzemeltetéséhez a szükséges foglalkoztatotti létszám nem tudott igazodni. 2022. évhez viszonyítva a jóváhagyott alaplétszám 13%-a került elvonásra. Ekkora csökkenés a létszámban több megyés szervezetnél, ahol az egyes bemutatóhelyek, szállások, állattartó telepek földrajzi fekvésüket tekintve elszórtan, egymástól távol helyezkednek el, nehezen kezelhető, a gazdálkodás hatékony és zökkenőmentes működtetése rendkívül megterhelő, kihívásokkal teli feladat.

A védett természeti területek fenntartása és kezelési feladatai nagyrészt élömunka igényes feladatok. Igazgatóságunk 2022. évben az országos közfoglalkoztatási program keretében, 12 hónapon keresztül átlag 11 fő a foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetben lévő, vidéki területen élő aktív korú álláskeresőt foglalkoztatott.

Az Igazgatóság sokrétű tevékenységi köréből és szerteágazó feladataiból kifolyólag működési területén számos gazdálkodó, vállalkozó és vállalkozás szolgáltatását, közreműködését veszi igénybe a feladatai ellátásához. Ezzel saját munkavállalóin kívül a munkát, munkalehetőséget teremt az adott régióban szakértelemmel rendelkező és alacsonyán kvalifikált munkavállalók részére egyaránt. Az alábbi táblázat az Igazgatóság természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott saját foglalkoztatottjai mellett információt ad közvetett „foglalkoztatói” pozíciójáról a régióban.

1. A nemzeti park igazgatóságok részéről a védett természeti területek és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán foglalkoztatottak száma (fő)	
1.1. Kormánytisztviselők	49
1.2. Szerződéses munkavállalók	0
1.3. MTv munkavállalók	20
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	7
3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma (fő)	
3.1 Turisztikai szolgáltatók	30
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	200
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	250
3.4. Egyéb	30

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek és ezek változásai

3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti terület

Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek összesítő adatai:

Működési terület (ha) 1284968						
	Védett természeti terület		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti park	1	49752	15004	0	0	0
Tájvédelmi körzet	5	44227	4530	0	0	0
Természetvédelmi terület	19	3648	405	0	1	51,0722
Természeti emlék	8	11,8343	0	0	8	3,0473
Védelemre tervezett földtani alapszelvények	-	-	0	0	8	2,249
Védelemre tervezett földtani képződmények	-	-	0	0	1	0,0181
Összesen	33	97639	19939	0	18	56,3866

Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti területek adatai:

Név	Törzskönyvi szám	Védett	Fok. Védett
Duna-Dráva Nemzeti Park	271/NP/96	49 478,80	13 431,60
Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet	242/TK/91	8232,7	498,9
Zselici Tájvédelmi Körzet	126/TK/76	8307,9	164,1
Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet	146/TK/77	9347,5	1396
Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet	319/TK/09	10 316,10	370,9
Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet	293/TK/99	7 546,50	964,7
Babócsai Basa-kert természetvédelmi terület	144/TT/77	12,6	
Baláta-tó természetvédelmi terület	6/TT/42	447,5	219,6
Bölcskei-nószirmos természetvédelmi terület	312/TT/07	111,16	

Bükkhát természetvédelmi terület	309/TT/07	452,2	68,1
Csokonyavisontai fás legelő természetvédelmi terület	143/TT/77	433	
Csombárdi-rét természetvédelmi terület	315/TT/07	53,4	
Dávodi Földvári tó Természetvédelmi Terület	294/TT/00	74,3	
Dunaszekcsői Lőszfal Természetvédelmi Terület	292/TT/98	6,8	1,2
Dunaszentgyörgyi-láperdő természetvédelmi terület	323/TT/12	332	
Fekete-hegy Természetvédelmi Terület	279/TT/97	94,6	36,4
Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület	305/TT/06	156,2	
Mohácsi történelmi emlékhely természetvédelmi terület	111/TT/75	7,5	
Nagy-Mező-Arany-hegy Természetvédelmi Terület	273/TT/96	101	28,4
Pacsmagi-tavak Természetvédelmi Terület	225/TT/90	485	
Rinyaszentkirályi-erdő természetvédelmi terület	174/TT/84	62,8	
Szakadáti-legelő természetvédelmi terület	207/TT/89	1,5	
Szentegáti-erdő Természetvédelmi Terület	255/TT/93	234,8	
Szársomlyói természetvédelmi terület	15/TT/44	224,74	125,05
Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület	208/TT/89	3,4	
Csarnóta Cser-hegy és kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék	377/TE/15	7,2817	
Községi alappont földtani alapszelvény természeti emlék	382/TE/15	0,5330	
Mórágypark kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék	386/TE/15	0,5091	
Aranyos-völgy-Észak földtani alapszelvény természeti emlék	375/TE/15	0,3628	
Aranyos-völgy-Dél földtani alapszelvény természeti emlék	374/TE/15	0,6266	
Meszes-völgyi földtani alapszelvény természeti emlék	385/TE/15	0,4060	
Studer-völgyi földtani alapszelvény természeti emlék	395/TE/15	0,0909	
Paks löszfal földtani alapszelvény természeti emlék	390/TE/15	2,0222	

3.1.2. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesíteni tervezett (védelemre tervezett) területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék)

Név	Kiterjedés (hektár)
Tengelic-Székesi gémtelap természetvédelmi terület	51,0722
Diósviszló, kőfejtő K-09 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,3503
Pécs, Havihegy M-25 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,8371
Máriagyűd, Vadászlak K-33 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,470
Siklós, Oliva-bánya T-72 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,1696
Siklós, Rigó-bánya T-073 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,4687

Apátvarasd Ny K-44 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,1536
Magyaregregy, Leánykő M-26 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,3478
Kurd Pa-27 földtani alapszelvény - természeti emlék	0,2502
összesen	54,1195

3.1.3. „Ex lege” védett természeti területek (láp, szikes tó, víznyelő, forrás, kunhalom, földvár)

Ex lege védett természeti területek	Egyedi jogszabállyal védett természeti területen elhelyezkedő		Egyedi jogszabállyal védett természeti területen kívül elhelyezkedő	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Lápok	194	1396	104	1070,6
kunhalom	16			
földvár	59			
forrás	192			372
víznyelő	129			

2023 során újabb védetté nyilvánítás nem történt

3.1.4. „Ex lege” védett természeti értékek

Feltárások

Barlang	Regisztrált összesen (db)	Tárgyévben regisztrált (db)
Mecsek	223	0
Villányi-hegység	23	0

2023 évben jelentős barlangfeltárás nem történt. Az Abaligeti-barlang Törökpince szakaszának lezárása megtörtént az oldalág és a víznyelő irányából is. Ugyancsak megtörtént ennek a szakasznak a feltérképezése is.

3.1.5. Natura 2000 területek

A tárgyévben a Natura 2000 területek kiterjedése nem változott.

Név	Azonosító	Terület (ha)	Típus
Nyugat-Dráva	HUDD10002	15237	különleges madárvédelmi terület

Gemenc	HUDD10003	19641	különleges madárvédelmi terület
Béda-Karapancsa	HUDD10004	8722	különleges madárvédelmi terület
Kisszékeleyi-dombság	HUDD10005	2644	különleges madárvédelmi terület
Pacsmagi-tavak	HUDD10006	439	különleges madárvédelmi terület
Mecsek	HUDD10007	20635	különleges madárvédelmi terület
Belső-Somogy	HUDD10008	33328	különleges madárvédelmi terület
Zselic	HUDD10013	23053	különleges madárvédelmi terület
Tenkes	HUDD20001	1559	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Villánykövesdi Fekete-hegy	HUDD20003	291	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Dél-Zselic	HUDD20004	6805	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Szársomlyó	HUDD20006	270	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Kelet-Dráva	HUDD20007	6624	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Ormánsági erdők	HUDD20008	10532	különleges természetmegőrzési terület
Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek	HUDD20010	260	különleges természetmegőrzési terület
Szekszárdi-dombvidék	HUDD20011	2446	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Geresdi-dombvidék	HUDD20012	6567	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Jánosházi-erdő és Égett-berek	HUDD20014	619	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Kisbajomi erdők	HUDD20015	1300	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Észak-Zselici erdőségek	HUDD20016	16248	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Mocsoládi-erdő	HUDD20017	2586	különleges természetmegőrzési terület
Pati-erdő	HUDD20018	332	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Mernyei-erdő	HUDD20019	250	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Közép-mezőföldi löszvölgyek	HUDD20020	1598	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Szakadati löszgyepek	HUDD20022	28	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Tolnai Duna	HUDD20023	7162	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Aparhanti sztyepp	HUDD20024	21	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Lengyel-hőgyézi erdők	HUDD20026	3636	különleges természetmegőrzési terület
Koppány-menti rétek	HUDD20028	363	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Kisszékelyi-dombság	HUDD20029	2979	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Mecsek	HUDD20030	26181	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Gemenc	HUDD20032	20704	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Nagyhajmási dombok	HUDD20033	457	különleges természetmegőrzési terület
Tengelici homokvidék	HUDD20040	5788	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Boronka-melléke	HUDD20044	11491	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Béda-Karapanca	HUDD20045	10798	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Törökkoppányi erdők	HUDD20046	2165	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Szenesi-legelő	HUDD20050	380	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Darányi borókás	HUDD20051	3479	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek	HUDD20052	1414	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Csokonyavisontai fás legelő	HUDD20053	497	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Nyugat-Dráva	HUDD20054	374	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Zákány-örtilosai dombok	HUDD20055	271	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Közép-Dráva	HUDD20056	6275	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Rinyaszentkirályi-erdő	HUDD20060	507	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Nyugat-Dráva-sík	HUDD20062	5178	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

			terület
Szentai erdő	HUDD20063	19528	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Töttösi-erdő	HUDD20065	1189	különleges természetmegőrzési terület
Pécsi-sík	HUDD20066	505	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Székelyszabari erdő	HUDD20067	288	különleges természetmegőrzési terület
Gyékényesi erdők	HUDD20068	776	különleges természetmegőrzési terület
Paksi ürgemező	HUDD20069	352	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Tengelici rétek	HUDD20070	466	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Paksi tarka sáfrányos	HUDD20071	91	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Dunaszentgyörgyi-láperdő	HUDD20072	328	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Szedresi Ős-Sárvíz	HUDD20073	753	kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

terület megnevezése	terület kódja	Kihelyezett tábla (db)	területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont megvalósulása (db)	élőhelyrekonstrukció (ha)	területet érintő projektek száma (db)
Nyugat-Dráva	HUDD10002	0	0		
Gemenc	HUDD10003	0	0		
Béda-Karapancsa	HUDD10004	0	0		
Kisszékelyi-dombság	HUDD10005	0	0		
Pacsmagi-tavak	HUDD10006	0	0		
Mecsek	HUDD10007	0	0		
Belső-Somogy	HUDD10008	0	0		
Zselic	HUDD10013	0	0		
Tenkes	HUDD20001	0	0		
Villánykövesdi Fekete-hegy	HUDD20003	0	0		
Dél-Zselic	HUDD20004	0	0		
Szársomlyó	HUDD20006	0	0	80**	1

Kelet-Dráva	HUDD20007	0	0		
Ormánsági erdők	HUDD20008	0	0		
Ócsárd- Hegyszentmártoni völgyek	HUDD20010	0	0		
Szekszárdi- dombvidék	HUDD20011	0	0		
Geresdi- dombvidék	HUDD20012	0	0		
Jánosházi-erdő és Égett-berek	HUDD20014	0	0		
Kisbajomi erdők	HUDD20015	0	0		
Észak-Zselici erdőségek	HUDD20016	0	0		
Mocsoládi-erdő	HUDD20017	0	0		
Pati-erdő	HUDD20018	0	0		
Mernyei-erdő	HUDD20019	0	0		
Közép-mezőföldi löszvölgyek	HUDD20020	0	0	25,7 *	1
Szakadati löszgyepek	HUDD20022	0	0		
Tolnai Duna	HUDD20023	0	0		
Aparhanti sztyepp	HUDD20024	0	0		
Lengyel-hőgyészi erdők	HUDD20026	0	0		
Koppány-menti rétek	HUDD20028	0	0		
Kisszékelyi- dombság	HUDD20029	0	0		
Mecsek	HUDD20030	0	0		
Gemenc	HUDD20032	0	0		
Nagyhajmási dombok	HUDD20033	0	0		
Tengelici homokvidék	HUDD20040	0	0		
Boronka-melléke	HUDD20044	0	0		
Béda-Karapancsa	HUDD20045	0	0	14*	1
Törökkoppányi	HUDD20046	0	0		

erdők					
Szenesi-legelő	HUDD20050	0	0		
Darányi borókás	HUDD20051	0	0		
Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek	HUDD20052	0	0		
Csokonyavisontai fás legelő	HUDD20053	0	0		
Nyugat-Dráva	HUDD20054	0	0		
Zákány-örtilosí dombok	HUDD20055	0	0		
Közép-Dráva	HUDD20056	0	0		
Rinyaszentkirályi-erdő	HUDD20060	0	0		
Nyugat-Dráva-sík	HUDD20062	0	0		
Szentai erdő	HUDD20063	0	0		
Töttösi-erdő	HUDD20065	0	0		
Pécsi-sík	HUDD20066	0	0		
Székelyszabari erdő	HUDD20067	0	0		
Gyékényesi erdők	HUDD20068	0	0		
Paksi ürgemező	HUDD20069	0	0	14,8**	1
Tengelici rétek	HUDD20070	0	0		
Paksi tarka sáfrányos	HUDD20071	0	0		
Dunaszentgyörgyi-láperdő	HUDD20072	0	0		
Szedresi Ős-Sárvíz	HUDD20073	0	0		

*A Béda-Karapancsa site-on az erdőrehabilitációs projekt folyamatban van, várható befejezési ideje 2027.

2019. január 1-től indult és 2023-ban is folytatódott „A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával” (GRASSLAND-HU) témacímű LIFE Integrált Projekt, melynek keretében több Natura 2000 területen folytak élőhelyrehabilitációs célú beavatkozások és a beavatkozások hatásait vizsgáló felmérések a jelölő gyepes élőhelyek (6190, 6210, 6250, 6260, 6410, 6440) megőrzése érdekében (inváziós fajok visszaszorítása,

gyeprekonstrukciós célú cserjeirtás, legeltetési infrastruktúra fejlesztése, cönológiai és faunisztikai vizsgálatok).

3.1.6. Nemzetközi jelentőségű területek

Ramsari területek:

Terület neve	Kihirdetve	Terület (ha)
Béda-Karapanca	1997	1150
Gemenc	1997	16873
Pacsmagi-tavak	1997	485
Szaporcai Ó-Drávameder	1979	257

Terület megnevezése	Kihelyezett tábla (db)		területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont megvalósulása (db)	élőhelyrekonstrukció (ha)	területet érintő projektek száma (db)
Béda-Karapanca ramsari	0		0	14	1
Gemenc ramsari	0		0	0	0
Pacsmagi-tavak ramsari	0		0	0	0
Szaporcai Ó-Dráva meder ramsari	0		0	0	0
Mura-Dráva-Duna Határon átnyúló Bioszféra Rezervátum	0		0	14	1

MAB bioszféra-rezervátumok - Mura-Dráva-Duna Határon Átnyúló Bioszféra-rezervátum

	Magyarország	más országok	összesen
magterület	15841	113847	129688
pufferzóna	75347	180794	256141
átmeneti zóna	385557	570128	955685
összesen	476745	864769	1345514

2021. szeptember 15-én az UNSECO kihirdette az ötoldalú „Mura-Drava-Danube Transboundary Biosphere Reserve” bioszféra rezervátumot, így a korábbi horvát-magyar bioszféra rezervátum helyébe az új, osztrák-szlovén-horvát-magyar-szerb terület lépett. 2022-ben egy, a WWF Austria- mint vezető kedvezményezett- által összeállított LIFE pályázat került benyújtásra, ennek keretében a DDNPI két drávai mellékág, egy dunai holtág és egy dravaszentesi mocsár/erdő élőhelykomplexum fejlesztését tervezi. 2023 évben a nyertes LIFE pályázat keretében elindult a rehabilitációs tevékenységek előkészítése, tervezése.

Európa diplomás területek - Nem releváns

Világörökségi területek - Nem releváns

Geopark - Nem releváns

Zselici Csillagoségbolt-park

A 2009-ben elnyert cím a Zselici Tájvédelmi Körzet területét fedi le, összesen 8337 ha.

Az Igazgatóság együttműködik a Magyar Csillagászati Egyesülettel.

2015-ben került átadásra a SEFAG Zrt által működtetett Zselici Csillagpark Látogatóközpont.

Az átadás óta több új beruházás is megvalósul a komplexumhoz kapcsolódva. A látogatóközpont munkatársai elsősorban nappali programokkal várják a vendégeket. Az DDNPI évről-évre kevesebb látogatót tud bevonni ezen a területen. 2022-ben egy darab szakvezetésünk volt a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzet területén.

3.1.7. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei

Jelenleg az Igazgatóság működési területén speciális természetvédelmi kezelést igénylő védetté nyilvánított földtani alapszelvények országos jelentőségű védett természeti területeket nem érintenek.

Védelemre tervezett részterületek:

Név	Kiterjedés (hektár)
Pécs, Kistrét T-40 földtani alapszelvény	0,0392
Pécs, Kozári kőfejtő földtani képződmény	0,0181
Réka-völgy J-15 földtani alapszelvény	0,124
Réka-völgy J-80 földtani alapszelvény	0,1157
Pécs, Misina úti kanyar T-38 földtani alapszelvény	0,0426

Kisújbánya, Csepegő-szikla J-16 földtani alapszelvény	0,7152
Óbányai-völgy J-17 földtani alapszelvény	0,8174
Óbánya, Pisztrángos-tó J-18 földtani alapszelvény	0,0161
Vékényi-völgy K-46 földtani alapszelvény	0,3788
összesen:	2,2671

3.2. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

Nem tervezzük mesterséges üregek védetté nyilvánítását.

3.3. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek:

3.3.1. Erdőrezervátumok

Erdőrezervátum

Az Igazgatóság illetékességi területén az alábbi erdőrezervátumok helyezkednek el:

4/2000. (III.24.) KöM rendelet alapján

- 1./ Buvat Keszeges-tó Erdőrezervátum 262,5 ha, ebből magterület 84,8 ha (védőzóna 177,7 ha)
- 2./ Dél-Veránka Sasfok Erdőrezervátum 194,9 ha, ebből magterület 54,8 ha (védőzóna 140,1 ha)
- 3./ Kádár-sziget Erdőrezervátum 82,3 ha, ebből magterület 50,8 ha (védőzóna 31,5 ha)
- 4./ Matty Erdőrezervátum 32,6 ha, ebből magterület 32,2 ha (védőzóna 0,4 ha)
- 5./ Ropolyi Erdőrezervátum 231,9 ha, ebből magterület 58,2 ha (védőzóna 173,7 ha)
- 6./ Dávodi Erdőrezervátum 242,7 ha, ebből magterület 52,3 ha (védőzóna 190,4 ha)

11/2007. (III.30.) KvVM rendelet alapján

Bükkhát TT és erdőrezervátum 452,2 ha, ebből magterület 58,4 ha (védőzóna 393,8 ha, amiből 8,4 ha fokozottan védett a rendelet 2.§ értelmében)

4/2009. (IV.10.) KvVM rendelet alapján

Nyugat-Mecsek TK valamint a Kőszegi-forrás erdőrezervátum létesítéséről: 115 ha, ebből magterület 31 ha, védőzóna 84 ha

19/2008. (VIII.22.) KvVM rendelet alapján

Baláta tó TT bővítéséről és erdőrezervátummá nyilvánításáról 447,5 ha, ebből magterület 76,1 ha (védőzóna 371,4 ha, amiből fokozottan védett 143,5 ha)

3.3.2. Országos Ökológiai Hálózat

2023-ban eseti eljárásban az önkormányzatok kezdeményezésére Pécs, Sátorhely, Tamási, Sellye területén történt változtatás a Nemzeti Ökológiai Hálózatban. Minden esetben a minisztériumi útmutatónak megfelelően, többszörös egyeztetés után, megfelelő mennyiségű csereterület beemelése – amely a legtöbb esetben valós területnövekedést is eredményezett – mellett kerültek ki a hálózatból a valós helyzetnek vagy felmerülő igényeknek megfelelően a korábbi korlátozott használatú NÖH területek.

A NÖH övezeteinek változása Pécs közigazgatási területén:

övezeti beosztás	módosítás előtt, ha	módosítás után, ha
Ökológiai Folyosó	114,88	91,78
Magterület	5361,86	5475,19
Pufferterület	0	32,34

A NÖH övezeteinek változása Sellye közigazgatási területén:

övezeti beosztás	módosítás előtt, ha	módosítás után, ha
Ökológiai Folyosó	13,27	24,7
Magterület	682,49	675,6

A NÖH övezeteinek területváltozása Tamási közigazgatási területén:

övezeti beosztás	módosítás előtt, ha	módosítás után, ha
Ökológiai Folyosó	466,75	622,9
Magterület	1488,47	1488,47
Pufferterület	0	5,5

A NÖH övezeteinek területe Sátorhely közigazgatási területén:

övezeti beosztás	módosítás előtt, ha	módosítás után, ha
------------------	---------------------	--------------------

Ökológiai Folyosó	34,3	43,96
Magterület	356,46	356,46

3.4. Magas Természeti Értékű Területek

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén kettő MTÉT terület található.

Az egyik Baranya megyében „Baranya megye fás legelői” néven, amely 24.928 ha összterülettel rendelkezik. Igazgatóságunk ezen MTÉT területen nem gazdálkodik. A 2021 évben szántóföldön alföldi madárvédelmi előírásokkal célprogramba 3 gazdálkodó pályázott összesen mintegy 57,1 ha területtel Drávafok (8 ha), Sellye (29,5), Kákics (7ha), Bogdása (12,6ha) községhatárokbán

A másik terület Somogy megyében „Somogy” néven, amely 37.345 ha összterülettel.

A 2023. évben szántóföldön hegy- és dombvidéki madárvédelmi előírásokkal célprogramba 1 gazdálkodó pályázott összesen mintegy 14,7 ha területtel Marcali községhatárban. Gyepterületeken alföldi madárvédelmi előírásokkal célprogramba 3 gazdálkodó pályázott összesen mintegy 121,3 ha területtel Marcali (2,6ha), Somogyfajs (113,9ha), Pusztakovácsi (4,8ha) községhatárokbán.

Igazgatóságunk a Somogy MTÉT-ben gyepterületen hegy- és dombvidéki madárvédelmi előírásokkal célprogramba pályázott Nagybjom községhatárban 47,5 ha területtel.

4. Kutatás és monitorozás

4.1. Kutatás

Inváziós fajokra irányuló kutatási tevékenységek

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
1.	Inváziós növényfajok kutatása	Márkus András	Dráva	DDNPI saját költségvetése		Szórvány adatok felvétele folyamatosan az év során az OBM adatállományába olyan területeken, ahol újonnan megjelenő-kolonizáló inváziós fajok észlelése történt
2.	Európai Unió inváziós fajokra vonatkozó adatgyűjtés során keletkezett adatok	DDNPI munkatársai (Molnár Dániel)	DDNPI működési területe	DDNPI saját költségvetése		<i>Ailanthus altissima</i> 2023-ban az Openbiomaps adatbázisban 1957 bálványfa egyed előfordulási adatát rögzítettünk, a szálankénti előfordulásuktól a több százásra becsült állományokig. <i>Ameiurus melas</i> 19 egyed adatait rögzítettük a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetben, a Boronka-patak felduzzasztásával keletkezett tóban. <i>Asclepias syriaca</i> A selyemkóróra vonatkozólag 2023 évben 57 rekordot rögzítettünk, a szálankénti előfordulásuktól az ezres nagyságrendig terjedő tőszámokat tapasztaltunk. <i>Lepomis gibbosus</i> Egy ezres nagyságrendű populációt fedeztünk fel a Duna ártéren lévő tóban, Bogyiszló község határában. <i>Orconectes limosus</i> 2023-ban a Gemenében a Grébeci-Dunában és Béda-Karapancsán fokozottan

						<p>védett területen mutattuk ki a faj jelenlétét.</p> <p><i>Trachemys scripta sripta</i></p> <p>A Baja alatti Szeremlei-Dunában és környékén előfordulási ponton 9 egyed adatait rögzítettük.</p>
--	--	--	--	--	--	---

Növényfajokra irányuló kutatási tevékenységek

No	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
1.	Védett növényfajok előfordulási adatainak gyűjtése	Márkus András, természetvédelmi őrszolgálat	teljes működési terület	Természeti értékek védelme keret, GRASSLAND-HU IP LIFE		Védett növényfajok előfordulási és állomány adatainak felvétele folyamatosan az év során az OBM adatállományába
3.	Védett növényfajok monitorozása	DDNPI munkatársai (Kováts László, Gregorits János, Mórocz Attila)	teljes működési terület	Természeti értékek védelme keret	500	Újabb lokalitásokban mutattuk ki a kiskécskű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>) faj jelenlétét, amivel a működési területen belül ismert elterjedési terület Észak-Keleti irányban Madocsa, Dél-Keleti irányban Dávod, Észak-Nyugati irányban Koppányszántóig bővült.
4.	Védett növényfajok monitorozása	Vas István	Gyulaj	DDNPI saját forrás		A Gyulaji erdőben 2 év alatt történt a növényfajok és élőhelyek teljes felmérése.

5.	Védett növényfajok monitorozása	Molnár Dániel	teljes működési terület	Természeti értékek védelme keret	500	A védett növényfajok monitorozása során a kakasmandikó (<i>Erythronium dens-canis</i>) bőszenfai és a kockás liliom (<i>Fritillaria meleagris</i>) mattyi állománya esetében is új mintavételezési módszereket teszteltünk, amely nagyszámú, a teljes randomitáshoz minél inkább közelítő mintavételi pont felvételezését célozta. A kakasmandikó esetében így az eddigi legprecízebb felvételezési adatok születhettek, míg a kockásliliom ritkásabb területi eloszlása miatt a kakasmandikóhoz hasonló paraméterekkel a módszer nem bizonyult kielégítőnek.
----	---------------------------------	---------------	-------------------------	-------------------------------------	-----	---

Gerinctelen fajokra irányuló kutatási tevékenységek

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
9.	Babócsa 10. erdőtag bogárfaunisztikai feltárása	Sár József	Babócsa	DDNPI saját költségvetése	400	A Dráva-monitoring keretében 3. éve zajlik a nemzeti park igazgatóság által természetközeli gazdálkodási módszerekkel kezelt erdőtag teljeskörű bogárfaunisztikai felmérése. - Mintavételek módszerei: A naturás és védett fajok adatainak GPS felvétele, monitorozása, egyelés, korhadt fa bontása, fakéreg alóli

					<p>gyűjtés, fűhálózás, kopogtatás, lombcsapda, talajcsapda, ablakcsapda, szúcsapda, fénycsapda, rostálás-futtatás.</p> <p>- Főbb eredmények: 478 adatban 263 faj, 21 védett faj, 3 naturás faj, 83 területre új faj. 8 ritka faj, 1 relictum faj, 2 inváziós faj</p> <p>Védett fajok a területről: kis bábrabló, ragyás futrinka, illír bőrfutrinka, változó futrinka, kis selymes futrinka, aranypettyes futrinka, ligeti futrinka, kis hőscincér, hosszúcsápú vércincér, barna gyalogcincér, létracincér, mandulacincér, kis szarvasbogár, szőrös szarvasbogár, óriás nünüke, fogasvállú állasbogár, smaragdzöld virágbogár, rezes virágbogár, márványos virágbogár, orrszarvú bogár, közönséges holdszarvú bogár.</p> <p>Naturás fajok: nagy szarvasbogár - 4 adatban 72 élő és elhullott példányok szerint. Állománya a területen megbízható és állandó a 3-ik évi felmérések szerint, nagy hőscincér - 6 adatban 4 élő és 2 elhullott példány szerint. Állománya csökkenő tendenciát mutat az előző évi felmérések alapján. Ennek okai lehetnek a 2022 évi aszályos időszak, és a speciális élőhelyének szórványos előfordulása, a magányos, napnak kitett igen öreg, még lábon álló tölgyek jelenléte szerint. kerekvállú állas bogár - 2 adatban 4 példány. Állománya a ledőlt, nedvesen korhadó elhalt fatörzsek jelenléte miatt biztosított és megbízható.</p> <p>Relictum faj a területről: kerekvállú állasbogár</p> <p>Ritka fajok a területről: hosszúkás korongbogár, bronzos korongbogár, rezes virágbogár, fogasvállú állasbogár, nyúlánk figerész, apró tövisnyakú bogár, kétszínű tövisnyakú bogár.</p> <p>Inváziós fajok: németiszú, harlekinkatica</p>
--	--	--	--	--	--

10.	Rákok felmérése	DDNPI munkatársai (Daróczy Zsolt, Kulcsár Péter, Sztellik Endre, DDNPI Mecseki, Dunai és Somogy-Tolna tájegység)	DDNPI működési területén található alkalmas vízterek	DDNPI saját költségvetése	780	<p>A Dunai Osztály volt Béda-Karapanca Tájegységében 2023-ban is elvégeztük a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer protokolljának megfelelő rák felmérést a „Karapanca (Karapancai-főcsatorna)” nevű területen.</p> <p>A Somogyi Tájegységben augusztus végén történtek felmérések 16 mintavételi ponton. A tízlábú rákok közül 2 folyami rák került a csapdádba. A mintavételi pontok kétharmada száraz vagy vízhiányos volt, ami a csapdák kihelyezését sem tette lehetővé.</p> <p>A Drávai Tájegységben június-július hónapban történtek felmérések Gyékényes községhatárban, a Vázsonypusztai-árokban és a Dombócsatornán, valamint Porrogszentkirály községhatárban a Rigócz-patakon, melyek során rák nem került a csapdádba.</p> <p>A Mecsek tájegységben 2023-ban elsősorban a mecseki kisvízfolyások rákfaunájáról szeretnénk volna képet kapni a vizsgálati évben. A módszer, hasonlóan a korábbi évekhez rákvarsa kihelyezése csalival (máj). A kora esti órákban kihelyezett varsákat éjszakára hagytuk a mintavételi pontokon, majd reggel ellenőriztük azokat. A korábbi időszakban rendelkezésre álló varsáink nagyméretűek, amelyek a nagyobb vízfolyásokon (Völgységi-patak, Orfői-patak, Bükkösdi-víz alsó szakaszai) használhatónak bizonyultak.</p>
-----	-----------------	--	--	---------------------------	-----	--

Natura 2000 céldokumentumok elkészítéséhez kapcsolódó kutatási tevékenységek:

No.	Kutatási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata a Darányi borókás (HUDD20051) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Selyem József	Darányi borókás (HUDD20051) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	1300 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában foglalja)	A felmérések eredményeként elkészült a Darányi borókás (HUDD20051) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület közösségi jelentőségű és lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatainak pontosítása.
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata a Közép-Dráva (HUDD20056) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Selyem József	Közép-Dráva (HUDD20056) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	2400 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában foglalja)	A felmérések eredményeként elkészült a Közép-Dráva (HUDD20056) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület közösségi jelentőségű és lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatainak pontosítása.
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata a Közép-mezőföldi löszvölgyek (HUDD20020) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Selyem József	Közép-mezőföldi löszvölgyek (HUDD20020) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	750 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában foglalja)	A felmérések eredményeként elkészült a Közép-mezőföldi löszvölgyek (HUDD20020) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület közösségi jelentőségű és lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatainak pontosítása.
	Biotikai adatgyűjtés és élőhelyterképezés az Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek (HUDD20052) kiemelt jelentőségű	Márkus András	Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek (HUDD20052) kiemelt	DDNPI saját keret	1500 (az összeg a céldokumentum	A felmérések eredményeként elkészült az Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek (HUDD20052) kiemelt jelentőségű

	természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez		jelentőségű természetmegőrzési terület		elkészítését is magában foglalja)	természetmegőrzési terület élőhelytérképe (ÁNÉR élőhelytípus, Natura 2000 élőhelytípus, Németh-Seregélyes féle természetesség, inváziós fertőzöttség, élőhelyfolt jellemzése, jellemző / fontos fajok listája), a közösségi jelentőségű élőhelyek állapotváltozásainak értékelése, a védett és közösségi jelentőségű növényfajok elterjedési és állományadatának pontosítása.
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata és élőhelytérképezés a Szakadati löszgyepek (HUDD20022) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Horváth András Kováts László	Szakadati löszgyepek (HUDD20022) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	500 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában foglalja)	A felmérések eredményeként elkészült a Szakadati löszgyepek (HUDD20022) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelytérképe (ÁNÉR élőhelytípus, Natura 2000 élőhelytípus, Németh-Seregélyes féle természetesség, inváziós fertőzöttség, élőhelyfolt jellemzése, jellemző / fontos fajok listája), a közösségi jelentőségű élőhelyek állapotváltozásainak értékelése, a védett és közösségi jelentőségű növényfajok elterjedési és állományadatának pontosítása, valamint a közösségi jelentőségű és védett lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatának pontosítása.
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata és élőhelytérképezés a Koppány-menti rétek (HUDD20028) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum	Horváth András Kováts László	Koppány-menti rétek (HUDD20028) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	450 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában	A felmérések eredményeként elkészült a Koppány-menti rétek (HUDD20028) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelytérképe (ÁNÉR élőhelytípus, Natura 2000 élőhelytípus, Németh-Seregélyes féle természetesség, inváziós

	elkészítéséhez				foglalja)	fertőzöttség, élőhelyfolt jellemzése, jellemző / fontos fajok listája), a közösségi jelentőségű élőhelyek állapotváltozásainak értékelése, a védett és közösségi jelentőségű növényfajok elterjedési és állományadatának pontosítása, valamint a közösségi jelentőségű és védett lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatának pontosítása.
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata és élőhelyterképezés a Szedresi Ős-Sárvíz (HUDD20073) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Horváth András Kováts László	Szedresi Ős-Sárvíz (HUDD20073) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	700 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában foglalja)	A felmérések eredményeként elkészült a Szedresi Ős-Sárvíz (HUDD20073) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelyterképe (ÁNÉR élőhelytípus, Natura 2000 élőhelytípus, Németh-Seregélyes féle természetesség, inváziós fertőzöttség, élőhelyfolt jellemzése, jellemző / fontos fajok listája), a közösségi jelentőségű élőhelyek állapotváltozásainak értékelése, a védett és közösségi jelentőségű növényfajok elterjedési és állományadatának pontosítása, valamint a közösségi jelentőségű és védett lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatának pontosítása.
	Közösségi jelentőségű lepkefajok vizsgálata és élőhelyterképezés a Tengelici rétek (HUDD20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Horváth András Kováts László	Tengelici rétek (HUDD20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	900 (az összeg a céldokumentum elkészítését is magában foglalja)	A felmérések eredményeként elkészült a Tengelici rétek (HUDD20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelyterképe (ÁNÉR élőhelytípus, Natura 2000 élőhelytípus, Németh-Seregélyes féle természetesség, inváziós fertőzöttség, élőhelyfolt jellemzése, jellemző /

						fontos fajok listája), a közösségi jelentőségű élőhelyek állapotváltozásainak értékelése, a védett és közösségi jelentőségű növényfajok elterjedési és állományadatának pontosítása, valamint a közösségi jelentőségű és védett lepkefajainak vizsgálata, elterjedési és állományadatának pontosítása.
	Közösségi jelentőségű denevérfajok vizsgálata Natura 2000 területeken Natura 2000 céldokumentumok elkészítéséhez	Dr Görföl Tamás Dombi Imre	Pati-erdő (HUDD20018), a Mernyei-erdő (HUDD20019), a Nyugat-Dráva-sík (HUDD20062), a Tengelici rétek (HUDD20070), a Dunaszentgyörgyi-láperdő (HUDD20072) és a Béda-Karapanca (HUDD20045) Natura 2000 területek	DDNPI saját keret	2 500	A felmérések eredményeként 6 Natura 2000 területen történt meg a közösségi jelentőségű denevérfajok felmérése, a fajok elterjedési- és állományadatainak pontosítása, természetvédelmi helyzetének jellemzése a Natura 2000 céldokumentumok elkészítéséhez.
	Közösségi jelentőségű bogárfajok vizsgálata Natura 2000 területeken Natura 2000 céldokumentumok elkészítéséhez	Rozner György	Közép-Dráva (HUDD20056) és a Darányi borókás (HUDD20051) Natura 2000 területek	DDNPI saját keret	900	A felmérések eredményeként a Közép-Dráva (HUDD20056) és a Darányi borókás (HUDD20051) Natura 2000 területen történt meg a közösségi jelentőségű bogárfajok felmérése, a fajok elterjedési- és állományadatainak pontosítása, természetvédelmi helyzetének jellemzése a Natura

						2000 céldokumentumok elkészítéséhez.
	Közösségi jelentőségű Vertigo fajok vizsgálata Natura 2000 területeken Natura 2000 céldokumentumok elkészítéséhez	Kováts László	Tengelici rétek (HUDD20070), Tengelici homokvidék (HUDD20040), Koppány-menti rétek (HUDD20028) Szedresi Ős-Sárvíz (HUDD20073) Natura 2000 területek	DDNPI saját keret	500	A felmérések eredményeként 4 Natura 2000 területen történt meg a közösségi jelentőségű Vertigo fajok felmérése, a fajok elterjedési- és állományadatainak pontosítása, természetvédelmi helyzetének jellemzése a Natura 2000 céldokumentumok elkészítéséhez.
	Közösségi jelentőségű <i>Carabus hungaricus</i> vizsgálata Szenesi-legelő (HUDD20050) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez	Kováts László	Szenesi-legelő (HUDD20050) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	DDNPI saját keret	300	A felmérések eredményeként megtörtént a Szenesi-legelő (HUDD20050) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a közösségi jelentőségű <i>Carabus hungaricus</i> felmérése, a faj elterjedési- és állományadatainak pontosítása, természetvédelmi helyzetének jellemzése a Natura 2000 céldokumentum elkészítéséhez.

4.2. Monitorozás

2023-ben is folytatódott részben a Természeti értékek védelme keretből, részben az igazgatóság saját költségvetésének terhére a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer és az igazgatóság regionális monitorozó programjai keretében egyes közösségi jelentőségű és/vagy védett állat- és növényfajok és közösségek monitorozása.

Növényfajok monitorozása

No.	Monitorozó projekt tárgya	Kutató	Monitorozás helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
1.	Védett növényfajok felmérése	DDNPI munkatársai, Molnár Dániel	DDNPI működési területe (lásd. alább a részletes táblázatban)	Természeti értékek védelme keret	500	Lásd. az alábbi táblázatban

Vizsgált taxon		Mintavételi helyek megnevezése	Eredmények
<i>Amygdalus nana</i>	Törpemandula	Gyűrűsi löszvölgyek (Dunaföldvár, Németkér) Szársomlyó	Az 1x1 km-es mintanégyszet és a közvetlen közelében ismert állományok mellett Dunakömlőd melletti előfordulási helyek felmérése történt meg Tolna megyében. A beszűkült, veszélyeztetett élőhelyeken az állományok többnyire stagnálnak.
<i>Anemone trifolia</i>	Hármaslevelű szellőrózsa	Zákány-örtilos vasútoldal	2023-ban az AM kérésének megfelelően ismét a teljes állományra adtunk becslést, amely nem mutatott jelentős eltérést a korábbi adatokhoz képest. 2020-21-ben az elterjedési terület és a populációk a korábbiaknál sokkal részletesebb, időigényesebb, precíz felmérésébe kezdtünk, de a kapacitáshiány miatt a teljes állomány felmérése elhúzódik.
<i>Cirsium brachycephalum</i> (E)	Kisfészkü aszat	Szedres, Kajmád, Ős-Sárvíz, Dunaszentgyörgy Nasica, Bonyhád, Völgységi-patak völgye, Fadd Nasica, Szedres, Sióagárd, Szekszárd	A Pécsi síkon található állandó mintanégyszetben alacsony volt a virágzó tövek száma, ami minden bizonnyal a területkezeléssel függ össze. Emellett Tolna, Baranya és Bács-Kiskun vármegyékben nagyszámú, jelentős részben új előfordulási adatot rögzítettünk.

<i>Crambe tataria</i>	Tátorján	Dunaföldvár, Bölske	Felmértük az ismert tolnai előfordulást, 16 foltban összesen 214 virágzó és 675 vegetatív tövet megszámoltunk, kicsivel kevesebbet, mint a legutóbbi felméréskor.
<i>Crocus tomassianus</i>	Illír sáfrány	Gyulaj, Garasházi erdészlak	A gyulaji erdőben 2023-ban is újabb foltokban találtuk meg a faj egyedeit, melyek a korábbi ismert nagyobb foltok között helyezkednek el.
<i>Doronicum austriacum</i>	Osztrák zergevirág	Őrtilos	A Szársomlyón a folt kiterjedése nagyjából állandó, a virágzó tövek száma növekszik, 2023-ban minden eddig számoltnál jóval több, 4050 tő virágzott.
<i>Erythronium dens-canis</i>	Kakasmandikó	Böszénfai kakasmandikós (Farkaslaki erdő)	269 virágzó tövet számoltunk, az igazgatóság munkatársai az eddig ismert elterjedési területtől jelentős távolságra, Porrogtól Északra és Őrtilostól Északra is új előfordulási adatokat rögzítettek. Az egyik ismert Őrtilos melletti folt felmérését 2024-ben szükséges pótolni, azzal együtt minden bizonnyal a virágzó tövek számának növekedése volna megállapítható a 2023-as évet tekintve.
<i>Fritillaria meleagris</i>	Mocsári kockásliliom	Matty (Keselyősfapuszta), Gyékényes (Hideg-kúti-dűlő), Homorúd (Verpolya), Barcs- Drávaszentés	Az állomány felmérése random mintavételezéssel történt a virágzás idő vége felé, az állomány méretben nem tapasztaltunk jelentős eltérést az átlagos évekhez mérten.
<i>Galanthus nivalis</i>	Kikeleti hóvirág	DDNPI teljes működési területe	A mattyi állomány virágzó egyedszáma trendszerű csökkenést mutat, a növény terjeszkedése is megállt az elterjedési terület mellett Nyugatra található fiatal erdősítésben.
<i>Hippuris vulgaris</i>	Közönséges vízilófark	Őrtilos (kavicsbányatavak), Bélavár (kavicsbányató), Homorúd (Karapancsai erdei tó)	Gyékényesen nem tapasztaltunk jelentős változást az állományban, azonban egy újabb foltot is felfedeztünk.

<i>Iris arenaria</i>	Homoki nőszirm	Nagydorog	Drávaszentesen a 3 évvel korábbihoz hasonló volt a virágzó tövek száma az előző évi rekordhoz mérten, de már 13 élőhelyfoltot különböztettünk meg.
<i>Lamium orvala</i>	Pufók árvacsalán	Zákány-Őrtilos vasútoldal	Homorúdon idén csak feleannyi tő virágzott, mint az elmúlt 2 felmérés alkalmával és Dunafalván is csökkent a virágzó tövek száma.
<i>Lindernia procumbens</i> (E)	Heverő iszapfü	Kádár-sziget	2023-ban a faj elterjedési területének jelentős részén 595 895 virágzó tő, valamint 8,67 ha-nyi borítással becsült állomány adatának rögzítését végeztük el az OpenBiomaps adatgyűjtő alkalmazással.
<i>Lycopodium spp.</i>	Korpafüvek	Somogytarnóca (Frigyes-erdő) Darányi-borókás (csemetekert) Inke (Rezulai-erdő) Boronka	Az Őrtilosi kavicsbánya tavakban már több felmérési periódus óta nem észleltük a fajt, a köztes időszakokban sem, lehetséges, hogy eltűnt az élőhelyekről.
<i>Ophrys sphegodes</i>	Pókbangó	Alsószentiván, Bikács, Cece, Gyékényes, Kaposvár-Töröcske, Siklós, Szekszárd, Tengelic, Nagy- hegyi kilátó, Mecsek (Csiger-gödör), Bolhó (Prugy-sziget), Bogyiszló (Keselyűs-hajózsilip gátja)	A fenti megállapítás a bélavári élőhelyre is igaz, azonban 2023-ban a magas vízszint is oka lehetett a sikertelen keresésnek.
<i>Paeonia officinalis ssp. banatica</i>	Bánáti bazsarózsa	K-Mecsek (Püspökszentlászló)	A karapancsai erdei tóban 58 tövet számoltunk.
<i>Parnassia</i>	Tözegeper	Szenta: Baláta-tó	Május elején végre mindkét előfordulási helyen teljes virágzásban sikerült felmérni a fajt, a

<i>palustris</i>			bikácsi Ökör-hegyen, a mintavételezéssel történő becslés alapján csaknem 400 tő virágzott, ami jóval több a korábbi számlálások adataihoz képest. A Szenes-legelőn ennél is több, 752 tő virágzott.
<i>Pulsatilla grandis</i> (A)	Leánykököröcsin	Hidas, Hosszúhetény, Pécs, Siklós, Tékes, Váralja	2023-ban az AM kérésének megfelelően ismét a teljes állományra adtunk becslést, amely nem mutatott jelentős eltérést a korábbi adatokhoz képest. 2020-21-ben az elterjedési terület és a populációk a korábbiaknál sokkal részletesebb, időigényesebb, precíz felmérésébe kezdünk, de a kapacitáshiány miatt a teljes állomány felmérése elhúzódik. 2023-ban a Duna-menti Kádár-sziget melletti gátnál felhalmozódott üledéken találtunk ezres nagyságrendű állományt.
<i>Ruscus aculeatus</i>	szúrós csodabogyó	DDNPI működési terület	A tavalyi évhez képest nem történt változás, mindegyik előfordulás igen kis kiterjedésű, a somogytarnócai 10 m2 borítású, a boronkai ennek kisebb, mint fele, a Darányi-borókásban és Inkén található még kisebb kiterjedésű. Az állományokat az erdészeti tevékenység (főként a fakitermelés), az élőhelyek szárazodása és a természetes szukcessziós folyamatok, valamint a vaddisznók túrása veszélyeztethetik.
<i>Trollius europaeus</i>	Európai zergeboglár	Bikács (Kistápéi láprét), Újvárfalva	A tengelici Pókbangós-réten 110 tő, a Györköny-Bikácsi vízfolyásnál 15, Cece községhatárban 35, a Hardi-ér mentén 326 tő virágzott.

Gombák monitorozása

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
1.	Nagygomba közösség	Pál-Fám Ferenc	Kőszegi-forrás ER	Természeti értékek védelme keret	500	2023-ban nagygomba-monitorozás történt a Ropolyi Erdőrezervátumban. A munka célja elsősorban trendmonitorozás és a magterület-kezelt-ültetett erdőállomány-hármas

	felmérése					<p>fungájának az összehasonlítása, de cél volt a védett és veszélyeztetett fajok dokumentálása is. A mintavétel az előbbi erdőállományokban zajlott, 3 állományban állományszintű fajösszetétel-, illetve 3, egyenként 500 m²-es kvadrátban termőtestszám-felmérés készült. A módszer a vonatkozó protokoll által meghatározott, az időpontok: 06.24, 07.09, 10.05, 10.15 és 11.04 voltak. Felmérésre került a nagyomba fajösszetétel állományonként, a faj- és termőtestszám kvadrátonként, a veszélyeztetett fajok száma ugyanilyen bontásban, valamint a védett fajok.</p> <p>Összesen 127 nagyombafaj 3566 termőteste került dokumentálásra, melyek közül 64 volt veszélyeztetett, négy pedig védett. Az éves fajszám tekintetében a pufferzóna-magterület-ültetvény felé csökkenő fajszámok figyelhetők meg mind az állományokban, mind a kvadrátokban. A termőtestszámok tekintetében a magterület-pufferzóna-ültetvény a sorrend. A funkcionális megoszlás csökkenő xilofág szaprotróf és növekvő talajlakó szaprotróf arányt mutatott a magterülettől az ültetvény felé. A természetvédelmi szempontból legfontosabb nekrotróf parazita szám és arány a magterületen kiemelkedő volt, mind állomány-, mind pedig kvadrát szinten. Az egy-egy IUCN 1-es kategóriás faj a pufferzónában termett, a 4 védett faj közül a <i>Ganoderma pfeifferi</i> és a <i>Polyporus tuberaster</i> a magterületen, a <i>Volvariella bombycina</i> a magterületen és a pufferzónában, végül a <i>Strobilomyces strobilaceus</i> a pufferzónában termett. Minden mért paraméter gyakorlatilag megegyezett a 2017-19-es évekkkel, minimális különbségek mutatkoztak mindössze.</p>
--	-----------	--	--	--	--	---

Állatfajok monitorozása

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer Ft)	Kutatás főbb eredményei
2.	NBmR szerinti kétéltű- és hullófelismerés Bédán	Baranya Természeti Értékeiért	A Béda-Karapancsai	Természeti értékek	450	A kétéltű és hullófajok felmérése a monitoring területen 2022-ben is megtörtént. Célja, a kilenc évvel ezelőtt megkezdett adatrögzítések

		Alapítvány (Bank László)	Tájegység területéből a bédai rész.	védelme keret	<p> folytatása, új módszerek kipróbálása, valamint további fajok és mikroterületek bevonása a vizsgálatba. A helyszíne a Béda-Karapancsa Tájegység területéből a Bédai rész, ami egy 2500 hektáros erdőtömb, a hozzá tartozó holtágakkal, gyepekkel, kisvizekkel. A konkrét felmérések ezen belül 16 helyszínen történtek. Bédán a kétéltű és hullófajok védelmét megnehezítő problémák elsősorban a vizek állapotváltozásaiból adódnak. A területet két nagy egységre lehet felosztani. Az egyik a Duna folyó által időszakosan megírt hullámtér, a másik a mentett oldali erdőtömb. Természetesen mindkét területrészen a problémák is más-más jellegűek. Míg a mentett oldalon a vizek hiánya okozhat gondot, a hullámtéren (az időszakos vízhiány mellett) a többletvíz, a túl magas vízállás jelenthet problémát. A Duna a fő medertől indulva egyre kisebb és kisebb ágakra oszlik szét, így mire az ártér legtávolabbi pontjait is eléri, már csak sekély, könnyen felmelegedő víztesteket, tavacskákat, tocsogókat képez. A ritkán bekövetkező áradások, vagy az ismétlődő árhullámok elmaradása esetén ezek a kisvizek kiszáradnak, és a bennük rejlő nagyszámú halivadék és békalárva szárazra kerül, vagy a ragadozók könnyű prédájává válik. Ennek orvoslására célszerű lenne kis mikro zsilipek építésével az időszakos víz visszatartást megvalósítani a fokokon. Kettő ilyen már működik a Kölkedi Nagyréten, de mindenképpen érdemes lenne még újakat üzembe helyezni. Az eddigi tapasztalatok nagyon kedvezőek. </p> <p> A mentett oldali részen a problémát a vizek hiánya okozza. A kétéltű fajok szaporodása nem csak a nagyobb, állandó víztestekben (holtágak, tavak, kubikok) történik, hanem jelentős számban a </p>
--	--	-----------------------------	---	------------------	--

					<p>kisvizekben, időszakos vizekben is. Ismeretesek tíz évet meghaladó korú gödrök, kerékvágók dagonyák, melyekben jelentős számban szaporodnak a gőtéek és a békák. Ezek vízellátása azonban a mindenkori csapadék viszonyoktól függ. A vízmentes időszakokat a klasszikus szaporodó helyek mellett épített kis területű (25-30 m²) tavakkal lehetne áthidalni, mesterséges víz utánpótlás mellett. Ezeket célszerű egy térdig érő, nagylukú (erdészeti vadkerítés) dróthálással körülvenni. A vaddisznók a száraz időszakban gyakran dagonyáznak benne, ezáltal a petecsomók és az ebihalak, gőtéek megsemmisülnek.</p> <p>A másik probléma az erdei utak, nyiladékok kerékvágóinak a kérdése. Fontos alkalmi szaporodó helyek, melyek gyakran áldozatul esnek a forgalomnak, faanyag szállításnak. Néha éveken keresztül sem történik rajtuk mozgás, máskor akár évente többször is használják őket.</p> <p>A mintavételi módszerek az egyes fajcsoportoktól függően több módon történtek: Palack csapdázás (az idei évben nem volt sikeres) akusztikus és vizuális megfigyelés. Illegális eszközök révén előkerült egyedek, tetemek számba vétele (halászvarsa teknősei), teknősfészkek megkeresése. A felmért fajok az alábbiak voltak: <i>Rana dalmatina</i>, <i>Emys orbicularis</i>, <i>Triturus dobrogicus</i>, <i>Hyla arborea</i>, <i>Pelophylax</i> komplex, <i>Bombina bombina</i>.</p> <p>A Dunai árhullámok megfelelőek voltak a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) szaporodásához. A megfelelő időpontban érkezett tavaszi csapadék kedvező feltételeket teremtett a <i>Rana dalmatina</i> szaporodásához is, de az elmúlt két év szaporulatának teljes pusztulása miatt alig maradt szaporodni képes állomány. Ennek</p>
--	--	--	--	--	--

						következtében petecsomókat nem lehetett találni.
3.	Fali gyík monitoring	Fiatalkológusok Természetvédelmi Egyesülete (Schäffer Dávid)	Szársomlyó, Mecsek	DDNPI saját költéségetése	200	<p>A fali gyík (<i>Podarcis muralis</i> Laurenti, 1768) monitorozás keretében 2023. év vizsgálati periódusában, 2023. év május hónappal kezdődően a vonatkozó protokoll előírásai szerint lefolytatott mintavételezésének adatainak feldolgozása történt meg, a monitorozás korábbi éveiben (2012-2022) gyűjtött adatok és tapasztalatok elemző ismertetésével.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A mintavételezések helyszíne: Szársomlyó (Nagyharsány, Villányi-hg.) Kantavár - mintaterületek száma, mérete: 2 db ~110 m transzekt - mintavételek időpontjai 2023 április 26 – 2023 szeptember 13. - mintavételi módszerek: transzekt mentén számlálás - főbb eredmények: A 2023-as év megállapítása, hogy a szársomlyói populáció fluktuáló változása összességében az évek távlatában nézve - az egyedszámokat és a fluktuáció mértékét nézve is – csökkenő, kantavárié összességében még mindig növekvő tendenciájú, jóllehet 2017 óta Kantavárnál is csökkenést mérünk. 2023-ban faligyík populáció egyedsűrűsége (a transzekt által lefedett sávra vonatkozóan) a Szársomlyón 360 egyed/ha = 0,036 egyed / m² (=átlagosan ~28 m²-enként 1-1 egyed), Kantavárnál 396 egyed/ha = 0,04 egyed / m² (=átlagosan ~25 m²-enként 1-1 egyed). <p>A felvett populációs mutatók csökkenő trendje vélhetőleg a cserjésedés, az extrém forró időszakok, és az emiatt olykor hangsúlyos gyepterület pusztulás majd gyomosodás következménye, legalább is a mintaterületeken. A mintegy 110</p>

						hektáros szársomlyói területen a fali gyík azonban olyan, nagy kiterjedésű, kis veszélyeztetettségű, magas természetességű, optimális élőhelykomplexumon van jelen, hogy a mért csökkenést populációs szintre nem lehet kiterjeszteni, annak – önmagában - természetvédelmi jelentőséget nem indokolt tulajdonítani. A kantavári populáció csökkenése is vélhetőleg természetes folyamat (a szukcesszió, vegetációs borítottság következtében kevésbé optimálissá váló élőhely) eredménye. A változások trendje mindazonáltal az élőhelyi minőség fokozatos megváltozását jelzi, ami a Szársomlyó esetében a fokozottan védett területen élő védendő természeti értékek további sorsa szempontjából figyelmet érdemel.
4.	A kaszpi haragossikló (<i>Dolicophis caspius</i>) monitorozása a Villányi- hegységben	Fiatal Ökológusok Természetvédelmi Egyesülete (Schäffer Dávid)	Szársomlyó	DDNPI saját költségvetése	400	A haragos sikló (<i>Dolicophis caspius</i> Gmelin 1789) monitorozása 2023. év május hónappal kezdődően a vonatkozó protokoll előírásai szerint lefolytatott mintavételezésének adatait gyűjtötte, a monitoring korábbi éveiben (2014-2022) gyűjtött adatok és tapasztalatok elemző ismertetésével. - A mintavételezések helyszíne: Szársomlyó (Nagyharsány): Szoborparkban és a hegy déli oldalán - mintaterületek száma, mérete: 2 db, előzetesen kijelölt 3,4 ha + 15,5 ha - mintavételek időpontjai 2023. április 26. – 2023. november 6. között összesen 10 felvételezés történt - mintavételi módszerek: transzekt mentén számlálás - főbb eredmények: A mintaterületen 2023-ban 13 észlelés került rögzítésre, ebből 10 a Nagyharsányi Szoborpark felhagyott

						<p>bányaudvara környékén kijelölt mintaterületen, 3 pedig a hegyoldal déli gyepejében. A szársomlyói haragossikló populáció az évek távlatában nézve fluktuáló trendet mutat. A szoborpark területén lényegesen nagyobb denzitású a faj előfordulása, mint a hegy déli oldalán. A 2023-as évben a korábbi eredményekhez viszonyítva az átlagosnál alacsonyabb (a 2016, 2020 és 2022 évihez hasonló) volt a megfigyelések száma.</p> <p>- természetvédelmi szempontok: A cserjésedés (virágos kőris, molyhos tölgy) jelentette szukcessziós folyamatok, és az invazív fajokkal (bálványfa, akác) történő erdősülés figyelmet érdemel, mert a haragos sikló a nyíltabb élőhelyeket preferálja. 2020-ban került megnyitásra a Kikerics panorámasétány, ami némiképp megnövelte a turisztikai forgalmat (és a zavarást) a Szoborparkban, ami a haragos sikló leginkább preferált élőhelye a hegyen. Az állományban illetve annak észlelhetőségében jelen vizsgálati évben csökkenést tapasztaltunk, de ez közvetlenül nem tulajdonítható a látogatóforgalomnak.</p>
5.	A kaszpi haragossikló Duna menti állományainak felmérése	Halpern Bálint	Duna-mente	DDNPI saját költségvetése	1 000	<p>2023-ban folytattuk a Duna mentén található haragossikló élőhelyek monitorozását, és ezzel kapcsolatban számos újdonságról tudunk beszámolni. Az év folyamán korábban ismeretlen haragossikló élőhelyeket fedeztünk fel Bátán és Baracson, előbbi település külterületről 24, az utóbbiról pedig egy előfordulási adatot gyűjtöttünk. Új adataink alapján úgy tűnik, hogy Dunaszekcsőtől Bátáig egy jelentős haragossikló-populáció élhet a Baranyai-dombság keleti peremén, mely mindenképpen fokozott figyelmet és további kutatásokat igényel. A Mezőföldön található baracsi élőhely pedig</p>

						<p>Kisapostag és Dunaföldvár haragossikló-állomániai között biztosíthat összeköttetést. Paks-Dunakömlődön idén először találtunk haragossikló-maradványokat a Lussonium római kori romkertben, mely a Sánc-hegy legészakibb csücskében található. A 6-os főúton sajnos idén is észleltünk egy elgázolt példányt, a tetemet a Magyar Természettudományi Múzeumba továbbítottuk. Dunaföldvár, Gyulahegyen 2023-ban minden korábbinál több (14 db) haragossikló-vedlést találtunk, köztük 8 db frissen kikelt példány levedlett bőrét. Kisapostagon még a 2022-es siklóharapásos eset kapcsán tartottunk januárban egy ismeretterjesztő előadást, melynek hatására később két lakossági bejelentést kaptunk a község belterületéről elgázolt haragossiklók kapcsán. Szintén lakossági bejelentés nyomán szereztünk tudomást az inert hulladéklerakó létesítésének tervéről Kisapostagon, mely az ismert haragossikló-élőhely egy részét is érintené. Az ügyben az MME közérdekű bejelentést tett a Fejér Vármegyei Kormányhivatalhoz. A haragossikló program eredményeiről idén novemberben a VII. Herpetológiai Előadótúléren is beszámoltunk, valamint a monitorozás adatait felhasználó tudományos munka 2023-ban is folytatódott. Évről-évre fokozatosan bővül a tudásunk a haragossikló által használt élőhelyek méretével és minőségével kapcsolatban, ám az egyes állományok közötti esetleges konnektivitás feltárása, valamint a haragossiklók területhasználatának pontosabb megismeréséhez még további adatgyűjtés szükséges.</p>
6.	A keresztis vipera (<i>Vipera berus</i>) állományainak felmérése Somogy megyében	Halpern Bálint	Kaszó	DDNPI saját költségvetése	850	A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága (DDNPI) működési területén előfordul a fokozottan védett keresztis vipera (<i>Vipera berus</i>), melynek állományai Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetben

					<p>és Kaszói környékén található meg. A faj országos monitorozási rendszerének kialakítása és az előfordulási adatok egységes adatbázisba rendezése céljából a Természet Szolgálatában Alapítvány (TSZA) és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya (MME KHVSZ) szakmai együttműködésbe kezdett. Az Agrárminisztérium Természetmegőrzési Főosztályával egyeztetett program keretében az illetékes Nemzeti Park Igazgatóságokkal együttműködő felek minden fellelhető adatforrást felkutatnak a keresztes vipera előfordulásával kapcsolatban, feldolgozva az elérhető irodalmi adatokat, illetve a faj kutatók személyes észlelési adatait begyűjtve, valamint az Országos Kétéltű- és Hüllőtérképezés Program adatbázisában szereplő adatokat is kigyűjtik. Ezen túlmenően, terepi bejárásokkal próbálják felkutatni a még fellelhető állományokat, monitorozandó az állományok nagyságát és változásait, valamint az élőhelyek állapotát, és a faj előfordulását negatívan befolyásoló tényezőket.</p> <p>Az irodalmi adatok feldolgozása révén 29 Somogy megyei helyszínt sikerült azonosítani, ahol keresztes viperát észleltek. A Magyar Természetudományi Múzeum Herpetológiai gyűjteményében 30 térségből származó keresztes viperát találtunk. A korábban ezeken a helyszíneken dolgozó kutatóktól további 43 észlelési adatot sikerült begyűjteni. Az Országos Kétéltű- és Hüllőtérképezés Program honlapjára 28 keresztes vipera adat érkezett be a térségből, így a pontszerűen meghatározható adatokkal együtt összesen 101 észlelési adatot tartalmaz az adatbázis a térségből. A 2020-2022-es rendkívül aszályos időszakot követő télen se pótlódott vissza a hiányzó</p>
--	--	--	--	--	--

						<p>vízmenyiség, ami nem kedvezett a keresztes viperák tavaszi észlelésének. Aggasztó méreteket ölt a vaddisznó kártétele a Tuskósi-réteken, ahol megjelent a borz is, ami magyarázhatja, hogy idén sem észleltünk viperákat ezen a területen. Több elütött kígyóról kaptunk bejelentést, de hitelt érdemlő bizonyítékokat eddig nem kaptunk, de tervezzük a jelzett helyszínek tavaszi fokozott bejárását. Boronkán észleltünk egy viperát a halastavak gátján, ami mindenképp biztató.</p> <p>Az új-generációs szekvenálással végzett genetikai vizsgálatok előzetes eredményei alapján a síkvidéki boszniai keresztes viperák a hegyvidéki alfajok egyfajta keveredésével jöhettek létre, amit részletesen is szeretnénk feltárni.</p>
7.	Ritka és telepesen fészkelő madarak felmérése	Gáborik Ákos, Kövesi Sándor, Dombi Imre, Felső Barnabás, Gregorits János, Kovács Attila, Mórocz Attila, Omach Zoltán, Schmidt Tamás, Sztellik Endre, Horváth Zoltán, Csór Sándor, Kozma-Bognár Tamás, Merkei		Természeti értékek védelme keret	400	<p>A 2023. évi „Ritka és telepesen fészkelő madárfajok monitoringja” című program keretében a megszokott fajkőről gyűjtöttünk az adatokat . A program keretében összegyűjtött adatok pontossága természetesen továbbra sem egységes. Ezek alapján az igazgatóság működési területére az alábbi tendenciák fedezhetőek fel:</p> <p>A ragadozó madarak állománya általánosságban stabil, a kedvező időjárásnak köszönhetően az országosan is jelentős rétisas- és fekete gólya állomány tovább erősödött, de a barna és vörös kánya költések száma is nőtt. Az ismert kerecsen- és vándorsólyom költések továbbra is stabilnak tűnnek, azonban a darázsölyv állomány nagyobb csökkenést mutatott. Új költőfaj az idei listában az Uhu (1 pár).</p> <p>A kis kárókatona száma idén lefelé mozdult el. A kanalasgémek, pásztorgémek egyedszáma lényegében nem változott, Egy telepen batla költést is megfigyeltünk. A gyakoribb gázlómadar fajok (nagy</p>

		Gábor, Hódossy Attila, Mezei Ervin, Wágner László, Zöldvári Ákos, Kulcsár Péter, Bodó János, Dudás György, Völgyi Sándor, Nyemcsok Tamás, Glacz Róbert, Daróczy Zsolt, Gubacsi Mihály, Kováts László, Nagy Tibor, Pintér András, Schurk László, Szendi József			<p>kócsag, szürke gém, kis kócsag, vörös gém) telepeinek méretei esetében folytatódott a csökkenés, azonban a szürke gémelek esetében a tavalyinál sokkal erősebb évet tapasztaltunk. A költés segítésére kihelyezett mesterséges pontonnak is köszönhetően a küszvágó csérek költőállománya tovább nőtt, bár az egyik telepen a fiókák a ragadozó madarak táplálékként végezték. Stabilnak mondhatók a fattyúszerkő költések is.</p> <p>A vetési varjú állomány még tovább erősödött, a csókák száma a természetesen ingadozáson belüli növekedést mutat. Mindkét faj esetében megfigyelhető, a telepek felbomlása, elaprózódása. A kettős jelenség háttérében véleményünk szerint az évek óta tartó és egyre elterjedtebb városi fészekleszedések, facsonkítások állnak, ami mellett azonban a madarak beköltözésének valódi okaival, annak kezelésével jellemzően nem foglalkoznak a városvezetők. Pécsen a nemzeti park igazgatóság és a kormányhivatal kezdeményezésére elindult egy közös gondolkodás a várossal egy mindenki számára megfelelő helyen lévő fészektelep kialakítása érdekében.</p>
8.	CES (Constant Effort Site) madárgyűrző és monitoring	DDNPI munkatársai, Kováts László, Mórocz Attila, Gáborik Ákos	Dél- Mezőföld TK, Dávodi Földvári-tó TK	NPI saját forrás	<p>A nemzetközi protokollnak megfelelő módon munkatársaink két helyszínen, a Dávodi Földvári-tó TT és a Dél-Mezőföld TK területén CES (Constant Effort Site) madárgyűrző és monitoring tevékenységet végeztek. A dávodi Földvári tónál 30 faj 739 egyede került a hálóbába, ebből 521 egyedet gyűrték és 218 egyedet fogtak vissza, a fogások több mint fele a nádiposzáta (<i>Acrocephalus spp.</i>) közül került, ki rajtuk kívül még a barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>) kerültek meg nagyobb számban. A nagydorogi helyszínen 26 faj 166</p>

					egyedét fogták meg ebből 25 faj 140 egyedére került gyűrű és mindössze 26 egyedét fogtak vissza, ez a korábbi évekkal összevetve gyenge szezonnak számít., legnagyobb egyedszámban a barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>), vörösbegy (<i>Erithacus rubecula</i>) és a széncinege (<i>Parus major</i>) került kézre.
9.	Vízimadár szinkron számlálás	DDNPI munkatársai, Gáborik Ákos	Duna és Dráva folyók	NPI saját forrás	A Duna és Dráva folyókon a nemzetközi vízimadár szinkronszámlálásokban az Igazgatóság munkatársai aktívan közreműködtek. A szinkronszámlálások a 2022-es esztendőben 9 alkalommal történtek, ezek során a Dunán 39 madárfaj 28409 egyedét számolták meg kollégáink, a tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i> –21830) után legnagyobb egyedszámban továbbra is fütyülő récéket (<i>Anas penelope</i> –1908) és nagy kárókatonákat (<i>Phalacrocorax carbo</i> –1460), utóbbiakat azonban az előző évhez képest jelentősen alacsonyabb számban. Jelentős számban figyeltünk meg csörgőrécéket (1024 pld) is. A Dráva folyón végzett felmérések 2020-es eredményei és tapasztalatai is tovább erősítik azt a tényt, hogy átformálódik az általunk vizsgált szakasz vonuló- és telelő madárközössége. Eltűnnek és/vagy minimális mennyiségben jelennek meg a tipikus és korábban nagy számban megfigyelt téli fajok (pl. kerцерéce, kontyos réce, bukó-fajok, stb.). A mindössze 18 megfigyelt faj 8893 megfigyelt egyede között, a Dráván is a tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>) adta a legnagyobb tömeget 6780 példánnyal, rajtuk kívül a kárókatonák (<i>Phalacrocorax carbo</i> –888), csörgő récék (<i>Anas crecca</i> –633) és a fütyülő récék (<i>Anas penelope</i> –395) jelentek meg nagyobb számban.

10.	partifecske állományfelmérés	DDNPI munkatársai Gáborik Ákos	Duna és Dráva folyók	NPI saját forrás, Természeti értékek védelme keret	108	A partifecske állományfelmérése évente egy alkalommal történik, a június-július hónapban végzett bejárás, partfal-felmérés és ürekszámolás módszerével. A felmérések során az általánosan elfogadott 60%-os arányt használják kollégáink, azaz a fészeküregek darabszámának 60%-át tekintjük a költőpárok számának. 2022-ben 23 telepen 6310 üreget számoltunk, s ez alapján a költőpárok száma: 3786 pár.. A dunai állomány azonos módszertannal 2022-ben 4 telepben 612 költőüreget számlált, ami 367 lakott üreget jelent.
12.	Ürgepopulációk felmérése	DDNPI munkatársai, Molnár Dániel	Pogány, Németkér (Hard), Kaposújlak, Paks, Madozca,	DDNPI saját költéségetése	100	5 állandó kvadrátban /Pogány, Németkér (Hard), Kaposújlak, Paks, Madozca/ valamint Pogány, Paks és Madozca élőhelyeken 1-1 további mozgó kvadrátban történt meg az ürgepopulációk felmérése az NBmR szerint meghatározott lyukszámlálásos módszerrel. 2023-ban mindegyik területen viszonylag alacsonyabb lyukszámokat tapasztaltunk A Pogányi repülőtéren található a legerősebb Dél-Dunántúli ürgepopuláció. Az évi minimum egyszeri kaszálás már harmadik éve biztosított a területen, aminek hatására az kvadrátokban található ürgelyukak számában nem tapasztalunk jelentős hullámvölgyeket. Kaposújlakon az elmúlt évekhez tendenciájának megfelelően továbbra is alacsony lyuksűrűséget tapasztaltunk, mindössze 3 lyukat találtunk a becsloutakon és azokon kívül is rendkívül kisszámú lyuk lelhető fel, kritikusan alacsony sűrűségben. Madocsán 2020-ban biztatóan alakult az ürgék helyzete, mivel a legelő egy központi részén a korábban talált ürgelyukak száma jelentősen megnövekedett és az ürgék által lakott terület mérete is

						<p>nagy mértékben expandált. A kedvező tendencia nem folytatódott a következő években, a lakott ürgelyukak száma visszaszorult a 2019-ben tapasztalhatóhoz hasonló számra és területre, ez 2023-ben sem változott.</p> <p>Pakson a két mintanégyzet lyuksűrűsége egymáshoz hasonló, jóval alacsonyabb, mint régebben volt.</p> <p>A Hardi legelőn továbbra is alacsony a régebben jelentős lyuksűrűség, az ürgék meglepő módon a kvadrát alacsony, zsombékszerű, magas növényzeti foltokkal tarkított részére húzódtak le. Kérdéses, hogy esetleg a szomszédos marhalegelőre történő áttelepülésről lehet –e szó, ahol viszonylag jelentős sűrűségben találtunk ürgelyukakat 2018-ban. A magántulajdonban lévő marhalegelő 2023-ban sem volt felmérhető.</p>
13.	Hódállomány felmérése az Alsó-Dunavölgyben	Bajai Ifjúsági és Természetvédelmi Egyesület (Kalocsa Béla)	Alsó-Dunavölgy	DDNPI saját költségvetése	250	<p>A 2023-as esztendőben végzett terepi felmérések alapján a vizsgált területen 143 hódmegtelepedést detektáltunk (itt a lakott hódkotorék is megvan), továbbá jelenleg 6 potenciális helyet tartunk nyilván, ahol a hódok ugyan jelen vannak, de a (lakott) kotorék egyelőre nem ismert. A 2022-es felméréshez képest 9 új helyen találtunk lakott kotorékot és egyéb, a hódok tartós megtelepedését szolgáló nyomjeleket. Az előző év során tapasztalt aszályos, vízhiányos állapot több helyszínen is helyváltoztatásra készítette a hódokat, élőhelyük egyes esetekben erősen leszűkült. Az idei évben egyes helyekre visszatértek a hódok.</p>
14.	Pele-monitorozás	DDNPI munkatársai,	Mecsek, Béda	DDNPI saját költségvetése	150	<p>Az NBmR szerinti 2023. évi őszi felmérések megtörténtek a Béda-Karapanca (75 odú) és a Mecsek (52 odú) területén kijelölt három</p>

		Molnár Dániel				<p>mintavételi helyen. Mindegyik mintahelyen jelentős mértékű a pelék odúhasználat, az odúkat az életnyomok alapján elsősorban táplálkozás céljából keresik fel a pelék, de a korábbi években tapasztalhoz hasonlóan jelentős volt a pelefészkek aránya is, ahogy sok odúban található cinkefészkek is, amiket valószínűleg a cinkék után a pelék is használnak. A mecseki mintaterületen jellemzőbbek az erdei egerek (<i>Apodemus sylvaticus/A. flavicollis</i>) életnyomai az odúkban. 2023-ban ismét több bédai odúban is találtunk pelét, főként a „101-es kanyar” mintaterületen.</p>
16.	Göte-monitorozás	DDNPI munkatársai (Kulcsár Péter, Molnár Dániel, Wágner László)	Kelet-Mecsek (Szászvár-tó), Szaporca	Természeti értékek védelme keret	69	<p>2023-ban a megelőző évekkkel ellentétben nem volt aszályos a koratavaszi időjárás, ennek ellenére Szaporcán a kijelölt mintavételi helyen nem sikerült gőtét fogni az április eleji mintavételi időszakban. Az évek óta tapasztalható nehezen értékelhető alacsony (0 vagy 1-2 egyed) fogásszám és az igazgatóságon történt személyi változások miatt a szaporcai monitoring helyszínen nem kívánunk tovább csapdázni a jövőben, helyette egyéb, tarajos göte monitorozására alkalmasnak tűnő helyszíneket vizsgálunk meg.</p> <p>A kellő mennyiségű csapadék a Mecsekben az eredeti monitoring-helyszínként kijelölt Kerek-tóban is lehetővé tette a felmérést. A felvételezést az időjáráshoz igazodva március közepétől április elejéig végeztük, majd április közepén végeztünk egy további ismételt mintavételt azon hipotézis tesztelésére, miszerint a csapdázási periódus második felében, különösen az április elején tapasztalt alacsony fogásszámot az akkori hideg időjárás okozta. Az április közepére felmelegedett időben ismét magasabb egyedszámot tapasztaltunk. Az eredeti csapdázási periódus 5 napja alatt összesen</p>

						159 pettyes gőtét fogtunk, ebből 52 volt nőstény (április közepén további 34 egyedét fogtunk, melyek közt 7 nőstény volt). A megfogott nőstények egyedszáma kisebb hullámmal a csapdázási periódus előrehaladtával trendszerű csökkenést mutat (a korábbi néhány év adatai alapján ez a trend nem tűnik általánosnak), míg a hímek száma nem mutat időbeli változást, inkább egyéb (pl. az időjáráshoz köthető) körülmények függvényében mutat jelentősebb ingadozásokat.
17.	Kétéltű-mentés és monitorozás Sikondán	DDNPI munkatársai (Bodó János)	Sikondai horgásztavak	DDNPI saját költésévé	22	Az igazgatóság munkatársai által koordinált, önkéntesek bevonásával zajló kétéltű-mentés a szaporodási időszakban a sikondai főút mentén 2023 március elején történt, összesen 298 egyed mentésére került sor. A vonulás lényegében a március 8-a és 10-e közötti három napban lezajlott. Ahogyan 2021-ben és 2022-ben, úgy 2023-ban sem tartottuk indokoltnak a hálók kihelyezését a lecsökkent egyedszám miatt, így háló nélkül, kézzel történt az állatok összegyűjtése, és az úttesten való áthordása. Az egyedszám újból csökkent az előző évi mentéshez képest. Bár a módszertani változtatás miatt minden bizonnyal kisebb százalékban sikerül befogni az egyedeket, a teljes fogásszámok meghaladták az előző években tapasztaltat és az elűtött egyedek száma sem lett magasabb. Előzmények: A sikondai békementés során évről évre azt tapasztaltuk, hogy a mentett békák száma drasztikus mértékben lecsökkent. Míg voltak évek, amikor egy szezonban 3-4 ezer barna varangyot (<i>Bufo bufo</i>) vittünk át az út túloldalára, addig 2020-ra ez a szám 150-re csökkent. Az okok nem ismertek, de valószínűleg több tényező együttes hatása okozhatta az állomány nagyság csökkenését. Az elmúlt években megjelent és elterjedt hazánkban egy a kétéltűek közt terjedő fertőző gombás betegség, ami

						végzetes is lehet a békákra nézve. Másrészt egyre inkább jellemző hogy egy-egy tél végi-koratavaszi felmelegedés után visszatérő kemény hidegben a téli vermükből utolsó energiájukat felhasználó békák nem tudják újból jól beásni magukat és így elgyengülnek, elpusztulnak. A fejlődő ebihalaknak a rovarirtás - főként szúnyogirtás - miatti kevesebb táplálék szintén okozhatja az állományfogyást.
7.	Ritka és telepesen fészkelő madarak felmérése	Gáborik Ákos, Kövesi Sándor, Dombi Imre, Felső Barnabás, Gregorits János, Kovács Attila, Mórocz Attila, Omacht Zoltán, Schmidt Tamás, Sztellik Endre, Horváth Zoltán, Csór Sándor, Kozma-Bognár Tamás, Merkei Gábor, Hódossy Attila, Mezei Ervin, Wágner László, Zöldvári Ákos, Kulcsár Péter, Bodó		DDNPI saját költségvetése	????	A 2023. évi „Ritka és telepesen fészkelő madárfajok monitoringja” című program keretében a megszokott fajkőről gyűjtöttünk az adatokat. A program keretében összegyűjtött adatok pontossága természetesen továbbra sem egységes. Ezek alapján az igazgatóság működési területére az alábbi tendenciák fedezhetőek fel: A ragadozó madarak állománya általánosságban stabil, a kedvező időjárásnak köszönhetően az országosan is jelentős rétisas- és fekete gólya állomány tovább erősödött, de a barna és vörös kánya költések száma is nőtt. Az ismert kerecsen- és vándorsólyom költések továbbra is stabilnak tűnnek, azonban a darázsölyv állomány nagyobb csökkenést mutatott. Új költőfaj az idei listában az Uhu (1 pár). A kis kárókatónak száma idén lefelé mozdult el. A kanalasgémek, pásztorgémek egyedszáma lényegében nem változott, Egy telepen batla költést is megfigyeltünk. A gyakoribb gázlómadár fajok (nagy kócsag, szürke gém, kis kócsag, vörös gém) telepeinek méretei esetében folytatódott a csökkenés, azonban a szürke gémek esetében a tavalyinál sokkal erősebb évet tapasztaltunk. A költés segítésére kihelyezett mesterséges pontonnak is köszönhetően a küszvágó csérek költőállománya tovább nőtt, bár az egyik telepen a fiókák a ragadozó

		János, Dudás György, Völgyi Sándor, Nyemcsok Tamás, Glacz Róbert, Daróczy Zsolt, Gubacsi Mihály, Kováts László, Nagy Tibor, Pintér András, Schurk László, Szendi József				<p>madarak táplálékként végezték. Stablnak mondhatók a fattyúszerkő költések is.</p> <p>A vetési varjú állomány még tovább erősödött, a csókák száma a természetesen ingadozáson belüli növekedést mutat. Mindkét faj esetében megfigyelhető, a telepek felbomlása, elaprózódása. A kettős jelenség háttérében véleményünk szerint az évek óta tartó és egyre elterjedtebb városi fészekleszedések, facsonkítások állnak, ami mellett azonban a madarak beköltözésének valódi okaival, annak kezelésével jellemzően nem foglalkoznak a városvezetők. Pécsen a nemzeti park igazgatóság és a kormányhivatal kezdeményezésére elindult egy közös gondolkodás a várossal egy mindenki számára megfelelő helyen lévő fészektelep kialakítása érdekében.</p>
8.	CES (Constant Effort Site) madárgyűrűző és monitoring	DDNPI munkatársai, Kováts László, Mórocz Attila, Gáborik Ákos	Dél-Mezőföld TK, Dávodi Földvári-tó TK	NPI saját forrás		<p>A nemzetközi protokollnak megfelelő módon munkatársaink két helyszínen, a Dávodi Földvári-tó TT és a Dél-Mezőföld TK területén CES (Constant Effort Site) madárgyűrűző és monitoring tevékenységet végeztek. A dávodi Földvári tónál 32 faj 451 egyede került a hálóba, ebből 123 egyedet fogtak vissza, a fogások fele a nádiposzáta (<i>Acrocephalus spp.</i>) közül került, ki rajtuk kívül még a barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>) kerültek meg nagyobb számban. A nagydorogi helyszínen 26 faj 188 egyedet fogták meg, ez a korábbi évekkel összevetve közepesen gyenge szezonnak számít., legnagyobb egyedszámban széncinege (<i>Parus major</i>) és barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>), került kézre.</p>
9.	Vízimadár szinkron számlálás	DDNPI	Duna és	NPI saját		<p>A Duna és Dráva folyókon a nemzetközi vízimadár</p>

		munkatársai, Gáborik Ákos	Dráva folyók	forrás	szinkronszámlálásokban az Igazgatóság munkatársai aktívan közreműködtek. A szinkronszámlálások a 2022-es esztendőben 9 alkalommal történtek, ezek során a Dunán 38 madárfaj 14775 egyedét számolták meg kollégáink, a tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i> –10246) után legnagyobb egyedszámban továbbra is nagy kárókatonákat (<i>Phalacrocorax carbo</i> –1487) és fütyülő récéket (<i>Anas penelope</i> –732), utóbbiakat azonban az előző évhez képest jelentősen alacsonyabb számban. is. A Dráva folyón végzett felmérések 2023-es eredményei és tapasztalatai is tovább erősítik azt a tényt, hogy átformálódik az általunk vizsgált szakasz vonuló- és telelő madárközössége. tovább csökkent a tipikus és korábban nagy számban megfigyelt téli fajok (pl. kerceréce, kontyos réce, bukó-fajok, stb.) egyedszáma. A mindössze 15 megfigyelt faj 8893 megfigyelt egyede között, a Dráván is a tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>) adta a legnagyobb tömeget 2784 példánnyal, rajtuk kívül a kárókatonák (<i>Phalacrocorax carbo</i> –381), csörgő récék (<i>Anas crecca</i> –431) és a fütyülő récék (<i>Anas penelope</i> –329) jelentek meg nagyobb számban, azonban ezek a számok a korábbi év eleve alacsony bázisához képest is tovább csökkentek.
--	--	------------------------------	--------------	--------	---

Állatközösségek monitorozása

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
18.	DDNPI területén	Oeconomus Bt.	Drávamenti-	Természeti	700	A DDNP Igazgatósága területén a 2023-as köpetgyűjtési időszak adatai alapján

	bagolyköpetek gyűjtése	(Horváth Győző)	síkság, Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék	értékek védelme keret	<p>három középtáj (Drávamenti-síkság, Dunamenti-síkság, Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék) területén 19 kisemlős taxon előfordulását értékeltük. A 18 mintavételi lokalitás (település) összesen 66 mintájából feldolgozott 1006 köpet és törmelékes anyag alapján 2203 kisemlős egyedet határoztunk meg. Egyéb zsákmányból összesen 3 madár példányt mutattunk ki. A 2023-as mintavétel összesen 15 különböző 10×10 km-es UTM négyzetet érintett. Az UTM négyzetekre eső mintaszámok esetében 3-3 UTM négyzetben egy, három, öt, illetve hét minta került begyűjtésre, továbbá 1-1 UTM négyzetben kettő, négy, illetve 12 minta származott.</p> <p>Faunisztikai szempontból fontos eredmény a 6 védett cickányfaj, a védett mogyorós pele előfordulása, valamint a védett csalitjáró pocok és a törpeegér 2023-as előfordulási adatainak kimutatása. A jégkorszaki reliktum csalitjáró pocok vonatkozásában minden évben kapott új adatok jelentős mértékben hozzájárultak a faj Baranya megyében és a Dráva mentén eddig feltérképezett előfordulási területének pontosításához. A 2023-as adatok alapján e védett faj nem fordult elő a köpetmintákban. A védett cickányok vonatkozásában kiemeljük, hogy az utóbbi években a cickányok közül a kisebb termetű keleti cickány (<i>Crocidura suaveolens</i>) összesített egyedszáma volt a legmagasabb. A 2023-as adatok szerint 165 példányt azonosítottunk, a keleti cickány relatív gyakorisága kistáj léptékben 2-15% között változott, a vizsgált középtájakra összesítve a Drávamenti-síkság esetén a faj relatív aránya meghaladta a 9%-ot, míg a másik két középtájban a relatív gyakorisága meghaladta a 6%-ot.</p> <p>A mezei pocok, mint a gyöngybagoly fő zsákmányállata relatív abundancia értékei magasabbak voltak, mint az előző években, amely jelzi, hogy a faj állományának összeomlását követően demográfiai növekedés fázisából kialakult a 2023-as gradációs csúcs. A 2023-as év a vizsgált DDNP területére vonatkozóan a</p>
--	------------------------	-----------------	--	-----------------------	--

						gyöngybagoly állomány változását tekintve ellentmondásos évnak tekinthető, mivel a költőpárok száma nem növekedett a területen, azonban a szaporodási siker, valamint a másodköltések száma egyértelműen jelezte a mezei pocok gradációt, a nagyobb arányú előfordulását. A Drávamenti-síkság és a Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék területén a pocokfélék abundanciája 66% körüli volt, míg a Dunamenti-síkság vonatkozásában relatív aránya meghaladta a 70%-ot. Az egérfélék esetében a legmagasabb gyakoriságot a Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék területére vonatkozóan számítottuk (21.51%), míg a legalacsonyabb érték a Dunamenti-síkságra volt jellemző (12.35%). A cickányfélékre ebben az évben is alacsony gyakoriság volt jellemző, mindhárom középtáj esetében 15% alatti abundanciával fordultak elő a bagolyköpet mintákban. A 2023-as kistáj léptékű adatok alapján a dominancia sorrend második leggyakoribb prédájaként jelent meg az erdei egerek taxoncsoport, ami arra utalt, hogy a vizsgált régióban a gyöngybagolyok számára ez a prédakategória a legfontosabb alternatív zsákmány.
19.	Denevérközösségek felmérése NBmR	Görföl Tamás	Gyönk, Kömlő, Mozsgó, Sellye, Váralja, Nagyharsány, Gemenc	DDNPI saját költségvetése	900	A program négy fő komponensből áll: épületlakó felmérés, hosszúszárnyú denevér monitoring, nászbarlangok monitoringja és akusztikus felmérések kijelölt mintavételi pontokon. Az elvégzett feladat tartalma: a feladat során a négy fő monitoring vizsgálatot végeztünk el a DDNPI működési területén: épületlakó denevérfelmérés, hosszúszárnyú denevér monitoring, nászbarlangok monitoringja és akusztikus denevérfelmérések kijelölt mintavételi pontokon. Mintavételi módszerek: épületlakó monitoring: vizuális felmérés; nászidőszaki monitoring: denevérháló; hosszúszárnyú denevér monitoring: kirepülés számolás; erdőlakó denevér monitoring: denevérdetektor. Főbb eredmények részletezése, természetvédelmi szempontok: Idén sem tudtunk minden esetben feljutni a padlásokra. Gyöngybagoly felbukkanása miatt Dél-

					<p>Dunántúl legjelentősebb közönséges/hegyesorrú denevér kolóniája 2021-ben elköltözött a Komló-Mecsekjánosi templomból, de 2023-ban visszatértek, igaz, jóval kisebb egyedszámban. A gyönki református templomban 40, míg a gyönki evangélikus templomban 40 közönséges/hegyesorrú denevér volt, fiatalokkal együtt. A váraljai református templomban nem sikerült a közönséges/hegyesorrú denevéreket leszámolni, mert a süvegben nagyon elhúzódtak, de jelen voltak a templomban. A váraljai református templom padlásán mintegy 150 közönséges késeidenevér tanyázott. A váraljai evangélikus templomban nagyon kevés, mintegy 10 pld. közönséges/hegyesorrú denevér volt. A monitoringba bevettük a hőségési kastélyt, ahol jelenleg a Dél-Dunántúl legnagyobb közönséges/hegyesorrú denevér kolóniája lakik, 2023-ban kb. 650 pld. A 2020-ban Mozsgón felbukkant közönséges/hegyesorrú denevér kolónia 2021-ben ismét hiányzott, 2022-ben az oltárkép mögött volt egy kisebb csoport, 2023-ban pedig a padláson volt egy közönséges késeidenevér, a süvegben pedig hat közönséges/hegyesorrú denevér. A nászbarlangok monitorozása során a 2023-as évben a Mánfai-kőlyuknál 81 példányt fogtunk be. A szokásos fajok képviseltették magukat, faunisztikai érdekesség, hogy a tavaly először észlelt durvavitorlájú törpedenevér idén is megkerült. Az idei évben is fogtunk hosszúszárnyú denevéreket, e fajnak ez az egyetlen stabil előfordulási helye a Mecsekben, mióta át lett alakítva a rácsozat szinte minden évben kézre kerül. A Búdöskúti-zsomboly környezetében levágták az erdőt. A kiemelt jelentőségű denevér nász- és szálláshely esetében ez fennakadásokat okozhat a násztevékenységben, állatok pusztulásával is járhat, illetve a mikroklimatikus viszonyok megváltozása miatt a telelésre is negatívan hathat. 2023-ban sajnos nem tudtunk hálózni a barlangnál, mivel a felnövő újulat annyira sűrű volt, hogy lehetetlenné tette az értelmes hálóállítást, valamint egy lódarázsfészek is volt a hálózóhely közvetlen közelében,</p>
--	--	--	--	--	---

						<p>ami – a fényre támadó darazsak miatt – veszélyessé tette volna a mintázást.</p> <p>A szársomlyói hosszúszárnyú denevér állomány stabilnak mondható, erős ingadozásokkal. A 2023-as évben a nyári kolónia rekordszámú volt, míg a gyülekező kolónia megközelítette az abszolút rekordot. Remélhetőleg a tapasztalt jelenség nem egy másik szálláshelyen történt negatív esemény következménye.</p> <p>Általánosan elmondható, hogy a Cserta- és a Slam-hídnál, valamint esetenként a Budzsaki hídnál általában kimagasló a denevérek aktivitása. A két hídnál lévő mintavételi pont nagyon jó táplálkozó-területeken helyezkedik el, ezért várható volt, hogy magas lesz a denevérészlelések száma, azonban ebben változás állt be a 2023-as évben. A Cserta-Dunában az alacsony vízállás miatt nagyon lecsökkent a nyílt vízfelületek aránya a mintavételi pont közelében, ezért a víz felett vadászó fajok számára kevésbé alkalmas táplálkozásra. A holtág vízszintjének megfelelő szabályozása elengedhetetlen nem csak a denevérek, de sok más állat és növényfaj létfeltételeinek biztosításához is. A 2023-as évben a denevérek aktivitása a legtöbb helyen közepes volt, viszont a Cserta-híd mellett a Slam-hídnál is az átlagosnál alacsonyabb aktivitást tapasztaltunk. Ez utóbbi a tavalyi rekord után meglepő, elképzelhető, hogy a csapadékos tavasz vagy más tényező áll a háttérben.</p>
20.	Denevérközösségek felmérése NPI	DDNPI munkatársai, Dombi Imre	DDNPI működési területe	DDNPI saját költségvetése	550	<p>2023-ban a NPI működési területén számos denevérekkel foglalkozó kutatás, felmérés történt. Ezek egy része (Natura 2000 területek felmérése, céldokumentumok írása, Dráva denevér monitoring) külső szakértő(k) megbízásával történt, más részüket a NPI munkatársai végezték. Jelen jelentés röviden összefoglalja ez utóbbiak eredményeit, megállapításait.</p> <p>Őszi denevér aktivitás vizsgálat Gemencen:</p> <p>A felmérés célja a hibernáció előtti időszakban a denevérek mozgásintenzitásának</p>

					<p>követése egészen a várható hibernációig. Mivel nagyon kevés adat áll rendelkezésre, a felmérés által jobb képet kaphatunk a nemzeti park erdeiben telelő denevér állomány fajkészletéről és állomány nagyságáról. Egyik fő célkitűzésünk a tavi denevér őszi állományváltozásának követése, igazolni vagy cáfolni a faj telelését az ártéren. A megvalósításhoz Audiomoth detektorokat használtunk 2 helyszínen a Duna illetve a Vén-Duna mentén október 19 – november 15. között. A felvett hangokat SonoChiro automata határozó szoftverrel elemeztük ki. Az eredmények alapján igazoltuk 17 (19) faj/fajcsoport, köztük a fokozottan védett nyugati pizsedenevér jelenlétét, és valószínűsíthető telelését. A tavi denevér esetében bár az októberi jelenlét igazolást nyert, a telelése nem valószínű. A vizsgálat során 56 detektor éjszaka összesen 11992 denevér észlelését dolgoztuk fel.</p> <p>Téli aktivitás vizsgálat az Abaligeti barlangban és a Mánfai Kőlyuk-barlangban: A vizsgálat a fenti két barlangban történik. Célja a bent telelő denevérállomány telelésének zavarásmentes vizsgálata. A korábbi években feltűnt a megfigyelhető telelő egyedek számának gyakori változása, az egyedek helyváltoztatása. Kérdéses, hogy a turisztikai hasznosítás okoz-e számottevő zavarást Abaligeten, vagy a denevérek ébredése természetes folyamat. Fontos célunk a hosszúszárnyú denevér mánfai telelő állományának vizsgálata, ugyanis az elmúlt években megfigyelhettük, hogy bár tél elején még jelen van a faj, de december közepére elhagyják a barlangot és csak március elején érkeznek vissza. A folyamatosan, terveink szerint legalább március végéig működő detektorokkal akarjuk kimutatni ennek időbeliségét, intenzitását. Reméljük, hogy a detektorok segítségével a faj korábbi élőhelyén, az Abaligeti-barlangban is ismét előkerül a faj. A telelő állományok számolása decemberben és januárban megtörtént (lásd táblázat). Mánfán 110 hosszúszárnyú denevér kezdte meg a telelést, de ez a csapat december</p>
--	--	--	--	--	---

						<p>közepén „szokás szerint” elhagyta a barlangot. Abaligetén az utóbbi évtized legnagyobb létszámú nagy patkósdenevér állománya telet (170 pld), a kis intenzitású idegenforgalmi hasznosítás ellenére. A detektorok által rögzített hangok feldolgozása folyamatos.</p> <p>Pécsváradi régi lőtér denevér felmérés:</p> <p>Az egykori lőtér 140 ha-os területe 2020-ban került át a DDNPI kezelésébe. A területre egy természetvédelmi szempontú fejlesztést tervez az Igazgatóság, így a megalapozó felmérések között a denevérek felmérése is szerepel. A felméréshez május 31-én 12 helyen végeztünk denevérdetektoros vizsgálatot. A hangok kielemezése SonoChiro szoftverrel történt. A felmérés során 1440 pernyi hanganyagot dolgoztunk fel. Összesen 1443 észlelés történt. Összesen 17 fajt/fajcsoportot mutattunk ki, köztük a nyugati piszedenevér erős állományát. Örvendetes a közönséges denevér/hegyesorrú denevér hangjának kimutatása, a faj(ok)nak vélhetően él egy eddig ismeretlen kolóniája Pécsváradon, melynek felkutatása fontos feladat lesz 2024-ben.</p>
21.	Dráva életközösségeinek felmérése	Horváth Győző, Szivák Ildikó, Purger Jenő, Sallai Zoltán, DDNPI munkatársai	Dráva mente	DDNPI saját költségvetése	6 550	<p>- Kisemlősök monitorozása</p> <p>A Dráva felső szakaszának biodiverzitás monitorozásán belül a kisemlősök populációs és közösségi szintű mintázatait feltáró és monitorozó alprogram keretében 10 mintavételi területen, térben egymástól távolabb található, különböző vegetáció struktúrájú és korú erdőállományokban végezzük a kisemlősök elevenfogó csapdázását. A különböző vegetáció struktúrájú erdőállományok egymástól független mintavételi adatsora alkalmas a szegélyzóna, az erdőállomány, a különböző korú és aljnövényzetű területek adatainak összehasonlító elemzésére. Az előző években is vizsgált tíz erdőterületen 2023-ban folytattuk a kisemlősök elevenfogó csapdázását. Jelen értékelésben vizsgáltuk,</p>

					<p>hogy a mintaterületek alapján elkülönített különböző minőségű habitatokban milyen fajkompozíció jellemzi a kisémlős közösséget, milyen különbségek vannak a faj-gyakorisági viszonyokban. Emellett az elkülönített élőhelytípusokban a kisémlős együttesek szezonális változását is elemeztük.</p> <p>A kvadrát módszerrel vizsgált csapdahálók negyed ha-os területet fedtek le. A kisémlősök monitorozása az idei évben 4 hónapban (július, augusztus, október és november) valósult meg. Minden hónapban a protokoll szerint egységesen 5 éjszakai mintavételi periódust valósítottunk meg. A 2023-as négy mintavételi időszak alapján a vizsgált erdőállományok kisémlős együtteseit összesen 6300 csapdaéjszaka adatai alapján értékeltük. A Lankóci-erdő tíz vizsgált állományában 2023-ben összesen 15 kisémlősfaj jelenlétét regisztráltuk. A legalacsonyabb fajgazdagságot az 3. mintaterületen tapasztaltuk, amelyben 6 faj jelenlétét mutattuk ki. A legmagasabb fajszámot (S = 11) a lombkoronaborítás nélküli területek egyikében, a 4. mintakvadrátban regisztráltuk. A rágcsálók közül a sárganyakú (<i>Apodemus flavicollis</i>), a pírók erdeiegér (<i>Apodemus agrarius</i>) és a vöröshátú erdeipocok (<i>Clethrionomys glareolus</i>) az összes mintavételi területen előfordult. Az üde erdőállományokban a kimutatott 11 faj közül a vöröshátú erdeipocok mutatta a legmagasabb relatív abundancia értéket (~50%) és ezzel a magas gyakorisággal a területtípusban eudomináns fajnak bizonyult. A száraz, tölgyfajok által dominált erdőállományok területén 8 kisémlősfaj jelenlétét detektáltuk, melyek közül a sárganyakú erdeiegér jelent meg legnagyobb gyakorisággal (~62%). Az élőhelytípusban emellett a vöröshátú erdeipocok (~24%), a közönséges erdeiegér (5.5%), valamint a pírók erdeiegér (4.6%) jelent meg nagyobb gyakorisággal. A lombborítás nélküli területeken 13 kisémlősfaj jelenlétét bizonyítottuk, az összesített adatok alapján a pírók erdeiegér jelent meg a legmagasabb abundanciával (~53%). A terület második leggyakoribb kisémlőse</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>a sárganyakú erdeieger (25.8%) volt, míg a dominancia rangsor harmadik helyén a vöröshátú erdeipocok (12%) állt. A vizsgált élőhelyeken kimutattuk a védett csaltitjáró pocok és a szintén védett törpeeger jelenlétét is. A fajkészlet szempontjából továbbá kiemeljük a földipocok és a mezőgazdasági kártevő mezei pocok megjelenését is, amelyek növelték a fajgazdagságot, így a Lankóci erdő területén a <i>Microtus</i> genus három különböző fajtát fogtuk meg, továbbá 5 cickányfaj jelenlétét is bizonyítottuk.</p> <p>- Mocsári teknős felmérés</p> <p>A mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) populációk felmérése a Duna-Dráva Nemzeti Park Bélavár, Vízvár, Heresznye, Bolhó és Babócsa községhatároiban, valamint a Barcsi borókás tavai mentén, a Szaporcai Ó-Drávánál található alkalmas élőhelyein és a Dombó-csatorna Lankóci-erdőt átszelő szakaszán 2023-ban a Dráva-monitoring keretében történt.</p> <p>A mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>) Dráva menti állományainak monitorozása több kiemelt vizes élőhelyen 2017 óta folyik a Dráva-monitoring keretében azzal a céllal, hogy előfordulásáról, állományainak alakulásáról és életmenetéről gyűjtött adatok alapján felismerjük a lokális állományokra ható veszélyforrásokat. Ezen információk birtokában konkrét lépések tehetők akár a lokális állományok fenntartása érdekében.</p> <p>A felmérésekre 2023. március vége és szeptember eleje között került sor, minden kiemelt helyszínen több alkalommal: Bélavárnál 6, Vízvárnál 6, Heresznyénél 2, Bolhónál 2, Babócsánál 2, a Barcsi borókásban 2, a Szaporcai Ó-Dráva holtág-rendszernél 3, valamint a Lankóci-erdőben 4. A vizuális megkeresés (jelenlét/hiány, egyedszámok) mellett transzekt felmérések is folytak.</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>A terepmunka során összesen 184 élő (többnyire napozó teknős), valamint egy kifosztott fészekalj adatait rögzítettük. Az előző évekkel ellentétben a 2023-as év csapadékos volt, így a vizes élőhelyek többségén a felmérések sikeresek voltak, egyedül a Barcsi borókásban a nagyobb tavak medre maradt szárazan, emiatt sem a töltésen lévő tojásrakóhelyek, sem a napozó teknősök felmérése nem volt eredményes. Bélavár, Vízvár és Babócsa térségében a felmérési helyeken az előző évhez, sok esetben évekhez viszonyítva is nagy számban voltak jelen a napozó teknősök (pár esetben, több mint 20), ami alátámasztja azt a korábban megfogalmazott elképzelésünket, hogy a szárazságot a teknősök másutt (nem a vízhiánnyal küszködő mintaterületeinken) vészelték át. Úgy tűnik, hogy a Dombócsatornán végzett transzekt felmérések kvantitatív eredményei is ezt a feltevést igazolják, mivel a szárazabb évek előtt és után, más-más csatornaszakaszokon napozott a teknősök többsége. A 2023-as évben arra is volt példa (Szaporcai Ó-Dráva holtágrendszer), hogy a magas vízállás miatt volt kevesebb mocsári teknős megfigyelés. A 2023-as monitorozást összességében eredményesnek lehet tekinteni, idegenhonos inváziós teknősfajok egyedeit egyik felmérési ponton sem regisztráltuk.</p> <p>- Szitakötők monitorozása</p> <p>A Duna–Dráva Nemzeti Park által koordinált biomonitorozási program keretében 2023-ban négy terület 23 vízterén (állóvizek) vagy víztestén (vízfolyások) [Lankóci-erdő: Búdós-ér (Gyékényes), Lankóci-erdei ér (Gyékényes), Lankóci-tó (Gyékényes), Méhes-tó (Gyékényes), Dombó-csatorna (Gyékényes), Bélavár és Babócsa közötti vízterek: Csíkosi-bányatavak (Bélavár), Csíkos-árok (Bélavár), Bélavári-kavicsbányatavak (Bélavár), Holt-Dráva (Bélavár), Dráva, kőgát (Vízvár), Dráva-mellékág (Heresznye), Dráva (Heresznye), Heresznyi-tó</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>(Heresznye), Tőzeg-tó (Bolhó), Rinya (Babócsa), Barcsi borókás: Nagyberek (Darány), Kis-Nyír-Kút (Darány), mocsárfolt (Darány), Szaporca környéki vízterek: Cún-Szaporca-holtágrendszer (Cún, Szaporca), Fekete-víz (Szaporca), Hétöles-tó (Szaporca)] vizsgáltuk a szitakötő-faunát imágók felmérése alapján. A szitakötő-imágók minőségi felmérését a 2023. május vége és október eleje között, az egyes vizsgált területek esetében évente 1-4 alkalommal végeztük el. A felméréseket egész évben nehezítették a szokatlanul hosszú hűvös és csapadékos időszakok, valamint a Dráva csaknem rekordméretű áradásai.</p> <p>A felmérés során 2023-ban nyolc családba tartozó 40 szitakötőfaj 4709 egyedét figyeltük meg a vizsgált területeken, ez a hazánkból ismert fajok (67) 59,7%-a.</p> <p>Fajokban leggazdagabb területek a Bélavári-kavicsbányatavak (19 faj) és a Cún-Szaporca-holtágrendszer (18 faj) és a Tőzeg-tó (16 faj) volt. A fajokban legszegényebb területeknek a Dráva vizsgált szakaszai (Vízvár: 3 faj, Heresznye: 5 faj) és Csíkos-árok (4 faj) bizonyult. Az egyes területek szitakötő-együtteseinek változásai természetes folyamatokra vezethetők vissza, egyértelműen negatív vagy pozitív tendenciát egyik területen sem figyeltünk meg.</p> <p>A leggyakoribb fajok a széleslábú szitakötő (<i>Platycnemis pennipes</i>) és a kéköves légivadász (<i>Ischnura elegans</i>) voltak, mindkét faj 12-12 területen fordult elő. Feltűnően nagy azoknak a fajoknak a száma (13), amelyek csak egy-egy területről és általában kis egyedszámban kerültek elő. Ezek között országosan gyakori fajok is megtalálhatók, ezek látszólagos ritkasága legalább részben a 2023-ban tapasztalt kedvezőtlenebb vízjárási és időjárási körülményekkel magyarázható. A többi, vizsgálatunkban ritka faj vagy igazi ritkaság (pl. <i>Erythromma lindenii</i>, <i>Leucorrhinia caudalis</i>), vagy országos elterjedése is szórványosabb (pl. <i>Lestes dryas</i>, <i>Somatochlora flavomaculata</i>, <i>Leucorrhinia pectoralis</i>)</p> <p>A felmérések legjelentősebb eredménye a kritikusan veszélyeztetett és fokozottan</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>védett tavi álarcos-szitakötő (<i>Leucorrhinia caudalis</i>) előfordulásának megerősítése a Bélavári-kavicsbányatavakon. Szintén kiemelkedően fontos eredmény a veszélyeztetett és fokozottan védett lápi álarcos-szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) előfordulásának megerősítése a Cún-Szaporca holtágrendszerben.</p> <p>Nyolc faj, a réti rablószitakötő (<i>Lestes dryas</i>), a kisasszony-szitakötő (<i>Calopteryx virgo</i>), a zöldszemű karcsúacsa (<i>Aeshna isoceles</i>), a gyűrűs folyami-szitakötő (<i>Onychogomphus forcipatus</i>), a kétfoltos sárkányszitakötő (<i>Epiheca bimaculata</i>), a sárgafoltos smaragszitakötő (<i>Somatochlora flavomaculata</i>), a kisleptű laposacsa (<i>Libellula fulva</i>) és a pataki pásztorszitakötő (<i>Orthetrum brunneum</i>) hazánkban természetvédelmi oltalom alatt áll.</p> <p>Három faj, a keleti zöld-rablószitakötő (<i>Chalcolestes parvidens</i>), a nyugati zöld-rablószitakötő (<i>Chalcolestes viridis</i>) és a déli smaragszitakötő (<i>Somatochlora meridionalis</i>) pontos magyarországi elterjedése nem ismert, mivel ezeket csak a legutóbbi időben ismerték el önálló fajokként. Esetükben minden biztos előfordulási adat faunisztikai szempontból kiemelkedően jelentős. A <i>Chalcolestes viridis</i> egy, országosan új lelőhelyről került elő, míg a másik két faj gyakorinak tekinthető a vizsgált területeken. Faunisztikai szempontból kiemelendő a hazánkban viszonylag új és egyre jobban terjedő kékszemű légivadász (<i>Erythromma lindenii</i>), amelynek új élőhelyét fedeztük fel a heresznyei Drávamellékágon. Terjedésének, megtelepedésének folyamatos nyomon követése tudományos és természetvédelmi szempontból is fontos feladat.</p> <p>A szitakötő-együttesek összetételében az egyes fajok populációinak természetes fluktuációjából következően évről-évre nagy változások történhetnek, a tendenciózus változások felderítéséhez hosszú távú monitorozó vizsgálatok szükségesek. Kiemelt jelentőségű a védett vagy fokozottan fajok állományainak nyomon követése</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>- Bogárközösségek monitorozása</p> <p>A kutatási feladat célja 2023-ban a Dráva-monitoring keretében bogarak felmérése a Duna-Dráva Nemzeti Park Bélavár (2 transzekt), Vízvár (2 transzekt), Heresznye (1 transzekt), Babócsa (3 transzekt) községhatárokonban, valamint a szaporcai Ó-Drávánál (1 transzekt) található alkalmas élőhelyein, a korábbi Dráva-monitoring során alkalmazott módszerekkel.</p> <p>A mintavételezést három periódusban végeztük, 2023.05.20-07.15., 2023.07.16-10.01., 2023.10.01-11.15. között. A mintavételezés talajcspadázással történt, mintavételi helyenként 10-10 csapda került elhelyezésre, a csapdákat egymástól kb. 10 m-re vonalban raktuk le.</p> <p>A vizsgálatban összesen 42 futóbogár faj került elő, amelyek közül 7 faj védett.</p> <p>A 2023.év vizsgálatait alapjaiban meghatározták a Dráván levonuló árhullámok. Mindhárom csapdázási periódusban (tavaszi, nyári, őszi). A mintavételi helyek, illetve a csapdák egy részét érintették az áradások. Ennek eredményeként a csapdázás során gyűjtött anyag mennyisége, csupán töredéke volt a korábban megszokottnak. Az áradások miatti csökkent hatékonyság, illetve a begyűjtött anyag megsemmisülése, a ritkább, jellemzően 1-2 példányban begyűjtött fajok hiányát eredményezték. A másik érzékelhető változás, hogy az egész évet jellemző nedvesebb természeti állapot, az egyébként a nyár második felében általában megjelenő szárazságtűrő fajok elmaradását okozták. Ezek a fajok inkább csak színező elemként jelentkeznek (pl. egyes <i>Harpalus</i> és <i>Carabus</i> fajok), de nagyobb szárazság esetén dominánsakká is válhatnak. Ebben az évben a korábban jellemző 6-8 ilyen igényű faj helyett, csupán 1-2 faj jelentkezett, csupán 1-2 példányban. Ezzel ellentétes folyamat is megfigyelhető volt, ami olyan fajok megjelenését</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>okozta (<i>Bembidion</i> fajok), amelyek jellemzően a közvetlen parti zónához, és a nyílt iszapfelszínekhez köthetőek. Ezek a fajok, bár 10-20 évvel ezelőtt jellemzőbbek voltak, az utóbbi években alig jelentkeztek, a szukcesszióknak és a mintavételi helyek stabil állapotának köszönhetően.</p> <p>A mintavételezés során összességében fogott fajösszetétel, főbb vonalakban teljesen megegyezik a korábbi monitorozás eredményeivel, jellemző mind a Dráva-mentére, mind a mintázott élőhelyekre úgy a dominánsnak tekinthető fajok esetében, mint pedig a ritkább színező elemek tekintetében.</p> <p>Ennek ellenére elmondható, hogy egyes mintavételi helyeken a fajszám csökkenés ebben az évben elsősorban a szárazságtűrő fajokat érintették.</p> <p>A korábbi vizsgálati periódusban felmerült, hogy a Barcsi mintavételi hely „javulása” összefüggésbe hozható-e, a korábban itt végrehajtott élőhely rekonstrukciós beavatkozások hatásának. A 2023. évi vizsgálat fenntartotta ezt a kérdést, hiszen ezen a mintavételi helyen, a szélsőséges körülmények ellenére is a korábbiakhoz nagyon hasonló eredmény született. Ez alapján a terület, illetve az élőhely állapota a többenél stabilabb, a szélsőséges környezeti állapotok hatása mérsékeltebben jelentkezik.</p> <p>- Tegzesek monitorozása</p> <p>Fő célkitűzés a Dráva-monitoring keretében a tegzes fajgyűttesek mennyiségi felmérése volt a Dráva folyó mentén Őrtiloson és Vízváron, illetve a folyó menti állóvizekben Gyékényesi Lankóczi-erdőnél és a Szaporcai Ó-Drávnál kijelölt mintavételi helyeken. Nógrádi Sára és Uherkovich Ákos által éveken át intenzíven kutatott három mintavételi területen (Gyékényes, Lankóci-erdő; élő Dráva Őrtilosnál és Vízvárnál) nagyobb időbeli kihagyás után a monitoring munka</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>folytatása, a kapott adatok összehasonlítása a korábban készült felmérések eredményeivel, mint alapállapottal. Továbbá a monitorozás egyik fontos célja, hogy a Dráva legértékesebb tegzes fajának, a hazánkban fokozottan védett <i>Platyphylax frauenfeldi</i> populációjának állapotát figyelemmel kísérje az élő Dráva mentén kijelölt mintavételi területeken (Vízvárnál és Őrtiloson).</p> <p>A mintavételi helyek Uherkovich Ákos és Nógrádi Sára korábbi, monitorozási munkái alapján a Duna-Dráva Nemzeti Park igényeinek megfelelően lettek kijelölve. Az élő Dráva vizsgálatánál elsődleges szempont volt, hogy fajgazdag és korábban rendszeresen monitorozott helyszínt válasszunk. Fontos volt továbbá, hogy a mintavételi területről korábban stabil <i>Platyphylax frauenfeldi</i> populációt írtak le. Ezen kritériumoknak a Dráva Somogy megyei szakaszán található őrtilosai és vízvári mintavételi helyek feleltek meg. A Nemzeti Park Dráva menti víztesteinek biomonitorozási munkájába bekapcsolódva 2023-ban két állóvizet: egy holtágat (Szaporca, Ó-Dráva, Kisinci-tó) és egy láperdőt (Gyékényes, Lankóci-erdő) jelöltünk ki mintavételezésre. A fő választási szempont egyrészt a korábbi rendszeres monitoring adatok megléte volt (Gyékényes, Lankóci-erdő). Másrészt pedig, hogy bekapcsolódjunk a 2016-ban rehabilitált Szaporcai Ó-Dráva holtág-rendszer vízi élőlény csoportjainak monitorozó vizsgálataiba (Szaporca, Ó-Dráva, Kisinci-tó). A Dráva és a folyó-menti állóvizek tegzes közösségeinek felmérését 4 időszakban végeztük: 1) június, 2) július, 3) szeptember, 5) október. Augusztusban a tegzesek inaktivitása miatt nem gyűjtöttünk. Az éjszakai mennyiségi mintavételezésekhez 125 wattos kevert fényű higanygőzlámpát használtunk. A lámpa mögé kb. 4 m² területű lepedőt helyeztünk, és az erre érkező összes tegzes imágót a szürkülettől számítva 2,5 órán keresztül 2 fő gyűjtötte be („lámpázás”). A faji szintű azonosítás laboratóriumban történt.</p> <p>Az egész éves gyűjtések során a vizsgálati területekről összesen 45 faj 2962</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>egyedét gyűjtöttük be, ami a hazai fajkészlet kb. 20%-át jelenti. Ami kedvező eredmény az elmúlt évek aszályainak, majd az idei év nagy árvizeinek tekintetében, hiszen mindkét jelenség intenzív zavarásként hat a tegzes közösségek szerveződésére, a fajok túlélésére. A vizsgálataink során előkerült néhány hazánkban ritka előfordulású, de a Dráva folyóra karakterisztikus fajt: <i>Adicella syriaca</i> (Vízvár, Dráva-part), <i>Agapetus laniger</i> (Őrtilos, Vízvár, Dráva-part), <i>Ceraclea aurea</i> (Őrtilos, Dráva-part), <i>Mystacides azureus</i> (Szaporca, Kisinci-tó; Őrtilos, Dráva-part), <i>Oecetis tripunctata</i> (Őrtilos, Vízvár, Dráva-part), <i>Silo piceus</i> (Őrtilos, Dráva-part). A <i>Lepidostoma hirtum</i> fajt első alkalommal került elő a Dráva menti vizes élőhelyekről.</p> <p>Ahogy 2016-2022 között, idén sem tudtuk megfogni a <i>Platyphylax frauenfeldi</i> faj példányait, ami még mindig nem feltétlenül jelenti a hazai populáció eltűnését. Eredményeink alapján elmondható, hogy az élő Dráva menti mintavételi helyeken számos faj ritkán, akár 20 éves szünet után gyűjthető újra, akkor is csak nagyon alacsony egyedszámban. Ugyanakkor az időjárási anomáliák, és a tegzes lárvákat is fogyasztó inváziós fajok (pl. jelzórák) erőteljes térhódítása a Dráván nem kedvez az amúgy is sérülékeny <i>Platyphylax frauenfeldi</i> populációk túlélésében. Az idei évi sikertelen próbálkozás ellenére továbbra is úgy gondolom, hogy érdemes a Dráva késő őszi tegzes közösségeit felmérni.</p> <p>Kedvező eredmény, hogy őrtilos Dráva szakasz tegzes közösségeinek fajgazdasága két évtized elteltével sem csökkent. Az éves felmérés során be tudtuk gyűjteni a területről ismert fajkészlet 40%-át. Ez az eredmény tükrözi a hazai felső-Dráva szakasz jó ökológiai állapotát és speciális helyzetét, ami lehetővé teszi egy fajgazdag tegzes közösség fennmaradását, az egyre hosszabb aszályos periódusok és az inváziós fajok (pl. jelzórák) okozta növekvő predációs nyomás ellenére. Szembetűnő, hogy a fajkészletének jelentős részét (kb. 30 faj) az időben ritka</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>előfordulású és kis abundanciájú fajok alkotják. Ezzel szemben Vízváron már jóval kevesebb faj került elő a mintákból, mint Órtiloson. Az idei évi fajsám jelentősen alacsonyabbnak adódott a korábbi évek átlagához képest. Ennek egyszerű oka az lehet, hogy Vízváron összesen 4 alkalommal gyűjtöttünk az év során, míg Órtiloson 6 alkalommal. Feltehetően jelentősen kevesebb fajt fogtunk, mint amennyi ezen a folyószakaszon előfordulhatott. Órtiloshoz hasonlóan vízvári Dráva szakaszon is sok faj időben ritka előfordulású és/vagy alacsony abundanciával jellemezhető. A vízi ökoszisztémákban a ritka fajok fontos elemei az ökoszisztéma rezilienciájának fenntartásában. Ugyanakkor érzékenyebben reagálnak az inváziós fajok megjelenésére, hiszen egy megjelenő inváziós faj könnyebben ki tud irtani egy kis létszámú populációt. Emiatt mindenképpen javaslom a felmérések folytatását, hiszen a ritka fajok eltűnése feltehetően jelezni fogja a nagymértékű zavarások akár már visszafordíthatatlan hatását. Mindemellett nagyon fontosnak tartom az inváziós fajok (pl. jelzőrák, márványrák, ponto-kaszipi eredetű géb fajok) terjedésének folyamatos nyomon követését a Dráva folyóban és a kapcsolódó vizes élőhelyeken.</p> <p>Gyékényesen, a Lankóci-erdőben csak három olyan fajt fogtunk 2023-ban, amely ritkán és általában alacsony egyedszámmal jelent meg a korábbi vizsgálati években. A mintáinkban domináltak a széles elterjedési területű, nagy egyedszámú fajok. A láperdő esetében, amely 2022-ben ki volt száradva, a ritka fajok kis száma jól jelezte a kiszáradás hatásának jelentőségét a tegzes közösségekre. Szaporcán a Kisinci-tó tegzes közösségeinek fajsáma csökkent, míg taxonómiai diverzitása nőtt a 2019-es vizsgálati időszakhoz képest, de a nagyfokú időbeli variabilitás miatt - a fajok 38%-csak az egyik vizsgálati évben jelent meg – a kapott eredményből nem tudunk messzemenő következtetéseket levonni. Nagy valószínűséggel a 2022-es aszályos év negatív irányban hatott az itteni tegzes</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>közösségekre. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy azokon a mintavételi helyeken (Órtilos, Vízvár, Lankóci-redő), ahonnan hosszú távú adatsor áll rendelkezésre, a kumulatív fajszám a monitoring első 5 vizsgálati évében még meredeken emelkedik. Ezek alapján úgy gondolom, hogy a szaporcai Ó-Dráván javasolt az alapállapot felmérés folytatása. A Dráva-menti állóvizek tegzes közösségeinek fennmaradásában kritikus szerepet fog betölteni a megfelelő vízutánpótlás. Az egymást követő aszályos, kisvizes évek a fauna jelentős elszegényedéséhez vezethetnek. Ugyanakkor a vízutánpótlás tervezésekor figyelembe kellene venni, hogy a Drávából érkező vízzel együtt a tegzesek és más vízi szervezetek (pl. szitakötők, kétéltűek) fennmaradását komolyan veszélyeztető inváziós fajok (jelzörák, ponto-kaszpi eredetű géb fajok) is bekerülhetnek addig háborítatlan állóvízi ökoszisztémákba.</p> <p>- Szaporcai Ó-Dráva botanikai monitorozása</p> <p>A Szaporcai Ó-Dráva élőhely-rehabilitációját szolgáló vízpótlás növénypopulációkra és élőhelyekre gyakorolt hatásának monitoringja</p> <p>Helyszínei: Szaporcai Ó-Dráva meder területen 4 db monitoring hely:</p> <p>Az egyes helyeken a vegetáció és terepadottságok függvényében 1-5 ponton fajlisták, cönológiai felvételek és erdőszerkezet, erdőtermészetesség felvételezés történt.</p> <p>Mintavételek időpontjai: 2023. május 2., június 26., szeptember 12., szeptember 18., október 13.</p> <p>Mintavételi módszerek:</p> <p>Fajlisták, különös tekintettel védett és özönfajokra</p> <p>Cönológiai felvételek</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>Erdőszerkezet, erdőtermészetesség felmérése</p> <p>Felmért élőhelyek:</p> <p>NATURA 2000 élőhelyek:</p> <p>3150 Eutróf sekély tavak hínárnövényzete</p> <p>91E0 Puhafás ligeterdők:</p> <p>91F0: keményfás ligeterdők</p> <p>Nem Naturás élőhely:</p> <p>Nádasok és magassásosok</p> <p>Védett fajok:</p> <p>Fehér tündérrózsa (<i>Nymphaea alba</i>)</p> <p>Fürtös gyűrűvirág (<i>Carpesium abrotanoides</i>)</p> <p>Karéjos vesepáfrány (<i>Polystichum aculeatum</i>)</p> <p>Kétlevelű sarkvirág (<i>Platanthera bifolia</i>)</p> <p>Kúszó csalán (<i>Urtica kioviensis</i>)</p> <p>Rucaöröm (<i>Salvinia natans</i>)</p> <p>Nem védett, de lápjelző, monitorozásra érdemes faj:</p> <p>Közönséges rence (<i>Utricularia vulgaris</i>)</p> <p>Özönnövények:</p> <p>Amerikai alkörmös (<i>Phytolacca americana</i>).</p> <p>Amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>)</p> <p>Érdes tócsagaz (<i>Ceratophyllum demersum</i>)</p> <p>Fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>)</p> <p>Gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>)</p> <p>Kolokán (<i>Stratiotes aloides</i>) – őshonos, özönfaj</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>Közönséges selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>)</p> <p>Magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>)</p> <p>Zöld juhar (<i>Acer negundo</i>)</p> <p>NATURA 2000 élőhelyek:</p> <p>3150 Eutróf sekély tavak hínárnövényzete: állományai nem változnak, stabilak. Veszélyeztető tényező az érdes tócsagaz (<i>Ceratophyllum demersum</i>) tömege a Kisinciben. Kedvező a kolokán (<i>Stratiotes aloides</i>) állományának idei csökkenése.</p> <p>91E0 Puhafás ligeterdők: 2023 nyarán a magas vízállásnak köszönhetően a puhafás ligeterdők mindkét érintett monitoring ponton (Kisinci, Vízbevezetés) vízben álltak. Mindkét helyen megfigyelhető az erdő lékesedése, a holtfa mennyiségének növekedése. Erősen terjednek, intenzíven növekszenek az invazív fásszárúak (<i>Juglans regia</i>, <i>Acer negundo</i>, <i>Morus alba</i>).</p> <p>91F0: keményfás ligeterdők: Szegélyekben, felnyíló részeken terjednek az özönfajok: <i>Acer negundo</i>, <i>Juglans regia</i>, <i>Morus alba</i>, <i>Robinia pseudoacacia</i>. A Kisinci horgászháznál lévő állomány gyepszintjében az akác dominál, a Szilhát pontnál szaporodik a közönséges dió és a zöld juhar.</p> <p>Egyéb, domináns élőhely:</p> <p>Nádasok: Nem Naturás élőhely, de a vizsgálati területen meghatározó, és itt történt a monitoring kezdete óta az egyik legfeltűnőbb indikációs értékű változás: a keskenylevelű gyékény (<i>Typha angustifolia</i>) kiszorítja a nádat (<i>Phragmites australis</i>), ami irodalmi adatok alapján a stabilabb, mélyebb vízviszonyoknak tudható be.</p> <p>Védett fajok</p> <p>Fehér tündérrózsa (<i>Nymphaea alba</i>): a Kisinci-tóban állománya stabil</p> <p>Fürtös gyűrűvirág (<i>Carpesium abrotanoides</i>): tavalyi helyen idén nem láttam</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>Karéjos vesepáfrány (<i>Polystichum aculeatum</i>): állománya stabil</p> <p>Kétszínű sarkvirág (<i>Platanthera bifolia</i>): korábbi helyén idén nem láttam</p> <p>Kúszó csalán (<i>Urtica kioviensis</i>): a Vízbevezetés tavikákás-nádas állományát, eddigi élőhelyét a vadak tönkretették, innen eltűnt; a szomszédos magasabb fekvésű erdőben néhány 10 tő, de ez a termőhely is erősen vadjárta. A hídnál korábbi állománynövekedése megállt, sőt a nádas záródása miatt csökkent.</p> <p>Rucaöröm (<i>Salvinia natans</i>): állománya stabil</p> <p>Nem védett, de jó lappjelző, ezért monitorozásra érdemes faj:</p> <p>Közönséges rence (<i>Utricularia vulgaris</i>): a híd és a madármegfigyelő ház melletti nádasban, gyékényesben nagyobb mennyiségben</p> <p>Özönnövények:</p> <p>Amerikai alkörmös (<i>Phytolacca americana</i>): állománya mint korábban</p> <p>Amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>): állománya mint korábban</p> <p>Érdes tócsagaz (<i>Ceratophyllum demersum</i>): Kisinci tóban 100%, a nyit vízről mindent kiszorít, bármilyen más hínárfaj csak a nádas szegélyében</p> <p>Fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>): terjed a Kisinci horgász ház melletti keményfás erdő aljnövényzetében</p> <p>Gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>): a Fekete-vízből bevezető csatorna partján nyáron sűrű állomány. Őszre lekaszálták, de spontán példányai a vízbevezető csatorna szegélyében</p> <p>Magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>): állománya mint korábban</p> <p>Zöld juhar (<i>Acer negundo</i>): állománya növekszik, sok újulat, több nagyobb példány</p> <p>Természetvédelmi szempontból fontos folyamatok:</p> <p>Egyértelmű az özönfajok, elsősorban a fásszárúak terjedése, zöld juhar (<i>Acer</i></p>
--	--	--	--	--	--

					<p><i>negundo</i>) és közönséges dió (<i>Juglans regia</i>) egyedek látványos növekedése. Lágyszárúak közül megjelent a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) a Kisinci déli részénél, felhagyott szántón, de kaszálással kézben tarthatóak.</p> <p>A vadak kártétele továbbra is jelentős, védett faj (<i>Urtica kiovienis</i>) populációjának konkrét tönkretételét dokumentáltuk.</p> <p>Megfigyelhető hazai fajok, főleg a nád és a rekettyefűz erőteljes terjedése.</p> <p>Kevesebb a kolokán, irodalmi adatok szerint ennek oka lehet a tavalyi alacsony vízállás.</p> <p>A Kisinci alsó részén a horgásztégeknel a nádat felváltja a keskenylevelű gyékény (<i>Typha angustifolia</i>). Irodalmi adatok alapján a nád jobban tűri a kiszáradást, mint a gyékény, úgyhogy itt a vízpótlás eredményességének indikátora lehet.</p> <p>Érdekesség a sallangos vízipáfrány (<i>Ceratopteris thalictroides</i>), egy dél-amerikai származású, nálunk akváriumokban, kerti tavakban ültetett növény megtalálása.</p> <p>- Dráva menti élőhelykezelések helyszíneinek botanikai monitorozása</p> <p>Részfeladatok:</p> <p>Babócsa 10-11 erdőtagokban erdei lékekben és szegélyükben cönológiai felvételek készítése (10 lékben összesen 50 felvétel) (első felvételezés: 2019).</p> <p>Bika-réten egy 300 m hosszú transzekt mentén legalább 50 db 1x1 m-es cönológiai felvétel elkészítése (első felvételezés: 2019).</p> <p>Babócsa, Basakert: A nárcisz-állomány regenerációját segítő kaszálási stratégia monitoringjának részét képező időszakos monitoring 8 db 5x5 m-es kísérleti terület cönológiai mintavételezése, nárcisz-tőszámlálással és talajvizsgálattal (első felvételezés: 2019).</p> <p>Drávaszentés 01139 hrsz területén mocsári élőhelykomplexumban két transzekt</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>ismételt felvételezése (első felvételezés: 2018).</p> <p>Drávaszentes 01137/a hrsz területén fűmagvetéssel szántón létrehozott kaszálóréten 50x50 m-es mintaterület NBmR gyepes protokollja szerinti ismételt felvételezése (első felvételezés: 2018).</p> <p>Felvételezési módszertan</p> <p>Erdei lékek felvételezése Babócsa 11 erdőtagban: Az erdei lékek felvételezésére a Babócsa 11D, 11G és 11I részletek területén került sor 2023. május 6-án. A felvételezési helyszín, ill. az alkalmazott módszertan megegyezett a 2019 és 2021 tavaszán elvégzett felvételezéssel. Összesen 10 lékben készítettünk cönológiai felvételeket, valamennyi lék esetében 5 db-ot: a lék déli és északi szegélyében, valamint középpontjában, valamint a déli és északi szegély szomszédságában található erdőszegélyben.</p> <p>A babócsai Bika-rét területén délkelet-északnyugati irányú, 355 m hosszú transzekt mentén vizsgáltuk a kialakult növényzetet. A felvételezési helyszín, ill. az alkalmazott módszertan megegyezett a 2019 és 2021 tavaszán elvégzett felvételezéssel. A transzekt végpontjait, valamint az átszelt vegetációs egységek határpontjait és az elkészített cönológiai felvételek helyét GPS-szel bemértük. A cönológiai felvételek 1x1 m-esek, helyüket a transzekt tipikus növényzetű foltjain jelöltük ki. A felvételezés során a növényfajok borítását %-os pontossággal rögzítettük. A felvételek 2023. május 6-án készültek.</p> <p>A Drávaszentes 01139 hrsz területén (újonnan létrehozott mocsári élőhely) 2 transzekt mentén vizsgáltuk a kialakult növényzetet. A transzektet a rekonstrukció két elkülönülő medencéjében, egymástól függetlenül jelöltük ki, végpontjaikat, valamint az átszelt vegetációs egységek határpontjait és az elkészített cönológiai felvételek helyét GPS-szel bemértük. A cönológiai felvételek</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>1x1 m-esek, helyüket a transzekt tipikus növényzetű foltjain jelöltük ki. A felvételezés során a növényfajok borítását %-os pontossággal rögzítettük. A felvételek 2023. június 5-én készültek.</p> <p>Babócsai Basakert cönológiai felvételezése: A felvételezési helyszín, ill. az alkalmazott módszertan mindenben megegyezett a 2019. tavaszán elvégzett alapállapot-felvételével. A nárcisz-állomány regenerációját segítő kaszálási stratégia ismételt eredményességi monitoringját megelőző alapállapot-felvételezés 25x15 m-es mintaterületen kijelölt összesen 8 db 5x5 m-es kísérleti területen történt, ahol a későbbiekben 4 típusú kaszálással, 2 ismétlésben, történik a kezelés. Továbbá mintaterületenként 1-1 kevert talajmintát (1-10 cm mélységből gyűjtve) vizsgáltunk meg, pH, humusztartalom és összes nitrogéntartalom tekintetében.</p> <p>Drávaszentesi 01137 hrsz cönológiai felvételezése: A Drávaszentesi 01137/a hrsz területén (fűmagvetéssel szántón létrehozott kaszálórét) a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer gyepes protokollja szerint 50x50 m-es mintaterületet jelöltünk ki, amelynek sarokpontjait rögzítettük. A területen 50 db random módon kijelölt 1x1 m-es mintaterületen a növényfajok borítását %-os pontossággal rögzítettük, az eredményeket statisztikai módszerekkel értékeltük. A terepi felvételek 2023. június 5-én készültek. A mintaterület sarokponti EOVS koordinátái: 523299/072033, 523297/072072, 523339/072076, 523347/072040.</p> <p>Eredmények</p> <p>Erdei lécek felvételezése Babócsa 11 erdőtagban: A 2019-es felvételezés óta a lécekben érdemi változás nem történt. Fahasználatok nem voltak, néhány széltörésen kívül a lécek szegélyében a faegyedek (és így az árnyalási viszonyok) is változatlanul maradtak. A lécekben kisebb részt folytatódott a szedresedés (2 lék belsejét szedres folt tölti ki), a lécek fennmaradó többségében az árnytűrő fafajok (gyertyán, kislevelű hárs, mezei juhar) újulata megmaradt, sőt megerősödött. A</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>fényigényes cserjefajok, ill. a tölgy újulata az árnyalás következtében szinte eltűnt (bár utóbbi már 2019-ben is rendkívül csekély volt). Az aljnövényzet képe nem sokat változott, a fokozódó árnyalás miatt a fajszám-csökkenés stagnál (2019: 54 faj, 2021: 43 faj, 2023: 42 faj). A vágásnövényzet és erdőszegély-növényzet elemei gyakorlatilag eltűntek, míg a nemofil, mezofil-mezohigrofil fajok borítása szinte azonos a korábbival. A lékeken kívül a zárt erdőbelsőben szintén fennmaradt a szubnudum-nudum állapot. Amennyiben a lékek a néhány éven belül nem kerülnek bővítésre, vagy a lékeket övező faállományban nem történik gyérítés, úgy a 2014-es megbontás előtti zárt erdőállapot hamarosan visszaáll, sőt, a 10. lékben már vissza is záródott a szélső fák koronája.</p> <p>Babócsai Bika-rét, transekt felvétel: A transekt keleti kezdőpontján az erdőszegélyből indul, majd egy mocsárrét eredetű, de zömmel másodlagos, fajszegény gyepen keresztül halad, amelynek csak bizonyos szakaszai jobb természetességűek. A mélyebb térszinteken tarackoló magassásosok, ill. mocsári növényzet következik, amelyben harmatkásás foltok is vannak, a korábban észlelt békabuzogányos folt megszűnt. A terület közepén ázott csatorna húzódik. A terület nyugati részén, emelkedő térszínen másodlagos, vetett gyepen helyezkedik el a transekt záró szakasza. A felvételezés időszakában a Bika-rét nedves talajfelszínű, de vízborítás nélküli volt. A területet április közepén még jelentősebb, helyenként 30 cm-t meghaladó víz fedte. Az átvezető csatornaszakaszon 20-50 cm-es víz állt a transekt térségében. A Rinya alacsonyabb vízállása esetén az élőhelyrekonstrukció során létrehozott műtárgyak nem képesek vizet juttatni a területre, csak jelentősebb árvizek alkalmával, a rét ilyen esetben rendszeresen kiszárad. A kiszáradás hatására a mocsári társulások jellemző fajai (<i>Carex riparia</i>, <i>Glyceria maxima</i>) csenevész növekedésűek (2. ábra), a korábban megfigyelt <i>Sparganium erectum</i>-típus ki sem alakult. A mocsári növényzetbe 2022-ben gyom</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>jellegű fajok telepedtek be (pl. <i>Tanacetum vulgare</i>), amelyeknek a kóroi feltűnőek még 2023. tavaszán is, a betelepedés a nyárvégi száraz időszakban történhetett. A gyomok csíranövényei vagy fiatal példányai a 2023-as felmérés során is megvoltak a felvételekben. A rétszegély üde-félmedves gyepeinek összetételében a száraz állapot nem okozott jelentős változásokat, de az a korábbi évtizedek intenzív használata miatt nagyon fajszegény, jellegtelen.</p> <p>Drávaszentes 01139 hrsz területén 2 transzekt felvétel: A nyugati transzekt hossza 160 m, kiindulópontja egy magasabban fekvő degradált gyepe, ahonnét egy rekonstruált mocsári élőhelykomplexumon át haladt a végpontig. A területen 17 cönológiai felvétel készült, az alábbi kiosztásban: 1-2. felvétel: Magaskórós üde gyepe, 3. felvétel: Aranyvesszős folt, 4. felvétel: Csenkeszes rétsáv, 5-6. felvétel: Csetkákás-tippanos mocsár, 7. felvétel: Csetkákás mocsár, 8. felvétel: Zsiókás-csetkákás mocsár, 9. felvétel: Csetkákás mocsár, 10. felvétel: Zsiókás-csetkákás mocsár, 11. felvétel: Tippanos mocsár, 12-13. felvétel: Csetkákás-zsiókás mocsár, 14-15. felvétel: Mélyvízű csetkákás-harmatkásás, 16. felvétel: Zárt csetkákás, 17. felvétel: Békabuzogány-mocsár mély vízben. A transzekt vízzel borított részén változásokat nem mutattunk ki. A kezdő parti felvételekben a gyepe lassú regenerációja körvonalazódik. A keleti transzekt hossza 114 m, kiindulópontja egy magasabban fekvő nedves gyepe, ahonnét egy rekonstruált mocsári élőhelykomplexumon át haladt a végpontig, ami egy ismét magasabban fekvő vetett gyepe. A területen 11 cönológiai felvétel készült, az alábbi kiosztásban: 18. felvétel: Réti csenkeszes gyepe, 19. felvétel: Keskeny sásos (<i>Carex otrubae</i>) rézsű, 21-23. felvétel: Homogén zsiókás, 24. felvétel: Nyílt víz, 25. felvétel: Laza csetkákás, 26. felvétel: Laza zsiókás mocsár, 27. felvétel: Zártabb zsiókás, 28. felvétel: Tippanos mocsár(rét). A transzekt az elmúlt időszakban érdemi változásokat nem mutatott. A mocsári növényzet stabil, zsiókás-dominanciájú.</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>Babócsai Basakert cönológiai felvételezése: A 2023-es felvételezés során a 2019-es állapothoz képest nagyobb, de a 2021-es állapothoz képest kisebb virágszámot találtunk a nárcisz esetében (180-270 virág / mintaterület 2019-ben, 255-1275 virág / mintaterület 2021-ben, 250-1000 virág / mintaterület 2023-ban). A 2021-2023-as adatsorok megegyeznek abban, hogy jelentős a mintaterületek eltérése, a legnagyobb virágszám közel négyszerese a legkisebbnek. A nagyobb virágszám mögött lehetséges, hogy az eltérő felvételi időpontok (április 18. / május 9. / május 6.) ebben szerepet játszik, azaz a virágzás kezdetén végzett 2019-es számlálás alulmérte a valós mennyiséget. Ezen kívül valószínűleg szerepe lehet az évek közötti fluktuációnak, csapadékjárás, tavaszi hőmérsékleti viszonyok. A kezelések hatása az első tapasztalatok alapján egyértelműen negatív a virágszámra az évi háromszori kaszálás esetén, mindkét így kezelt mintaterület kiugróan gyengén teljesített. Az alacsony tarlójú kétszeri kaszálás szintén kissé negatív hatással van a virágszámra, hajszállal kedvezőbb az évi egyetlen kaszálás, míg legkedvezőbb az évi kétszeri kaszálás magasabb tarlóval. A mintaterületek kísérőnövényzete érdemben nem változott az elmúlt két év során, de a túl gyakori (háromszori) kaszálás azért már látható nyomokat hagyott, támogatva a keskenyebb levelű fűféléket (pl. <i>Poa pratensis</i>), és visszaszorítva a kaszálógyepek széleslevelű fajait. Az össz fajszám közel azonos a 2021-es állapottal (57-ről 55-re csökkent). A hiányzó, ill. új fajok (a 2021-es listához képest) akcesszórikus, minimális borítással rendelkező növények voltak, azaz ezek sem utalnak lényeges átrendeződésre.</p> <p>Drávaszentesi 01137 hrsz cönológiai felvételezése: A gyepet 2015-ben vetették egy korábbi nagytáblás szántóra, két fő gypalkotója a <i>Festuca pratensis</i> és <i>Dactylis glomerata</i>. Jelenleg még kifejezetten homogén állomány, leginkább zavarástűrő réti fajok viszonylag magas fajszámú, de alacsony borítású betelepedésével.</p>
--	--	--	--	--	---

						<p>Termőhelyi szempontból mocsárréti élőhely kialakulása várható, de mivel a vetett gyep erősen záródott, ill. fajgazdag rétek többszáz m távolságra vannak a területtől, ez évtizedes léptékű folyamat lesz. A 2021-es felvételezéshez képest a gyep záródása minimálisan csökkent, fajszáma érdemben növekedett (2018: 44 faj, 2021: 55 faj, 2023: 72 faj), általában az üde-nedves réti fajok betelepülésével (ilyen új fajok pl. <i>Pulicaria dysenteria</i>, <i>Lysimachia vulgaris</i>, <i>Vicia cracca</i>). A gyep diverzitása a 2021-es visszaesést követően nőtt (Simpson-diverzitás: 2018: 0,3325, 2021: 0,2222, 2023: 0,3608), ahogy a mikrokkadrátok fajszáma is fokozatos emelkedést mutat (2018: 9,14, 2021: 13,50, 2023: 15,62 faj / kvadrát). Számos, korábban meglévő pionír gyomfaj a szukcesszió következtében eltűnt (pl. <i>Crepis spp.</i>, <i>Vicia angustifolia</i>, <i>Verbena officinalis</i>). A gyepkompozícióban az eredeti vetésből származó szálfüvek (különösen <i>Festuca pratensis</i>) a meghatározók, a Dráva menti mocsárrétekre jellemző fajok nem jelentek még meg (különösen az <i>Alopecurus pratensis</i> teljes hiánya továbbra is szembetűnő), ami kedvezőtlen jelenség, és arra utal, hogy a gyorsan záródó vetett gyep regenerációja elhúzódhat. A gyepben megjelenő egyes özönfajok, amelyek erős antropogén hatás alatt álló belső-somogyi élőhelyekre jellemzőek (<i>Asclepias syriaca</i> és <i>Sorghum halepense</i>) 2023-ra szerencsére eltűntek.</p>
--	--	--	--	--	--	---

Növénytársulások monitorozása

No.	Monitorozási projekt tárgya	Kutató	Monitorozási projekt helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer ft)	Kutatás főbb eredményei
-----	-----------------------------	--------	--------------------------------	---------------------	---------------------------	-------------------------

22.	Növénytársulások felmérése	Lájer Konrád	Inke: Ökörjárás Barcs: Máté Lidi gödre Baláta tó ER	Természeti értékek védelme keret	640	<p>Elvégeztük a <i>Caricetum appropinquatae</i> (syn. <i>Caricetum paradoxae</i>), <i>Caricetum elatae</i>, <i>Molinio litoralis-Quercerum cerris</i> társulásoknak a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer protokollja szerinti felmérését. A <i>Spirodelo-Aldrovandetum</i> társulás felvételezése nem volt lehetséges, mivel a mintavételi hely száraz volt a megelőző évek vízhiányos állapota miatt.</p> <p><i>Caricetum appropinquatae</i> Helyszín: Inke: Ökörjárás Mintaterület: 1 db, mérete 50 m x 50 m. Mintavétel időpontja: 2023. 06.02.</p> <p>A felmérések kezdete óta az élőhely nagymértékben átalakult. A fajszám a két évvel korábbihoz képest is csökkent. Az átalakulásban a fás növényzet (főleg <i>Alnus glutinosa</i>, kisebb mértékben <i>Salix cinerea</i>) jelentős térhódítása, a vízszint-ingadozás, illetve a <i>Solidago gigantea</i> terjedése látszik meghatározónak. A mocsári növényzet tagjai közül eltűnt a <i>Carex vesicaria</i>, <i>Epilobium parviflorum</i>, <i>Equisetum fluviatile</i>, <i>Hypericum tetrapterum</i>, <i>Phragmites communis</i>. A nedves rétek fajai közül már nem sikerült kimutatani a <i>Carex panicea</i>, <i>Centaurea jacea</i>, <i>Cirsium canum</i>, <i>Cirsium rivulare</i>, <i>Equisetum palustre</i>, <i>Phleum pratense</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>, <i>Selinum carvifolia</i>, <i>Succisella inflexa</i> jelenlétét. Újra megjelent viszont a <i>Dactylorhiza incarnata</i> és az <i>Orchis elegans</i> (mindkettő a környező gyepekben is megtalálható), valamint a <i>Scutellaria galericulata</i> és a <i>Teucrium scordium</i>. Az új fajok egy része a vízszint-ingadozásokhoz jobban alkalmazkodó (<i>Bidens tripartita</i>, <i>Persicaria dubia</i>), egyéb zavarástűrő (<i>Equisetum arvense</i>, <i>Rumex conglomeratus</i>), illetve viszonylag árnyéktűrő (<i>Myosotis scorpioides</i>). A <i>Poa trivialis</i> populáció jelentősen növekedett, és dominánssá vált.</p> <p>Védett fajok:</p>
-----	----------------------------	--------------	---	----------------------------------	-----	---

					<p><i>Carex appropinquata</i>: 6 mintanegyzetben szerepel, a populáció erősen visszaszorulóban, a környéken is alig található.</p> <p><i>Dactylorhiza incarnata</i>: 1 mintanegyzetben szerepel (a környék gyepjeiben aránylag gyakori).</p> <p><i>Orchis elegans</i>: 2 mintanegyzetben szerepel (a környék gyepjeiben is előfordul).</p> <p>A társulás állománya erősen veszélyeztetett, átalakult és eltűnőben van.</p> <p>Kezelési javaslat: Ha a <i>Caricetum appropinquatae</i> társulás állományának fennmaradása a cél, akkor sürgős intézkedéseket kellene hozni a fás növényzet visszaszorítására. Az állomány degradációjához, gyomosodásához az is hozzájárul, hogy a terület jelenleg nagyon kedvelt vadbúvóhely. A <i>Solidago gigantea</i> terjedésének lassítása érdekében a közeli gyomosodó gyepet rendszeresen kaszálni szükséges, de figyelemmel arra, hogy ebben pl. a <i>Dactylorhiza incarnata</i> jelentős állománya él. Javasolható még a vízfolyás vízszintjének természetvédelmi célú szabályozása is.</p> <p><i>Caricetum elatae</i></p> <p>Helyszín: Barcs: Máté Lidi gödre</p> <p>Mintaterület: 1 db, mérete 50 m x 50 m.</p> <p>Mintavétel időpontja: 2023. 07.30.</p> <p>A fajkészlet a vízborítás tartósságától függően erősen változó. Továbbra is nagyfokú vízszint ingadozás, illetve szárazság jellemző. A felmérés idején vízborítás nyomokban sem észlelhető. A fajszám a legutóbbi felméréshez képest erősen csökkent. Hiányoznak a lebegő (<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>, <i>Lemna minor</i>, <i>Lemna trisulca</i>, <i>Riccia fluitans</i>, <i>Salvinia natans</i>, <i>Utricularia vulgaris</i>) és gyökerező hínár tagjai (<i>Nymphaea alba</i>), de a mocsári növényzet olyan elemei is, mint az</p>
--	--	--	--	--	--

					<p><i>Alisma plantago-aquatica</i>, <i>Carex vesicaria</i>, <i>Glyceria fluitans</i>, <i>Myosotis scorpioides</i>, <i>Phragmites communis</i>, <i>Rumex hydrolapathum</i>, <i>Rumex palustris</i>, <i>Veronica scutellata</i>. Újra megjelent viszont a <i>Rorippa amphibia</i> és a <i>Sparganium erectum</i>. A korábban megjelent több fás szárú faj közül most csak kettőt sikerült kimutatni (<i>Alnus glutinosa</i>, <i>Salix cinerea</i>), az <i>Alnus glutinosa</i> egyedek nagy része is elpusztult (a korhadó maradványok látszanak). Nem került elő a korábbi felmérés során megtalált <i>Spiraea salicifolia</i> és <i>Viola elatior</i>.</p> <p>Védett fajok a felmérés idején nem mutatkoztak a területen.</p> <p>A társulás állományát veszélyezteti a kiszáradás, özönfajok terjedése, illetve kisebb mértékben a vadjárás.</p> <p>Molinio-Quercetum</p> <p>Helyszín: Baláta tó ER</p> <p>Mintaterület: 3 db, mérete 30 m x 30 m.</p> <p>Mintavétel időpontja: 2023.06.29.</p> <p>A felmérések kezdete óta megfigyelt fajok száma jelentősen, a legutóbbi felméréshez képest kismértékben nőtt. Ezt részben zavarástűrő (<i>Carex hirta</i>, <i>Hypericum perforatum</i>, <i>Poa angustifolia</i>), illetve (özön) gyomfajok (<i>Chenopodium vulgare</i>, <i>Erechtites hieracifolia</i>, <i>Parthenocysus inserta</i>, <i>Phytolacca americana</i>, <i>Padus serotina</i>) térhódítása okozta. Az <i>Urtica dioica</i>, <i>Carex spicata</i>, <i>Holcus lanatus</i>, <i>Betula pendula</i> és a <i>Pinus sylvestris</i> eltűnése a természetvédelmi állapot javulását, illetve a lombkoronaszint záródásának növekedését jelezheti. A <i>Circaea lutetiana</i>, <i>Deschampsia caespitosa</i>, <i>Moehringia trinervia</i>, <i>Veronica officinalis</i> megjelenése összhangban van a természetes szukcesszióval. Az első felmérésben szereplő <i>Luzula pallidula</i> nem került elő, valamint a legutóbbihoz képest is</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>hiányzik a <i>Carex pallescens</i>, <i>Scutellaria galericulata</i>. Mindez a termőhely átalakulásra utalhat. Érdekes a <i>Carex elongata</i> megjelenése, mely a környező láperdőkből kerülhetett ide. Az eltérések részben talán átmeneti jellegűek.</p> <p>Több faj populációmérete ingadozó, ezekben egyértelmű tendenciát nem lehet megállapítani.</p> <p>Védett fajok:</p> <p><i>Dryopteris carthusiana</i>: 7 mintakörben szerepel, állomány nagysága stabilnak mondható.</p> <p>Veszélyeztető tényezőként az özöngyomok terjedése, a vadjárás és tarvágás (melyet a 3. mintaterület közelében végeztek) említhető. Utóbbiaknak szerepe lehet a zavarástűrő és (özön) gyomfajok terjedésében.</p>
--	--	--	--	--	---

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása:

Élőhelytérképezés

No.	Monitorozási	Kutató	Monitorozási	Monitorozás	Forrás	Kutatás főbb eredményei
-----	--------------	--------	--------------	-------------	--------	-------------------------

	projekt tárgya		projekt helyszíne	forrása	nagysága (ezer Ft)	
24.	NBmR 5x5 km-es mintanégyszet felmérése	Acrida Bt. (Kenyeres Zoltán)	Mózs-Bogyiszló Vízvár		2 000	<p>Cél: a mintanégyszetek újrafelmérése, a változások detektálása</p> <p>Módszer: a mintaterületek térképezésének elvégzése az Agrárminisztérium által kiadott protokoll szerint</p> <p>R5x5_116 Mózs-Bogyiszló ÁNÉR mintanégyszet felmérése</p> <p>A térképezett kvadrát Tolna-Mózs és Bogyiszló között. A terület 4 fő részre tagolható, a két érintett település és közvetlen környezete, a környező mezőgazdasági területek, az észak-déli tengelyben végig húzódó Tolnai-Duna mentett oldali környezete (Natura 2000 besorolású) illetve a déli részen a Gemenc ártéri része (Nemzeti Park része). A természeteshez közelítő területeken jellemző az erdők jelenléte, melyek többnyire erős erdészeti hatás alatt állnak, de a gemenci részen jelentős a gyepek aránya is. A községek körzetében fejlesztések tapasztalhatóak, de ezek hatása nem kifejezetten erős.</p> <p>Jelentős érdekellentét áll fenn a különböző besorolású védett területek és a környező agrársivatagok művelése között. A művelt területek vegyszerezése és a szél-víz erózió szukcessziót</p> <p>A védett terület erdő és gyeperészeinek természetessége a régóta fennálló védelem és az ártéri jelleg miatt kevésbé zavartak, természetesebbek. Az erdőterületeken jellemző az erdészeti tevékenység következtében jelentkező időszakos leromlás majd lassú javulás, a gyepterületeken a gazdálkodás mellett a folyamatos szukcessziós nyomás befolyásolja az élőhelyek állapotát. Egyes inváziós fajok (selyemkóró, aranyvessző, gyalogakác) terjedése folyamatos és a teljes terület természetességére kihatással van.</p> <p>A fentiek hatásait az ismételt térképezések segítenek értékelni a részleteket a</p>

					<p>mellékelt kutatási jelentés tartalmazza.</p> <p>R-106 Dráva (Vízvár) mintanegyzet felmérése</p> <p>A térképezett kvadrát a Dráva nyugati szakasza mentén, Vízvár térségében terül el. A terület 3 fő részre tagolható, két érintett település és közvetlen környezete, a környező mezőgazdasági területek, valamint a Dráva és az azt kísérő természetközeli területek (Nemzeti Park része). A természetközeli, ártéri részeken túlnyomó részt erdő találhatóak, nagyrészt jó természetességi állapotban. A lefedett folyószakasz kifejezetten természetes, a műtárgyak száma kevés. A települések környezetében az új, területfoglaló fejlesztések száma csekély, ellenben Vízvár egy kisebb különálló része gyakorlatilag elhagyottá vált.</p> <p>A lakott és intenzíven művelt mezőgazdasági területek a terület geográfiai adottságai miatt olyan erősen elkülönül a természetesebb, ártéri jellegű területektől, hogy azokra igen csekély hatással van csupán. Jelentősebb a kvadrát területére eső vízvári vízitúra táborhely és kikötő látogatottságának hatása, illetve az amúgy is rendszeresen horgászott folyószakasz emberi zavarása.</p> <p>Az ártéri terület a folyó vízfelületét kivéve szinte teljes egészében erdő, melynek természetessége a régóta fennálló védelem és az ártéri jelleg miatt kifejezetten jó. Az erdészeti tevékenység nem intenzív, a művelés, vágás után időszakos leromlás majd lassú javulás tapasztalható. A szigetek erdőgazdálkodás nélküli, teljesen természetes, őserdő jellegű részek általában. A folyó közvetlen partjára és a víztestre a zátonyok állandó formálódása jellemző, melyek környezetében a teljes szukcesszió relatív gyors folyamata megfigyelhető. Egyes inváziós fajok (bíbor nebánsvirág, aranyvessző, gyalogakác, zöldjuhar) terjedése folyamatos és az ártéri részek természetességére kihatással van. A legutolsó felmérés óta egy gázvezeték</p>
--	--	--	--	--	---

						<p>védelmére került átalakításra és kikövezésre egy helyszínen a part, ami sajnálatos módon a partvédelemre alkalmazott kövekkel a hibrid keserűfű behurcolását eredményezte, ami azonnal igen gyors terjedésbe kezdett a kapcsolódó partszakaszon.</p> <p>A fentiek hatásait az ismételt térképezések segítenek értékelni.</p>
--	--	--	--	--	--	---

2023-ban ismert ritka, fokozottan védett madár revírek:

Faj	Észlelt költőpár száma
barna kánya	66 pár
békászó sas	5 pár
darázsölyv	33 pár
fekete gólya	109 pár
kerecsensólyom	6 pár
réti fülesbagoly	2 pár
rétisas	207 pár
vándorsólyom	7 pár
vörös kánya	16 pár

2023-ban felmért fészektelepeink:

bakcsó	10 telepen 78-172 pár
--------	-----------------------

csóka	3 telepen 350 pár
fattyúszerkő	2 telepen 15-38 pár
gólyatöcs	3 telepen 2-10 pár
kanalasgém	2 telepen 2-13 pár
kis kárókatona	3 telepen 18-24 pár
kis kócsag	4 telepen 33-65 pár
küszvágó csér	2 telepen 39 pár
nagy kócsag	5 telepen 63-98 pár
pásztorgém	2 telepen 3-4 pár
szürke gém	17 telepen 430-705 pár
üstökös gém	4 telepen 5-19 pár
vetési varjú	84 telepen 4469-4499 fészek
vörös gém	11 telepen 65-98 pár

2023-ben is folytattuk a közép feszültségű vezetékek rendszeres, monitoring jellegű vizsgálatát a vezetékek okozta madárpusztulások volumenének pontosabb megbecslése céljából. A begyűjtött adatokat folyamatosan szövegesen és térinformatikai állományként is átadtuk az illetékes Kormányhivataloknak, valamint az áramszolgáltatóknak, egyúttal jelezve a legsürgősebb beavatkozást igénylő szakaszokat is. A munkát abban a reményben folytatjuk, hogy feltárhatjuk a további kockázatos szakaszokat, valamint javíthatjuk a vezetékek jelentette valós kockázatok becslésének pontosságát is.

A 2023 év során a közép feszültségű oszlopok monitorozás során fellelt tetemek faji megoszlása:

Faj		Egyedszám
dolmányos varjú	<i>Corvus cornix</i>	5
egerészölyv	<i>Buteo buteo</i>	6
holló	<i>Corvus corax</i>	1
rétisas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	1
szarka	<i>Pica pica</i>	1
vörös vércse	<i>Falco tinnunculus</i>	4

4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

2023-ban is folytatódott a biotikai adatok gyűjtése, ellenőrzése, rendszerezése és előkészítése, valamint az OKIR-ba illeszthető formátumú adatbázisok előállítása. 2018-tól az igazgatóság biotikai adatainak tárolásához és gyűjtéséhez új adatbáziskezelő rendszert kezdett használni, a más nemzeti park igazgatóságoknál már bevált Openbiomaps szoftvert, melyből a minisztérium illetékes munkatársa közvetlenül tudja kinyerni az adatokat az OKIR (TIR) részére. Az adatbázis jelenleg 1679 faj 240 749, a TIR-be történő betöltéshez előkészített - illetve részben már betöltött - rekordját tartalmazza, az adatok feltöltése és az adatbázis bővülése folyamatos.

4.4. Jelentési kötelezettség (EU, nemzetközi egyezmény, nemzetközi szervezet)

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer és a Natura 2000 monitoring keretében beérkezett kutatási jelentések ellenőrzése és értékelése megtörtént, a Természetvédelmi állapotfelmérési keretből elvégzett kutatások jelentéseit és az összefoglaló szakmai és pénzügyi beszámolót Igazgatóságunk a 2023 január 30-i határidőre megküldte az Agrárminisztérium illetékes szakmai főosztálya részére.

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek

No.	A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció	Részletes természetvédelmi kezelési terv	kezelési terv (jogszabályban megjelenő rész)
1	Baláta-tó Természetvédelmi Terület	447,5	elkészült	elkészült	19/2008. (VIII. 22.) KvVM rendelet
2	Csokonyavisontai fás legelő természetvédelmi terület	433	elkészült	elkészült	20/2008. (VIII. 22.) KvVM rendelet
3	Bükkhát Természetvédelmi Terület	452,2	elkészült	elkészült	11/2007. (III. 30.) KvVM rendelet
9	Bölcskei-nőszirmos természetvédelmi terület	111,16	elkészült	elkészült	15/2007. (III. 30.) KvVM rendelet
10	Csombárdi-rét Természetvédelmi Terület	53,4	elkészült	elkészült	26/2007. (VIII. 9.) KvVM rendelet
11	Babócsai Basa-kert Természetvédelmi Terület	12,6	elkészült	elkészült	34/2007. (X. 18.) KvVM rendelet
12	Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület	156,2	elkészült	elkészült	28/2006. (V. 22.) KvVM rendelet
13	Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet	10 316,10	elkészült	elkészült	4/2009. (IV. 10.) KvVM rendelet
14	Dunaszentgyörgyi-láperdő	332	elkészült	elkészült	6/2012. (II. 21.) VM rendelet
15	Községi alappont földtani alapszelvény természeti emlék	0,5330	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
16	Mórágó kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék	0,5091	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
17	Aranyos-völgy-Dél földtani alapszelvény természeti emlék	0,6266	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
18	Aranyos-völgy-Észak földtani alapszelvény természeti emlék	0,3628	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
19	Meszes-völgyi földtani alapszelvény természeti emlék	0,4060	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
20	Studer-völgyi földtani alapszelvény természeti emlék	0,0909	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
21	Paks löszfal földtani alapszelvény természeti emlék	2,0222	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet

No.	A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció	Részletes természetvédelmi kezelési terv	kezelési terv (jogszabályban megjelenő rész)
22	Csarnóta Cser-hegy és kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék	7,2817	elkészült	-	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet

5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek és céldokumentumok

A DDNPI működési területén található valamennyi kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges természetmegőrzési terület (SAC) rendelkezik elfogadott Natura 2000 fenntartási tervvel .

	Natura 2000 terület megnevezése	Natura 2000 terület kódja	fenntartási terv készültsége	Forrás	fenntartási terv jóváhagyásának dátuma
1	Jánosházi-erdő és Égett-berek	HUDD20014	jóváhagyott terv	2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt	2009
2	Aparhanti sztyepp	HUDD20024	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
3	Szakadati löszgyepek	HUDD20022	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
4	Paksi tarka sáfrányos	HUDD20071	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
5	Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek	HUDD20010	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
6	Dunaszentgyörgyi-láperdő	HUDD20072	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
7	Paksi ürgemező	HUDD20069	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
8	Koppány-menti rétek	HUDD20028	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
9	Tengelici rétek	HUDD20070	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
10	Pécsi-sík	HUDD20066	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
11	Szedresi Ős-Sárvíz	HUDD20073	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014

12	Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek	HUDD20052	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
13	Tolnai Duna	HUDD20023	jóváhagyott terv	EMVA Darányi Ignác Terv	2014
14	Közép-mezőföldi löszvölgyek	HUDD20020	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2018
15	Töttösi-erdő	HUDD20065	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2018
16	Kisszékelyi-dombság	HUDD20029	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2018
17	Villánykövesdi Fekete-hegy	HUDD20003	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2019
18	Zákány-örtilosí dombok	HUDD20055	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2019
19	Székelyszabari erdő	HUDD20067	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2019
20	Pati-erdő	HUDD20018	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2019
21	Mernyei-erdő	HUDD20019	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2019
22	Szenes-legelő	HUDD20050	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme keret	2019
23	Nyugat-Dráva	HUDD20054	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2020
24	Törökkoppányi erdők	HUDD20046	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2020
25	Gyékényesi erdők	HUDD20068	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
26	Szentai erdő	HUDD20063	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
27	Nyugat-Dráva-sík	HUDD20062	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
28	Rinyaszentkirályi-erdő	HUDD20060	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
29	Közép-Dráva	HUDD20056	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
30	Csokonyavisontai fás legelő	HUDD20053	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021

31	Darányi borókás	HUDD20051	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
32	Béda-Karapancsa	HUDD20045	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
33	Boronka-melléke	HUDD20044	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
34	Tengelici homokvidék	HUDD20040	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
35	Dékány-hegy	HUDD20039	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
36	Nagyhajmási dombok	HUDD20033	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
37	Gemenc	HUDD20032	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
38	Mecsek	HUDD20030	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
39	Lengyel-hőgyészi erdők	HUDD20026	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
40	Mocsoládi-erdő	HUDD20017	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
41	Észak-Zselici erdőségek	HUDD20016	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
42	Kisbajomi erdők	HUDD20015	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
43	Geresdi-dombvidék	HUDD20012	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
44	Szekszárdi- dombvidék	HUDD20011	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
45	Ormánsági erdők	HUDD20008	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
46	Szársomlyó	HUDD20006	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
47	Dél-Zselic	HUDD20004	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
48	Tenkes	HUDD20001	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021
49	Kelet-Dráva	HUDD20007	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2021

2023-ban 4 különleges madárvédelmi terület (SPA) fenntartási tervei kapták meg a természetvédelemért felelős helyettes államtitkár jóváhagyását. Ezzel a DDNPI működési területén található valamennyi különleges madárvédelmi terület rendelkezik jóváhagyott Natura 2000 fenntartási tervvel. 4 terület esetében (Mecsek, Gemenc, Béda-Karapanca, Kiszékelyi-dombság) a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre és a vele átfedő madárvédelmi területre közös fenntartási terv készült.

	Natura 2000 terület megnevezése	Natura 2000 terület kódja	fenntartási terv készülsége	Forrás	fenntartási terv jóváhagyásának dátuma
50	Nyugat-Dráva	HUDD10002	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2022
51	Gemenc	HUDD10003	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2023
52	Béda-Karapanca	HUDD10004	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2023
53	Kiszékelyi-dombság	HUDD10005	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2023
54	Pacsmagi-tavak	HUDD10006	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2022
55	Mecsek	HUDD10007	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2023
56	Belső-Somogy	HUDD10008	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2022
57	Zselic	HUDD10013	jóváhagyott terv	Természeti értékek védelme szakmai keret	2022

2023-ban 19 db Natura 2000 terület céldokumentuma készült el, ezzel valamennyi, a DDNPI működési területén található kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, különleges természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület céldokumentuma elkészült.

	Natura 2000 terület megnevezése	Natura 2000 terület kódja	Forrás
1	Béda-Karapanca	HUDD10004	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
2	Belső-Somogy	HUDD10008	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
3	Dékány-hegy	HUDD20039	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
4	Dél-Zselic	HUDD20004	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
5	Észak-Zselici erdőségek	HUDD20016	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
6	Gemenc	HUDD10003	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
7	Gemenc	HUDD20032	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
8	Geresdi-dombvidék	HUDD20012	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
9	Gyékényesi erdők	HUDD20068	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
10	Jánosházi-erdő és Égett- berek	HUDD20014	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
11	Kelet-Dráva	HUDD20007	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
12	Kisbajomi erdők	HUDD20015	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
13	Kisszékelyi-dombság	HUDD10005	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
14	Kisszékelyi-dombság	HUDD20029	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
15	Lengyel-hőgyészi erdők	HUDD20026	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
16	Mocsoládi-erdő	HUDD20017	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
17	Nagyhajmási dombok	HUDD20033	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
18	Nyugat-Dráva	HUDD10002	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
19	Ócsárd- Hegyszentmártoni völgyek	HUDD20010	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
20	Ormánsági erdők	HUDD20008	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés

21	Pacsmagi-tavak	HUDD10006	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
22	Paksi tarka sáfrányos	HUDD20071	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
23	Rinyaszentkirályi-erdő	HUDD20060	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
24	Székelyszabari erdő	HUDD20067	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
25	Szekszárdi-dombvidék	HUDD20011	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
26	Szenesi-legelő	HUDD20050	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
27	Törökkoppányi erdők	HUDD20046	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
28	Zselic	HUDD10013	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés
29	Aparhanti sztyepp	HUDD20024	VfKF/18-1/2022. számú megbízási szerződés

A korábban elkészült céldokumentumok közül 25 db felülvizsgálata, illetve egységesítése történet meg:

HUDD10002 Nyugat-Dráva

HUDD10003 Gemenc

HUDD10005 Kisszékelyi-dombság

HUDD10006 Pacsmagi-tavak

HUDD20004 Dél-Zselic

HUDD20007 Kelet-Dráva

HUDD20008 Ormánsági erdők

HUDD20010 Ócsárd-Hegyszentmártoni völgyek

HUDD20011 Szekszárdi-dombvidék

HUDD20012 Geresdi-dombvidék

HUDD20017 Mocsoládi-erdő

HUDD20018 Pati-erdő

HUDD20023 Tolnai Duna

HUDD20024 Aparhanti sztyepp

HUDD20029 Kisszékelyi-dombság

HUDD20032 Gemenc

HUDD20033 Nagyhajmási dombok

HUDD20039 Dékány-hegy

HUDD20046 Törökkoppányi erdők
HUDD20050 Szenesi-legelő
HUDD20053 Csokonyavisontai fás legelő
HUDD20060 Rinyaszentkirályi-erdő
HUDD20067 Székelyszabari erdő
HUDD20068 Gyékényesi erdők
HUDD20069 Paksi ürgemező

5.2. Élőhely-fenntartás, kezelés

5.2.1. Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

Az Igazgatóság **Duna menti területeinek** ökológiai állapota mind hosszú-, mind rövidtávon erősen függ a Duna vízjárásától. Az tapasztalható, hogy az árhullámok természetes ciklikussága most már 11 éve elmarad, azok kiszámíthatatlanok, a tavalyi évben nem is jöttek létre, nem került előtérésre a hullámtér abban az időszakban, mikor az élővilágnak nagy szüksége lenne rá (pl. tavaszi zöldár elmaradása). A Duna vízjárási adatai és a főmeder bevágódását jellemző adatok is azt mutatják, hogy a hullámtéri vízrendszerek egyre korlátozottabban jutnak vegetációs és most már azon kívüli időszakban is az ökológiai vízpótlást biztosító vízmennyiséghez.

A Duna vízjárásával összefüggő adatok, megfigyelések és tendenciák:

A Duna medersüllyedése, a vízhozam csökkenése miatt a vízállások minimuma, átlaga és maximuma is csökkenő tendenciát mutat. (1. ábra).

- minimum:
  - o az eddigi mérések ötödik legkisebbje (74 cm)
  - o csökkenése 1876 óta 1,5 méter
- átlag:
  - o a tavalyi szélsőségesen kicsihez képest nőtt (319 cm), trendvonal közeli
  - o csökkenése 1876 óta közelíti a 2 métert
- maximum:
  - o 10 év óta a legnagyobb maximum (807 cm)
  - o csökkenése 1876 óta 1 méteren belül maradt

A kis-, közép- és nagyvízi tartományok arányának kedvezőtlen irányú eltolódása tovább folytatódik. (2. ábra)

- kisvízi tartomány (450 cm alatt)
  - o 297 nap volt ebben a tartományban a Duna

- 1876-1900 között 35%, 2000-2022 között 82% ez a tartomány
- középvízi tartomány (451-750 cm)
  - 65 nap volt ebben a tartományban a Duna
  - 1876-1900 között 60%, 2000-2022 között 17% ez a tartomány
- nagyvízi tartomány (751 cm fölött)
  - 3 nap volt ebben a tartományban a Duna
  - 1876-1900 között 5%, 2000-2022 között 1% ez a tartomány

Hullámtér:

Duna mederfenék szintje a Dunai TE területén rendszerűen süllyed (bevágódás változatlanul folytatódik, még a kisvizek ellenére is), a vízrendszer többi eleme emelkedik (relatív szintje magasodik)

A Béda-Karapancsai fokrendszer feltöltése egész évben 78 nap, a Gemenci fokrendszer feltöltése egész évben 106 nap valósult meg. A teljes hullámtér elöntése 2013 óta nem történt meg. A hullámtéri vízrendszerek teljes elöntése 2022-ben megtörtént, de rövid időre (4 nap) és az élővilág számára nem kedvező időszakban, decemberben.

Talajvíz:

A Béda-Karapancsai területrészen a talajvíz szint süllyedés megállt és enyhe növekedést mutat. Hogy ez trendben is jelentkezik, vagy csak rövid idejű átmeneti javulás, ez még nem világos. A Gemenci területrészen a talajvíz szint süllyedése folytatódik.

Mentett oldal: (3. ábra)

- Ferenc-csatornára kapcsolódó vízrendszerek: (3. ábra)
  - Monostori-Fás-Duna:
    - zsilip tönkrement, 6 alkalommal sikerült vizet bejuttatni.
    - év végén az optimális szinthez 100.000 m³ víz hiányzott
  - Baracskai-Duna:
    - zsilip működtetve, 6 alkalommal sikeres vízpótlás, minimálisnál nagyobb, optimálisnál kisebb szinten sikerült végigvinni az évet
    - év végén az optimális szinthez 130.000 m³ víz hiányzott
  - Földvári-tó:

- több alkalommal sikeres feltöltés mellett októberre alacsony lett a vízszint
- 7 cm-ről (egyben a minimum is) indulva, június 16-ára elértük a maximumot (96 cm), az évet 86 cm-rel zártuk.
- év végén az optimális szinthez 95.000 m³ víz hiányzott
- Karapancsai-erdei-tavak:
  - minimális szint fölött, optimális alatt sikerült végig vinni az évet, a Közös-víz is újra kapott vizet
  - év végén az optimális szinthez 250.000 m³ víz hiányzott
- Dunára kapcsolódó vízrendszerek: (4. ábra)
  - Belső-Béda:
    - minimális fölött, de optimális alatt maradt a vízszint; töltés: 3 alkalommal (április, május, augusztus)
    - 143 cm-ről indulva, április 13-án elértük a minimumot (137 cm), május 29-én és augusztus 15-én elérte a maximumot (239 cm); az évet 195 cm-rel zártuk.
    - év végén az optimális szinthez 475.000 m³ víz hiányzott
  - Boki-Duna:
    - minimális alól indultunk, és optimális alatt maradt a vízszint; töltés 3 alkalommal
    - 13 cm-ről indulva (egyben minimum), június 14-én elértük a maximumot (138 cm), az évet 65 cm-rel zártuk.
    - év végén az optimális szinthez 500.000 m³ víz hiányzott
- Egyikhez sem kapcsolódó vízrendszerek:
  - Riha-tó: (3., 4. ábra)
    - csapadékvízből és belvízkormányzásból sikerült némi indítóvizet szerezni, augusztus végére gyakorlatilag kiszáradt
    - -18 cm-ről indulva, májusra elértük a maximumot (22 cm), augusztus 31-én elérte a minimumot (-26 cm) (ennél kisebb volt a víz, de a mércén eddig lehet mérni) és így maradt november 10-ig; az évet -2 cm-rel zártuk.
    - év végén az optimális szinthez 1.500.000 m³ víz hiányzott

- Homorúdi-erdőtömb: a fokrendszer egész évben szárazon maradt, csak lehulló csapadékból gyűlt időszakosan a mélyebb területrészeken felszíni víz

Víztest	Vízállás (cm) 2023.év					Hiányzó víz (m3)
	01.01.	max.	min.	12.31.	optim.	
Boki-Duna	13	138	13	65	155	500.000
Baracscai-Duna		66	4	55	70	130.000
Belső-Béda	143	239	137*	195	235	475.000
Földvári-tó	7	96	7	86	100	95.000
Karapancai erdei tavak		112	59	102	140	250.000
Monostori-Fás-Duna		106	10	87	100	175.000
Riha-tó	-18	39	-26**	-2	80	1.500.000

*volt vízpótlás

**elfogyott a vízmérce alól a víz

A vízjárási adatok és a mederfenék szint adatok is azt mutatják, hogy a hullámtéri vízrendszerek egyre nehezebben jutnak a szükséges vízmennyiséghez. A mentett oldali rendszerek ellátása rendkívül esetlegessé vált, főleg az árvíz-belvíz helyzettől függ.

A fenti problémák miatt a tavalyi évben az erre épülő teljes rendszer igen „alapjáraton üzemelt”, úgymint:

nádi gémtelpek költése gyenge eredményt hozott (főleg időjárás miatt)

halívás közepesen sikerült, a vonuló madarak nem tudtak itt táplálkozni

nedves gyepen nem költött a haris

fekete gólya gyenge, fehér gólya szaporulata átlagos

száraz gyep felnyíltak, homokfelszín növekedett

tavasszal lerakott békapaték alól kiszáradt a szaporodóhely

Invazív fajok (növény)

Gyalog akác: gyepek és peremterületeken található, visszaszorulása tapasztalható a kezelt gyepeken, folyamatos-enyhe növekedés a peremterületeken

Bálványfa: Üzemtervezett erdőkben jelentős állománya van, nyomvonalas létesítmények mentén vándorol. Egyes területeken erősen terjed.

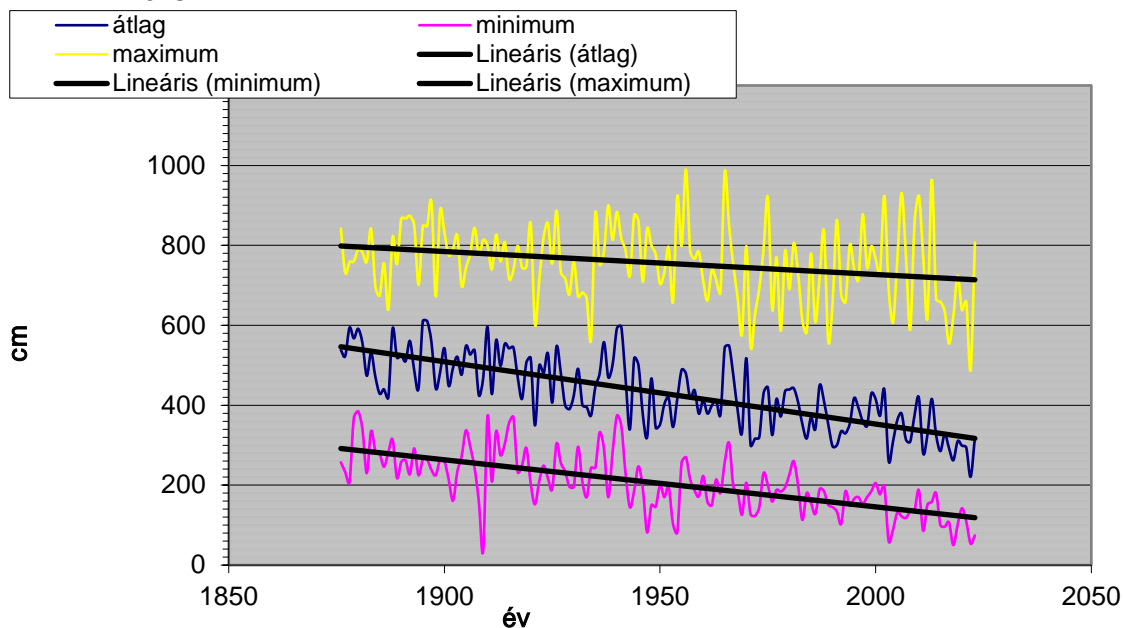
Magas és kanadai aranyvessző: szárazodó, fényben gazdagabb területeken. Főleg FD, NNY monokultúrákban, de vadföldeken, gyepeken is. Kiterjedt területeken található, már elfoglalta az alkalmas élőhelyeket. Folyamatosan kiszorítja maga alól az őshonos növényzetet. Szórványokban rendszeres kezelési munkával javítható a helyzet.

Selyemkóró: Meleg homokterületeken, de az ártér mélyebb fekvésű területein is. Nyomvonalas létesítmények mentén (főleg töltéslábban) rohamosan terjed.

Zöld juhar, amerikai kőris: Erdőállományban, elsősorban a hullámtéren, de mentett oldalon is. Nagy területeken van, folyamatosan terjed.

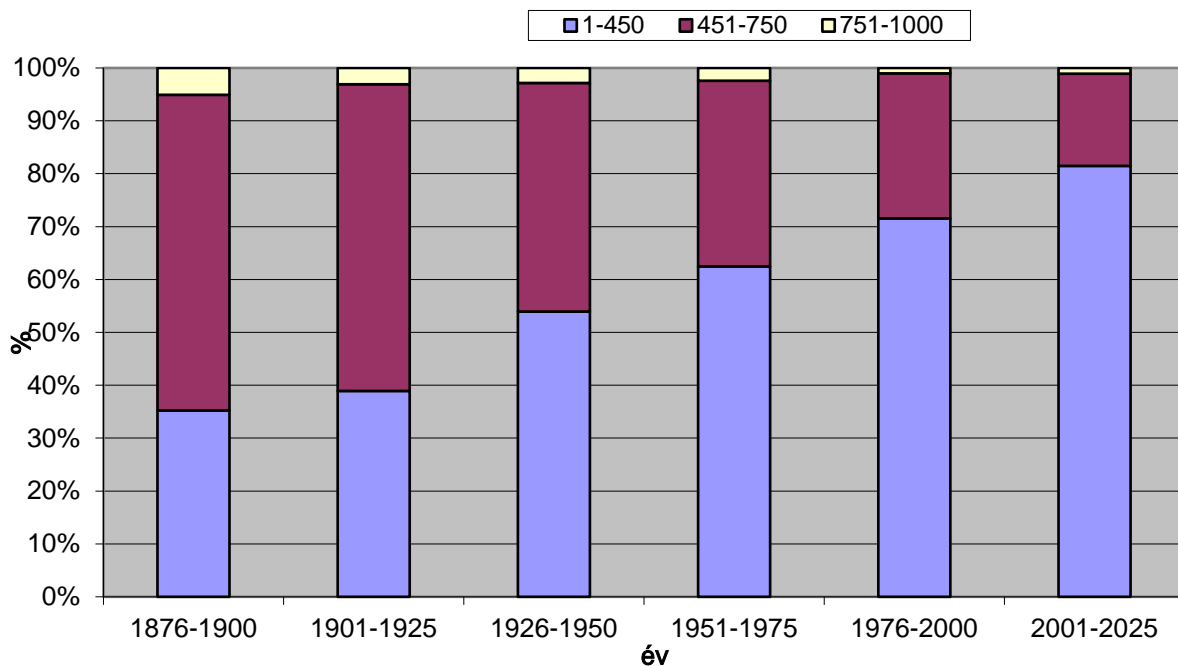
Folyamatos állomány növekedés tapasztalható. Néhány évente új faj is megjelenik (gyapjasollós rák, szerbtövislevelű rézgyom, csupasz torkú géb, fekete szájú géb, Keszler géb, spanyol meztelen csiga). A gazdálkodóknak ezen fajok nem, vagy korlátozottan hoznak hasznot, ezért visszaszorítására, kezelésére nem fordítanak energiát.

1. sz. ábra Mohácsi vízállások éves minimuma, átlaga és maximuma 1876-2023

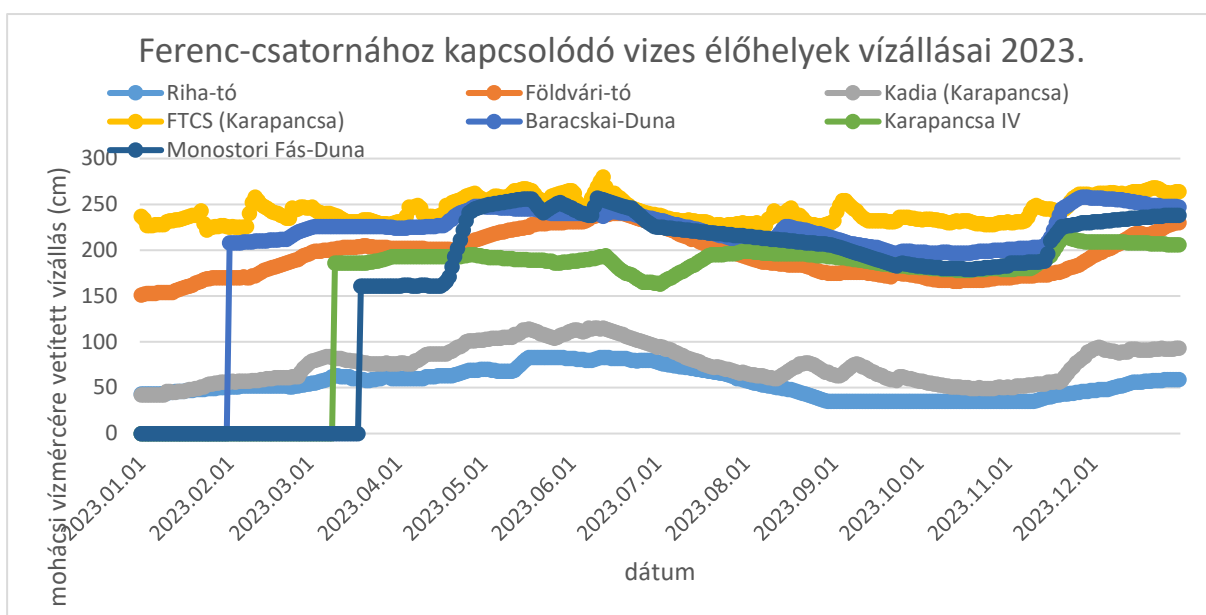

2. sz. ábra

Kis-, közép- és nagyvizi tartományok Mohácsnál 1876-2023

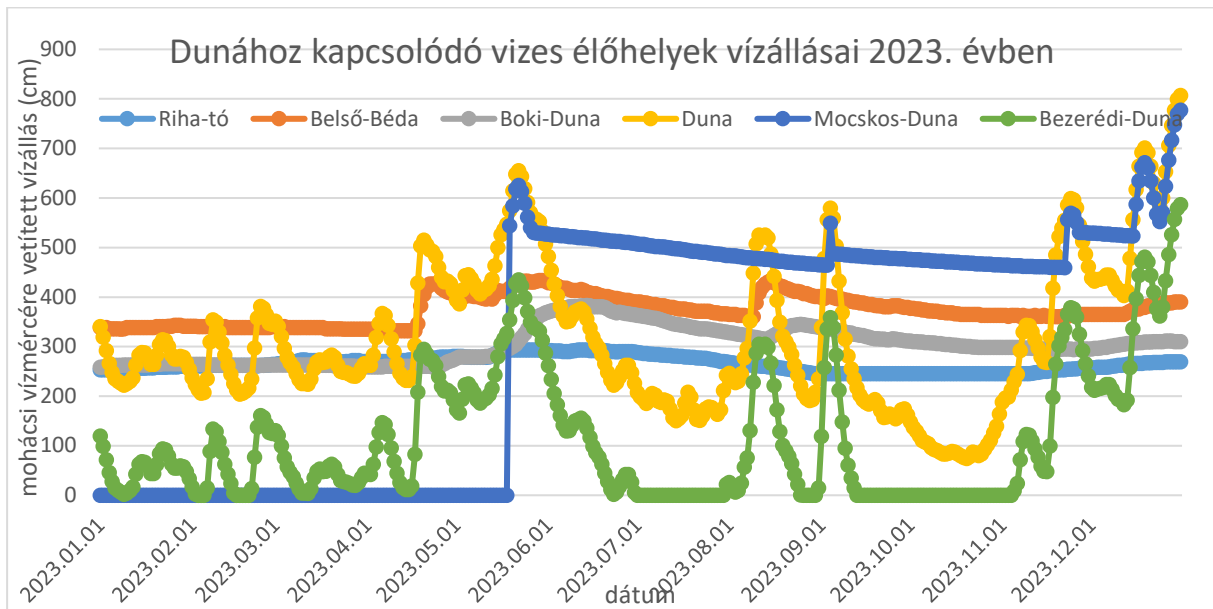
3. sz. ábra

X tengely: idősor

Y tengely: Mohács, Dunai vízmércén mért (ahhoz viszonyított vízszint)

4.sz. ábra

A **Dráva** vízszintje tartósan alacsony volt. A folyó jelentősebb vízgyűjtő területén (Ausztriában) harmadával kevesebb hó hullott, így zöldár és nagyvíz gyakorlatilag nem volt. Aztán a július végi és augusztusi időszakban az ausztriai és szlovéniai vízgyűjtő területeken hullott rendkívüli csapadék következtében jelentős áradások érkeztek a Mura áradásával kiegészülve. Ennek következtében rekord vízmagasság érte el Órtilost 2023.08.07-én, 493 cm, mely meghaladta az eddigi legmagasabb 1972-es árvizet, 17 cm-rel. Órtilos után a Dráva több helyen kilépett a horvát oldali töltéseken így az ár ki tudott terülni és az alsóbb szakaszokon már érezhetően csökkent a vízszintje. De még így is árvízi védekezésre került sor a teljes hazai Dráva szakaszon. A folyó a teljes ártéri területét elöntötte és a Baranya vármegyei szakaszon mindenhol kiért a töltésekhez. A nemzeti parki kezelésben lévő ártéri területek elöntés alá kerültek, továbbá a vagyonkezelésünkben lévő Vízvári ház környezete homokzsákolásra került és szivattyúzni is kellett, a védekezést meg tudtuk szervezni saját élőerő és technika használatával. A Dráva medrében az alacsony vízállásnak köszönhetően a zátonyok nagyobb részen kerültek szárazra, ez a szukcessziót szemmel láthatóan gyorsította. Természetesen a nagy áradás helyenként átalakította a partfalakat és a zátonyokat is.

A Dráva mentén, a tavasz végi és a nyár eleji időszakban folyamatosan esett csapadék. Sajnos a késői csapadék a párolgás miatt nem tudott érdemi növekményt okozni a kisvizek esetében, ettől függetlenül pozitív hatása rendkívül fontos volt. Így a tavaszi időszakban a lápok nagy része szárazon maradt, a hóolvadás hiányában, a késő tavaszi vizek pedig már gyorsan elpárologtak. A kisebb tavak és vízfolyások pedig minimális vízzel tudtak indulni a nyárnak. Mindezek következtében a Rigóci-halastavaink az 1-estő kivételével teljesen kiszáradtak, a Rigóc-patak gyakorlatilag nem szállított vizet. A Darányi Nagyberék a nyárvégére szinte teljesen kiszáradt. A homokterületeken a talajvíz csökkenése további mélységekbe ért, melyet

a nyári és őszi időszak kismértékben pótolni tudott. De még további csapadékos évek kellenének a néhány évvel korábbi talajvíz szintek kialakulásához. A legelőkön használt itató kutak tavasszal kiszáradtak, de ősze újra megjelent bennük a víz. Ezen folyamatok kedvezőtlenül hatottak a vízhez kötődő fajokra és azok fogyasztóira is. Természetesen a kisebb, sekélyebb láptavak, mint például a Bolhás község határában lévő Mogyorósi-ér, még messzebb kerültek attól, hogy összegyűlhessen bennük némi felszíni víz. Az Őrtilos – Szentmihály-hegyen található védett völgyek alján már a tél végi, kora tavaszi időszakban sincs felszíni vízfolyás, ami pedig 10-15 évvel ezelőtt még rendszeresnek volt mondható. A Gyékényes-Berzence-Csurgó községek határában húzódó védett erdőben hasonló volt a helyzet a 2023-as év folyamán. A Rigóc-patak már májusra kiszáradt, a Dombó-csatorna, amely a térség meghatározó vízfolyása, a gyékényesi és csurgói szakaszán kb. 4 hónapon keresztül száraz volt. A Baláta-tó továbbra sem kapott kellő mennyiségű csapadékot, így nyár végére szinte teljesen kiszáradt. Az Ormánság területein is jelentős volt a csapadékhiány, mely következtében a Cún-Szaporcai holtágrendszer Sárga-víz és Lanka nevű része teljesen kiszáradt. Szilhátban, Hobogyban és Kisinciben csak a legmélyebb részeken maradt víz. A Fekete-vízben csak a Csertői-tározó leeresztésekor emelkedett olyan mértékben a vízszint, hogy a cúni duzzasztón keresztül vizet tudtunk juttatni a holtágrendszerbe. Mivel a Majláthpusztai-tározóval egy időben történt a feltöltés, ezért ez a mennyiség még a Szilhátat és a Sárgavizet sem töltötte fel. December elejére megtelt a Majláthpusztai-tározó ezután sikerült a holtágrendszert feltölteni. A Mecsek Tájegység területén 2022. évben tapasztalt szárazság, illetve aszály, valamint az ehhez köthető jelenségekkel, állapotváltozásokkal szemben 2023-ban kedvezőbb időszakot tudhatunk magunk mögött. A területen átlagosan lehullott 800 milliméter éves csapadék sokat javított a talajok vízháztartásán. Az elapadt források ismét vizet adtak, a kis és közepes vízfolyásokban jelentős vízhozamokat mértek a szakemberek különösen a tavaszi időszakban. Az erdőállományok, különös tekintettel a keménylombos fafajok esetében látványos volt a kedvező csapadékmennyiség hatása. Úgy tűnik kiheverték az aszályos időszak közvetlen következményeit a délies kitétséggű, vagy határ-termőhelyeken található állományok is. A fenyőfajok pusztulása továbbra is megfigyelhető. Esetükben már nem jelentett pozitív változást a kedvező időszak sem. A korábbi évek, évtizedek negatív abiotikus és biotikus hatásai tapasztalataink szerint már rövidtávon a tájegység teljes területén a fenyőfajok teljes pusztulását okozzák.

5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése

Dunai Tájegység

Rezéti-Duna: a mellékág medrében felverődött nagy mennyiségű zöld juhar mechanikai irtása, rendszeres kisebb volumenű beavatkozások során. Ugyanitt a nagyméretű mederbe dőlt fák eltávolítására is rendszeresen sor került annak érdekében, hogy az áramlás továbbra is biztosított legyen, és ne induljon meg a gyors hordaléklerakódás, mederfeltöltődés a torlaszok környezetében. Az egyre nagyobb létszámú hód populáció „tevékenysége” itt céljaink ellenébe hat.

Veránka-sziget: a sziget belsejében, nyári gáttal védett területen kialakított mesterséges vizes élőhely vízpótlásának biztosítását korábban meg tudtuk oldani zsilipkezeléssel. 2023-ban hosszú idő után ismét kialakult olyan dunai vízállás mely elérte a zsilip küszöbét és sikeresen tudtunk vizet juttatni a vízrendszerbe, november-decemberi időszakban.

Élőhelykezelés:

Összefüggő gyepterületek évi kétszeri kezelése megtörtént. Hajszálnyi javulás látható a gyeppek állapotában.

Mikrogyepek közül a kezeltéken jelentős javulás állt be az invazívok csökkenésében és az általános állapotban.

Vízkezelés: Belső-Bédán inváziós fajok kezelése kapcsán 375 kg törpeharcsa, 13,5 kg ezüstkárász, 3,9 kg amerikai cifrarák került ki a vízből.

Mikrozsilipek zárása, víz visszatartás. Táplálkozó és ívóhely biztosítása.

- Pánavina: 258 napot üzemelt, 1-88 cm közti víztartással
- Forgó-fok: 107 napot érintkezett a Dunával, 3-420 cm között
- Ivató: 68 napot érintkezett a Dunával, 5-358 cm között
- Nagy-Csukás: 75 napot érintkezett a Dunával, 1-368 cm között

Drávai Tájegység:

Barcs határában található Rigóci tavainknál, a tavaszi csapadékhiány miatt idén sem tudtuk a teljes tórendszert feltölteni. Sajnos, a nyári esőzések sem segítettek a vízutánpótlást megoldani, így az 1, 2, 3, 4, és 5-ös tavon sikerült vizet fognunk. Ennek következtében jelentősebb vízimadár és főként vidra állomány jelent meg itt. Az aszály következtében nyár végére szinte az összes tó kiszáradt. A késő őszi esők következtében valamelyest emelkedett a vízszint, de az aszályok előtti időszak szintjeit még mindig nem érte el.

- A darányi Nagyberék láp-tó sem töltődött fel teljesen ez évben a tavasz folyamán, így a nyár végére csak kis víz maradt benne. A barcsi borókás területén folytatódott a homoki gyepek rehabilitációja, kezelése. Az idei évben, a saját dolgozók és a közmunka program segítségével, nagyobb intenzitással tudtuk a legelőtisztításokat elvégezni. A saját dolgozókkal és a közmunkásokkal folytatott tevékenységeink során főként akác, erdeifenyő és kései meggy egyedeket vágunk ki a legeltetett homoki gyepjeinkről. 2023-ban újabb 2 hektárnyi területet szabadítottunk fel a kései meggy fertőzés alól. Több, már korábban letisztított területet vontunk legeltetés alá, ezeket a gyepeket a darányi rackanyáj időnkénti átterelésével tudjuk legeltetni. 2023-ban 31 hektár korábban megnyitott gyepterületet tisztítottunk meg kézi erővel, mivel itt a gépi munkavégzés nem megoldható. A korábban megkezdett „lőtéri” borókás 7 ha-os részén az idei évben folytattuk az alkörmös kaszálását és kapálását, továbbá a kései meggy sarjak leverése is a még fennmaradó állományok esetében.

- Darány községhatárban megkezdtük egy, nagyjából félhektáros terület bálványfától történő felszabadítását, többszöri visszatéréssel.

- Az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő gyepterületek kezelése a legeltetési és kaszálási tevékenységünkön keresztül valósul meg. Erre jó példa a saját állatállománnyal történő legeltetés, illetve a saját állatállomány takarmányozásához szükséges széna előállítás, mely több élőhely típust is érint. A Dráva Somogy megyei szakaszát érintő mocsárrét és üde rét típusú élőhelyeinek magyar szürke marhával történő legeltetése, továbbá e gyepterületek kaszálásokkal történő fenntartása meghatározó jelentőségű ezen élőhelyek növény- és állatközösségeinek megőrzése szempontjából. Az Igazgatóság kezelésében lévő területek/élőhelyek természeti értékeinek megőrzése szempontjából is nagyon fontos a legeltetések és a kaszálások tervezése, összehangolása és kivitelezése. A csapadékviszonyok és a foltszerű elterjedésű természeti értékek miatt akár jelentős kiterjedésű gyepfoltok is kaszálatlanul maradhatnak, s ez bár jelenthet hozamkiesést is, ugyanakkor e zavartalan gyepfoltok számos növény- és állatfaj számára kiváló életteret biztosítanak. A drávaszentesi állattartó telep fejlesztésének köszönhetően megfelelő gépparkkal rendelkezünk, így az őszi

tisztítókaszálások során, főként az aranyvesszővel és selyemkóróval fertőzött területeken, a többszöri kezelés megtörtént. 2023-ban a jelentős tavaszi/nyári eleji csapadék következtében az idei évben jelentősen emelkedett a betakarított szénabálák száma (1000 lett több!).

- A nemzeti park Darányi Borókás területén a savanyú homoki gyep élőhelyek rackajuhokkal történő legeltetése szintén tipikus élőhely-fenntartási, kezelési tevékenység. A homoki gyepfoltokon a legeltetés a gyomosodást, illetve az inváziós fajok térhódítását megállítja, emellett segíti megőrizni e nyílt homoki élőhelyek természeti értékeinek megőrzését, fennmaradását. Főként az év második felében saját dolgozókkal folytattuk az erősen becserjésedett egykori legelőterületek újbóli megnyitását az inváziós fásszárúak és lágyszárúak (kési meggy, erdei fenyő és alkörmös) mechanikus irtásával. A Rigóci tavaknál folyamatos vízkormányzás szükséges a 8 tóegységnél, továbbá rendszeresen elvégeztük a tavak műtárgyainak és töltéseinek gondozását, fenntartását, állagmegőrzését; a tavak fontos fészkelőhelyei pl. a cigányrécének, kis vízicsibének, törpegémnek, emellett jelentős táplálkozóhelyek (pl. rétisas, fekete gólya, kis és nagy kócsag, stb...). A tórendszerrel szoros kapcsolatban áll a darányi Nagyberék, melynek vízkormányzását, zsilipkezelését is elláttuk.

- A Csokonyavisontai fás legelő TT legelő gyepterületein a tisztítókaszálások megtörténtek a gyep állapota jobb helyzetbe került. Egy beerdősülés miatt zárványfoltba került gyepterületen tovább folytattuk a 2020-ban megkezdett inváziós fajok irtását, melynek eredményeként sikerült eltávolítanunk a gyalogakácot és japánkeserűfüvet. A munkákat saját embereinkkel végeztük mintegy 1 hektáros területen.

- Szaporca határában lévő vetett gyepjeinket kaszálással és legeltetéssel hasznosítottuk, majd tisztító kaszálásokkal végeztük a területen lévő invazív lágyszárúak visszaszorítását.

- Gyékényes, Csurgó, Barcs és Komlósd határában lévő gyepterületeinken a kaszálások során, az ismert védett növényfajok, főként a szibériai nőszirm és kockásliliom állományait kikaróztuk, megjelöltük a termésérés és a faj további terjedésének segítése érdekében.

- A zákányi és őrtilosi ártéren található kisebb gyepök évi egyszeri, esetleg kétszeri kaszálása megoldott volt a 2023. évben is. A Zákány 076/2 helyrajzi számú gyep szélén folytatódott a cserjésedő szegélyek tisztítása. Ugyanezeket a munkálatokat folytattuk (szintén saját erőből, vállalkozó megbízása nélkül) az Őrtilos 0447/3 helyrajzi számú erdő tisztásán. A Gyékényes 0178/14 helyrajzi számú, fokozottan védett gyepen selyemkóró visszaszorítását végeztük mechanikus úton. Csurgó, Berzence, Somogyudvarhely és Bélavár határában szintén több kisebb gyepterületen szerveztük a kaszálási munkálatokat, beleértve a bűvósávok kijelölését, a cserjésedő foltok visszaszorítását. Bolháson a 039/2 helyrajzi számú savanyú homoki

gyepünkön a kaszálás szervezése mellett folytattuk a selyemkóró, valamint a gyep déli részén az előretörő fásszárúak visszaszorítását.

- Elvégeztük a Dombó-csatorna befolyó árkein és a hozzá közel húzódó Gyékényes 0178/2 helyrajzi számú árkon létesült 6 db vízvisszatartó műtárgy éves karbantartási feladatait, ami évi háromszori kaszálást, zsilipdeszkák behelyezését jelenti. A Csurgó 0367 helyrajzi számú erdőből kifolyó árkon létesült műtárgy a 2021. év végén történt javítása után már jól működik, a víz nem tudja már elmosni a partot, veszélyeztetve ezzel a műtárgy létét.

- A berzencei védett gyepeken található 4 db vízvisszatartó műtárgy környezetének kaszálására három alkalommal került sor, emellett folyamatosan végezzük a vízállások havi rendszerességű megfigyelését.

- A bélavári Kerék-hegy bükkösében folytattuk a „befutó” akácsarjak leverését illetve a bükkös környezetében található akácok gyűrűzését (kéreghántás).

Somogy-Tolna Tájegység

A nagydorogi Szenes legelő Pannon homoki gyepén a kezelésből kivont területek őszi szárazúzása megtörtént. A területen a 3-4 évenként történő beavatkozás, illetve a zavartalanság biztosítása következtében jelentős javulás látható a gyepek állapotában fajösszetétel vonatkozásában. A báránypirosító, a kései szegfű, a homoki nőszirm, a fekete kökörcsin, a pókbangó esetében egyedszám növekedés tapasztalható.

A Kistápei-lápréten az elmúlt évek rendszeres szárazúzása következtében kismértékű természetesség javulás tapasztalható, melyet a karakter fajok (kékperje, sédbúza) terjedése, az aranyvessző visszaszorulása mutat.

A paksi Ürge-mezőn a Pannon homoki gyep élőhelyen becserjésedés miatt 40 ha-on galagonya és keskenylevelű ezüstfa lett kiirtva. A beavatkozás következtében a gyep karakter fajainak, mint a fényes poloskamag, a homoki árvalányhaj, az apró nőszirm stb. növekedése várható. A terület a magyar futrinka és a vörös csüngőlepké egyik jelentős dél-mezőföldi élőhelye, ami a cserjék eltávolításával jelentősen növekedett.

A paksi Cseresznyési-lápréten a becserjésedés miatt 4,7 ha-on galagonya kiirtás történt. A terület kékperjés láprét mozaik élőhely, a beavatkozás következtében a kornistárnics és a szürke hangyaboglárika állomány növekedése várható.

A Gyűrűs-löszvölgyekben a becserjésedés miatt 5 ha-on síksági pannon löszgyep élőhelyeken cserjeirtás történt. A terület a Dél-mezőföldön a tátorján élőhelye, a beavatkozás következtében a borzas len, a festő csülleng, a pusztai árvalányhaj, az érdes csüdfű, a keleti pókszöcske, a délvidéki poszméh stb. fajok állomány növekedése várható.

Az Alsószentiváni-löszvölgyekben 4,5 ha-on a becserjésedés miatt síksági pannon löszgyep mozaikokon gépi és kézi cserjeirtás történt. Az élőhely növekedésével a pusztai árvalányhaj, az apró nőszirm, a tavaszi hérics, a pusztai meténg, a ligeti poszméh stb. fajok állomány növekedése várható.

Az alsószentiváni Tó-ház homokgyepeken 27 ha-on a becserjésedés miatt, a gépi cserjeirtás történt. A beavatkozás miatt a homoki gyp szerkezetében javulás, a homoki árvalányhaj, a pusztai meténg, a kései szegfű, a ligeti poszméh stb. fajok állomány növekedése várható.

A Boronka – melléki Tájvédelmi Körzet területén, Nagybajom község határban folytattuk a becserjésedett legelők kezelését. Korábban a becserjésedett valamikori legelőkről a fászszerű vegetáció nagy részét letermeltük és most már csak a foltokban megjelenő sarjak és adventív fajok (akác, magas aranyvessző) visszaszorítása érdekében kézi kaszálást és sarj leverést végzünk, a nagyobb, egybefüggő foltokon gépi szárzúzás történik, valamint a területet cikta nyájjal legeltetjük. A kezeléssel mintegy 15 ha homoki gyp állapotát javítottuk.

Mecsek Tájegység

2023-ban ismételt egyeztetés zajlott a repülőtér üzemeltetője a Természetvédelmi Hatóság és Igazgatóságunk munkatársai között. Ennek indoka a korábbi jó gyakorlat 2023-as megtorpanása, valamint a repülőterek üzemeltetésére vonatkozó szabályok változása volt. Ennek során újra tárgyaltuk a területkezeléssel kapcsolatban elvárt természetvédelmi beavatkozások (kaszálások) időbeli és térbeli szerkezetét az elkövetkezendő időszakokra.

2023-ban is jelentős forrásokat igényeltek a Tájegység erdőszerkezet-átalakításokkal érintett erdőterületei. A Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzetben található ilyen jellegű erdősítések egy része már tíz év feletti, befejezett állományokat takar. Ennek ellenére még rendszeresen, évente egy-kettő alkalommal igényelnek erdőművelési feladatokat a stabil erdőszerkezet kialakítása érdekében. A fiatalabb erdőszerkezet-átalakítások, amelyek a fentiekhez hasonlóan akácosokat váltottak, még komolyabb figyelmet és forrásokat igényelnek. A csemeték pótlása, az erdősítések ápolása (évente kettő, indokolt esetben három alkalommal), valamint a vadkizárás (villanypásztorok, erdővédelmi kerítések) folyamatos biztosítása elengedhetetlen.

A Hosszúhetény és Pécsvárad község határoiban húzódó Nagy-mező, Arany-hegy Természetvédelmi Területen, a korábbi évek beavatkozásainak, elsősorban helyreállítási tevékenységeknek a fenntartó kezeléseit végeztük 2023-ban. A gyepterületek természetvédelmi kezelését gépi munkavégzéssel, elsősorban kaszálással tartjuk fenn. Bizonyos területrészekben a gépi kaszálás, esetleg szárzúzás nem, vagy csak részben kivitelezhető. Ezekben a köves,

száraz-, melegkedvelő erdőtársulásokkal szegélyezett „foltokban” végeztünk kézi cserjeirtást, tisztító kaszálást saját munkaerővel.

2023. évben is jelentős volt a magántulajdonban lévő, a NATURA 2000 hálózat részét képező – jellemzően – gyepterületek helyreállításának igénye. A folyamat katalizátorai, egyfelől a támogatások, másfelől az állattartási szándék - elsősorban a húsmarha - érzékelhető erősödése. A több éves kapcsolattartás a gazdálkodókkal a szabályos eljárásmenet irányába csatornázza a terület-helyreállítási igények döntő többségét. Igazgatóságunk munkatársai már az engedélyeztetési eljárásokat megelőzően egyeztetnek az egyes területek érintő természetvédelmi szempontokról a gazdálkodókkal. Ennek eredménye, hogy a helyreállítások során érvényesíteni tudjuk a természetvédelmi érdekeket:

A helyreállításokat követően legeltetéssel, illetve kaszálással hasznosított, cserjésekkel, kisebb bokorcsoportokkal mozaikolt változatos élőhelyek kerülnek kialakításra. A cserjések, illetve bokorcsoportok, vagy sávok olyan területrészekben is visszahagyhatóak, ahol egyébként a művelés (kaszálás, legeltetés) nem megoldható, nehézkes. Fontos, hogy ne különálló cserjék hálózata, hanem - akár nagyobb térközökkel – legalább 10-50 m²-es csoportok maradjanak fent a területen. A nagyobb méretű, esetleg kiodvasodott honos faegyedek, gyümölcsfa egyedek is kíméletet érdemelnek.

5.3. Élőhely-rehabilitáció

A Duna-Dráva Nemzeti Park drávai tájegységében a Magyar Nemzeti Bank támogatásával WWF Magyarország közreműködésével egy saját vagyonkezelésben lévő szántóterület átalakítás történt meg. Az élőhely-helyreállítás során háromféle élőhelytípus került kialakításra, ezek a gyepek, a cserjések illetve az erdők. Az egyes élőhelytípus helyének kijelölése a domborzati és talajviszonyok figyelembevételével történt. A legmélyebb térszíneken gyepvetésre került sor. Tapasztalataink szerint csapadékos időben már a szántó művelés mellett is gyakran alakultak ki időszakos vízállások, amelyek idővel mocsárréti élőhelyet alakíthatnak ki. A közel egy évtizede KEOP forrásból megvalósított hasonló élőhelyrehabilitáció azt mutatja, hogy a jó vízellátású területeken hamar természetszerű vegetációvá alakul át a vetett gyepek is és védett fajok, pl. mocsári kosbor is spontán megjelenik rajta. A cserjések kialakításra azon túl, hogy több énekesmadár fajnak is fészkelőhelyet nyújt, azért is került sor, mert az adott helyszínen korábban a Tarcsapuszta néven ismert településrész állt és itt a talajban maradt épületmaradványok az erdő telepítésének sikerét bizonytalanná tették.

1. Gyepvetés: Gyepvetésre 24 hektáron került sor, a talaj megfelelő előkészítése után 1060 kg fűmagkeverék felhasználásával, melyben az egyes fajok aránya a következő volt: vörös csenkesz 25%, csomós ebír 10%, réti komócsin 10%, nádképző csenkesz 20%,

olasz perje 15%, angol perje 20%. Hogy a virágzó kétszikűek arányát már első évtől növeljük és ezzel a beporzó rovarfajoknak is kedvezünk a fenti fűmaghoz 100 kg vörös here, 50 kg fehér here mag került hozzáadásra. Mivel a vetett gyepek közelében az igazgatóság által vagy kezelt gyepek, mocsárrétek találhatóak ezért onnan új, a terület fajdiverzitását növelő fajok spontán betelepülése várható. A 2023-as év megfelelően csapadékos volt, így a vetés után a kelés kifejezetten erőteljes lett. A létrehozott gyepterületet az igazgatóság kaszálással fogja kezelni, a megtermett széna a DDNPI drávaszentesi állattartó telepen kerül felhasználásra. A gyepek fenntartásához, kezeléséhez mezőgazdasági eszközök (rétborona, fűkasza) is beszerzésre kerültek.

2. Erdőtelepítés. Erdőtelepítésre a terület DNY-i részén került sor. A fajok kiválasztásánál egyrészt a termőhelyfeltárás eredményei, másrészt a környező erdőterületek fajösszetétele lett figyelembe véve, így alapvetően egy kocsányos tölgy dominálta keményfás ligeterdő kialakítását kezdtük meg, amiben fokozott figyelmet fordítottunk az átlagosnál nagyobb elegyfa (pl. vadgyümölcsök) arányára. Erdőtelepítésre a késő őszi időszakban, 7,6 ha területen került sor csemeteültetéssel, gépi és kézi módszerrel. A telepítés során az alábbi fajok csemetéi kerültek felhasználásra:

50 000 db kocsányos tölgy

5 000 db gyertyán

5 000 db vénic-szil

5 000 db vadkörte

5 000 db vadalma

1 000 db madárcseresznye

Mivel területen a nagyvadállomány, főként a gímszarvas és a vaddisznó állomány igen sűrű, ezért szükség volt vadvédelmi kerítés felállítására is. A csapadékos időjárás a csemeték beeredését kedvezően fogja befolyásolni, de a hosszú ideig felázott talaj a telepítési munkálatokat megnehezítette. 2024. és 2025. évben az erdőszítés ápolását és szükség szerinti pótlását fogjuk elvégezni. Mivel a telepítés egy tápanyagokkal teli szántóterületen történt ezért várható a lágyszárú gyomfajok nagymértékű megjelenése, ezért minimum évi két ápolásra szükség lesz. A telepítés átvétele után az erdőrészlet fatermesztést nem szolgáló kategóriába

kerül, erdészeti beavatkozásokra haszonvételi célból nem, csak természetvédelmi kezelési okkal fog sor kerülni.

3. Cserjetelepítés: Cserjés kialakítására három foltban, mindösszesen 2 ha kiterjedésben került sor, egyrészt a valamikor Tarcsapuszta település helyén 1,32 ha kiterjedésben, másrészt két kisebb, egyenként 0,34 hektáros foltban a gyepterületén, ezzel is elősegítve a terület diverzitását. A telepítés során az alábbi cserjefajok csemetéi kerültek felhasználásra:

1000 db kökény

1000 db egybibés galagonya,

1000 db varjútövis benge,

1000 db csíkos kecskerágó

Boronka-patak

A 2018-ban indult HU-18-485-55 azonosító számú, „Water for pasture, ponds for storks” című projekt 2022-ben az utolsó évéhez ért. A DDVIZIG részéről a tervekhez való hozzájárulás feltétele a meder vagyongazdálkodási jogának átvétele volt. Ez a folyamat 2022 augusztusában zárult, ezután tudtunk tovább haladni. A munkák megkezdése előtt be kellett szerezni az anyagnyerő helyekre a termőföld ideiglenes más célú hasznosítására vonatkozó engedélyt. Az engedélyt októberben kaptuk meg. Ezután kezdhettük meg a kivitelezést, melynek során egy 1100 méteres patak szakaszt 24 helyen földtöltésekkel zártunk el, így visszatereltük a vizet a régi, kanyargó mederbe, ami több mint 1600 méter. A beavatkozás hatására a téli csapadék okozta árvizek a területen szétterülnek és a víz a talajba szivárog. A kanyargó, sekély meder kevesebb vizet és lassabban vezet el a területről, mint az egyenes, kimélyült, szabályozott meder. A beavatkozással mintegy 30 hektár gyepterület vízháztartása javult.

A műszaki átadás novemberben megtörtént, a projekt 2024 januárban fejeződik be.

5.4. Fajmegőrzési tevékenységek (fajok és élőhelyek szerinti bontásban, feltüntetve a helyszínt)

5.4.1. A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

A Mecsek területén barna varangy, eredeti béka, valamint zöld varangy fajok száma a szaporodási időszakban megfogott (mentett) egyedszámok alapján a 2023. évben az előző évhez képest

pozitív irányú változást tapasztaltunk, de a korábbi évek több ezres mentett egyedszámaitól továbbra is messze elmaradt az észlelt tömeg.

Molnárfecske és füstifecske fajok állományainak további csökkenése is megfigyelhető volt egyes élőhelyeiken. Továbbra is előforduló fészkek-leverések mellett a vegyszeres rovarirtás tovább rontja a fajok hazai állományainak helyzetét.

A 2023-as év szerencsére csapadékban bővebb, kiegyenlítettebb volt a közelmúlt időszakánál, így a nedvességhez, talajvízhez kötődő élőhelyek és fajok számára kedvezőbb volt. Remekül példázza ezt a kornis tárnics előfordulásuk későbbiekben részletezendő, pozitív változást mutató helyzete is.

5.4.2. Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

Állatfajok melyeknek fajvédelmi terve van

Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*):

A fajnak az illetékességi területünkön két ismert előfordulása van, mindkét helyszín védett és Natura 2000 hálózatba tartozik. Az élőhely kezelése a faj igényeivel összhangban történik. A fajról célzott kutatással igyekszünk további adatokat gyűjteni, az első megtalálás óta ezek a próbálkozások még nem jártak sikerrel.

Atracél cincér (*Pilemia tigrina*):

Törekszünk az ismert kék atracél élőhelyek megtartására azokon a helyeken is, ahol a cincér előfordulását eddig nem sikerült kimutatni. Mivel ezen területek jellemzően magánkézben lévő, többnyire nem védett területek, kiemelt hangsúlyt fektetünk a gazdálkodókkal való párbeszédre a megfelelő élőhelykezelés elérése (be- illetve visszacserjésedés megakadályozása) érdekében.

Barát- és cigányréce (*Aythya nyroca* és *A. ferina*)

A kormoránriasztással és -gyérítéssel kapcsolatos megkeresések során a szem előtt tartjuk a fajvédelmi terv előírásait, az ólomsörét használatának tiltását, illetőleg az ismert fészkelőhelyek időbeni és térbeli védelmét kérjük a kormányhivataloktól. A kaszálások esetében szintén kiemelt figyelmet élveznek ezek a szempontok.

Díszes tarkalepke (*Euphyryas maturna*):

Az ismert és potenciális élőhelyeken egyaránt nagy hangsúlyt fektetünk a faj számára alkalmas szegélyek megőrzésére, a területtulajdonosok és gazdálkodók tájékoztatására.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*):

A faj esetében az áramszolgáltatókkal sok éve jól bejáratott együttműködés keretében folyamatosan történnek az újonnan épült fészkek magasztásai, valamint az elhasználódott fészekmagasztók cseréi a kifeszültségű oszlopokon költő gólyák fészkeinek biztonságosabbá tétele érdekében.

Kaposvár térségében egy szemétkerakó mellett húzódó közepesfeszültségű vezeték 2022 során jelentős pusztulást okozott. 2023 során sor került a teljes vezeték szakasz madárbarát átalakítására.

A vizes élőhelyek helyreállításának is egyik fő haszonélvezője a faj, amit az Igazgatóság területén több helyszínen folyamatosan végzünk. Emellett sérült madarakat is sikerült több ízben fogságban felnevelni és sikeren szabadon engedni mind Drávaszentesen az Igazgatóság madárrepatriáló állomásán, mind a Misina Természet és Állatvédő Egyesülettel együttműködésben Pécsen.

Haragos sikló (*Coluber caspius*)

A faj legnagyobb ismert állománya, a Villányi-hegységben saját vagyonkezelésben lévő, védett és Natura2000 területen él. Az élőhely becserjésedése ellen folyamatosan küzdünk, így 2023 során is történt erre irányuló beavatkozás.

Villányi télibagoly (*Polymixis rufocincta*)

A faj egyetlen ismert hazai élőhelye védett és a Natura 2000 hálózat része, az Igazgatóság vagyonkezelésében van, a kezelés során a lepkefaj igényeit szem előtt tartva az inváziós bálványfa irtása és a cserjésedés visszaszorítása folyamatosan folyik.

Egyéb fajvédelmi tevékenységek:

Működési területünkön a gazdálkodói vagyonkezeléssel érintett erdőkben a védett és fokozottan védett madárfajok (elsősorban rétisas, fekete gólya, barna kánya, darázsölyv és telepesen fészkelő gémfélék) fészkelő helyének védelme érdekében a tervek és munkák rendszeres kontrollálása folyamatos volt.

A fokozottan védett kűszvágó csér fészkelésének segítésére, Bélavár határában, több éve létesített ponton bevált, 2024 során egy újabb helyszínen tervezünk hasonló fészkelőszigetet kialakítani.

Folyami rák (*Astacus astacus*)

A 2023. évben is folytatott felmérések során, sok helyen kerestük a fajt, de mindössze 1 helyről sikerült kimutatni a faj jelenlétét. Inváziós faj nem került elő.

Pettyes gőte (*Lissotriton vulgaris*)

A korábbi évekhez hasonlóan 2023-ban is monitoroztuk a faj mecseki állományait.

Növényfajok melyeknek fajvédelmi terve van

Aldrovanda (*Aldrovanda vesiculosa*)

Az Aldrovanda a Baláta-tó fent már jelzett kiszáradása miatt jelenleg nem található meg az Igazgatóság működési területén. A probléma feltárására célzott légifényképezést végzett az Igazgatóság (saját eszközzel, külön forrás felhasználása nélkül) majd az így feltérképezett maradvány vizes foltokon kerestük a fajt, sajnos továbbra is eredménytelenül.

Bánáti bazsarózsa (*Paeonia banatica*)

A bánáti bazsarózsa fajvédelmi tervéhez kapcsolódva bár a terület legeltetése megszűnt, továbbra is rendszeres száruzással és tisztító kaszálásokkal tartja rendben igazgatóságunk a Nagy-Mező-Aranyhegy területét, amely a faj egyik kiemelkedő élőhelye igen erős populációval.

Az erdészeti munkálatok tervezése, engedélyeztetésének hatósági eljárása során az érintett erdőrészekben Igazgatóságunk folyamatosan érvényesíti a természetvédelmi szempontokat. A fokozódó turizmus bár magát a fajt nem veszélyezteti, de a termőhelyekre egyre nagyobb terhelést jelent

Tátorján (*Crambe tataria*)

A korábban jelentős pályázati források felhasználásával kezelt, cserjésektől megtisztított, illetve puffer gyepterületek kialakításával védett Gyűrűsi-völgyek területén – csakúgy, mint az Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő további élőhelyeken – az állományok folyamatos nyomonkövetése, monitorozása zajlik, szükség esetén kisebb kezelési beavatkozásokat is teszünk. A 2023-as évben konkrét területkezelési beavatkozás nem történt.

Magyar méreggyilok (*Vincetoxicum pannonicum*)

A magyar méreggyilok állománya a Szársomlyón a folyamatos állománymonitorozás adatai alapján stabil. A faj mesterséges szaporítását és potenciális termőhelyekre történő kiültetését célzó pályázat zajlik, Igazgatóságunktól független műhelyben. A korábbi szaporítási kísérlet sajnálatos módon ismeretlen okból sikertelen lett (a magok nem csíráztak) így 2023 során ismételt maggyűjtés történt és tovább folytatódik a szaporítási kísérlet. Sikereség esetén az új növényegyedek a korábbi termőhelyektől elkülönítetten, más helyszínen kerülnek betelepítésre.

Fajvédelmi tervvel nem rendelkező, jelentős növényfaj:

Kornis tárnics (*Gentiana pneumonanthe*)

A hosszabb csapadékszegény időszakot követő, jobb vízellátottságú 2023-as évben a faj ismét megjelent 2 olyan előfordulási helyén is (Pécsi-sík, Sellyei-rétek) ahol évekig nem sikerült megtalálni. Az állományok a korábbi jó időszakokhoz képest zsugorodtak, a pécsi igen kis példányszámmal, veszélyeztetett helyzetben van, a sellyei ellenben meglehetősen kiterjedt, nem kifejezetten fenyegetett. A következő években a gazdálkodók bevonásával lehet biztosítani a faj megtartását.

5.4.3. Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése

Fokozottan védett madarak esetében az alábbi elhullásokat tapasztaltuk:

1pld rétisas	2023.03.20. Kisszékely	brodifakum, ólom mérgezés
1 pld rétisas	2022.04.03 Alsónyék	pusztulás oka ismeretlen

5.4.4. Védett és közösségi jelentőségű fajok kártételei

2023-ban az Igazgatóság területén a hód (*Castor fiber*) egyedszáma az észlelések alapján tovább nőtt, immár erősen szuboptimális, zavart élőhelyeken is megtelepszik. Az év során nyolc befogással, riasztással, gyérítéssel kapcsolatos megkeresés érkezett a fajjal kapcsolatban (ebből három a területi vízügyi igazgatóságtól, általános hatállyal). A komoly méretű, olykor gátakba, töltésekbe vájt várok építése mellett, rágással okozhatnak károkat, illetve kisebb vízfolyások, csatornák esetében a gátak okozta vízszintemelkedés is volt már konfliktus forrása. Igazgatóságunk minden esetet gyorsan megvizsgál és igyekszik a panaszosok álláspontjához konstruktívan hozzáállni. Egy konkrét helyszín esetében sikerült a vízügyi igazgatósággal olyan

kompromisszumra jutni, ami segít megőrizni a hód által teremtett kedvező élőhelyi viszonyokat a területen,

Ezen kívül a működési területen lévő halgazdálkodók évről évre menetrendszerűek a teelőkormoránok károkozás miatt beérkező riasztási és gyérítési kérelmek. Ezen kérelmek véleményezése során a védett és fokozottan védett fajok költő-, táplálkozó- és gyülekezőhelyeinek védelme mellett a gazdasági károk megelőzése érdekében együttműködünk a gazdálkodókkal és a hatósággal.

A vidra okozta károkkal kapcsolatban 2023-ban sem érkezett megkeresés.

Az állomány erősödésével a települési önkormányzatok rutinszerűen és nagy számban adják be a vetési varjakkal kapcsolatos fészekeltávolítási kérelmeket. A természetvédelmi engedély birtokában, a költési időszakot megelőzően - egyeztetve a területükön illetékes természetvédelmi kezelő munkatársával - elvégzik a fészkek, fészkekzedemények eltávolítását. Ennek ellenére az állomány növekszik és valószínűleg ennek is köszönhető, hogy a lakosság részéről egyre nagyobb a nyomás a faj jelenlétének teljes megszüntetésére. A fészkek eltávolítások okaként egyre extrémebb indokok merülnek fel, úgy tűnik az ellenszenv egyik fő oka, hogy a városi lakosság egyre távolabb kerül a természettől. Azt gondoljuk, hogy a probléma megoldási irányai közül kevésbé érdemes a technikai irányban kutakodni, nagyobb hangsúlyt kell fektetni a kommunikáció lehetőségeire.

Főképp a vonulási időszakban gyakoriak az épületlakó denevérfajokkal kapcsolatos bejelentések. Illetve az aktív időszakban a nagy pele és a nyest épületekben okozott kisebb-nagyobb kártételei. Minden bejelentéssel foglalkozunk, rendszerint a megfelelő tájékoztatás és ismeretek átadása elégséges a konfliktus feloldásához. Esetenként a csapdázás, befogás és az áthelyezés lesz a megoldás. Hasonló nagyságrendben érkeznek bejelentések, rendszerint a lakótérbe tévedt, vagy menedéket kereső erdei siklók esetében is. Annak ellenére, hogy a faj kárt nem okoz, komoly ellenérzést vált ki az emberekből. Ha megkerül, befogjuk az állatokat és minden esetben tájékoztatást adunk a fajról.

Az Igazgatósághoz befutó megkeresések általában nem tartalmaznak konkrét kárösszegeket, tételes kárleltárt, leginkább a jelenségre és annak megszüntetésére koncentrálnak, a kisebb ügyekben jellemzően ügyirat sem keletkezik, a napi munka során személyes, vagy telefonos kapcsolat útján sikerül ezeket megoldani. A kárókatona gyérítési engedélyek is általában kármegelőzési céllal érkeznek.

A panasszal érintett faj	A panaszban szereplő kártétellel érintett termény, állatfajta stb.	A panasz szerinti kártétel dátuma (amennyire meghatározható, legalább hónapra)	Termény esetén a kártétellel érintett terület nagysága (ha)	Állatállományban okozott kártétel esetén a károsított példányok száma	A panaszban szereplő kártétel panasz szerinti mértéke (Ft)
0	-	-	—	-	-

A panasszal kapcsolatos intézkedések	Volt-e helyszín-bejárás (I/N)	az NPI véleménye szerint a panasz szerinti kártétel (Ft) hány %-a valós	A tulajdonos által megtett megelőző intézkedés és ennek megfelelése az NPI szerint
Az ügyfél számára felajánlottuk a természetvédelmi őrszolgálat szakmai segítségét a megfelelő védekező mód megtalálásában, valamint tájékoztattuk a tevékenység engedélyezésének menetéről.	-	-	-

5.5. Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek

Beavatkozások fajonként:

Ailanthus altissima

11 helyszínen, összesen 46 ha-on történt bálványfa-irtás, elsősorban üde lomberdős élőhelyeken (Natura 2000 élőhelykód: 91F0) és nedves gyepeken (Natura 2000 élőhelykód: 6440), valamint száraz gyepekre telepített faültetvényen (Natura 2000 élőhelykód: 6210) és gyertyános tölgyesben (Natura 2000 élőhelykód: 91L0) mechanikai (szárzúzás, a faültetvényen kézzel való eltávolítás), a folyómenti üde lomberdőben kémiai (fűrés után injektálás és kenés) módszerekkel kiirtás és elszigetelés céljából. A gyertyános-tölgyesben kiirtásra került az összes egyed, a kémiai kezelés és a kézzel történő eltávolítás csökkenést eredményezett, a nedves gyepeken stabil az állomány.

Ameiurus melas

14 alkalommal történt törpeharcsa csapdázás állományszabályozás céljából a DDNPI Dunai tájegységének Béda-Karapancsai részén, 16 ha felületű víztéren, B1a, U9 élőhelyeken (Natura 2000 élőhelykód: 3150). Az állomány stabil.

Asclepias syriaca

56 élőhelyen, közel 85 ha-on történt meg a selyemkóró mechanikai módszerekkel (szárzúzás, kaszálás, kézzel való eltávolítás) történő visszaszorítása kiirtás, elszigetelés és szabályozás céljából. A kezelés nedves gyepeket és magaskórosokat, zárt szárazgyepeket, láp- és ligeterdőket, valamint egyéb fátlan és fás élőhelyeket érintett (Natura 2000 élőhelykód: 6510, 6440, 6210, 91E0). Az állományok nagyobb része stabil, helyenként növekedő, de néhány kisebb gypfoltban, valamint a láp- és ligeterdőben sikerült csökkenést elérni.

Orconectes limosus

13 alkalommal történt cifrarák csapdázás (törpeharcsa-csapdázással párhuzamosan) állományszabályozás céljából a DDNPI Dunai tájegységének Béda-Karapancsai részén, 16 ha felületű víztéren, B1a, U9 élőhelyeken ((Natura 2000 élőhelykód: 3150). Az állomány stabil.

Fajnév (tudományos)	Fajnév (magyar)	elterjedés	módszer	tevékenység leírása
<i>Acer negundo</i>	Zöldjuhar	az egész működési területen szórványosan előfordul, helyenként tömeges	mechanikai	A Kölkedi nagyréten és környékén 13 helyrajzi számon, összesen több, mint 20 ha-on történt bálványfa és egyéb inváziós fajok irtása állami védekezés keretében, főként üde vagy szárazodó gyepterületeken, részben legelőkön, övzátányokon, valamint kisebb erdőterületen (91E0). A beavatkozásokat részben már a vegetáció megindulása előtt megkezdték az igazgatóság munkatársai az igazgatóság saját költségvetése terhére (fogasolás). A növényzet és az inváziós növények korától, méretétől, sűrűségétől függően szükség szerint több

				alkalommal kézi kaszálás, sarjleverés, szárzúzás, erdészeti zúzás, fogasolás történt.
<i>Ailanthus altissima</i>	Bálványfa	az egész működési területen szórványosan előfordul, helyenként tömeges	mechanikai	A Kölkedi nagyréten és környékén 22 helyrajzi számon, összesen több, mint 45 ha-on történt bálványfa és egyéb inváziós fajok irtása állami védekezés keretében, főként üde vagy szárazodó gyepterületeken, részben legelőkön, övzátányokon, valamint kisebb erdőterületen (91E0). A beavatkozásokat részben már a vegetáció megindulása előtt megkezdték az igazgatóság munkatársai az igazgatóság saját költségvetése terhére (fogasolás). A növényzet és az inváziós növények korától, méretétől, sűrűségétől függően szükség szerint több alkalommal kézi kaszálás, sarjleverés, szárzúzás, erdészeti zúzás, fogasolás történt.
<i>Ameiurus melas</i>	fekete törpeharcosa	alkalmas állóvizes élőhelyeken a teljes működési területen előfordulhat, gyakran tömegesen	mechanikai	14 alkalommal történt törpeharcosa csapdázás állományszabályozás céljából a DDNPI Dunai tájegységének Béda-Karapancsai részén, 16 ha felületű víztéren, B1a, U9 élőhelyeken ((Natura 2000 élőhelykód: 3150). Az állomány stabil.
<i>Asclepias syriaca</i>	Selyemkóró	az egész működési területen szórványosan előfordul, helyenként tömegesen	mechanikai	56 élőhelyen, közel 85 ha-on történt meg a selyemkóró mechanikai módszerekkel (szárzúzás, kaszálás, kézzel való eltávolítás) történő visszaszorítása kiirtás, elszigetelés és szabályozás céljából. A kezelés nedves gyepeket és magaskórosokat, zárt szárazgyepeket, lúp- és ligeterdőket, valamint egyéb fátlan és fás élőhelyeket érintett (Natura 2000

				<p>élőhelykód: 6510, 6440, 6210, 91E0).</p> <p>Az állományok nagyobb része stabil, helyenként növekedő, de néhány kisebb gyepfoltban, valamint a lép- és ligeterdőben sikerült csökkenést elérni.</p> <p>A Kölkedi nagyréten és környékén 23 helyrajzi számon, összesen közel 50 ha-on történt bálványfa és egyéb inváziós fajok irtása állami védekezés keretében, főként üde vagy szárazodó gyepterületeken, részben legelőkön, övzátányokon, valamint kisebb erdőterületen (91E0). A beavatkozásokat részben már a vegetáció megindulása előtt megkezdték az igazgatóság munkatársai az igazgatóság saját költségvetése terhére (fogasolás). A növényzet és az inváziós növények korától, méretétől, sűrűségétől függően szükség szerint több alkalommal kézi kaszálás, sarjleverés, szárzúzás, erdészeti zúzás, fogasolás történt.</p>
<i>Orconectes limosus</i>	Cifrarák	alkalmas állóvízes élőhelyeken a teljes működési területen előfordulhat, helyenként tömegesen	mechanikai	<p>13 alkalommal történt cifrarák csapdázás (törpeharcsa-csapdázással párhuzamosan) állományszabályozás céljából a DDNPI Dunai tájegységének Béda-Karapancai részén, 16 ha felületű víztéren, B1a, U9 élőhelyeken ((Natura 2000 élőhelykód: 3150). Az állomány stabil.</p>

5.6. Természetvédelmi mentőtevékenység

A Természetvédelmi Őrszolgálat tagjai leggyakrabban vagy személyesen telefonon, vagy az őrszolgálat-vezetőtől kapnak értesítést sérült állatról. Az állatok elhelyezése azok állapotától függ. Amikor néhány napos ápolást igényel, akkor a természetvédelmi őr vagy otthon ápolja, vagy elviszi az igazgatóság által fent tartott drávaszentesi (22 egyed), vagy szaporcai (10 egyed)

repatriáló telepre, illetve a szigetvári (3 egyed) menhelyre. Állatorvosi kezelést igénylő állatokat a Misina Állatmenhelyre szállítjuk (55 egyed), vagy Székesfehérvár melletti Sóstói Vadvédelmi Központba (1 egyed). A mentett állatok egy része nem igényel semmilyen kezelést, ezeket természetes élőhelyükre kihelyezzük, mint pl. siklók, denevérek. Ezeknél az állatcsoportoknál gyakori, hogy az állatot csak látták az emberek a lakóhelyükön, de a tájékozatlanságból fakadó félelem miatt kihívják a természetvédelmi őrt. Legtöbb esetben már nincs is ott az állat. Ilyenkor tájékoztatjuk a kiértesítő személyt. A mentett állatokat, aszerint, hogy milyen okból volt szükséges a mentés, 3 fő csoportra oszthatjuk. Az első azoknak a csoportja, amelyek nem igényelnek kezelést, megfogásuk után elengedhetők. Ilyenek a lakótelepeken begyűjtött denevérkolóniák, a kertbe tévedt sikló, stb. A második csoport, amelyiket valamilyen sérülés ért, vagy mérgezésen esett át és kezelést igényelnek. Ezek egy része nem éli túl a gondos ápolás ellenére sem a sérülést. Ilyenek az autóval, üveggel ütköző madarak, elütött emlősök, mérget evett madarak. A harmadik csoportba azok a fiókák, kölykök tartoznak, amelyek a fészekből esett ki, vagy találták őket. Az ide tartozó állatokat megpróbáljuk felnevelni, és elengedni. 2023-ban összesen 234 alkalommal riasztották a természetvédelmi őrszolgálatot védett állathoz. Leggyakoribb mentett fajok: fehér gólya (44) egerészölyv (37), rétisas (16), macskabagoly (13), erdei fülesbagoly (11), vörös vércse (10), karvaly (6), bütykös hattyú (4) valamint denevérekhez történt riasztás 15 alkalommal.

	madár	ebből fokozottan védett madár	emlős	ebből fokozottan védett emlős	egyéb gerinces
mentett	30 faj 179 egyed	7 faj 62 egyed	7 faj, 35 egyed	2	3 faj 14 egyed

Az állatmentéssel kapcsolatos futott km és munkaóra jelentős. A riasztások, megkeresések leggyakoribb időpontja a péntek délutántól vasárnap estig terjedő időszak, valamint a munkaszüneti napok. Ennek leginkább az az oka, hogy ekkor tartózkodnak otthon az emberek, vagy mennek kirándulni, és észlelik a sérült állatot. Ez jelentős terhet jelent az alacsony létszámú őrszolgálatnak, hiszen a hétfégi, ünnepnapokra eső ügyeletet is csak természetvédelmi őrök hivatásszeretete miatt tudjuk fenntartani.

6. Saját vagyonkezelésű területeken folyó tevékenység

6.1. Területvásárlások, kisajátítások adatai

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt (ha)	Tárgyévben kikerült (ha)	Összkiterjedés (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe adva	
				Ha	%	Ha	%
Szántó	0	0	1201,8021	237,1047	19,73	964,6974	80,27
Rét/Legelő	0	0	6264,7479	3942,9927	62,94	2321,7552	37,06
Kert	0	0	0,4376	0,4376	100	0	0
Szőlő	0	0	0,4788	0,4788	100	0	0
Gyümölcsös	0	0	3,6514	3,6514	100	0	0
Nádas	0	0	362,4751	362,4751	100	0	0
Halastó	0	0	148,0001	145,1615	98,08	2,8386	1,92
Erdő	0	0	9611,9654	9611,9654	100	0	0
Fásított	0	0	123,0195	123,0195	100	0	0
Kivett	0	0	1417,5711	1416,0879	99,99	1,4832	0,01
Összesen	0	0	19134,1490			3290,77	

Földvásárlásra az előző évhez hasonlóan, a 2023. sem évben került sor.

A 2021. évben az NFK-hoz benyújtott kérelmünkben szereplő, alább részletezett ingatlanok tekintetében, a vagyonkezelői szerződésünk további kiegészítésére 2023. évben nem került sor.

Bátmonostor 0154/7 hrsz-ú 3,1665 ha kiterjedésű, 17,68 AK értékű, legelő és erdő művelési ágú, a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet 1/1 (57/1769 + 931/1769 + 712/1769 + 69/1769) tulajdoni hányadára és a

Gyékényes 0160/5 hrsz-ú, 1,3733 ha kiterjedésű, 9,61 AK értékű, legelő művelési ágú, a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet 1/1 tulajdoni hányadára és a

Berzence 0280/5 hrsz-ú, 0,6184 ha kiterjedésű, 1,05 AK értékű, erdő művelési ágú, a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet, 1/1 (6/12 + 2/12 + 2/12 + 2/12) tulajdoni hányadra és a

Csokonyavisonta 0473/4 hrsz-ú, 50,1822 ha kiterjedésű, 113,17 AK értékű, erdő, legelő művelési ágú a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet 86/45412 (17/45412 + 17/45412 + 52/45412) tulajdoni hányadára és az

Őrtilos 0337/20 hrsz-ú, 1,8991 ha kiterjedésű, 2,66 AK értékű, erdő művelési ágú, a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet 1/1 tulajdoni hányadára és a

Szentborbás 041/1 hrsz-ú, 16,4160 ha kiterjedésű, 51,56 AK értékű, erdő, fásított terület művelési ágú, a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet 626/36864 (258/36864 + 216/36864 + 76/36864 + 76/36864) tulajdoni hányadára, valamint a

Porrogszentkirály 080/6 hrsz-ú, 5,0001 ha kiterjedésű, 33,00 AK értékű, legelő művelési ágú, a Duna-Dráva Nemzeti Park részeként védett földrészlet 1/1 tulajdoni hányadára vonatkozóan kértük.

A pályázati eljárás keretein belüli haszonbérbe adási lehetőség hiányában Igazgatóságunk a földterületek szakszerű és a kultúrállapotot fenntartó gazdálkodás érdekében az előző évhez hasonlóan „Termőfölddel kapcsolatos hasznosítási kötelezettség teljesítésére irányuló megbízási szerződéseket” kötött, jellemzően a földterületeket korábban is bérlő gazdálkodókkal. A megbízási szerződések művelési ágankénti megoszlását az alábbi táblázat tartalmazza:

szántó	rét/legelő	kert	szőlő	gyümölcsös	nádas	halastó	fás.t/erdő	kivett	összesen
9,1	598,8046	-	-	-	-	-	-	-	607,9046

6.2. Génmegőrzés

6.2.1. Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében

Faj	Fajta	Egyedszám (db)	Tárgyévi állomány- növekedés (db)	Tárgyévi állomány- csökkenés (db)
Szarvasmarha	Magyar szürke szarvasmarha	74	14	0
Juh	Cikta	453	167	61
Ló	Shagya-arab	3	0	2
Szamár	Magyar parlagi szamár	5	0	1
Kutya	Pumi	0	0	0
Kutya	Mudi	1	0	0

SZÜRKEMARHA

A drávaszentesi tehénállományban évről évre növekszik a pedigrés állatok száma. Minden továbbtartásra meghagyott üszőborjú származását megvizsgáltjuk. A 69 tehénből 27 db „A”, 7 db „B” törzskönyves. A tárgyévben 65 db borjú született. Sajnos az enyhe és nagyon csapadékos időjárás következtében 14 szopósborjú elhullott, valószínűleg köldökön keresztül történő fertőződés következtében, mivel a gyakori almolás következtében sem tudtunk a karám teljes területén szárazon tartani az almot. A borjúelhullások oka lehet még a nedves, esős idő miatt a nehezen felszáradó borjak kihülése (tüdőgyulladás).

Szürke marha elhullások:

HU 34873-0031-3 és -0046-9, december és január hónapban hullottak el, fiatal egyedek melyek nehéz ellés következtében, borjúval együtt hullottak el. Egyik sem tudta megelleni borját. Ez elég ritka eset.

HU 33002-0206-0, 10 éves állat melynek, hasi sérve volt, ennek következtében hatalmasra feldagadt az oldala, feltehetően sérülés következtében. A telepen hullott el.

HU 33002-0260-4, 13 éves volt, előzmények nélkül, feltehetően a szénából valamit beevett vagy emésztőrendszeri problémák következtében, reggelre felfúvódva, elpusztulva került elő.

HU 33002-0097-0 és 32491-0273-1, 15 és 18 éves tehenek, melyek lesoványodtak, kiöregedtek, parazitás és ízületi problémák miatt a tél végén, február és március hónapban elhullottak.

Mindegyik állatunk a betelepítés utáni időszakban, a telepünkön hullott el.

12 üszőborjút és 8 tinót hagytunk továbbtartásra, a többiit vágóra értékesítettük. Az év során 4 tehén elhullott, 9 tehenet selejteztünk. 5 tinó feldolgozás céljából vágásra került.

CIKTA

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság génmegőrzési célból a cikta fajtában tart fenn nukleusz állományt. A fajtát 2020 év óta már nem csak Nagydorogon, hanem Nagybjomban is tartjuk. Az anyalétszám Nagydorogon 164 db, míg Nagybjomban 59 db. Az anyák 70%-a a fajta „A” törzskönyvében, míg 19%-a a fajta „B” törzskönyvében van nyilvántartva. Az anyák 11%-a az „E” kategóriában a törzskönyvben nincs nyilvántartva. A cikta anyaállományunkat tovább fiatalítjuk. A 10 év feletti anyákból 7 db eladtunk. 22 db anya, 1 tenyészkos elhullott. A közel 10%-os elhullás oka egyrészt a még ki nem selejtezett, öreg anyaállatok elhullása. Nagybjomban az állomány növelése a cél, ezért a selejtezésre szánt állatok életkora kitolódott.

Ameddig esély van ellésre, addig tartjuk ezeket az anyaállatokat, de ez azzal is jár, hogy a szaporulat időnként gyengébb, és adódik egy-egy elhullás. Másrészt, a hűvös, csapadékos időjárás következtében a szopós bárányok között az átlagosnál magasabb volt a mortalitás.

Ennek pótlására, valamint az anyaállomány fiatalítására 100 db jerketoklyót állítottunk be az őszi háremeztetéskor, valamint a tárgyévi 223 szaporulatból 103 db jerkebárányt hagytunk továbbtartásra. A 8 db tenyészkoshoz vásároltunk még 1 tenyészkost a Juhszövetség cikta kosnevelő telepéről. Az állomány kis része (6 db anya, 1 db kos) az Ős-Dráva Látogatóközpont állatbemutató telepén található. Ezen anyák nem vesznek részt a génmegőrzésben, csak a bemutatásban.

SHAGYA-ARAB

A lovak a szaporcai bemutató telepünkön találhatóak. Az állomány 2 kancából, 1 kancacsikóból áll. A tárgyévben 2 csikót értékesítettünk.

PUMI

A pumi fajtafenntartásban a tárgyévre tervezett szuka kölyök beszerzése elmaradt. Jelenleg törzskönyvvel rendelkező pumi fajtájú kutya nincs állományunkban. A törzskönyvvel nem rendelkező kutyák száma: 1 db kan, 4 db szuka, 1 ivartalanított.

6.2.2. Egyéb állatállomány, kezelésük

Faj	Fajta	Egyedszám (db)	Tárgyévi állomány- növekedés (db)	Tárgyévi állomány- csökkenés (db)
Szarvasmarha	Magyar szürke szarvasmarha	72	65	83
Juh	Cikta	32	107	167
Juh	Racka	286	155	148
Ló	Hucul	1	0	0
Szamár	Magyar parlagi szamár	3	0	1
Kecske	Parlagi	8	1	0
Sertés	Mangalica	11	4	7
Kutya	Pumi	3	0	1
Kutya	Keverék	3	2	1
Gyöngytyúk	Magyar parlagi gyöngytyúk	0	0	0
Tyúk	Sárga magyar	26	13	7
Tyúk	Fehér magyar	8	0	4

Tyúk	Fogolyszínű magyar	48	42	2
Tyúk	Kendermagos magyar	2	0	1
Tyúk	Fekete erdélyi kopasznyakú	7	0	2
Tyúk	Fehér erdélyi kopasznyakú	3	0	6
Tyúk	Kendermagos erdélyi kopasznyakú	0	0	2

FEKETE RACKAJUH

A 145 db anyából, 35 db jerkéből álló nyáj Drávaszentesen telel. Áprilistól októberig Darányban az ősbörökásban legelnek. 9 anyaelhullás volt az év folyamán, valamint 14 db anyát selejteztünk. A szaporulat 135 db volt, amelyből 30 jerkebárányt hagytunk beállításra. Szaporcán bemutatás és pásztorkutya gyakorlatozás végett 8 ürü található.

FEHÉR RACKAJUH

A szaporcai fehér racka állományunk 20 db anya, 10 db jerke és 1 db tenyészkos. 2023-ban 20 db bárány született, amelyekből 3 db-ot értékesítettünk, 8 db jerkét és 10 db kosbárányt továbbtartásra hagytunk. Itt van még 16 db fehér ürü amelyek (a feketékkel együtt) a bemutatást és a terelőkutya gyakorlatozását szolgálják.

TAKARMÁNY

Saját termelésű takarmány:

A réti szénából összesen 7604 körbála keletkezett. Betárolásra került Drávaszentesen 4159 bála, Nagydorogon 718 bála, Nagybajomban 374 bála, Szaporcán 538 bála, Kölkeden 1815 bála. Lucerna szénából Nagydorogon 99 bála került betárolásra.

A betárolt széna mennyisége fedezi az állatállomány szükségét, vásárlásra nem szorultunk.

Vásárolt takarmányok mennyisége a következő: báránytáp 2000 kg, nyalósó 3120 kg, szemes kukorica 55000 kg, árpa 21363 kg, zab 12060 kg, tritikálé 15000 kg, búza 5000 kg, szója 180 kg, sertés koncentrátum 360 kg, sertés premix 34 kg, malactáp 160 kg, csibe indító 210 kg, csibe nevelő 240 kg, tojótáp 20 kg, napraforgó 18 kg, köles 10 kg, nyúltáp (csikóknak) 310 kg, lótáp 160 kg, kutyatáp 758 kg, cukorrépa 12000kg.

TÁMOGATÁSOK

A 2023. évben a következő állatállománnyal kapcsolatos támogatásokat igényeltünk:

anyatehén támogatás 125 egyedre,

anyajuh támogatás 578 egyedre,

őshonos támogatás 24 db szürkemarhára, 295 ciktára,

tenyészkos támogatás 4 egyedre,

hízottbika támogatás 22 egyedre.

6.2.3. Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények

Nem releváns

6.3. A nemzeti park igazgatóság vagyonkezelésében (saját vagyonkezelésben) álló erdőterületek

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésben lévő, az üzemtervezett erdőkre az útmutató szerint összegzett információkat, továbbá az erdőterületek kezelésével kapcsolatos adatokat és számokat az alábbi fejezet, továbbá az e fejezethez csatolt táblázatok tartalmazzák.

Erdőterületi adatok

Az Igazgatóságunk vagyonkezelésében lévő, erdőtervezett erdők kiterjedése a 2023.12.31-i állapot szerint 9170 ha volt. Az összkiterjedés gyakorlatilag folyamatosan változik, elsősorban azért, mert földhivatali eljárások - területrendezések, megosztások – lefolytatásával folyamatosan végezzük korábban rendezetlen erdőterületek esetében az erdőgazdálkodói bejelentkezést, bejegyeztetést. Ez eseteként földhivatali eljárásokat is eredményez, ingatlanok megosztását, művelési ág váltásokat, stb. Erdőterületeink Baranya, Somogy és Tolna vármegyében, illetve kisebb részben Bács-Kiskun és Fejér vármegyében találhatóak, rendkívül mozaikos elrendezésben. A legnagyobb, többé-kevésbé egybefüggő erdőtömbök Dél-Somogyban a Drávai Tájegység, Észak-Somogyban a Somogy-Tolna Tájegység területén, illetve sorrendben a Somogy-Tolna TE tolnai területein, a Mecsek TE és a Dunai TE területén találhatóak.

Igazgatósági vagyonkezelésben lévő erdőterületek ¹	Terület (ha)	Erdőrészletek száma	Erdőtervezési körzetek száma
Fokozottan védett természeti területen lévő erdő (nem Natura 2000 terület)	0,82	1	1
Fokozottan védett természeti területen és egyúttal Natura 2000 területen lévő erdő	3201,3	814	15

¹ OEA alapján, ahol releváns.

Országos jelentőségű védett természeti területen lévő erdő (nem Natura 2000 terület és nem fokozottan védett)	154,28	61	9
Országos jelentőségű védett természeti területen és egyúttal Natura 2000 területen lévő erdő (nem fokozottan védett)	5168,3	1625	18
Országos jelentőségű védett/fokozottan védett természeti területen kívüli, de Natura 2000 területen lévő erdő	352,9	124	11
Egyéb erdőterületek	292,4	136	7
Összesen²	9170	2761	

Faállománytípusok, élőhelytípusok

Erdőtörvény 7.§ szerinti a, b, c természetességi kategóriájú erdőrészek		
Faállomány-típus (OEA ³)	Faállomány-típus területe (ha)	Előforduló élőhelytípusok felsorolása (Á-NÉR kód és Natura 2000 kód)
Bükkösök	178,37	K5, LY1, LY2, LY3, P1, P8 – 9130, 9150, 9180, 91K0
Gyertyános tölgyesek	364,61	K1a, K2, K7b, P1, P8, RC – 91G0, 91F0, 91L0
Tölgyesek	730,41	L1a, L2a, L4a, L4b, L5, M1, LY4, P1, P3, P8, RC – 91F0, 91M0
Cserések	178,69	L2a, L2b, P1, P8, RC – 91M0
Molyhos tölgyesek	32,83	L1, M1, LY4, P1 – 91H0
Hazai egyéb kemény lombosok	468,7	J2, J6, LY1, LY2, P1, P3, P8, RC – 9180, 91E0, 91F0
Hazai nyárasok	548,67	J4, M5, P1, P3, P8, RB, RC – 91E0, 91N0
Víztűrő egyéb lágylomb	2353,74	J2, J4, J5, P1, P3, P8, RB – 91E0
Hazai egyéb lágylomb	142,39	LY1, LY2, P1, P8, RB – 9180
Erdei fenyves - ahol tájthonos	0	-
Felújítási kötelezettség alatt álló terület	184,69	n.a..

² Átfedések kiküszöbölésével, tehát az eredmény legyen azonos az igazgatóság összes saját kezelésű erdőterületével.

³ Az OEA-ban még a korábbi (részletesebb) kategóriákkal szereplő faállomány-típus megnevezéseket kérjük konvertálni, ha ez nem megoldható, akkor új sorok is nyithatóak.

Erdőtörvény 7.§ szerinti d, e, f természetességi kategóriájú erdőrészek		
Faállomány-típus (OEA)	Faállomány-típus területe (ha)	Előforduló élőhelytípusok felsorolása (Á-NÉR kód és Natura 2000 kód)
Hazai lombos	587,1	P1, P3, P8, RB, RC – nr
Akácosok	1057,65	P8, RDb, S1, S6 – nr
Idegenhonos kemény lombosok	214,99	P8, RDb, S3, S6 – nr
Nemes nyárasok és nemes fűzések	351,61	P3, P8, RDb, S2 – nr
Erdei-, fekete- és egyéb fenyvesek	648,06	P8, RDa, S4, S5 – nr
Felújítási kötelezettség alatt álló terület	109,48	n.a.

Üzem mód szerinti területi arányok természetesség szerint 2 táblázatra osztva:

Erdőtörvény 7.§ szerinti a, b, c természetességi kategóriájú erdőrészek		
Üzem mód		terület (hektár)
Vágásos üzem mód	Tarvágás	221,31
	Fokozatos felújítógátás	82,85
	Szálalógátás	135,4
Vágásos üzem mód összesen		3386,43
Átmeneti üzem mód		486,02
Örökerdő üzem mód		93,07
Faanyagtermelést nem szolgáló üzem mód		896,53

Erdőtörvény 7.§ szerinti d, e, f természetességi kategóriájú erdőrészek		
Üzem mód		terület (hektár)
Vágásos üzem mód	Tarvágás	464,5
	Fokozatos felújítógátás	51,9
	Szálalógátás	2,99
Vágásos üzem mód összesen		2653,61
Átmeneti üzem mód		19,81
Örökerdő üzem mód		-
Faanyagtermelést nem szolgáló üzem mód		116,5

Koncepció, alapelvek, célok

A DDNPI erdőgazdálkodási és erdőkezelési tevékenységét alapvetően meghatározza a vagyonkezelésében lévő erdővagyon minősége, állapota. Gyakorlatilag az erdőállományok döntő többsége egykor szövetkezeti tulajdonban/használatban volt, ami köztudottan nem a legoptimálisabb tulajdonosi és kezelési formát jelentette. Ezek az erdők gyakran „túlhasznosítottak” voltak és a szakmaiság kevésbé volt jellemző, mint az állami tulajdonban lévő erdők esetében. Nem ritka, hogy nem a termőhelynek megfelelő állomány található adott területeken, továbbá viszonylag magas a tájidegen, nem őshonos fafajú erdők aránya is. A nem termőhelynek megfelelő fafajú állományok, továbbá a rossz erdőszerkezet (pl. egy fafajú és egykorú állományok) számos, gyakran egészségügyi problémát keletkeztetnek, s nagyon sokszor ezek adják az éves erdőkezelési feladatok döntő többségét.

Az idegenhonos fafajok állományait lehetőségeinkhez képest igyekszünk kiváltani termőhelynek megfelelő, őshonos fafajú állományokkal, az éves véghasználataink többsége ilyen állományok véghasználatát jelenti. Ugyanakkor ez a problémakör számos kérdést vet fel: pl. a Tolna vármegyei területeken található, rendkívül gyenge termőhelyeken álló, rossz egészségi állapotú, gyakran pusztuló akácok őshonos fafajú állományra történő lecserélése vagy kivitelezhetetlen (mert nincs olyan faj, mely azon a termőhelyen megélne), vagy csak rendkívül költséges és drasztikus megoldásokkal (pl. teljes talajelőkészítést követően) lehetséges. Véleményünk szerint ilyen esetekben a több lépcsőben történő, fokozatos szerkezetátalakítás lehet egy lehetséges megoldás.

A nemes nyár állományaink átalakítása újabb mérföldkőhöz érkezett. Tolna vármegyében – ahol pl. Németkér községhatárban a közelmúltban lettünk erdőgazdálkodók -, mintegy 50 hektár, már beteg, pusztuló, a vágásérettségi korát rég meghaladott nemesnyár állomány vár átalakításra, sajnos, jelentősen leromlott – talajvizét vesztett – termőhelyen. Általánosságban elmondhatjuk, hogy az utóbbi években csak a széldöntések során kiritkult állományokat alakítottuk át, azonban Tolna vármegyében a 40 éves, vagy még idősebb nemes nyarak állékonysága és ezen erdők egészségi állapota miatt az átalakítások intenzitását növelni kell.

Tolna vármegyében hangsúlyosan jelentkező probléma az erdei- és feketefenyvesek középkorú állományainak kiszáradása, ezt követően rovarfertőzöttség (szúkárosítások). Ezek az állományok eleve gyenge, nem feltétlenül erdőnek való termőhelyen állnak, ennek ellenére az erdészeti hatóság nem tud eltekinteni a véghasználatokat követő felújításoktól. Az ilyen,

értéktelen és beteg állományok letermelése bevételt gyakorlatilag alig ad, ugyanakkor a felújítások nagyon komoly kiadást jelentenek.

A fenyő állományaink ütemezett átalakítása tovább folytatódik. A barcsi erdőtervezési körzet előírásai alapján a következő években jelentősebb mértékű átalakításokra kerül sor. Ennek egyik alappillére az, hogy az Igazgatóság rendelkezzen megfelelő pénzügyi tartalékokkal, mivel a kiritkult fenyő állományok letermelése után a felújítás sokszorosába kerül, mint a keletkezett árbevétel. A másik lehetőség, s ezzel 2022-ben is éltünk, hogy a leggyengébb, nem erdő termőhelyeken álló erdeifenyvesek letermelését követően a területek gyepterületként művelési ágba kerülnek, és legeltetéssel hasznosítjuk azokat. E folyamathoz szükséges, hogy szabad rendelkezésű erdőrészeink legyenek az adott községhatárban, illetve szomszédos községhatárban, melyek a kivonás során csereterületként hasznosíthatóak.

A következő években egyre komolyabb problémát fog jelenteni az előregedett éger állományaink átalakítása. Sajnos, általános probléma a termőhelyek vízháztartásának nagymértékű változása, szinte mindig a kedvezőtlen irányba. Emiatt a lehetséges felújítások technológiai közül próbáljuk megtalálni a természetvédelmi szempontból legmegfelelőbbet.

Az igazgatóságunk által kezelt erdőterületeken igen komoly mennyiségű előhasználattal rendelkezünk, ezért ezek aránya (TKGY és NFGY) a legmagasabb a fakitermelések között. Az előhasználatokat a természetvédelmi szempontú erdőkezelés egyik meghatározó elemének tekintjük, hiszen ezek segítségével a természetvédelmi szempontból fontos, változatos fafajú és korszerkezetű állományok kialakulását elő lehet segíteni.

A biotikus károsítások és az abiotikus károk miatt sajnos növekszik az egészségügyi termeléseink volumene is. Mivel jellemzően nem túl kedvező termőhelyi adottságokkal rendelkeznek az erdeink (különösképpen az idegenhonos főfafajú kultúrerdeink), ezért ezek véghasználata, majd felújítása komoly fejtörést okoz. Előbbi okok is közrejátszanak abban, hogy a véghasználatok mértéke az erdőtervi lehetőségekhez képest rendkívül alacsony (9170 ha erdőtervezett erdőterületen 2023-ban 29,3 ha volt véghasználat, TRV!). Mindezek hatására az erdeink átlagos kora folyamatosan növekszik.

Erdőállapotra vonatkozó kutatási és monitorozási tevékenység

Két kutatási területen végzünk felméréseket. Az egyik kutatási projektünkben az erdőben található álló- és fekvő holtfa mennyiségének meghatározását végeztük el különböző kezelési módú erdőkben.

1. Természetvédelmi rendeltetésű, faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú, nemzeti parki vagyonkezelésben álló erdőben alapállapot-felvételt készítettünk mintaterületeken.
2. Természetvédelmi rendeltetésű, vágásos üzemmódú, nemzeti parki vagyonkezelésben lévő erdőrészletben egy egyenlőtlen erélyű növedékfokozó gyérítést megelőzően, majd azt követően is felmértük a holtfa mennyiségét és eloszlását. A gyérítés kijelölésekor kerültük a holtfák jelölését és az azt követő ágfagyújtéskor a munkákat végzőknek felhívtuk a figyelmét a földön fekvő, nem frissen kitermelt faanyag visszahagyására.
3. Természetvédelmi rendeltetésű, vágásos üzemmódú, állami erdészeti részvénytársaság által kezelt erdőrészletben alapállapot-felvételt végeztünk.

A 3 kiválasztott erdőrészlet egymáshoz közel esik, ezért klimatikus viszonyaik megegyeznek, faállományaik jellemzői hasonlóak, csupán az alkalmazott erdőgazdálkodási tevékenységek különböznek bennük. A felvétel során rögzítettük az adott holtfa koordinátáját GPS-szel, az átmérőjét, a fafaját és a típusát (fekvő vagy álló).

Másik projektünkben a kocsánytalan tölgyesek természetes felújulásának folyamatát vizsgáljuk a Mecseknádasd 91D erdőrészletben. Az erdőrészletben 2008-ban végzett növedékfokozó gyérítést az erdőrészlet 0,6 hektáros részterületén bontóvágás jelleggel hajtottuk végre, majd a területet vadkárelhárító kerítéssel vettük körbe. A kerített területen figyeljük a megjelenő újulat minőségét és mennyiségét, valamint a vegetációjellemzők alakulását. Emberi beavatkozás (pl. ápolás) az utolsó fahasználat óta nem történt a területen, kontrollként a kerítésen kívüli részek szolgálnak. E projektet 2022-ben nagyobb léptékben vittük tovább, a következők szerint. A Mecseknádasd 91 D, E, F erdőrészletekben egy egybefüggő 5,5 hektáros területen szálalóvágást végeztünk, majd 1040 fm-es nyomvonalon kerítést építettünk. Ezen erdőrészletek vágásos üzemmódúak, de a szálalóvágás lehetőséget biztosít a hosszútávú felújítási időszak alkalmazására (jelen esetben 50 évvel van tervezve), A terület vadgazdálkodójával a kerítés fenntartására 2037-ig tudunk megállapodást kötni. Terveink szerint így 5,5 ha-os területen tudjuk nyomon követni - a vad kizárásával – a természetes felújulási folyamatokat, s már az első évben – 2023-ban – nagyon látványos volt az újulat megjelenése!

Mag- és csemetetermelés, beszerzés

Igazgatóságunk nem állít elő szaporítóanyagot, jelenleg nem foglalkozik mag- és csemetetermeléssel. Az erdősítések csemetével való ellátása nem egyszerű, egyre nagyobb nehézséget okoz. A jó minőségű helyi termésű magokból előállított szaporítóanyag ritka és

költséges. 2023-ban 12 termelőtől vásároltunk 243 200 db. csemetét. Sajnos egyre kevesebb a termelő és romlik a csemeték minősége. Véleményünk szerint lényeges előrelépés e téren a közeljövőben nem várható. A 2023-as év csemete beszerzéssel kapcsolatos adatai a következők:

Erdősítésben felhasznált csemete összesen: 243 200 db

Védett és Natura 2000-es erdőterületeken kizárólag őshonos fafajú csemetéket ültetünk. 2023-ban 22 fafajjal dolgoztunk, ezek felhasznált mennyiség szerint csökkenő sorrendje a következő: SZRNY, KST, CS, NYÍ, MSZ, VSZ, KTT, MJ, GY, AL, KT, A, FTNY, NH, CSNY, MÉ, KH, KJ, MAK, MK, SZG.

Fahasználat

A 2023. évi fahasználati munkák jellemző számai az alábbiak:

Fahasználat, értékesítés, erdőfeltárás:

Kitermelt fatérfogat: 14 377,5 m³

Fahasználattal érintett terület használati módokként:

Véghasználat tarvágás	29,3	ha
Véghasználat felújítóvágás (redukált)	0	ha
Növedékfokozó gyérítés	74,7	ha
Törzskiválasztó gyérítés	113,4	ha
Tisztítás	40,3	ha
Egészségügyi és egyéb termelés	101,6	ha

2023-ban nettó 14 377,5 m³-nyi faanyag kitermelésére került sor, a fentebb bemutatott területi kiterjedésekben, illetve fahasználati módokként. Látható, hogy a fahasználattal érintett területek összes kiterjedése 359,3 ha, azaz az összes erdőtervezett erdő mindössze 3,91 %-án folyt valamilyen jellegű fahasználat. Ez a természetvédelmi célú erdőkezelési szemlélettel messzemenően összhangban van, továbbá elmondható, hogy az éves hozam töredékét sem hasznosítjuk, a területek zavarása minimálisra szorított.

A véghasználatokkal kapcsolatban szeretnénk kiemelni azt is, hogy az e) és f) természetességi kategóriákba tartozó állományok esetében a véghasználati kort elért állományoknak csak nagyon kis százaléka esetében tudjuk megkezdeni a fafajcserés szerkezetátalakítást, ugyanis ez rendkívül költséges, s gyakran olyan módszereket kívánna, melyek természetvédelmi megítélése ellentmondásos. Jelenlegi ismereteink szerint a kezelésünkben lévő akácok

véghasználatát követő fafajcserés szerkezetátalakítás (hazai, őshonos fafajú állománytípusra váltás) a termőhelyi viszonyok miatt csak teljes talajelőkészítés, illetve vegyszerezés alkalmazása mellett oldható meg eredményesen.

A természetvédelmi szempontból drasztikus beavatkozásnak tekinthető véghasználatokkal kapcsolatban összességében elmondható, hogy 2023-ban az igazgatóságunk által vagyongekezelte, 9170 ha-nyi erdőtervezett erdőterületen összesen 29,3 ha-on (azaz a terület 0,32 %-án) hajtottunk végre véghasználatot, s ezeket is elsősorban a már említett kényszerek, gyakorlatilag egészségügyi okok és pusztulások indokolták.

Erdőfelújítás, erdőművelési munkák; erdőfelújítási kötelezettség, erdősítési hátralék, bírság

A 2023. évi erdőfelújítási és erdőművelési munkák fontosabb sarokszámai az alábbiak:

Erdőművelés:

Első kivitelű erdőfelújítás:	20,05 ha
Erdőtelepítés:	7,64 ha
Teljes talajelőkészítés:	0 ha
Részleges talajelőkészítés:	20,93 ha
Pótlás:	15,4 ha
Befejezetlen ápolás (halmozott ter.):	416,64 ha
Befejezett erdősítés:	28,5 ha
Befejezett erdősítés ápolása:	31,7 ha

Fenti adatokat tanulmányozva látható, hogy 2023-ban az erdőfelújítási és erdőnevelési munkák döntő többségét adó befejezetlen ápolást – halmozott területtel számolva – 416,64 ha-on végeztünk. Az éves erdőművelési feladatokban ez a legnagyobb nagyságrend, s itt gyakorlatilag a folyamatosan futó, kötelezettség alá vont erdőfelújítások és erdőtelepítések évi 1-3 alkalommal történő ápolási munkáiról van szó. Az ápolások száma termőhelyenként, illetve az adott régió csapadékviszonyai és az ezt leképező vegetáció tükrében változik, évi 1-3 között. 2023-ban 28,5 ha erdőfelújításunkat és/vagy erdőtelepítésünket vette át, fejezte be az erdészeti hatóság. Előbbi szám részben illeszkedik azon koncepcióba, kezelési elképzelésünkbe, hogy az egyrészt örökölt, másrészt keletkeztetett kötelezettség alá vont területméret lehetőség szerint folyamatosan csökkenjen. Sajnos nem működik az a stratégia, hogy ezen területek listáját, illetve összterületét folyamatosan és jelentős mértékben csökkentjük, többek között a már

említett kényszerű véghasználatok és az ezzel járó új, felújításra váró területek kialakulása miatt.

Jelentős eredménynek tartjuk, hogy külső forrás bevonásával sikerült 7,64 ha-on erdőt telepítenünk, Barcs községhatárban. Nemzeti parki törzsterületen, szántó művelési ágú területet alakítunk át erdő művelési ágú területté, mely folyamat sok éves koncepció része: a nemzeti parki területen belül csökkentjük a szántó művelési ágú területek kiterjedését, gyeperdőtelepítéssel. E folyamat lehetne lényegesen gyorsabb is, de sajnos, rendkívül költségigényes. Példaként előbbi erdőtelepítést hozzuk fel, ahol is a 7,64 ha erdő létrehozása cserjésítéssel és vad elleni védelemmel 2023-ban mintegy 13 m Ft kiadást jelentett.

Mivel a teljes működési területünkön olyan nagyvad létszám jellemző, mely a felújítások sikerét jelentősen befolyásolhatja, itt említjük meg, hogy ma már az esetek több, mint 80 %-ában vadkárelhárító kerítéssel védjük a felújításainkat. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy az újonnan keletkező felújítási területeket szinte minden esetben kényszerűségből kerítjük, mert e nélkül nem garantálható az eredményesség, csak egy hosszú éveken át tartó folyamatos költség kiáramlás. A napjainkban tapasztalható növekvő anyag- és munkadíjak miatt rendkívül megnövekedtek a kerítésépítés költségei, s bár a vadászatra jogosult ebből kell, hogy vállaljon, hosszabb távon ez egyre több konfliktust fog keletkeztetni. A megoldás egyértelműen a nagyvad állomány jelentős apasztása lenne, olyan szintre, mely nem indokolná sem erdővédelmi, sem mezőgazdasági kerítések építését.

A 2023-as évben továbbra is nehézséget jelent a szakember hiány, mely különösen az erdőművelés terén megfigyelhető, több éves tendencia. A kézi ápolásra képes/alkalmas vállalkozók és brigádok száma évről-évre csökken, a minőségi munkát végzőkre pedig ez hatványozottan igaz. A hiánnyal egyenesen arányosan növekednek a bérek is, a korábbi évek mérsékelt áremelése után jelentősen megugrottak az erdőművelések (és fakitermelések) költségei.

A kötelezettség alá vont területek kiterjedése 2023. év végére mintegy 300 ha volt. Ez az a), b) és c) természetességi kategóriájú erdőrészeket tekintve 180 ha / 118 db. erdőrészlet, vagy részterület; a d), e) és f) természetességi kategóriájú erdőrészeket tekintve 120 ha / 60 db. erdőrészlet, vagy részterület.

Előbbi számok alapján úgy tűnik, mintha a természetvédelmi szempontból kedvezőbb természetességi kategóriájú erdeinket relatíve jobban hasznosítanánk, de ez nem valós, a következő okok miatt:

- a mintegy 180 ha-nyi kötelezettség alá vont terület között számos régi, sok éven át húzódó felújítás is szerepel, melyeket esetenként még korábbi erdőgazdálkodók kezdtek meg;
- a több helyen említett és egyre nagyobb méreteket öltő kőrispusztulás állományai pont ezekbe a természetességi kategóriákba sorolhatók; de. ugyanez igaz a megváltozott vízviszonyok miatt rendkívül rossz egészségi állapotba kerülő homogén égeresekre is.

2023-ban erdővédelmi bírság kiszabására igazgatóságunk tekintetében egy alkalommal került sor, a Pest Vármegyei Kormányhivatal az erdőfelújítás pótlására megállapított határidő túllépése miatt egy 0,5 ha-os területre vonatkozóan 37 050 Ft bírságot rótt ki. E területet azóta a folyamatos károsítás miatt kerítettük, pótoltuk.

Erdővédelmi tevékenység

Egyre növekvő anyagi terhet jelent számunkra teljes területünkön a nagyvad létszáma miatti kerítésépítési kényszer. Gyakorlatilag már minden erdősítést kerítéssel kell védeni, ezek nélkül sikeres felújítás a térségünkben nem végezhető. A területek vadeltartó képességénél lényegesen magasabb nagyvadállomány a felújításokban végzett rágásával, vagy akár túrásával folyamatosan visszaveti az ültetett csemete és/vagy az újulat fejlődését, s ez előbb-utóbb szankciót von maga után az erdészeti hatóság részéről. Ezt elkerülendő kell keríteni, illetve rendszeresen pótolni az erdősítést. A vagyonekezelésünkben lévő erdőterületeken 2023 év végi állapot szerint mintegy 160 db erdőrészletet/részterületet védünk kerítéssel, mindösszesen 255 ha-t. Az erdővédelmi kerítések összhosszúsága közel 90 km. Ez a szám véleményünk szerint (is) nagyon magas, de amíg a hazánkban folyó vadgazdálkodás ilyen nagyvad létszámot produkál, tart fenn, gyakorlatilag minden erdőgazdálkodó kényszerhelyzetben van. Hiszen kerítés nélkül nincs sikeres felújítás, nincs befejezett erdősítés, hanem csak szankciók és folyamatos költség kiáramlás – és természetesen folyamatosan leromló élőhely, termőhely. A kerítések karbantartása ilyen nagyságrendben természetesen jelentős többletterhet jelent az erdőgazdálkodás költségvetésében.

A kerítések építésével párhuzamosan folytatjuk a régi, már funkciótlán kerítések elbontását, megszüntetését. Mivel ez jelentős kiadást jelent, így évente 2-4 km régi kerítés felszámolását, bontását tudjuk elvégezni.

A már érintett abiotikus károsítások mellett a biotikus károsítók egyre nagyobb arányú fellépése is megfigyelhető. A Belső-Somogyi területeinken a cserebogár pajor okoz jelentős károkat az erdősítésekben, a magyar kőrist tartalmazó állományainkban a nemrég megjelent

kőrüspusztulás üti fel egyre több helyen a fejét. A tölgy csipkésposloska károsításának hatásait egyelőre megbecsülni nem tudjuk, de a tölgyeseink nagyon magas aránya fertőzött már ezzel az új invazív károsítóval.

Igazgatóságunk szakemberei a negyedévente esedékes kárbejelentő lapokon kötelezettségeiknek megfelelően rendszeresen jelentik a különböző káreseményeket, problémákat.

A vegyszerezést eddig is viszonylag szűk körben alkalmazta Igazgatóságunk, a jövőben ez jelentős mértékben nem fog változni. 2023-ban is két felhasználási területet kell kiemelnünk: egyrészt védett és Natura 2000-es területeken esetenkénti, kontrollált kontakt kijuttatással inváziós fásszárúak visszaszorítása történt, másrészt a kezelésünkben lévő, nem védett és nem Natura 2000-es erdőterületeken lágyszárú konkurencia és/vagy inváziós fajok visszaszorítása. A legtöbb vegyszernek nincs erdészeti felhasználási engedélye, csak egyedi engedéllyel használhatóak, amik a kezelések árát megsokszorozzák, és csak egy szűk vállalkozói kör kiváltságává teszi.

Károsodott területek

Az igazgatóság vagyonekezelésében lévő állományokban, különösen a Dráva-menti térségben folyamatosan jelentkező probléma a kőrü-állományok pusztulása. A kőrüpusztulás helyenként állományokat, állományrészeket érint, melynek során a pusztulást okozó parazita teljesen egészséges állományokat is megtámad, s gyakorlatilag a faegyedek pusztulását okozza. Az évente egy-két alkalommal rendszeresen jelentkező nagyon komoly szélviharok következtében akár több hektáros területen találunk kidőlt, összedőlt állományrészeket. Ezen állományok véghasználata elkerülhetetlen és gyakorlatilag egy folyamatosan újraképződő problémakörrel szembesülünk. Az éves összesítésben látható, hogy viszonylag magas az egyéb termelések (ET), illetve az egyéb kemény lombos fafajok aránya, ez jelentős részben a kőrütermeléseknek köszönhető.

Erdőtervezésben való részvétel

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén 2023-ban számos erdőtervezési körzetben folytak erdőtervezési munkálatok. Vannak körzetek, melyekben befejeződtek a tervezési munkálatok és lezárult a tervezési folyamat, más körzetekben viszont ősszel indultak meg a munkák, melyek így áthúzódnak a 2024-as évre is. Előbbieknek megfelelően különböző mélységű erdőtervezési munkákkal volt érintve 2023-ban többek között a Sásdi, Somogyvári, Kisvaszari, Szigetvári, Zamárdi és Tamási erdőtervezési körzet. A tervezési eljárások során

igazgatóságunk minden esetben adott át biotikai adatokat a területileg illetékes erdészeti hatóságok és a természetvédelmi hatóságok számára, így rendszeres volt a védett természeti értékek tervezési körzeteket érintő adatainak átadása, valamint a kezelést illető egyeztetések is megtörténtek. Igazgatóságunk mindenütt részt vett a jogszabályok által előírt egyeztetési folyamatban, erdőrészlet szintű tárgyalásokon. Megadtuk az általunk ismert védett és fokozottan védett természeti értékek adatait, a Natura 2000 jelölő élőhelynek minősülő erdőrészletek listáját, és előzetesen véleményeztük az erdőterv javaslatokat. Komolyabb vita alakult ki időnként a körzet legnagyobb erdőgazdálkodói, illetve az illetékes természetvédelmi hatóság és a természetvédelmi kezelő között. Az egyik legjelentősebb problémakör az akácok kérdésköre volt, hiszen a jogszabályi előírások nem engedik meg, hogy védett természeti területen a nem klasszikus erdő termőhelyen tenyésző akácok véghasználatát követően a célállomány újra akác legyen, viszont ezek helyett őshonos fafajt találni a szélsőséges termőhelyekre nem egyszerű.

2023-ban lezárult a Gemenci és a Bajai erdőtervezési körzet tervezése, mely körzetek a Dunamenti védett területek nagyobb részét magában foglalják. Mindkét tervezési körzet védett területeinek legnagyobb erdőgazdálkodója a Gemenc Zrt., mely gazdálkodóval Igazgatóságunk erdőrészlet szintű előzetes egyeztetést folytatott, majd közös javaslatot adott át az erdőtervezőknek. Alapvetően ezek az a javaslatok kerültek elfogadásra végleges tervelőírásként is.

Mindkét erdőtervezési körzetben jelentős előrelépés történt az örökzöld gazdálkodás felé, amely egyrészt már az üzemmód-váltásokban is tükröződik, másrészt az arra alkalmas erdőkben olyan jellegű előhasználati vagy véghasználati beavatkozások kerültek megtervezésre, amelyek az örökzöldként történő kezelhetőség előkészítését szolgálják. Sok esetben ezek a beavatkozások a természetvédelmi kezelővel történő részletszintű előzetes egyeztetés/kijelölés alapján fognak történni, illetve sok növedékfokozó gyérítés esetében – elsősorban szemléletformálási céllal – a visszahagyandó holtfa is közösen kerül majd meghatározásra. A közös kijelölések szükségességét az erdőterv erdőrészlet szinten rögzíti. Ugyanakkor, a következő ciklusban is folytatódik a nem őshonos fafajú erdők (főként nemesnyár, nemesfűz ültetvények) átalakítása a termőhelynek megfelelő őshonos fafajú elegyes erdőkké.

A következő tervezési szezonra felkészülve elkezdjük adatbázisba összegyűjteni az érintett erdőtervezési körzetek védett és közösségi jelentőségű fajainak adatait.

Eszköz és infrastruktúra ellátottság

Természetvédelmi célú erdőkezeléssel és erdővagyon kezeléssel igazgatóságunkon számos kolléga foglalkozik, munkaköri leírásának megfelelően rész-, vagy teljes munkaidőben. Közülük erdőmérnöki végzettsége 4 főnek, középfokú erdész végzettsége 6 főnek van. Jogosult erdészeti szakszemélyzetnek 7 fő minősül.

Kollégáink rendelkeznek a megfelelő eszközökkel, azaz gépjárművekkkel, informatikai és térinformatikai eszközökkel, erdészeti mérőműszerekkel, erdészeti kisgépekkel, stb.

Faanyag értékesítés

Az erdőgazdálkodási és vagyonkezelési tevékenységünket nehezíti, hogy a faanyagpiac nagyon hektikusan változik, akár szezonálisan is jelentősek a mozgások, változások, ez nehezen tervezhetővé teszi az értékesítéseket. Folyamatosan változik egyes faanyag választékok értéke, illetve akár típusa is. A korábbi évekhez képest jelentősen visszaesett, vagy akár el is tűnt néhány fafaj-választék (pl. rostfa, papírfa), mások aránya meg folyamatosan emelkedik (pl. apríték). Előbbi választékok számunkra azért lényegesek, mert ezek a gazdálkodásunkat nagymértékben meghatározó előhasználatokból származnak. A 2023-ban értékesített 14 377,5 m³-nyi faanyagból lábon értékesítettünk 12 548,7 m³-t, továbbá a faanyag egy, jellemzően kevésbé értékes hányadát lakossági gyűjtéssel értékesítettük. Ez az erdőgazdálkodásunkkal érintett több, mint 3 megyényi területen 1819,8 m³-nyi volt. A lakossági gyűjtéssel értékesített tűzifa gyakorlatilag 2 irányból származik: egyrészt pl. vágástakarítás után, vagy előre ledöntött faanyagok felgyűjtéséből; másrészt olyan állományok nevelővágásaiból, ahol kollégáink minden esetben előre kijelölik a kivágandó faegyedeket. Utóbbi eljárás költségtakarékos, mert elsősorban olyan nevelővágások lesznek kiváltva gyűjtéssel, melyek jelentős költséget jelentettek volna. A gyűjtés során a lakosság végfelhasználóként jut a faanyaghoz, számukra is kedvező áron, így ezen értékesítés esetében a szolgáltatás szociális jellege is említést érdemel.

6.4. Vadászterületeken folyó vadállomány szabályozás

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a 2017.03.01-el kezdődő újabb vadászati üzemtervi időszakra (2017.03.01-2037.02.28.) a 14-356060-405 kódszámú vadászterületen lett vadászatra jogosult. A 2024. évi állapot szerint a vadászterület több, mint 60%-án Igazgatóságunk a vagyonkezelő, illetve a vadászterület több, mint 80%-án a Magyar Állam a tulajdonos, több vagyonkezelő révén.

A földtulajdonosi közösség képviselőjének (közös képviselő)

neve: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság

lakhelye/székhelye: 7625. Pécs, Tettye tér 9.

elérhetősége: 72/517-200

A haszonbérleti díj mértéke 600 Ft/ha.

A különleges rendeltetésű vadászterület nettó kiterjedése 1035 ha, kialakítását elsősorban a vizes élőhelyek védelme, a vizes élőhelyekhez kötődő védett növény- és állatfajok állományainak megóvása, továbbá a természeti értékeket előtérbe helyező gyepgazdálkodásra és állattartásra épülő területhasznosítás indokolta.

Vadászati év	Gímszarvas (db)		Őz (db)		Vaddisznó (db)	
	Terv	Teríték	Terv	Teríték	Terv	Teríték
2023–2024.	49	49	16	16	55	10

Vadászati év	Róka teríték (db)	Aranysakál teríték (db)	Borz teríték (db)	Dolmányos varjú teríték (db)	Szarka teríték (db)
2023–2024.	15	14	4	2	

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, mint vadászatra jogosult 2023/2024. évi (2023. március 01-től 2024. február 29-ig terjedő időszakra vonatkozó) vadgazdálkodási tervét az alábbi tervszámokkal hagyta jóvá a Somogy Vármegyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály Földművelésügyi Osztálya, mint az I. fokú vadászati hatóság:

gímszarvas 49 pd. (fiatal bika 7, középkorú bika 4, idős bika 1, tehén 25, borjú 12)

őz 16 pd. (fiatal bak 3, középkorú bak 3, idős bak 1, suta 5, gida 4)

továbbá 15 pd. róka, 14 pd. aranysakál és 4 pd. borz, dolmányos varjú, szarka, szajkó pedig 2 pd.

Továbbá, az ASP (afrikai sertéspestis) kapcsán a vaddisznóra megállapított diagnosztikai kilövés - melyet területünkre a Somogy Megyei Kormányhivatal Nagyatádi Járási Hivatal

Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Osztály állapította meg - a következők szerint került elrendelésre:

vaddisznó 55 pd. (kan 3 pd, koca 8 pd, süldő 33 pd. malac 11 pd.)

Igazgatóságunk 2023. december 31-ig időarányosan jól teljesítette a tervszámokat, ismét kivételt képez a vaddisznó, amelynek az erőteljes hasznosítás hatására drasztikusan lecsökkent az állománya területünkön, így csupán az előírt mennyiség 20 % - át tudtuk terítékre hozni. Az ASP vizsgálathoz szükséges mintagyűjtés minden kilótt egyedből megtörtént. A vaddisznó állomány erőteljes lecsökkenése mérsékelte az általuk okozott károkat, terveink szerint még tovább szeretnénk apasztani az állomány nagyságát, a természetvédelmi célkitűzéseknek megfelelően. A területünkön az elmúlt években egyre több gímszarvas jelent meg, a későbbiekben ennek a vadnak jelentős mértékű károkozásával is számolni kell, a védett értékekben, a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban is. A gímszarvas megjelenése részben a szomszédos területek környezeti állapotának romlásával magyarázható, amivel párhuzamosan a nemzeti parki területek természeti állapota folyamatosan javul. Előzőek miatt a gímszarvas kilövési tervszámait igyekszünk folyamatosan emelni az állomány szinten tartása, esetleges csökkentése miatt. Mindezt úgy, hogy már jelenleg is kiemelkedő mértékű hasznosítást végzünk ebben a vadgazdálkodási tájegységben. A vadászterületen csak a nagyvad vadászata, illetve természetesen az indokolt mértékű dúvadadászat a jellemző. Vízivadra, egyéb apróvadra és erdei szalonkára nem vadászunk, ezek kíméletet élveznek.

A területen a vadgazdálkodási feladatokat egy fő hivatásos vadász látja el. A jogszabályokban előírt felszerelést, anyagi eszközöket és terepjáró gépkocsit az Igazgatóság biztosítja. Trófeás vadat csak bérvadászok ejthetnek el, tarvadat, valamint selejt trófeás vadat bérvadászok és/vagy a hivatásos vadász + az 1 fős „szakszemélyzet”.

6.5. Halgazdálkodási vízterületek

Az országosan védett, illetve Natura 2000 jogszabály hatálya alá tartozó Taplósi Holt-Duna (víztérkód 17-029-1-3) természetvédelmi terület egyrészt a Mözs 0345/f hrsz.-ú 15,3802 ha területű ingatlanon található, mely a Magyar Állam tulajdonában, és a DDNP Igazgatóság vagyonkezelésében van, másrészt a Bogyiszló 059 hrsz.-ú 16,4338 ha területű ingatlanon helyezkedik el, mely Tolna Város Önkormányzata tulajdonában van. A Tolna Vármegyei halgazdálkodási hatóság a vízterületre általános horgászati és halfogási tilalmat rendelt el, teljes területen kíméleti területként működtetjük. Igazgatóságunk itt bevételt eredményező

tevékenységet nem végez, őrzési feladatainkat látjuk el, kiegészülve a Tolna Megyei Horgászegyesületek Szövetség halászati őrivel, mely feladatra együttműködési megállapodást kötöttünk a Szövetséggel.

6.5.1. Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek

A **Gemenci ártér** különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületbe tartozó (víztérkód 03-006-1-1) Igazgatóságunk által vagyongezelt területek (Nyéki Holt-Duna, Rezáti-Duna, Keleti Holt-Sió) a halgazdálkodási tervben hasznosításukat tekintve, kivétel nélkül halgazdálkodási kíméleti területként szerepelnek. Igazgatóságunk ezeken bevételt eredményező tevékenységet nem végez.

A **Belső-Béda Holt-Dunán** (víztérkód 02-017-1-1) horgászati és ökológiai célú szelektív halászati tevékenység végezhető. A 2023. évben 106 fő felnőtt, 4 fő ifi váltott éves területi engedélyt, illetve 276 db napi jegyet értékesítettünk, melyből befolyó bevételt Igazgatóságunk maradéktalanul a halgazdálkodási tervben foglalt haltelepítési kötelezettségének finanszírozására fordított. Kibocsátásra került 31 db gyermek éves területi engedély, melyet ingyenesen biztosít Igazgatóságunk. A halgazdálkodási tervben előírt telepítési kötelezettség teljesítése során 30 q kizárólag nyurga, pikkelyes tájfajta ponty telepítésére került sor augusztus, szeptember és október hónapokban. Igazgatóságunk rendszerint tárgyév első-második negyedében dönt a halbeszerzésről, és piackutatást követően egész évre vonatkozó szerződést köt a halszállításról, mert az előírt halfajta limitálja azoknak a tógazdaságoknak a körét, melyek szóban jöhetnek a beszerzési eljárás során, hiszen azok jellemzően tükörpontyot állítanak elő. Igazgatóságunk olyan gazdálkodási szerkezettel és termelési filozófiával (megfelelő számú és méretű tó), minőségi hal előállításra képes, az év minden napján szállítható mennyiséggel rendelkező tógazdaságokkal épített ki kapcsolatot, amelyek képesek a fent felsorolt feltételeknek megfelelni.

2023.évben ökológiai célú halászat során kifogott fajok és mennyiségük:

Tájidegen halfajok (elszállítva):

fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*) 375 kg

amerikai cifrarák (*Orconectes limosus*) 3,90 kg

ezüstkárász (*Carassius gibelio*) 13,50 kg

naphal (*Lepomis gibbosus*) 0 kg

Őshonos halfajok (visszaengedve):

compó (*Tinca tinca*) 0 kg

csuka (*Esox lucius*) 0,50 kg

dévérkeszeg (*Abramis brama*) 0 kg

harcsa (*Silurus glanis*) 14,5 kg

ponty (*Cyprinus carpio*) 0 kg

sügér (*Perca fluviatilis*) 0,50 kg

süllő (*Sander lucioperca*) 0,50 kg

széles kárász (*Carassius carassius*) 0 kg

vörösszárnyú keszeg (*Scardinius erythrophthalmus*) 0 kg

bodorka (*Rutilus rutilus*) 0,5 kg

angolna (*Anguilla anguilla*) 0 kg

A víztest vízpótlását a Külső-Bédai szivornyán keresztül beemelt vízzel lehet pótolni, illetve a vízgyűjtőjéről (Vizslak, Gerechát) két csatornán befolyó vízzel pótlódhat, ha érkezik onnan víz. 2023.év elején a maximális vízállás 143 cm volt a vízmércén mérve, de ez messze elmaradt a tavaszi-nyári időszakban optimálisnak tekinthető 230-250 cm tartománytól. Április 13-án mértük az éves minimumot, ekkor a vízállás 137 centiméterre süllyedt, az év későbbi időszakában kétszer volt lehetőség vizet pótolni a DDVIZIG által üzemeltetett Külső-Bédai szivornyán keresztül, amíg az meg nem hibásodott emiatt az év utolsó negyedében a kedvező dunai vízállások ellenére sem lehetett további vizet pótolni. Az évet 195 cm-s vízállással zártuk, ami kedvezőnek mondható, főleg a korábbi évek hasonló időszakában mértékhez hasonlítva.

A **Riha-tó** (víztérkód: 02-018-2-1) esetében a különleges rendeltetéshez igazodó halgazdálkodási hasznosítás elsődleges célja, hogy a környezeti állapot javítása mellett a természeti értékek, az élőhely megőrzéséhez járuljon hozzá. Ezen a vízterületen horgászengedély nem kerül kiadásra, Igazgatóságunk bevételt eredményező tevékenységet nem végez. Igazgatóságunk 2023-ben is folyamatosan nyomon követte a Riha-tó állapotváltozásait. Csapadékból és belvízkormányzásból sikerült némi tavaszi „indítóvizet” szerezni, augusztus végére az I. és II. tó gyakorlatilag kiszáradt. 2023.év elején mínusz 18 cm-ről indulva, májusra elértük a maximumot (22 cm), majd augusztus 31-én elérte a minimumot (-26 cm) (ennél kisebb volt a víz, de a mércén eddig lehet mérni) és így maradt november 10-ig; az évet -2 cm-rel zártuk. Az év végén az optimális szinthez, víztérfogathoz képest kb. 1.500.000 m³ víz hiányzott a tóból.

A 2021.évben végzett mesterséges, dunai vízkivételes vízpótlás eredményének kiértékelése, a tapasztalatok összegzése arra mutatott rá, hogy üzemszerűen a vízpótlás nem hoz eredményt, az erre fordított - egyébként rendelkezésre tartamosan nem álló – források felhasználása nem vezet a várt eredményre, ezért ebben az irányban Igazgatóságunk nem próbálkozott.

6.5.2. Védett természeti területen található halastavak

A halastó besorolású vízterületek – Pellérdi tavak, Mezőcsokonya-Csombárd, dávodi Földvári -tó ökológiai funkciójukat töltötték be, haltermelés nem folyt bennük.

A dávodi Földvári-tó vízállását alapvetően a Duna vízállás-vízhozama határozza meg a Ferenc-csatornán és az ahhoz csatlakozó Dekasa-csatornán keresztül. A 2020-ban megvalósított KEHOP projekt eredményeként a hosszú távú fenntartás és a természetvédelmi kezelési céloknak megfelelő üzemeltetés biztosítottnak látszik, de a Duna vízállása a tó feltöltési lehetőségeinek biztosítása céljából vizsgálva 2023-ban közepesen kedvezőtlenül alakult. Nagyon alacsony vízállással, 7 cm indult az év , ezt június 16-ra sikerült az éves maximumra emelni (96cm), majd innentől kezdve hullámzó volt a tó vízállása, az évet 86 cm-rel zártuk. Az év végére minimális emelkedés volt tapasztalható, de az optimálishoz képest kb. 95.000 m³ víz hiányzott a tóból, de ez egy nagyságrenddel jobb, mint a 2022. évben mértek. Ebben az évben halpusztulás nem volt tapasztalható.

7. Tájvédelem

7.1. Egyedi tájértékek (településenkénti kimutatás, változások)

Településnév	Felmérés éve	Tájértékek száma
Abaliget	2003	19
Apátvarasd	2000	2
Bakonya	2004	8
Bátaapáti	2003	11
Bátaszék	2003	6
Belecska		13
Boda	2004	9
Bodolyabér	2003	11
Bogdása		21
Cikó	2004	16
Cserkút	2004	13
Diósberény	2001	13
Drávafok		35
Drávaiványi	2000	15
Drávakeresztúr	2000	14
Erdősmecske	2003	11
Feked	2003	6
Felsőszentmárton	2000	19
Geresdlak	2003	4
Grábóc	2004	17
Gyönk		16
Hirics	2001	29
Hosszúhetény	2000	55
Kakasd	2004	20
Kalaznó	2010	34
Kemse	2001	37
Keszőhidegkút		14
Kovácsszénája	2003	11
Kővágószőlős	2004	31
Kővágótöttös	2004	9
Lúzsok	2001	21
Magyaregregy	2000	16

Magyarhertelend	2003	27
Magyarszék	2003	15
Mánfa	2003	27
Markóc	2000	11
Máza	2000	11
Mecseknádasd	2000	2
Mőcsény	2004	9
Óbánya	2000	14
Ófalu	2003	22
Orfű	2003	21
Pécsvárad	2000	1
Piskó	2001	27
Szakadát	2001	14
Szálka	2004	12
Szászvár	2000	19
Szentborbás	1999	12
Téseny	2000	21
Tótújfalu	1999	11
Udvari	2010	32
Váralja	2000	15
Varsád	2010	36
Vejti	2001	38
Vékény	2000	13
Véménd	2003	4
Zaláta	1997	15
Zengővárkony	2000	27
Babócsa	2010	41
Baranyahídvég	2010	7
Bóly	2010	111
Ibafa	2010	31
Kistapolca	2010	15
Kozármisleny	2010	78
Kölked	2010	39
Liptód	2010	68
Magyarmecske	2010	28
Nagycsány	2010	23

Nagyharsány	2010	80
Nagynyárád	2010	81
Nagypall	2010	34
Pellérd	2010	35
Péterhida	2010	18
Simontornya	2010	37
Szalánta	2010	35
Szalatnak	2010	33
Szentegát	2010	17
Túrony	2010	25
Újpetre	2010	45
Máriakéménd	2012	26
Monyoród	2012	19
Palotabozsok	2012	41
Lovászhetény	2012	17
Somberek	2012	30
Csarnóta	2013	14
Görcsöny	2013	19
Kistótfalu	2013	13
Siklós (Máriagyűd)	2013	20
Alsómocsolád	2015	33
Csikóstöttös	2015	20
Dombóvár	2015	40
Kisvaszar	2015	25
Gyód	2016	17
Keszű	2016	16
Kökény	2016	15
Szederkény	2016	20
Botykapeterd	2017	31
Nagypeterd	2017	27
Szentlőrinc	2017	48
Szigetvár	2017	84
Görcsönydoboka	2018	14
Himesháza	2018	23
Székelyszabar	2018	16
Rózsafa	2018	14

Erdősmárok	2019	15
Szúr	2019	16
Maráza	2019	18
Husztót	2019	16
Csertő	2020	10
Dencsháza	2020	13
Töttös	2020	24
Versend	2020	9
Almamellék	2021	22
Alsónyék	2021	26
Feked	2021	28
Vajszló	2021	15

2023-ban egyedi tájérték felmérés a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén a nemzeti park igazgatóság megbízásából nem történt.

7.2. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az elmúlt év folyamán a településrendezési eszközök és településrendezési tervek, valamint a településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletek adatszolgáltatási és véleményezési munkái mellett igazgatóságunkhoz pár megkeresés érkezett a településfejlesztési koncepciók és integrált településfejlesztési stratégia készítése kapcsán adatszolgáltatásra, egyeztetésre és véleményezésre természet- és tájvédelem szakterületre vonatkozóan.

7.3. Település- és területrendezési tervek, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás

2023. év folyamán is folyamatosan vettünk részt településrendezési eszközök elkészítésének, felülvizsgálatának vagy módosításának véleményezési eljárásában. Elsősorban a Natura 2000 területekre, a Nemzeti Ökológiai Hálózatra, a védett természeti területekre és értékekre, valamint a tájképvédelmi övezetre vonatkozó adatszolgáltatást végeztünk, illetve ezen területek területhasználati módjaival kapcsolatban folytattunk egyeztetéseket. A legtöbb esetben természetvédelmi vagy tájvédelmi jellegű probléma nem merül fel a tervekkel kapcsolatban,

mivel a tervmódosítások jelentős hányada csak belterületi ingatlanokat, vagy külterületi gazdasági hasznosítás alatt álló nem védett területeket érint. Tapasztalataink szerint a véleményezési eljárások során Igazgatóságunk javaslatait a tervezők elfogadják, az elfogadott terveket, az ezekre vonatkozó önkormányzati rendeleteket azok kihirdetése után az önkormányzatok megküldik.

A legtöbb módosítás a térségi kerékpárutak települések közigazgatási területét érintő nyomvonalának településrendezési tervi megalapozásához kapcsolódik, melyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások.

2023. évben településrendezési tervek és területrendezési eszközök témában összesen 355db bejövő ügyirat érkezett, ezekből 173db-ra válaszoltunk és adtunk nyilatkozatot.

Településképi rendelet véleményezése 5db volt és arculati kézikönyv és településképi rendelet készítéshez 1 esetben jött megkeresés és adtunk rá választ.

A településképi arculati kézikönyvekkel és településképi rendeletekkel kapcsolatos feladatok:

települések száma összesen: 604 db	kimenő ügyiratok száma 2017-ben	kimenő ügyiratok száma 2018-ban	kimenő ügyiratok száma 2019-ban	kimenő ügyiratok száma 2020-ban	kimenő ügyiratok száma 2021-ban	kimenő ügyiratok száma 2022-ban	kimenő ügyiratok száma 2023-ban
adatszolgáltatások a településképi arculati kézikönyvek és településképi rendeletek készítéséhez	537	54	4	3	2	0	0
településképi arculati kézikönyvek véleményezése	53	501	11	9	3	1	1
településképi rendeletek véleményezése	56	465	41	14	2	6	5
beérkezett végleges településképi arculati kézikönyv letöltése	0*	0*	0*	0*	0*	0*	0
beérkezett végleges településképi rendelet letöltése	0*	0*	0*	0*	0*	0*	0
összesen 2017 év végéig	646						
összesen 2018 év		1020					

végéig							
összesen 2019 év végéig			56				
összesen 2020 év végéig				26			
összesen 2021 év végéig					7	7	

*az online felületen használja a nemzeti park igazgatóság

7.4. Tájképvédelmi övezetek módosítása

2023. évben az Igazgatóság működési területén a tájképvédelmi övezet módosítására nem került sor.

7.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

A Nyugat-Mecsek TK területén a turisták által is igen kedvelt Zsongorkő sziklánál a függőleges vörös homokkő felületek egy részét festékszóró sprével megrongálták. Az igazgatóság saját munkatársai segítségével megpróbálta mechanikai úton eltávolítani a festéket, ami sajnos csak részlegesen sikerült. A rajzok elhalványultak, de tekintettel a kőzet porózus szerkezetére, olyan mélyen ívódtak be, hogy a teljes eltávolítás csak a felület jelentősebb károsításával lett volna lehetséges.

8. Projektek

Projekt címe	Támogatási szerződés hatálybalépése (dátum)	Fizikai befejezés (dátum)	Forrás megnevezése	Célok, tevékenységek	Megcélzott védett természeti terület/ Natura 2000 terület megnevezése	Célterület ⁴ kiterjedése (ha)	Kapcsolódó bemutatási elem	Projekt költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Projekt 2023. évi teljesítése ⁵
A természeti örökségi komplex fejlesztése	2021.07.29.	2023.10.31.	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program – 4. prioritás	A Szennán létesítendő új őrszolgálati központ és a Kölkeden lévő őrszolgálati iroda funkcióbővítéséhez kapcsolódóan elkészülnek az engedélyes és kiviteli tervek, valamint az	NR	NR	NR	20 000 000	20 000 000	3 613 155,- Ft

⁴ Amennyiben adott projekt esetében a célterület a teljes működési terület, elegendő ezt feltüntetni a táblázatban, az egyes védett, ill. Natura 2000 területek felsorolását kérjük mellőzni. A célterülettel kapcsolatos információk megadása különösen fontos azon projektek esetén, amelyek hatásai a természetvédelmi helyzet javulásához közvetlenül hozzájárulnak és hatásai jól lehatárolható célterületekhez köthetők (pl. élőhely-rekonstrukciós fejlesztések, kezelési infrastruktúra fejlesztése, monitorozás).

⁵ Kérjük a pénzügyi teljesítés mellett a projektek szakmai előrehaladását is leírni néhány mondatban, vagy ebben az oszlopban, vagy a táblázat előtt/után külön összefoglalóban.

(projekt - előkészítés)				engedélyezési eljárások lezajlanak. A tervezett fejlesztés társadalmasításra kerül. A megvalósítás érdekében építési közbeszerzési eljárás dokumentációja összeállításra kerül, elkészül a KEHOP Plusz projekthez a részletes projektkoncepció a szükséges tanulmányokkal.						
Bölcs vízgazdálkodás a Dráva mentén a folyami és ártéri élőhelyek	2018.06.20.	2024.03.31.	LIFE	Természetbarát vízgazdálkodást lehetővé tevő infrastruktúra kialakítása a Dráva folyón, illetve a Dombó-csatorna környezetében. Ennek megfelelően a pályázat vízhez	Lankóci-erdő, Dráva főág, Heresznyemellékág	NR	A Dráva-Kapu múzeumának felújítása	252 350 € (DDNPI teljes költségvetése)	180 065 €	3 902 271,- Ft

megőrzése érdekében				köthető élőhelyek (91E0, 3260, 6440) fenntartását, illetve revitalizációját célozza meg.						
A mohácsi csata 500 éves évfordulójáról történő méltó megemlékezés és az ahhoz kapcsolódó fejlesztések előkészítéséhez szükség	2023.04.27.	2025.12.31.	1159/2023. (IV. 27.) Korm. határozat	Mohácsi Nemzeti Emlékhely teljes felújításának előkészítése, az itt lévő sírjelek, kopjafák restaurálása, Mohács Emlékközpont létrehozásának előkészítése, Mohácson a csata központi emlékművének létrehozása Nagynyáradon, a II. mohácsi csata, az 1687. évi győztes Harsány-hegyi csata emlékhelyének tovább építése, antropológiai	NR	NR	Bemutatót célzó fejlesztés	1 820 290 000 (DDNPI teljes költségvetése)	1 820 290 000	495 935 245,- Ft

es intézkedések				kutatások, csatatérkutatás, Nagyharsányi Szoborpark felújítása.						
A pannon gyepek és a kapcsolódó élelőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési terv	2018.12.19.	2026.12.31.	LIFE+	A projekt célja a füves élőhelyek és az ezekhez kötődő fajok természetvédelmi helyzetének javítása és hosszú távú megőrzése. Ennek érdekében az alábbi tevékenységek megvalósítása tervezett: Kölkeden 80-100 szürke szarvasmarha befogadására alkalmas téli szállás, karám építése, a gyepgazdálkodáshoz szükséges eszközök (traktor és különféle adapterek) beszerzése; a	Kölkedi Nagy- rét, Mezőföld lőszgyepei, Berzencei- rétek, Szársomlyó hegy déli lankái	NR	NR	DDNPI költségvetése: 1 440 078€	LIFE támogatás: 864 047 €	117 681 367,- Ft

stratégiai intézkedéseinek megvalósításával – LIFE IP GRASSLAND-HU (LIFE17 IPE/HU/000018)				mezőföldi löszgyepek megőrzése érdekében cserjék visszaszorítása, véderdősáv telepítése, a Berzencei-rétek védelme érdekében vízkormányzási munkák megvalósítása; inváziós fajok elleni fellépés, ennek keretében Szársomlyó hegy déli lankáin bálványfirtás vegyszeres kezeléssel. A beavatkozások hatásainak nyomon követése érdekében alapállapot-felvételezések, felmérések készülnek.						
Hidden landscapes –	2021.02.17.	2023.05.31.	INTERREG V-A 2014-2020 HUHR 2.1.2	A horvát-magyar határ két oldalán található,	Ny-Mecsek TE (Pintérekert), Tettye	NR	Felújított oktatási központ és	(175 m Ft) 483 182 €	(175 m Ft) 483 182 €	27 572 055,- Ft

new wildlife and culture destinations in HUHR cross-border area HUHR/1901-2.1.2/0061				természetismereti és környezeti nevelési tevékenységet folytató, a határmenti védett területek megőrzésével és bemutatásával foglalkozó szervezetek együttműködésében – az oktatási-ismeretterjesztési infrastruktúra további fejlesztése.	Oktatási Központ		vendégház, új Mecsek kiállítószoba, parkvilágítás, ajándéktárgyak, kiadványok, rendezvények.			
Dunai természetes szigetek ökológiai állapotának javítása	Főszerződés : 2021.10.18. Partnerségi szerződés: 2021.11.29.	2027.08.31.	LIFE 2014-2020 Program	A LIFE WILDIsland projekt célja, hogy megőrizze a természetes Duna-szigeteket, mint a folyódinamika kiemelt élőhelyeit. A DDNPI tervezett akciói között szerepel a Korpádi –	Gemenc HUDD20032 Béda-Karapanca HUDD20045	NR	NR	(837 m Ft) 2 094 525 € (DDNPI teljes költségvetése)	(544 m Ft) 1 361 441 €	(35,9 m Ft) 91 298,33 €

(„LIFE WILDis land” LIFE20 NAT/AT/0000 63)				kanyarulat mellékág-rekonstrukciója és sarkantyúk visszabontása, valamint a Debrinazátonyon történő őshonos fajokkal történő erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás és az inváziós fajok (pl. zöldjuhar, amerikai kóris, gyalogakác) elleni védekezés.						
A Mura-Dráva-Duna menti ártéri erdei élőhelyek megőrzése és	Főszerződés : 2023.06.23 Konzorciumi szerződés: 2023.10.01	2028.09.30.	LIFE Program 2021-2027	A projekt keretében a 17 partnerszervezet 29 folyó menti helyszínen végez élőhely-helyreállítást, melyek célja összesen 2472 hektár ártéri erdő kialakítása és állapotának javítása, 54 230 méternyi mellékág	Gemenc HUDD20032 Béda-Karapanca HUDD20045 Közép-Dráva HUDD20056) Kelet-Dráva	NR	NR	(693 m Ft) 1 823 860,95 € (DDNPI teljes költségvetése)	(464 m Ft) 1 221 986,84 €	(1,66 m Ft) 4 130 €

helyreál- lítása (101113 557 - LIFE22 -NAT- AT- LIFE RESTO RE for MDD - LIFE- 2022- SAP- NAT)				visszacsatolása, holtágrehabilitációs beavatkozások, valamint 966 000 köbméter hordalék szétterítése új kavics- és homokpadok létrehozása érdekében. Ezek a tevékenységek nemcsak értékes élőhelyeket biztosítanak a ritka hal- és madárfajok számára, hanem egészségesebb és a szárazsággal szemben ellenállóbb ártéri erdőket hoznak létre.	HUDD20007					
Duna- menti bemutat ási infrastr uktúra-	2021.09.13.	2023.10.31.	Környezeti és Energiahatékony Operatív Program – 4. prioritás	Az előkészítési projektből elkészültek a Kölkeden megvalósítandó új Fehér Gólya Múzeum tervei (építési és	NR	NR	NR	35 000 000	35 000 000	4 018 762,- Ft

fejlesztések (projekt - előkészítés) (KEHO P-4.1.0- 15- 2021- 00092)				kiállítás) és a megvalósításra irányuló projektdokumentáció						
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

9.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma

9.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés/jogsegély a hatóságok

	Tolna MKH	Somogy MKH	Baranya MKH	BácsKMKH	Pest MKH
Erdészeti hatóság	26	60	55	16	2
Földügyi hatóság	4	4	8	4	1
Természetvédelmi , környezetvédelmi					
Élőhelyek általános védelme	21	13	61	8	7
Botanika	9	3	11	3	6
Földtani értékek, bányák, barlangok	3	3	4	2	-
Hidrológia	10	1	5	2	
Kutatás	-	2	-	1	5
Tájvédelem	2	1	6	-	-
Településfejlesztési tervek	4	-	1	-	-
Zoológia	20	27	21	8	8
Állattartás	1	1	3	-	-
Vadvédelem, vadgazdálkodás horgászat, halászat	-	-	-	2	-
Védett madár fészkekről adatszolgáltatás	14	8	19	8	-
Földhivatalok	7	8	8	3	-
MVH- MÁK	11				
Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium KEHOP	36				
Rendőrség	6				
MNV Zrt.	12				
NFK	15				
Önkormányzatok	355 levél ebből / 173 esetben véleményeztünk/nyilatkozatunk				
Településrendezési tervek					
Kezelési tervek					
Védett területeket, értékek					
Vízügyi Igazgatóságok	2				

Dél-dunántúli	19
Közép-dunántúli	4
Alsó-Duna-Völgyi	6
Természetvédelmi kezelői véleményezés, adatszolgáltatás	
Vagyonkezelői hozzájáruló nyilatkozat	21
Vagyonkezelői hozzájárulás	7

A hatósági megkeresések az igazgatóság elektronikus iktatási rendszerén keresztül jutnak el a vezető munkatársakhoz, akik azokat ügyintézőkre szignálják ki, a válaszok elektronikus aláírás után kerülnek kiadmányozásra.

A megkeresések jellemzően a kormányhivataloktól, azon belül is a Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályoktól érkeznek, az ügy típusától és feladat sürgősségétől függően 8-30 nap határidővel. Az eljárás során az Igazgatóságtermészetvédelmi kezelő szerepkörben nyilatkozik, tájékoztatja a kormányhivatalt a területen előforduló védett természeti értékekről, azok számáról és állapotáról, valamint szükség esetén javaslatot tesz a kiadandó határozatban előírandó természetvédelmi korlátozásokra, védelmi intézkedésekre. A hatóság az elkészült határozatot is megküldi igazgatóságunknak, ebben általában szerepelnek a természetvédelmi kezelői véleményben megfogalmazott előírások is. Egyes esetekben a hatóság területi bejárást, egyeztetést, ellenőrzést is összehív, ezekre az Igazgatóság központilag, hivatalos úton kerül meghívásra. A területi bejárásról a hatóság jegyzőkönyvet készít, amiben rögzíti az igazgatóság véleményét is.

Adatközlés vagy előzetes vélemény kérése ügyében nem hatósági ügyfelek (magánszemélyek, beruházók) is megkeresik az igazgatóságot. Ezekben az esetekben a védett természeti értékek előfordulásáról, területi védelem fennállásáról szoktunk adatot szolgáltatni azzal a kitételrel, hogy az igazgatósággal történt egyeztetés a szükséges hatósági engedélyek beszerzése alól nem mentesít.

9.1.2. Nem saját vagyongazdálkodásban lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

A Natura 2000 területeken hány db erdőrészletben található közösségi jelentőségű élőhely (OEA szerint)?

Az OEA 9434 db erdőrészletet mutat. Mivel folyamatosak az erdőtervezések a működési területünkön, ez a szám nyilván változik, de nagyságrendileg ezzel lehet számolni.

Körzeti erdőtervezés:

Tárgyévi, erdőtervezéssel érintett körzetek és erdőrészletek száma:

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén 2023-ban számos körzetben folytak erdőtervezési munkálatok. Vannak körzetek, melyekben lezárult a tervezési folyamat, más körzetekben viszont ősszel indultak meg a munkák, melyek így áthúzódtak a 2024-es évre is. Előbbieknek megfelelően különböző mélységű erdőtervezési munkákkal volt érintve 2023-ban a Bajai (2522), Gemenci (3659), Sásdi (831), Somogyvári (64), Kisvaszari (817), Zamárdi (180), és Tamási (93) erdőtervezési körzet, mintegy 9690 erdőrészletet érintve (az egyes körzetek neve után zárójelben az érintett erdőrészletek).

Természetvédelmi érdekek érvényesítésének szempontjai, módjai, formái, céljai, fókuszai, tapasztalatai:

A tervezési területeken jellemzően előforduló, és az erdőgazdálkodással hangsúlyosan érintett fajok védelme részben az erdőtervezés során, részben pedig az erdőgazdálkodás során érvényesíthető. A korlátozások közül azokat, amelyek az erdőtervben rögzíthetők, ott meg is kell jelentetni. Vagy már az erdőtervezőkkel történő előzetes egyeztetés alapján (legkésőbb a részletszintű egyeztetésen), vagy amennyiben ez nem lehetséges, akkor a természetvédelmi szakhatósági eljárás során. Az egyeztetések során ki kell térni azokra a gazdálkodási megoldásokra, elvárásokra is, amelyek az erdőtervben nem, vagy csak korlátozottan jeleníthetők meg. Ezek érvényesítése egyre inkább a nagy erdőgazdálkodó szervezetekkel történő megállapodások, illetve szemléletformálás révén lehetséges.

Egyes egyedek védelme az állatfajok esetében csak néhány faj esetében alkalmazható, és e fajok esetében is csak rész megoldás. Ezek jellemzően azok a fokozottan védett és erdőben fészkelő madárfajok, melyek védelme céljából Igazgatóságunk a Gemenc Zrt.-vel és a Mecsekerdő Zrt.-vel már megállapodást kötött, illetve ez előkészítés alatt van a Sefag Zrt.-vel.

Fontos a fahasználati munkák olyan időbeli ütemezése, hogy azok legkevésbé vezethessenek a védett és/vagy jelölt fajok egyedeinek károsodásához. Ez a gyakorlatban különösen a fokozottan védett madárfajok fészkeinek, továbbá denevérfajok állományainak és védett

lágyszárúak állományainak védelmére igaz. Egyéb konkrét szabályozás hiányában ez az erdőtervezés során szabályozandó kérdés.

A fajvédelem leginkább célravezető módja az egyes fajok igényeinek megfelelő élőhely védelme, fenntartása, vagy kialakítása. Mivel az erdőhöz kötődő védett és/vagy Natura 2000 jelölő fajok nagy többsége a természeteshez közelebb álló erdőkhez kötődik, így törekedni kell az őshonos fafaj-összetételű, elegendő, többszintű, többkorú erdők kialakítására, lehetőség szerint örökzöld jellegű fenntartására. Emellett nagy hangsúlyt kell helyezni a különböző méretű és minőségű álló és fekvő holt fa jelenlétének biztosítására.

Véghasználat esetén a hagyásfák, hagyásfacsoportok visszahagyása rendkívül fontos. Számos más funkciójuk mellett lényeges szempont az is, hogy a későbbiekben holtfa képződés szigeteivé is válhatnak. Ezek mennyisége mindenképp rögzítendő erdőrészlet szinten.

Főbb természetvédelmi eredmények a felkészülés és a tervezési folyamat során, illetve az erdőgazdálkodás szabályozását illetően

Jelentős változás az utóbbi években, hogy a térség egyes állami erdőgazdálkodói (Gemenc Zrt., Mecsekerdő Zrt., Sefag Zrt.) saját tervezői csoporttal készítik elő az erdőtervezést. A Bajai és a Gemenci körzet esetében ez alapján részünkre átadásra került egy erdőrészlet szintű gazdálkodói javaslat, így több helyszíni egyeztetés után a természetvédelmi szempontból releváns fahasználatokban előzetes megállapodásra kerülhetett sor. Hasonló egyeztetés történt a Somogyvári Körzet kapcsán a Sefag Zrt.-vel is, a megbeszélésen a főbb irányvonalak kerültek tisztázásra.

Védett ill. Natura 2000 területeken az erdőben fészkelő fokozottan védett madarak fészkei, ill. a fészkekörnyezet és a költés-fiókanevelés védelmét szolgáló korlátozások minden esetben rögzítésre kerültek. Az éves egyeztetési feladatok és a változások gyors lekövetése a nagy állami erdőgazdálkodók esetében továbbra is az e tárgyban kötött megállapodások alapján fog történni.

Az időkorlátozások az egyes védett növényfajok előfordulása esetén azok ökológiai jellemzőinek figyelembevételével, általánosságban pedig az erdők korának és természetességi állapotának figyelembevételével kerültek meghatározásra. Ezeket az időkorlátozásokat az erdőtervezők rögzítették erdőrészlet szinten.

A nevelővágások során visszahagyandó holtfa mennyisége több tervezési körzetben erdőrészlet szinten meghatározásra került (elsősorban a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére). Ez ugyan igen nehezen számszerűsíthető, ellenőrizhető, sok esetben pedig nem is elegendő, mégis a szempont megjelenése az erdőtervben előremutató. Ugyanakkor például a Gemenc Zrt.

esetében számos növedékfokozó gyérítés esetében előzetes egyeztetés lefolytatása került elfogadásra és részletszintű előírásra a visszahagyandó holtfa mennyiségének, minőségének meghatározása céljából, ami együtt gondolkodásra és szemléletformálásra ad lehetőséget.

A hagyásfák, hagyásfacsoportok visszahagyásának, sok esetben közös kijelölésének évtizedes hagyománya van, eredményei mára már jól láthatók. Ezek visszahagyását az erdőtervező kollégák többnyire önállóan megtervezték most is, de amennyiben nem, vagy Igazgatóságunk nagyobb mennyiség visszahagyását kérte, az minden fél által elfogadásra és megjelenítésre került, védett területeken sok esetben 10 %, vagy akár azt meghaladó mértékben is.

Az örökerdő gazdálkodás irányába az állami erdőgazdálkodók közül a Mecsekerdő Zrt. már korábban jelentős lépéseket tett, és ez szándék a 2023. évi erdőtervezések során is megmutatkozott. A tavalyi évben jelentős előrelépés történt az örökerdő jellegű gazdálkodás felé a Gemenc Zrt. ártéri területein is. Mivel ennek semmiféle szakmai hagyománya eddig nem volt, így eddig különösebb szándék a gazdálkodó részéről sem mutatkozott. Ebben szemléletváltás tapasztalható, amely egyrészt már üzemmód-váltásokban is tükröződik, másrészt az arra alkalmas erdőkben olyan jellegű előhasználati vagy véghasználati beavatkozások kerültek megtervezésre, amelyek az örökerdőként történő kezelhetőség előkészítését szolgálják. Legtöbb esetben ezek a beavatkozások a természetvédelmi kezelővel történő részletszintű előzetes egyeztetés/kijelölés alapján fognak történni. A közös kijelölések szükségességét továbbra is nagyon fontosnak tartjuk.

Akadályok, nehézségek, jogi környezet

Az erdőfelújítás tekintetében vita alakult ki a körzet legnagyobb erdőgazdálkodói, illetve az illetékes természetvédelmi hatóság és a természetvédelmi kezelő között. Az egyik legjelentősebb problémakör az akácok kérdésköre volt, hiszen a jogszabályi előírások nem engedik meg, hogy védett természeti területen a nem klasszikus erdő termőhelyen tenyésző akácok véghasználatát követően a célállomány újra akác legyen, viszont ezek helyett őshonos fafajt találni a szélsőséges termőhelyekre nem egyszerű. A másik problémakör az ártéri nemesnyár és nemesfűz állományok átalakítása volt, amelyre eddig a korábban hatályos erdőterv rendeletek alapján fokozatosan került sor. Ezt a kérdéskört a különböző természetvédelmi hatóságok nem ítélték meg koherensen, így míg a Bajai erdőtervezési körzet erdőterve a fokozatos átalakítás mentén továbbra is lehetővé tesz nemesnyár felújítást, addig a Gemenci erdőtervezési körzet erdőterve nem.

Számos területen tartalmazznak a 2023. évi erdőtervek a természetvédelmi kezelővel történő közös kijelölésre vonatkozó előírásokat, amelyeket mind Igazgatóságunk, mind a térség nagy

erdőgazdálkodói hasznosnak tartanak. Az erdőtervező kollégák informális nyilatkozatai alapján ilyen előírásokat a 2024. évben lezáruló erdőtervek már nem tartalmazhatnak.

Tapasztalataink szerint az örökerdő „jellegű” gazdálkodás elkezdésére, kísérleti bevezetésére, összességében a természetvédelmi erdőkezelésre a megtervezhető fahasználati módok sok esetben nem alkalmasak, nem azt a célt szolgálják. A gazdálkodó az örökerdő üzem módtól eleve sok esetben tartózkodik az ezzel járó adminisztratív teher miatt. Másrészt különösen olyan területen, ahol ennek nem volt szakmai hagyománya és gyakorlata (pl. ártér), az erdőt már a nevelővágások során elő kell (és lehet) készíteni az örökerdőként történő fenntarthatóságra. Az ezt célzó fahasználati mód pedig nem törzskiválasztó gyérítés, nem növedékfokozó gyérítés, hanem – különösen egy potenciális ártéri „ligeterdő” esetében – az elegyességet, növényteret, többkorúságot, ligetes szerkezetet kialakító beavatkozás. Sok esetben ugyan a gazdálkodó és a természetvédelmi kezelő egyetértett a beavatkozások jellegében, de ennek nem felelt meg egyik előhasználati vagy véghasználati megoldás sem, ami számos vitához vezetett.

Az örökerdő jellegű gazdálkodáshoz elengedhetetlenül szükséges természetes felújulási folyamatokat számos erdőtervezési körzetben, illetve ezeken belül kiemelten számos helyszínen csak igen korlátozottan engedi működni a nagyvadállomány.

Természetvédelmi kezelői véleményezés, adatszolgáltatás:

Jellemzően milyen formában valósul meg

A kezelői véleményezés több körzetben már előzetesen megtörtént az állami erdőgazdálkodó felé, mivel az saját tervezői csoporttal konkrét, erdőrészlatszintű gazdálkodói javaslatot készített elő. Az erdőtervezők és a természetvédelmi hatóság az erdőterv jóváhagyására irányuló hatósági eljárás során minden esetben hivatalosan megkeresték Igazgatóságunkat, mely megkeresésre természetvédelmi kezelői nyilatkozatot adtunk ki.

Jellemző témák

A tervezési eljárások során Igazgatóságunk minden esetben adott át biotikai adatokat az erdőtervezők és a természetvédelmi hatóságok számára. Adatszolgáltatás során átadásra kerültek különösen az erdőgazdálkodás kapcsán releváns védelem alatt álló növényfajok előfordulásai, jellemző jelölő növény- és állatfajok előfordulásai, ill. a fokozottan védett madárfajok fészkeinek koordinátái. Natura 2000 területek esetében átadásra kerültek továbbá az elkészült élőhelytérképek, melyeket a tervező szakemberek figyelembe vettek a jelölő élőhelyek meghatározása során.

Általános adatszolgáltatás, kezelői nyilatkozat (vélemény) adások száma

Eljárásonként, tervezésenként jellemzően két nyilatkozat kerül kiadásra, egy az NFK, és egy az illetékes természetvédelmi hatóság felé. De emellett természetesen még számos alkalommal szolgáltatunk adatokat elsősorban a természetvédelmi hatóságnak, pl. fokozottan védett fajok fészke megszűnt, avagy új fészkek kerültek elő, vagy védett növényfaj jelentős állománya vált ismertté. Összességében mintegy 50 kezelői nyilatkozat (vélemény) került kiadásra.

Eredmények, sikerek

Igazgatóságunk a tervezési folyamatokba mind az adatszolgáltatás, mind a véleményezés tekintetében bevonásra került, álláspontunkat a tervezés során legtöbb esetben figyelembe vették.

Nehézségek, akadályok

A Bajai erdőtervezési körzet tervezése során az NFK (a 2024. június 1. előtt az erdőtervezésért felelős szervként) idő hiányában Igazgatóságunk és a Gemenc Zrt. tiltakozása ellenére is csak mindössze egy napot biztosított részletszintű egyeztetésre. Az egyeztetés zöme így online történt, az erdőterv már most tapasztalhatóan hibákkal terhelt maradt.

A Natura 2000 és védett természeti területeken kívüli erdőterületek ügyei

A legjellemzőbb probléma, hogy ezeken a területeken a védett ill. fokozottan védett fajok egyedeinek ismert előfordulása esetén is csak az előfordulásra vonatkozó adatok kerülnek az erdőtervbe, de azok megóvására irányuló előírások, korlátozások nem. Így például a fokozottan védett madarak fészkekörnyezetének és költségének védelmét szolgáló fahasználati korlátozások csak a természetvédelmi hatóság által elrendelt gazdálkodási korlátozás formájában érvényesíthetők, amely határozatok - főként magángazdálkodók esetében - nem mindig jutnak el az erdészeti szakirányítókhoz, akik alapvetően az erdőtervből dolgoznak. Ez a probléma már vezetett működési területünkön fokozottan védett madarak fészkekörnyezetének sérüléséhez, megsemmisüléséhez.

NPI működési területén fekvő erdőterületek ⁶	Terület (ha)	Erdőrészletek száma	Erdőtervezési körzetek száma
Fokozottan védett természeti területen lévő erdő (nem Natura 2000 terület)	4,74	6	3

Fokozottan védett természeti területen és egyúttal Natura 2000 területen lévő erdő	12758,16	4096	20
Országos jelentőségű védett természeti területen lévő erdő (nem Natura 2000 terület és nem fokozottan védett)	2656,89	1007	27
Országos jelentőségű védett természeti területen és egyúttal Natura 2000 területen lévő erdő (nem fokozottan védett)	57997,1	18851	26
Országos jelentőségű védett/fokozottan védett természeti területen kívüli, de Natura 2000 területen lévő erdő	84591,3	25033	33
Összesen	158008,19	48993	

9.1.3. Jelentési feladatok a Minisztérium számára: természetvédelmi szakmai főosztályok, Költségvetési, HEO stb. bontásban

Agrárminisztérium	137
Természetvédelemért felelős Helyettes Államtitkárság	Adatszolgáltatás 6 Tájékoztatás 2 Állásfoglalás 1 Észrevétel/javaslat 3 Vélemény 2
Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály	Adatszolgáltatás 19 Tájékoztatás 3 Véleményezés 7 Állásfoglalás 2 Nyilatkozat 2 Észrevétel/javaslat 5 Vagyonkezelői hozzájárulás 1
Természetmegőrzési Főosztály	Adatszolgáltatás 5 Véleményezés 3 Tájékoztatás 1 Állásfoglalás 2 Észrevétel/javaslat 2

Személyügyi és Igazgatási Főosztály	Adatszolgáltatás 16 Tájékoztatás 5 Nyilatkozat 2
Földvagyongazdálkodási Főosztály	Szakmai állásfoglalás 16 Vélemény 1 Észrevétel/javaslat 1 Nyilatkozat 1 Tájékoztatás 3
Költségvetési Főosztály	Adatszolgáltatás 21 Tájékoztatás 3
Ellenőrzési Főosztály	Adatszolgáltatás 1 Tájékoztatás 1 Észrevétel/javaslat 1

9.1.4. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Földtulajdonosi közösségek	117
Ügyvédi irodák /elővásárlás/	62
Kaszálási bejelentések	390
Szerződő felek	461
BV ellátási szerződés	13
Megbízási szerződés	69
Kutatási szerződés	39
Adásvételi szerződés	90
Vállalkozási szerződés	80
Bérleti szerződés	15
Egyéb szerződés	164
Pályázatok	633
Idegenforgalom	84
vízitúra kezelői hozzájárulás	70
sátorozás engedélyezése	2
Abaligeti barlang egészségügyi látogatáshoz kezelői hozzájárulás	12

Az Igazgatóság összes iktatott iratforgalom 2023. évben: 11.962

9.2. Szabálysértés

A védett területekkel kapcsolatos kötelezések, korlátozások megsértése miatt a természetvédelmi őrszolgálat jogosult helyszíni intézkedésre.

Helyszíni bírság kiszabására 2023. évben nem került sor.

A természetvédelmi szabálysértési tényállásokba ütköző magatartások tekintetében a közigazgatási hatásköri elsőbbség - Szabs.tv.2.§ (4) – eredményeként lecsökken a természetvédelmi őrszolgálat részéről lefolytatott szabálysértési eljárások száma ezzel párhuzamosan növekedett a közigazgatási eljárásban elbírált esetek száma.

9.3. Természetvédelmi bírság

A védett területekkel kapcsolatos korlátozások megsértése, kötelezések mulasztása miatt lefolytatott közigazgatási hatósági (a természetvédelmi, erdő-illetve halvédelmi) eljárás eredményéről az eljáró hatóság részéről az Igazgatóság, mint az eljárásban érintett vagyon -és /vagy természetvédelmi kezelő , számára megküldött határozatból/ végzésből értesül.

Jelentős ügytípusok:

- védett területen engedély nélküli horgászat
- védett területen engedély nélkül végzett fahasználat (4.870.00,-Ft)

Az Igazgatóság gondoskodott bíróság által elkobzott bütykös hattyú élő egyedek természetbe visszajuttatásáról a természetvédelmi hatóság határozata szerint.

9.4. Büntető ügyek

Védett állat sérülése, pusztulásáról az alábbi esetben szerzett tudomást az Igazgatóság:

- a Paksi Rendőrkapitányság állatkínzás büntettének gyanúja miatt lakossági bejelentésre nyomozást rendelt el a Paks 6 sz. főút 101 kmsz-nél egerészölyv elütés/mérgezés miatt - a nyomozás folyamatban, annak eredményéről értesítés nem érkezett.
- Bonyhád külterületén fokozottan védett sérült parlagi sas . Az egyedat áramütés gyanújával, Sukoró, Vadmadár kórház átvette.

Tulajdon elleni bűncselekmény miatt folyó büntető eljárásban a Természetvédelmi Őrszolgálat tagja tanúként vett részt, az eljárás nem zárult le 2023. évben.

Természetkárosítás miatt folyó büntetőeljárásban (fokozottan védett barna medve trófea engedély nélküli tartása) bírósági megkérésre adatszolgáltatás történt.

9.5. Polgári perek

Polgári peres eljárás nem érintette 2023. évben az Igazgatóságot.

9.6. Egyéb jogi ügyek

Közigazgatási per

- a természetvédelmi hatóság művelési ág változtatására vonatkozó kérelmet elutasító döntésével szembeni jogorvoslat - az Igazgatóság beavatkozóként támogatta az alperes hatóság pernyertességét.
- letéti perben az Igazgatóság számára letét visszatérítéséről döntött a bíróság.

Végrehajtási per

- munkabérből végrehajtás (letiltás) elmulasztása miatt az Igazgatósággal szemben rendbíróság került kiszabásra , amellyel szemben eredményes jogorvoslati eljárásban a bíróságot törölte az eljáró bíróság.

10. Természetvédelmi Őrszolgálat

10.1. Alapadatok

10.1.1. Személyi feltételek

2023-ban a tájegységek számában, területében nem történt változást. A 4 tájegység 4-10 örkerületre van felosztva. A természetvédelmi örök száma két fővel csökkent 2023-ban. Egy fő a Dunai, egy fő a Drávai tájegységből létszámleépítés miatt hagyta el a természetvédelmi őrszolgálatot. A természetvédelmi őrszolgálat felépítése a Szolgálati Szabályzatban előírt hierarchiát követi: 1 fő őrszolgálat-vezető, 1 fő őrszolgálat-vezető helyettes, 3 fő tájegységvezető, 7 fő területfelügyelő és 16 fő örkerület-vezető. A létszám létszámleépítés miatt 2022-ben 32-ről 30, 2023-ban 30-ról 28 főre csökkent.

Tájegységek 2023-ban:

Tájegység	Tájegység területe /ha/	Védett területek	Natura 2000-es területek	Őrkerületek száma/ Őrszolgálat létszáma
Dunai	160.450	Duna-Dráva Nemzeti Park – Gemenc. Béda -Karapanca, Dávodi Földvári-tó TT, Dunaszekcsői löszfal TT, Mohácsi Történelmi Emlékhely TT	7 db 5221 ha	9 örkerület/ 1 fő őrszolgálatvezető-helyettes 4 fő területfelügyelő 2 fő örkerület-vezető
Drávai	311.451	Duna-Dráva Nemzeti Park - Dráva, Baláta-tó TT Szentegáti-erdő TT Rinyaszentkirályi-erdő TT, Csokonyavisontai fáslegelő TT, Babócsai Basakert TT	14 db 29.818 ha	8 örkerület/ 1 fő tájegységvezető 2 fő területfelügyelő 4 fő örkerület-vezető
Somogy-Tolnai	598.921	Boronka-melléki TK, Zselici TK, Csombárdi-rét TT Dél-Mezőföld TK, Szakadátilegelő TT, Pacsmagi-tavak TT, Bölcskei nőszirmos-kaszáló TT, Kapszeg-tó TT Dunaszentgyörgyi láperdő TT	22 db 56.142 ha	10 örkerület/ 1 fő tájegységvezető 1 fő területfelügyelő 7 fő örkerület-vezető
Mecsek	250 282	Kelet-Mecsek TK, Nyugat-	10 db,	4 örkerület/

		Mecsek TK, Nagymező- Aranyhegy TT, Villányi Templomhegy TT, Szársomlyó TT, Fekete-hegy TT,	24 658 ha	1 fő tájegységvezető 3 fő örkerület-vezető
--	--	---	-----------	---

A Természetvédelmi Őrszolgálat tagjainak iskolai végzettsége

	Középfokú végzettségű	Felsőfokú végzettségű	Összesen
Létszám	2	26	28

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	46.552	3 000	70 000
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)	3 570	2 000	5 500

Az őrszolgálat szükséges létszámát a feladat mennyisége szabja meg. A természetvédelmi őrszolgálat jelenlegi létszámából hiányzik minimum négy fő, négy örkerületben nincs természetvédelmi őr, a tájegység másik területéről kell megoldani a feladatellátást. Főleg tavasztól őszi terjedő időszakban a természetvédelmi kezelés mellett jelentős mennyiségű munkát jelent a vagyonkezelési, valamint egyes örkerületekben a turisztikai feladatok ellátása. Egy tájegységen belül átcsoportosítással részben megoldható a helyettesítés a szabadságolások alatt, vagy az ügyeletek ellátása, de az üres örkerületek felügyelete jelenleg nagyon nehezen oldható meg. Külön feladat a Hulladékradaron bejelentett illegális hulladéklerakók felszámolása, a hulladék elszállítása a kijelölt hulladékudvarokra, valamint a sérült, védett fajok begyűjtése, ellátása.

10.1.2. Technikai felszereltség, őrszolgálati irodák

A korábbi, őrszolgálati KEHOP fejlesztésnek köszönhetően az őrszolgálat eszköz és gépjármű ellátottsága jó, 2023-ban nem volt olyan feladat, amit eszközhiány miatt nem tudunk volna elvégezni. 7 darab pickup (Ford Ranger és Toyota Hilux), valamint 10 db terepjáró (Suzuki Jimny, és Vitara) az őrszolgálat gépkocsi állománya. További 5 főnél még régi autók vannak szolgálatban, ezeknek a gépkocsik az átlagéletkora több, mint 15 év. A régi autók futásteljesítménye jellemzően meghaladja a 250.000 Km-t. További 6 fő még magántulajdonban lévő gépkocsit használ munkájának elvégzéséhez. A gépjármű állomány

további fejlesztését tervezzük a KEHOP pályázat az őrszolgálatra vonatkozó mobilitás fejezetében. 3 db terepmotor segíti még az őrszolgálat terepi közlekedését.

Vízijármű ellátottságunk jó, 5 db hajó, valamint faladikok, gumicsónakok és kenek segítik a munkát.

Szintén a korábbi eszközfejlesztés keretében az őrszolgálat tagjai el vannak látva laptopokkal, az irodákban asztali számítógépekkel, valamint egyéb monitoring eszközökkel, távcsövek, spektívek, vadkamerák, hőkamera, halradar, drónok segítik a munkánkat. A régebbi eszközök lecserélését is tervezzük a közeljövőben.

Őrszolgálati irodával valamennyi tájegységben rendelkezünk. Mecsekben Pécsen a központi épületben, és Nagyharsányban, a Dráva mentén Szaporcán, és Drávaszentesen, a Dunánál Kölkeden, a Somogy-Tolnai tájegységben Homokpusztán és Nagydorogon tudnak irodai körülmények között dolgozni az örök. Összességében elmondható, hogy az elmúlt évek őrszolgálati fejlesztése biztosítja a zavartalan munkavégzést, illetve a következő pályázati lehetőségekkel további fejlesztést tervezünk Szennán (Zselici Tájvédelmi Körzet).

2023-ban egyenruházat, valamint lábbeli (bakancs, cipők, gumicsizma) beszerzése a teljes őrszolgálat tekintetében megtörtént.

10.1.3. Polgári természetőrök

2023-ban 3 fő polgári természetőr vizsgázott a Dunai tájegység területére. A regisztrált polgári természetőrök igazolványának meghosszabbítását csak az aktív tagoknál végeztük el. Jelenleg 30 fő, aki aktív, akik rendszeresen részt vesznek a programokon. Mind vizsgázott, igazolvánnyal és jelvénnel rendelkezik. Az igazolvány és a jelvénnel együtt max. 3 évre szól. Somogy vármegyében 5, Baranya vármegyében 1, Tolna vármegyében 21, Bács-Kiskun vármegyében 3 fő vesz részt programjainkon, segítik a természetvédelmi örök munkáját.

Általában elmondható, hogy az aktív polgári természetőrök két csoportra oszthatók.

- Aki valamelyik természetvédelmi ör barátjaként, ismerőseként jelentkezik, esetleg hozza magával saját ismerősét. Már a korábbi ismeretség alapján egyébként is eljön segíteni, de mivel van ez a lehetőség, levizsgáljuk és polgári természetőr lesz. Aktívak, segítőkészek, lehet rájuk számítani. Ilyen működik Somogyban, Dráva mellett.

- Önállóan működő csoportok: Általában valamilyen természetvédelmi egyesület tagjai, akik egyben polgári természetőrök is szeretnének lenni. Sokszor egy vezető irányításával szerveződik a csoport, illetve végzik a munkájukat. Nagyon sokszor nem is egy védett terület közelsége /lehet, hogy nincs is ilyen/ motiválja őket, hanem a saját településükért tenni akarás.

Lelkesek, szervezettek, aktívak, és fontos, hogy önállóak. Csak ritkán fordulnak a nemzeti parkhoz igazgatóságához segítségért. A tapasztalat azt mutatja, hogy egy lelkes, aktív helyi csoportvezetőnek a csoport működése szempontjából jelentős szerepe van. Ilyen a dunaföldvári, és a szedresi csoport. 2023-ban is segítséget nyújtottak a Mohácsi Nemzeti Emlékhelyre vezető lovas zarándoklat megszervezésében, valamint szemégyűjtési programokban.

10.2. Feladatellátás

10.2.1. Hatósági feladatellátás

Általánosan elmondható, hogy valamennyi tájegységben fokozott figyelmet szentelünk a védett természeti értékek őrzésére, gazdálkodói tevékenység, fokozottan védett madárfajok fészek-védőzónáinak, a túrázók, halászati-horgászati cselekmény, régészeti lelőhelyek ellenőrzésére. A rendészeti feladatellátásra szánt idő az egyéb feladatok mellett csökkent, és az intézkedések száma is csökkenést mutat. Tájegységenként eltérő a hatósági munkavégzés, ahol kevesebb saját vagyon van, ott több, ahol jelentősebb a vagyon, ott kevesebb.

10.2.2. Együttműködés más hatóságokkal

2023-ban, a tájegységi havi jelentések alapján 31 alkalommal volt közös szolgálat társhatóságokkal. A korábbi évekhez képest lényegesen kevesebb volt a rendőrséggel közös ellenőrzések száma, az együttműködés elsősorban a kormányhivatalok szakmai osztályaival közös terepbejárásokra, előzetes terepi egyeztetésekre, illetve a határozatok visszaellenőrzésére koncentrált. 2023-ban is segítettük a határrendészeti feladatot ellátó szervek munkáját a déli országhatárral érintkező nemzeti parki területeken jelentkező illegális migrációval kapcsolatban.

2023-ban az éves kötelező lögyakorlatot a Mecsekerdő Zrt. lőterén hajtottuk végre.

Megkeresésre a Kormányhivatalok KÖTEFo-k határozataik területi szintű előkészítésében, valamint azok visszaellenőrzésére vettünk részt.

Együttműködésünk kiterjed a Kormányhivatalok erdészeti, régészeti, vadászati és halászati szakterületeire, melynek során határozataik területi szintű előkészítésében segítettünk, illetve halászati, vadászati ellenőrzésekben közreműködtünk. Közös területi ellenőrzéseket végeztünk a pécsi Janus Pannonius Múzeum, és a szekszárdi Wossinszky Mór Múzeum régészeivel.

A Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének, valamint a Natura 2000 gyepterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések intézkedésének végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerének alkalmazásából származó hazai

kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről szóló DSZ/10-2023. számú megállapodás keretén belül Igazgatóságunk munkatársai 90 esetben vettek részt szakértőként, általános helyszíni ellenőrzésen.

Az elvégzett ellenőrzések közül 44 esetben a Baranya Vármegyei Kormányhivatal Helyszíni Ellenőrzési Osztályával, 22 esetben Tolna Vármegyei Kormányhivatal Helyszíni Ellenőrzési Osztályával, 24 esetben pedig a Somogy Vármegyei Kormányhivatal Helyszíni Ellenőrzési Osztályával működünk együtt. Az elvégzett feladatok közül 88 esetben Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetéssel érintett területre, két esetben JFGK keretében vállalt gazdálkodási követelmény betartására irányult az ellenőrzés.

10.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása

Természetvédelmi Őrszolgálat a hatósági őrzési, ellenőrzési tevékenységek mellett valamennyi, a tájegységeket érintő egyéb feladatban is részt vesz.

Oktatás, idegenforgalom: 2023-ban a természetvédelmi örök szakvezetésekkel, illetve szakmai előadásokkal segítették az igazgatóság oktatási központjainak működését, valamint közreműködtek szakmai anyagok összeállításában, turisztikai létesítmények és a meglévő tanösvények karbantartásában, felújításában, ökoturisztikai rendezvények lebonyolításában.

Vagyonkezelési feladatok: Az igazgatóság saját vagyonkezelésű területeinek kezelését, illetve az ott folyó munkák irányítását, felügyeletét a tájegységvezető irányítása mellett a természetvédelmi örök végzik. Szervezik és ellenőrzik a öt nagy és a kettő ideiglenes állattartó telepen folyó munkákat, valamint irányítják és ellenőrzik az erdészeti, rét-legelőgazdálkodási és halastavi feladatokat.

Természetvédelmi kezelés: Folyamatos az élővilág-védelmi, élőhely-rekonstrukciós pályázatokból eredő tevékenységekben a Természetvédelmi Őrszolgálat közreműködése.

Monitoring: Természetvédelmi Őrszolgálat minden évben folyamatosan végzi a védett és fokozottan védett fajok állományfelmérését, kiemelt figyelemmel a réti sas, fekete gólya, kerecsensólyom, hód állományra.

Pályázatok koordinálása: az Őrszolgálat egyik fontos feladata a tájegységeket érintő pályázatok területi szintű szervezése, koordinálása.

11. Költségvetés és vagyon

11.1. Kiadások

Az Igazgatóság 2023. évi kiadásai összességében 2 396 millió Ft-ot tettek ki, amelynek 15%-át Igazgatóságunk pályázataihoz kapcsolódó kiadások, közel 24%-át pedig a Mohács 500 projekthez kapcsolódó kiadások képezik. Az elmúlt években a pályázatokhoz kapcsolódó kiadási arány csökkenő tendenciát mutat, ugyanis 2021.évben a KEHOP fejlesztési célú pályázatok nagy része lezárult, ezt követően csak kis számban indult újabb KEHOP előkészítő projekt. Folyamatban lévő LIFE projektjeink az elmúlt években jelentkező beruházási tilalom és önrész finanszírozási problémák okán csak kis mértékben haladtak előrébb. A működési kiadások a kötelezően ellátandó alapfeladatok elvégzéséhez minimálisan szükséges működési-, fenntartási- kezelési feladatok kiadásaira lettek fordítva.

Kiadások		Eredeti előirányzat (e Ft)	Teljesítés (e Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	684 486	772 104
	Járulék	85 692	107 705
	Dologi	557 217	904 411
	Egyéb működési célú kiadások	0	15 712
Felhalmozási kiadások	Beruházások	24 870	450 730
	Felújítás	0	17 594
	Egyéb felhalmozási kiadás	0	127 552
Kiadások összesen		1 352 265	2 395 808

A 2023. évi átlagos statisztikai létszám ez előző évinél 5%-kal kevesebb 134 fő volt. Az elmúlt két évben összesen 17 álláshely került elvonásra, mely a hatékony és zavartalan működést nagymértékben befolyásolta. Az létszámhiányt első körben a feladatok újragondolásával, ésszerűbb elosztásával, átszervezéssel igyekeztünk megoldani. Ugyanakkor ez az álláshely elvonás már olyan mértékű, ami egy több megyés illetékességi területtel rendelkező vagyonkezelői feladatokat ellátó szervezetnél a feladat ellátás hatékonyságát, az alapvető működést kedvezőtlenül befolyásolja. Igazgatóságunk az elmúlt években megfontolt létszámgazdálkodást folytatott azzal a szűk létszámmal, ami részére jóváhagyására került. Igazgatóságunk a korábbi évekhez hasonlóan továbbra is nagymértékben támaszkodik a közfoglalkoztatási programra, ugyanis a vagyonkezelési feladatok ellátása, (erdészet, területkezelés, állattartás) ökoturisztikai létesítmények működtetése a létszámkeret-, illetve

anyagi erőforrások hatékony felhasználása miatt elképzelhetetlen volna a közfoglalkoztatottak munkavégzése nélkül.

A személyi juttatások és járulékok kiadásai tekintetében az eredeti előirányzat 72 m Ft-tal alacsonyabb volt, mint a 2023.évre tervezett kiadásunk, vagyis költségvetésünk eredeti előirányzatai alultervezettek voltak. Az eredeti előirányzat nem fedezte teljes mértékben az illetményeket, a cafetériát, továbbá a kormányzati igazgatásról szóló törvénnyel bevezetésre került kötelezően biztosítandó juttatásokat is csak korlátozottan fedezte.

Hasonlóan a korábbi évek gyakorlatához az alultervezettséget/alulfinanszírozottságot a pályázati források felhasználásával igyekeztünk kiküszöbölni. Pályázati forrásból, valamint a Mohács 500 projektből került elszámolásra a projektben résztvevő munkatársak (projektmenedzsment, szakmai megvalósító és Natura fenntartási tervek készítésében résztvevők) bér és járulékköltsége. Nem központi álláshely igénylésével történt a foglalkoztatás, hanem az állományban lévő munkatársaink látták el a menedzsment feladatokat meglévő munkakörükön túl. A KEHOP pályázataink túlnyomó része lezárult már előző években, két előkészítő KEHOP projektünk terhére kis mértékben volt lehetőség projektmenedzsment elszámolására. 2023.évben egy Interreg, és három LIFE pályázatunkra, továbbá a Mohács 500 projektre támaszkodhattunk. A személyi juttatások és járulékok hiánya oly mértékű, mely a 2023.évi költségvetésben elindult rendezés további folytatásával rendezhető hosszú távon. A 2021-27-es költségvetési ciklus pályázatai kiírásának csúszása szűkíti lehetőségeinket a hiányzó források előteremtésére.

A 904 millió forintot összegű dologi kiadások közt 33%-os részaránnyal a pályázati forrásokból megvalósított feladatok kiadásai szerepelnek, a pályázati összegektől megszürt teljesítési adat 603 millió Ft-ot tesz ki.

A dologi kiadások pályázati finanszírozástól megszürt teljesítési összegének legnagyobb részét továbbra is az erdőgazdálkodási tevékenység, a bemutatóhelyek, látogatóközpontok működtetése, gyepes szántók művelési költségei tették ki.

Az Igazgatóság gazdálkodásában sajátos területet jelent az erdőgazdálkodás/erdészet, amely évek óta a költségvetésben meghatározott intézményi bevételi szinttel járul hozzá működési bevételeinkhez, mely együtt jár egy magas költségvonzatú, hosszútávon jelentkező újratervezési és ápolási kötelezettséggel. A korábbi évekhez hasonlóan 2023.évben az

erdőgazdálkodás és erdőkezelés körében erdőfelújítást, részleges talajelőkészítést, pótlásokat, befejezett ápolásokat, befejezett erdősítés ápolást végeztünk. E tevékenységek 2023.évben a dologi előirányzatunk pályázati összegektől megszárt részének 24 %-át tették ki. Évek óta általánosan elmondható, hogy az intézményi működési bevételhez nagymértékben hozzájáruló szerkezetátalakítások következtében jelentősen megemelkedett a folyamatos erdősítéseink területe, ezek ápolására, illetve a pótlásokra egyre több forrást kell biztosítanunk. A felújítandó területek nagysága csak lassú ütemben csökken, így a teljes költség jelenleg egyelőre tovább növekszik. Az erdőművelést tekintve elmondható, hogy a szélsőséges időjárás nagyban befolyásolja –az elkövetkezendő években is befolyásolni fogja- erdeink fejlődését, észrevehetően egyre nagyobb pótlási kényszert von maga után, mely szükségszerűen a költségek növekedését eredményezi. Évek óta problémát jelent, hogy egyre szűkül az erdőművelő vállalkozók köre, a vállalkozói díjak folyamatosan és jelentősen emelkednek a gazdaságban tapasztalható folyamatos munkaerőhiány és infláció okán. Az üzemanyagár tartósan magas szintje és a megnövekedett rezszi költségek egyenes következménye a vállalkozói díjak növekedése.

A kötelezettség alá volt területek kiterjedését fokozatosan igyekszünk csökkenteni az adott évben befejezett és átadott erdőfelújításokkal. Sajnos, az a stratégia, miszerint egy meghatározott nagyságrendben fejezzünk be és adjunk át erdőfelújításokat, nem tud működni. Az idegenhonos fafajok állományait igyekszünk kiváltani termőhelynek megfelelő, őshonos fafajú állományokkal a véghasználatok során. Emellett az elmúlt években újabb kihívással kellett szembenéznünk, ugyanis arányaiban folyamatosan növelnünk kellett a kőris-állományok letermelését a kőrispusztulás miatt, mely helyenként állományokat, állományrészeket érint, a pusztulást okozó parazita teljesen egészséges állományokat is megtámad, s gyakorlatilag a faegyedek pusztulását okozza. Ezen állományok véghasználata elkerülhetetlen és gyakorlatilag egy folyamatosan újraképződő problémakörrel szembesülünk azáltal, hogy a bevétel növekedésével egyidejűleg a felújítási kötelezettségekből fakadó kiadások növekedésével kell számolnunk.

Az Igazgatóság teljes működési területén olyan magas nagyvad létszám jellemző, mely az erdőfelújítások sikerét jelentősen befolyásolhatja, ezért a véghasználatokat követően az esetek mintegy 70-80%-ában vadkárelhárító kerítéssel kell védeni a felújításainkat. A vadkárelhárító kerítések költségei megjelennek a szakmai anyagok és szakmai szolgáltatások között, mivel egyre nagyobb arányban saját rezszi beruházásként –igazgatóság által megtermelt oszlopok és

megvásárolt anyag hozzáadásával, az építési tevékenységre bevont vállalkozóval- valósítjuk ezeket meg. Ezt a megoldást a költségcsökkentés jegyében vezettük be, mivel az utóbbi években a vadkárrelhárító kerítések vállalkozó által történő komplett (anyagköltséget is magába foglaló) kivitelezése meglehetősen megdrágult a megnövekedett anyag- és üzemanyagárak, minimálbéremelkedések miatt. A megépült kerítések karbantartása is többletkölségként jelentkezik. E kiadások fedezetének biztosítása elengedhetetlen, mert a vadvédelmi kerítések nélkül az erdőfelújítások sikeressége nem biztosítható. Költségeink csökkentése érdekében a vadászatra jogosult társaságok esetében korábbi években bevezetett gyakorlatot folytattuk, miszerint igyekszünk bevonni a működési területünkön jelenlévő vadgazdálkodókat a vadkárrelhárítási feladatokhoz való hozzájárulásba.

Az erdőgazdálkodással kapcsolatos kiadásaink 34%-os növekedést mutatnak az előző évhez képest. Ennek számos oka van, egyrészt a tárgyévre előírt, vagy beütemezett feladatok tervszerinti megvalósítása, valamint az igen magas üzemanyag költségek, munkabérek emelkedése, melyek jelentősen megnövelték a vállalkozók díjait.

Az erdőgazdálkodás kiadásaihoz járult hozzá az a WWF támogatás, mely az MNB 2021. évi maradék karbon kibocsátásának ellentételezése érdekében őshonos gyep-erdő mozaikos élőhely rekonstrukció megvalósítását támogatta. Ennek érdekében az Igazgatóság vagyonkezelésében álló Barcs 01141/h és 01139/3a helyrajzi számú ingatlanokon mindösszesen 33 hektár területet érintő erdőgazdálkodási beavatkozások történtek 27,8 mFt értékben, melyből erdőtelepítésre vadvédelmi kerítéssel együtt 12 mFt-ot fordítottunk.

A bemutatóhelyek, látogatóközpontok működtetése 2023.évben a dologi kiadások 20,3%-át tették ki. A bemutatóhelyek többségét Igazgatóságunk maga üzemelteti. Ezeken a helyeken a munkaerő megtartása elsődleges cél volt, ugyanakkor az augusztusi álláshely elvonás e területet is kedvezőtlenül érintette. Mivel bemutatóhelyeink, látogatóközpontjaink eltérő településeken találhatóak, a működtetésükhöz szükséges egy fix létszám. Jelenlegi létszámmal Igazgatóságunk nem tud működni, bemutatóhelyeit nem tudja önmaga üzemeltetni. Igazgatóságunk várja a létszámot érintő megoldást, bízunk abban, hogy az elvesztett álláshelyek visszapótlásra kerülnek a jövőben. Addig jelen rendszer fenntartása mellett áthidaló megoldással kívánjuk fenntartani a zökkenőmentes működést. Amennyiben erre nem lesz tartós megoldás, úgy a bemutatóhelyek vállalkozóval történő üzemeltetése merül fel lehetséges megoldásként.

Azon bemutatóhelyeken, ahol a működtetést jelenleg is csak vállalkozóval tudjuk megoldani, nem tudunk hosszú távon költségcsökkentést elérni, hiszen a vállalkozók növekvő közterheik egy részét áthárítják ránk. 2023.évben a minimálbér emelése, az üzemanyag árak és a közüzemi díjak tartós magas szintje, a nagymértékű infláció szinte kivétel nélkül éreztette hatását, az üzemeltetésben résztvevő partnereink emelték áraikat.

A bemutatói tevékenység kiadásai 2022. évről 2023. évre 27%-kal nőttek. A díjbevételek emelkedéséből adódó forgalomarányos vállalkozói díjtételek emelkedtek. A rezsiköltségek drasztikus emelkedésének hatása erőteljesen érezhető e területen is.

Az Igazgatóság vagyonkezelésében és saját hasznosításban lévő gye- és szántó területein a művelési-, kezelési munkák kiadásai (13,9%), illetve az állattartás kiadásai (7,7%) szintén magas részarányt képviselnek. 2023-ban a közfoglalkoztatási program egész évben lehetőséget biztosított állatgondozók foglalkoztatására, mellyel biztosított volt az állattartó telepek hatékony és zavartalan üzemeltetése.

Az irányító szervtől az előző évekhez képest továbbra is jóval kisebb, 1 950 eFt összegű költségvetési támogatásban, valamint további 3 mFt egyéb működési célú támogatásban részesültünk "Természetvédelmi feladatok" fejezeti kezelésű előirányzat keretéből természetvédelmi állapot-felmérési feladatok ellátására. Míg 2022.évet megelőzően e keret közel 20%-ot képviselt az összes dologi kiadáson belül, addig 2023.évben ez alig érte el a 0,6%-ot. A természetvédelmi állapot-felmérési feladatok maradéktalan megvalósítása érdekében e keretet intézményi költségvetésünk terhére 12,7 mFt-tal egészítettük ki, ennek fedezetét a Natura 2000 területek céldokumentumainak elkészítéséből befolyt 2022.évről áthúzódó 2023.évben befolyt bevétel teremtette meg

A dologi kiadások mintegy 3%-át tette ki a Natura 2000 területek céldokumentumainak elkészítése, melynek finanszírozása a VP-20.1-16-2016-0001 projektből történt az Agrárminisztériummal kötött megbízási szerződés alapján.

Az egyéb működési célú kiadások, illetve az egyéb felhalmozási kiadások között fizetett nemzetközi tagdíjaink, illetőleg Interreg és KEHOP projektjeink uniós hozzájárulásának megelőlegezése miatti visszafizetési kötelezettség teljesítése, valamint az AM által a 613/2022.

(XII.29.) Kormányrendelet szerint elkészített intézkedési tervében foglalt Igazgatóságunkat terhelő befizetési kötelezettség szerepel. E kiadási jogcím az összkiadás közel 6%-át tette ki.

Az összes kiadás közel 19%-át tették ki a beruházási kiadások 450 730 eFt összegben. Ez mintegy 91%-ban a pályázati forrásokból, vagy a pályázati forrásokat mintegy önerőként kiegészítő „Természetvédelmi feladatok támogatása” vagy Mohács 500 projektből megvalósuló fejlesztések képezik. Projektekhez nem kapcsolódó, saját bevételből, illetve költségvetési támogatásból megvalósuló beruházások a felhalmozási kiadások mindössze 9%-át teszik ki.

A felújítások közel 17,6 m Ft-ot tesznek ki, mely az összkiadás 0,7%-át jelenti. 2023.évben három feladatot sikerült megvalósítanunk:

- Ős-Dráva Látogatóközpont majorságában, a szürkemarhák téli szálláshelyén és az állatbemutató kifutóinak környezetében lévő vizes árkok és szikkasztók feltöltődtek, jelentős télvégi belvizek kialakulását idézve elő. Az itt tartott állatállomány téli időszakban történő megfelelő tartási körülményeinek biztosítása, továbbá gépeink karbantartási költségeinek csökkentése érdekében (vizes felázott területen fokozott igénybevételt jelent a munkavégzés a gépek számára) szükségessé vált a beavatkozás. Ennek keretében a meglévő téli szálláshelyen betonfelületek, akácfa-karámok és zúzott köves felületek kialakítása valósult meg, az állatbemutató területén keletkező csapadékvíz szikkasztására szolgáló szikkasztó-blokkok elhelyezése történt, a nem megfelelő vízelvezetés miatt vízelvezető árkok és átjárók átalakítása történt. Mindezek az állattartó telepen betartandó higiéniai és állategészségügyi előírások miatt elengedhetetlenek voltak. A feladat megvalósításának költsége 14 973 000 Ft volt.
- A Pintér-kertben található vendégház és kiállítótér, az abaligeti szálláshely épületnek egyes nyílászáróira szúnyoghálók telepítését valósítottuk meg, ugyanis az idei év fokozott csapadékos időjárásának köszönhetően az erdő közeli szálláshelyeink élhetetlenné váltak a vendégeink számára a fokozott szúnyoginvázió miatt. Továbbá az Abaligeti-barlang pénztáráépületére új hat ponton záródó biztonsági ajtó került felszerelésre az eredeti tönkrement, zárhatatlanná vált bejárati ajtó helyére. A feladat megvalósítás költsége 1 175 258 Ft volt.
- A pintér-kertben található központi épület egyes nyílászáróinak korszerűbb, hőszigetelt változatra való lecserélése vált szükségessé, annak érdekében, hogy ezen helységekből a takarékos és csökkentett fűtés mellett a lehető legkevesebb hő veszteség keletkezzen. A feladat megvalósítás költsége 1 445 565 Ft.

11.2. Bevételek

Az Igazgatóság költségvetési bevételei 2 631 millió Ft-ot tettek ki a 2023. évben, amelynek 20 %-át 523 millió forinttal az intézményi működési bevételek adják.

A működési bevételek az előző évhez viszonyítva mintegy 3 %-os csökkenést mutatnak.

A intézményi saját bevételeken belül a bemutatóhelyek és az ökoturizmus, környezeti nevelés bevétele 25%-ot képvisel, amely az előző évhez viszonyítva összességében 4%-os csökkenést mutat. A visszaesés egyértelműen a látogatószám csökkenésre vezethető vissza. Év elején szinte valamennyi bemutatóhely esetében az adott hely kínálatának figyelembevételével, hasonló jellegű szolgáltatások piackutatáson alapuló feltérképezése után a belépőjegyek emelését hajtottuk végre.

A látogatószám 2023-ban jelentősen 20%-kal csökkent, összesen 115 926 fő volt a bemutatóhelyek és szolgáltatások esetében a regisztrált látogatói szám. A bemutatóhelyeink vonatkozásában a látogatottság mind a fizetős, mind a nem fizetős regisztrált látogatókat tekintve csökkent, a visszaesés 18%-os volt. A Pintér-kerti Arborétum kivételével – itt 21%-os látogatói szám növekedés volt megfigyelhető- valamennyi bemutatóhely esetében visszaesett a fizetős látogatói létszám, a Mohácsi Nemzeti emlékhelyen 5%-kal, a további bemutatóhelyen (Abaligeti-barlang, Denevérmúzeum, Tettyei Mésztfufa-barlang, Fehér Gólyamúzeum, Nagyharsányi Szoborpark) 17-20% körüli volt a visszaesés. A Mohácsi Nemzeti Emlékhelyen az 5%-os látogatói visszaesést az év elején bevezetett belépőjegy emelés jól kompenzálta, a belépőjegyekből származó bevétel mintegy 8%-kal emelkedett az előző évhez képest, hasonlóan 11%-os emelkedést tudunk elérni a Fehér Gólyamúzeum esetében is a létszám csökkenése mellett. Ugyanakkor a visszaesett látogatói létszám okán a belépőjegyek növelése nem tudta kompenzálni a bevétel kiesést a Nagyharsányi Szoborpark, az Abaligeti-barlang, a Denevérmúzeum és a Tettyei Mésztfufa-barlang esetében, ezeken a helyeken 3 és 20%-kal kevesebb bevételt sikerült realizálnunk. Bízunk abban, hogy a jövő évben a fizető látogatói létszám újbóli emelkedése lesz a tendencia.

Az ökoturisztikai bevételeken belül –bemutatóhelyeket leszámítva- a legnagyobb arányt a szállás bevételek adják, mintegy 78%-os részarányt képviselve. Az összes nettó szállásbevétel 14 milliós összegéből 57%-ot az Ős-Dráva Látogatóközpont tőszomszédságában elhelyezkedő Kolokán szállóban realizálunk, további 19% Szentborbási kezelőépületünkben realizálódik, az abaligeti Denevérmúzeum tetőterében elhelyezkedő szállás az összbevétel 11%-át adja, míg Vízvári kezelőépületünk 9%-ban járul hozzá a bevételhez. A szállás bevételek 2023-ban az

előző évhez képest majdnem 5%-os növekedést mutatnak, annak ellenére, hogy ebben a szektorban is 36%-os szállóvendégszám csökkenés, illetve vendégéjszakában mérve az előző évhez képest 40%-os csökkenés volt megfigyelhető, ennek ellenére a szállásdíjak emelése a kiesést képes volt kompenzálni.

A működési bevételeken belül 19%-ot képvisel az erdőgazdálkodás bevételei, melyből 90% a lábönálló fa értékesítéséből származó bevétel.

A véghasználatok során egyrészt idegenhonos fafajok állományait igyekszünk kiváltani termőhelynek megfelelő, őshonos fafajú állományokkal. A véghasználatok esetében „kötelező” elemként jelent meg és arányaiban folyamatosan növekszik a kőris-állományok letermelése. A kőrispusztulás helyenként állományokat, állományrészeket érint, a pusztulást okozó parazita teljesen egészséges állományokat is megtámad, s gyakorlatilag a faegyedek pusztulását okozza. Ezen állományok véghasználata elkerülhetetlen és gyakorlatilag egy folyamatosan újraképződő problémakörrel szembesülünk.

Az energia válság átalakította a piacot, a faanyag ára felfelé ívelését hozta, ugyanakkor ez 2023. évben már normalizálódni látszott. 2023-ban is a faanyag egy, jellemzően kevésbé értékes hányadát lakossági gyűjtéssel értékesítettük. Ez 3 megyényi területen valósult meg, s többnyire olyan nevelővágások lettek kiváltva gyűjtéssel, melyek jelentős költséget jelentettek volna. A gyűjtés során a lakosság végfelhasználóként jut a faanyaghoz, számukra is kedvező piaci áron, így ezen értékesítés esetében a szolgáltatás szociális jellege is említést érdemel.

2023. évben az intézményi saját bevételeken belül a legnagyobb tételt 24%-os részarányt a haszonbérletek, egyéb bérletek képviselték. Ezen belül a legnagyobb tételt 97%-os részaránnyal a bérleti díjak képezik, amelyek közül legjelentősebb volument a védett természeti területek bérleti díjai képviselik. A haszonbérleti díjbevétel esetében éltünk a díjak inflációt követő emelésével.

Az állattartásból származó bevételek 3%-ot képviselnek, jellemzően bárányok, és szürkemarha értékesítését valósítottuk meg. E bevételi kör az előző évhez képest 20%-os növekedést mutat, azonban ez annak köszönhető, hogy a 2022. november végi értékesítésnél jövő évi fizetési feltételek biztosítása mellett tudtunk csak szerződni.

A vadgazdálkodás bevételei az összbevétel 1%-át tették ki 4,8 millió Ft-os bevétellel. A vadgazdálkodás bevételei egyrészt külföldi bérvadászok bevételeiből, ASP kártérítés és

közreműködési díj bevételekből, és belföldi vadhús értékesítésből tevődnek össze. A bevétel mintegy 93%-a vad és trófea értékesítésből származik belföldi személy illetve a legnagyobb felvásárlónk részére.

A korábbi évekhez hasonlóan 2023.évben is több olyan bevétel jelentkezett, amelyek egyszeri jellegűek, a következő költségvetési évben tervezni nem lehet. Ilyen bevételi kör az egyéb bevételek csoportja, mely az összevétel 8%-át tette ki. Ilyen volt az Igazgatóság saját illetékességi területén belül a Vidékfejlesztési Program 2021-2027-es időszakában a Natura 2000 hálózat működtetésével összefüggő feladatok stratégiai előkészítése a Natura 2000 területek terület-specifikus céljainak kidolgozásával kapcsolatos VfKF/18-1/2022. megbízási szerződés keretében elkészített céldokumentumok bevétele 29,6 millió Ft összegben. Egyszeri jellegű, következő költségvetési évben nem tervezhető bevételként jelentkezett biztosítótól beérkezett kártérítés, előző évek visszatérülő kiadásaiból, továbbá kártérítésből.

Államháztartáson belülről származó működési- és felhalmozási célú támogatások a költségvetési bevételek 8%-át tették ki. Ezen belül a legnagyobb részarányt korábbi években a pályázatok jelentették, ez már az előző évben megváltozott. Projektjeink lezárultak, új projektekre pályázati kiírások 2024.év második negyedévében várhatók. E bevételi körben kizárólag a közmunka pályázat támogatása jelentkezett, valamint a mezőgazdasági támogatások. 2023. évben megérkezett a 2022. évi éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés) valamint a 2022. évi egységes területalapú támogatás SAPS támogatás 39 millió Ft összegben.

A SAPS és zöldítés jogcímeit felváltó fenntarthatóságot elősegítő alapszintű jövedelemtámogatás (BISS) 2023. évi 17,8 millió Ft-os összege megérkezett. 2023.évi fenntarthatóságot elősegítő, átcsoportosítással nyújtható kiegészítő jövedelemtámogatás (CRISS) 43,7 millió Ft-os összeget jelentett. A termeléshez kötött támogatások (CIS), mint például termeléshez kötött közvetlen anyatehéntartás támogatása, termeléshez kötött közvetlen anyajuhtartás támogatása 2022-2023.évre járó összegei 19 millió Ft értékben érkeztek meg. A 2022. és 2023.évi agrárkörnyezetgazdálkodási támogatás majdnem 32 millió Ft összegben teljesült. Az előző évek gyakorlatának megfelelően, a következő évi területkezelési kiadásokra fordított Igazgatóságunk. A következő évre költségvetési 157 mFt-ot viszünk át. A bevételeket mind jogcímüknek megfelelően területkezelési feladatokra, a természeti környezet állapotának megőrzésére, az állatállomány gondozására fordítjuk.

A működési- és felhalmozási célú átvett pénzeszközök javarészt Interreg és LIFE pályázataink közösségi hozzájárulását, kisebb részben Mol Nyrt-től származó támogatást, WWF karbonkibocsátás ellentételezésére rendelkezésre bocsátott támogatást, Euronatur támogatást takarják.

Az összes bevételt tekintve 4 %-os részarányt képviselt a maradvány felhasználás. A 2022. évi előirányzat-maradvány mintegy 54%-a XIX. Uniós fejlesztések fejezetei kezelésű előirányzatból KEHOP pályázatok támogatási előlegéhez, és Interreg pályázatok bevételéhez, megelőlegezéseikhez kapcsolódik, illetve 45%-a a területalapú támogatás előlegéhez kapcsolódik.

2023. évi költségvetési támogatásunk eredeti előirányzatához képest a teljesítés 59%-kal magasabb, amely az évközben meghatározott feladatok ellátására átcsoportosított pótelőirányzatoknak köszönhető. 2023. évben ezek többek közt a következők voltak:

A mohácsi csata 500 éves évfordulójáról történő méltó megemlékezéshez és az ahhoz kapcsolódó fejlesztések előkészítéséhez szükséges intézkedésekre a 1159/2023.(IV.27.) Korm.hat. szerint

A címrendi kiegészítésről, a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékból, a Rezsivédelmi Alap központi kiadása előirányzatból, a Járványügyi kiadások előirányzatból történő, fejezeten belüli és fejezetek közötti előirányzat-átcsoportosításról, valamint egyes kormányhatározatok módosításáról szóló 1066/2023 (III.8.) Korm.határozat alapján 2023. évi rezsikompenzáció

Az energiaár-növekedéséből eredő kompenzáció elszámolás alapján megkapott előlegesen felüli kompenzáció az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. Törvény 33§(3) bekezdés a) pontja alapján

NPTF/150/2023. „Természetvédelmi feladatok” fejezeti kezelésű előirányzatból "A Dunai természetes szigetek ökológiai állapotának javítása - WILDisland" című pályázat megvalósításának támogatása

NPTF/209/2023. „Természetvédelmi feladatok” fejezeti kezelésű előirányzatból Természetvédelmi állapot-felmérési feladatok ellátására támogatás átcsoportosítása

NPTF/182/2023., NPTF/183/2023. „Természetvédelmi feladatok” fejezeti kezelésű előirányzatból "A pannon gyepes és kapcsolódó élőhelyek hosszútávú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával" című LIFE IP pályázat megvalósításának támogatása

NPTF/652/2023. „Természetvédelmi feladatok” fejezeti kezelésű előirányzataból "A pannon gyeppek és kapcsolódó élőhelyek hosszútávú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával " című LIFE IP pályázat II. rész megvalósításának támogatása

Bevételek		Eredeti előirányzat (e Ft)	Teljesítés (e Ft)
	Intézményi működési bevételek	360 200	523 063
	Működési célú pénzeszköz-átvétel	-	31 150
	Működési célú támogatások államháztartáson belülről	62 799	189 848
	Felhalmozási bevételek	1 000	2 078
	Felhalmozási célú pénzeszköz-átvétel		175 350
	Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről		23 694
Bevétel összesen:		423 999	945 183
Költségvetési támogatás	Működési		1 247 242
	Felhalmozási		324 459
Támogatás összesen:			1 571 701
Maradvány felhasználás:			113 858
Összes bevétel			2 630 742

11.3. Vagyon

11.3.1. Befektetett eszközök

Vagyonunk a 2022. évihez képest bruttó értékben közel 3%,-kal emelkedett. A növekedés főként a Mohács 500 projektből, más pályázati forrásokból, valamint az a projektek maradéktalan megvalósításához nyújtott természetvédelmi pályázatok támogatása jogcímű fejezeti kezelésű előirányzatokból megvalósuló fejlesztéseknek köszönhető. Az EU-s pályázatok lezárultával a vagyonnövekedés szemmel láthatóan megtorpant. 2024. második negyedévére várjuk az új pályázati kiírások megjelenését.

Megnevezés		Bruttó érték	Értékcsökkenés	Nettó érték
Vagyoni értékű jogok		26 786	24 990	1 796
Szellemi termékek		115 359	115 197	162
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	Földterület	2 427 174	0	2 427 174
	Telek	49 218	0	49 218
	Épület	2 459 350	490 808	1 968 542
	Építmény	5 393 088	1 198 390	4 194 698
	Erdő	76 907	0	76 907
	Halastó	25 402	17 996	7 406
	Vagyoni értékű jog	8 073	2 876	5 197
			10 439 212	1 710 070
Gépek, berendezések, felszerelések	Informatikai	79 165	70 283	8 882
	Egyéb	703 702	592 479	111 223
	Járművek	466 491	400 508	65 983
		1 249 358	1 063 270	186 088
Tenyészállatok		46 551	21 485	25 066
Beruházások, felújítások		311 465	0	311 465
Összesen		12 188 731	2 935 012	9 253 719

A folyamatban lévő pályázataink esetében közbeszerzési eljárások valósultak meg, megkötésre kerültek a kivitelezési szerződések, így elkezdődhettek az építési munkák, eszközbeszerzések, melyek egy része aktiválásra is kerülhetett, másik részük a vagyonmérlegben a beruházások, felújítások állományát növelte. 2023-ban a megvalósítás szakaszában lévő projektekből az alábbiakat kell megemlítenünk:

A mohácsi csata 500 éves évfordulójáról történő méltó megemlékezéshez és az ahhoz kapcsolódó fejlesztések előkészítéséhez szükséges intézkedésekről szóló a 1159/2023. (IV. 27.) Korm. határozatban fogalt feladatok megvalósítása. Az alábbi beszerzéseket valósítottuk meg 2023.évben a projektből: Megindult a Mohácsi Nemzeti Emlékhely rekonstrukciója és bővítése generáltervezése 245 745 000 Ft értékben valósult meg részteljesítés (zsűriterv, engedélyezési terv), kiviteli tervek elkészülte 2024.03. hó végén várható. Elkezdődött az Emlékhelyen található szobrok újrafaragása, melynek keretében 16 szobor készült el 42 500 000 Ft értékben. Beszerzésre került egy az egyeztetésekhez használt 9 személyes kisbusz 18 229 000 Ft értékben. Az Emlékhelyen található faállomány felmérése érdekében beszerzésre került egy ArborSonic 3D Akusztikus Tomográf készülék 5 537 000 Ft értékben. 7 db laptop, 7 db mobiltelefon került beszerzésre a projektben dolgozó, egyeztetéseken résztvevő projektmenedzsmnt részére 5 927 122 Ft értékben.

Interreg – „Hidden Landscapes - new wildlife and culture destinations in HU-HR cross-border area” projekt keretében a megvalósult Pintér-kerti vendégház felújításhoz és a központunk

szomszédságában lévő Oktató Központ felújításához kapcsolódóan 2023.évben már csak kisebb eszközbeszerzések valósultak meg. A vendégház alsó szintjén található Mecsek kiállítás képtartó sínrendszert kapott 78 232 Ft értékben, a felső szinten található szállás pedig berendezésre (ágy, matrac) került 689 221 Ft értékben. . Az Oktató Központ részére új székek kerültek beszerzésre 3 003 525 Ft, oktatási célú játékok 2 448 560 Ft értékben. A Pintér-kert részére kerti eszközök (Pl: lapát, gereblye, kerti locsoló, esővízgyűjtő) kerültek beszerzésre 383 730 Ft összegben

KEHOP- Duna-menti bemutatási infrastruktúra-fejlesztések (projekt-előkészítés) KEHOP-4.1.0-15-2021-00092 projekt keretében az új kölkedi Fehér Gólya Múzeum és kiállítás előkészítése közbeszerzési tanácsadás valósult meg 1 778 000 Ft értékben.

A természetvédelmi őrszolgálat komplex fejlesztése (projekt-előkészítés) KEHOP-4.2.0-15-2021-00011 projektből Az új szennai természetvédelmi őrszolgálati központ előkészítése és a meglévő kölkedi természetvédelmi őrszolgálati központ fejlesztésének előkészítése közbeszerzési tanácsadás valósult meg 1 778 000 Ft értékben.

LIFE - "Pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával" LIFE GRASSLAND-HU projekt kapcsán a kölkedi állattartó farmhoz kapcsolódó parkoló és kapu tervezése 715 000 Ft, télibeállóhoz és takarmánytárolóhoz tartozó út kivitelezése, szálas takarmánytároló és téli beálló teljes körű kivitelezése 62 249 869 Ft, köretető, ponyvák, tűzoltókészülékek beszerzése 1 027 384 Ft értékben valósult meg.

LIFE - "Wise water management for the conservation of riverine and floodplain habitats along the Drava River" LIFE WiseDrava projekt kapcsán kisebb összegű denevérhang felismerő szoftver beszerzése valósult meg 897 216 Ft értékben.

Danube WildIsland Habitat Corridor LIFE20 NAT/AT/000063 projekt keretében szivattyú és öntözőrendszer került kialakításra 2 338 569 Ft értékben.

MNB 2021. évi maradék karbon kibocsátásának ellentételezése érdekében őshonos gyeperdő mozaikos élőhely rekonstrukció megvalósítása - WWF támogatásból 10 312 400 Ft értékben erdőtelepítés valósult meg művelési ág váltás bejegyzése folyamatban, addig befejezettlen

beruházásként került kimutatásra. 1 db rétborona 1 927 860 Ft értékben, 3 db fűkasza és 3 db motorfűrész 2 133 941 Ft értékben került beszerzésre. .

Erdővédelmi kerítések 1 066 800 Ft értékben Nagykónyi 25B, Vajta 114K területeken valósultak meg. A tenyészállat (1 db cikta, 3 db hortobágyi racka tenyészkos, 1 db szürkemarha) beszerzés 1 268 316 Ft értékben történt. Üzemeltetéshez állattartás kapcsán jártatókocsi, infratorompó, villanypásztor, digitális voltmérő, ipari raktári mérleg, darumérleg, vadriasztó, ágterelő és motorvédő traktorra került beszerzésre 2 712 853 Ft értékben. Üzemeltetés állattartás, gyepkezelés kapcsán nagyértékű mezőgazdasági nagygépek és tartozékok beszerzése (1 db új körbálázó, 1 db új szárzúzó, 1 db új fűnyírótraktor) valósult meg 12 279 719 Ft értékben, kisgépeké (csiszoló, motorfűrész Stihl MS 261, lombfűvő, kéziszerszámok) pedig 511 939 Ft értékben. 1 db Ford Ranger 3.2 TDCi 4*4 Wild Trak pickup tehergépjármű beszerzése történt 10 666 730 Ft értékben. üzemeltetéshez 9 624 300 Ft értékben informatikai beszerzések (laptop, router, mobiltelefon), háztartási gépek (mosógép, hűtő, szárító, pótágy), épülethez kapcsolódó kisebb beruházások (kerti csap védő, klímák, ablakhűtő klíma) került beszerzésre. Hivatásos vadászunk részére spektív, okulár, 2 db keresőtávcső, 2 db vadkamera, kereső hőkamera 2 291 526 Ft értékben került beszerzésre. Monitoring tevékenység eszközbeszerzés (kisállatszállító, rákcsapda) 131 799 Ft összegben valósult meg. Bemutatói tevékenység üzemeltetéséhez kapcsolódó beszerzés (fejhallgató barlang, elemlámpák, tószivattyú) 247 570 Ft értékben történt.

11.3.2. Forgóeszközök

Igazgatóságunk forgóeszköz állománya 129.776 e Ft-ot tett ki 2023.12.31-én.

A készleteken belül a legnagyobb arányt a Nagydorogi- Nagybjajomi-, Szaporcai-, Kölkedi és Drávaszentesi állattartó telep növendékállatainak (szürkemarha, mangalica, racka, cikta juh, kecske, szamár) állománya adja 64,4 m Ft értékben. A készletek között a második legnagyobb hányadot a késztermékek képviselték, amely az állatállomány takarmányozására szolgáló szénabálák 35,5 m Ft-os értékét takarja.

A vásárolt készletek 29,9 m Ft tettek ki, azon belül is legnagyobb hányadot az erdészeti anyagok alkották, melyek közül a bontott vadvédelmi kerítések anyagai 5,7m Ft értékben, míg a vásárolt új anyagok 7 m Ft értékben jelente meg. A második legjelentősebb tételt a bemutatóhelyeken értékesítésre váró kiadványok és ajándéktárgyak 8,7 m Ft összegű év végi állománya adja.

A készletek között vannak nyilvántartva az állatállomány élelmezésére vásárolt tápok és takarmányok, 7,1 m Ft értékben. A készletek között mintegy 1,3 m Ft értékben LIFE pályázat

keretében megvalósuló fejlesztéshez kapcsolódó anyagok értéke szerepel még (fűmag, kerítésoszlop, vadháló)

Megnevezés	állományi érték (e Ft)
Vásárolt készletek	29 898
Befejezetlen termelés, félkész termékek, késztermékek	35 522
Növendék-, hízó és egyéb állatok	64 356
Értékpapírok	0
Nemzeti vagyonba tartozó forgóeszközök	129 776

11.4. Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	5	0
Bemutatóhelyek épületei	11	0
Állattartó épület	10	0
Egyéb állattartó építmény	31	2

2023. évben LIFE pályázatból Kölked állattartó farmon megvalósított szálas takarmánytároló és téli beálló került aktiválásra.

11.5. Eszközök

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági munkagép	92	6
Kezelési tevékenység kisgépei	227	11
Terepjáró	20	1
Személygépjármű	23	1
Motorkerékpár	6	0
Kerékpár	109	0
Vizjármű	86	0
Videokamera	20	0
Digitális fényképezőgép	42	0

Spektív	22	1
Kézi távcső	89	3
Számítógép, notebook	157	16

Az eszközállományunk bővülése Mohács 500 projektből, Interreg és LIFE pályázatainkból, WWF támogatásból, valamint intézményi költségvetésből valósulhatott meg.

A mohácsi csata 500 éves évfordulójáról történő méltó megemlékezéshez és az ahhoz kapcsolódó fejlesztések előkészítéséhez szükséges intézkedésekről szóló a 1159/2023. (IV. 27.) Korm. határozatban foglalt feladatokhoz kapcsolódóan beszerzésre került egy az egyeztetésekhez használt 9 személyes kisbusz 18 229 000 Ft értékben. Az Emlékhelyen található faállomány felmérése érdekében beszerzésre került egy ArborSonic 3D Akusztikus Tomográf készülék 5 537 000 Ft értékben. 7 db laptop, 7 db mobiltelefon került beszerzésre a projektben dolgozó, egyeztetéseken résztvevő projektmenedzser részére 5 927 122 Ft értékben.

Interreg – „Hidden Landscapes - new wildlife and culture destinations in HU-HR cross-border area” projekt keretében a Mecsek kiállítás képtartó sínrendszert kapott 78 232 Ft értékben, a felső szinten található szállás pedig berendezésre (ágy, matrac) került 689 221 Ft értékben. . Az Oktató Központ részére új székek kerültek beszerzésre 3 003 525 Ft, oktatási célú játékok 2 448 560 Ft értékben. A Pintér-kert részére kerti eszközök (Pl: lapát, gereblye, kerti locsoló, esővízgyűjtő) kerültek beszerzésre 383 730 Ft összegben..

LIFE - "Pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával" LIFE GRASSLAND-HU projekt kapcsán eszközbeszerzés keretében köretetők, ponyvák, tűzoltókészülékek beszerzése valósult meg 1 027 384 Ft összegben.

Danube WildIsland Habitat Corridor LIFE20 NAT/AT/000063 projekt keretében szivattyú és öntözőrendszer került kialakításra 2 338 569 Ft értékben.

MNB 2021. évi maradék karbon kibocsátásának ellentételezése érdekében őshonos gyeperdő mozaikos élőhely rekonstrukció megvalósítása - WWF támogatásból 1 db rétborona 1 927 860 Ft értékben, 3 db fűkasza és 3 db motorfűrész 2 133 941 Ft értékben került beszerzésre.

Üzemeltetéshez állattartás kapcsán járatókocsi, infratorompó, villanypásztor, digitális voltmérő, ipari raktári mérleg, darumérleg, vadriasztó, ágterelő és motorvédő traktorra került beszerzésre 2 712 853 Ft értékben. Üzemeltetés állattartás, gyepkezelés kapcsán nagyértékű mezőgazdasági nagygépek és tartozékok beszerzése (1 db új körbálázó, 1 db új szárzúzó, 1 db új fűnyírótraktor) valósult meg 12 279 719 Ft értékben, kisgépeké (csiszoló, motorfűrész Stihl MS 261, lombfúvó, kéziszerszámok) pedig 511 939 Ft értékben. 1 db Ford Ranger 3.2 TDCi 4*4 Wild Trak pickup tehergépjármű beszerzése történt 10 666 730 Ft értékben. üzemeltetéshez 9 624 300 Ft értékben informatikai beszerzések (laptop, router, mobiltelefon), háztartási gépek (mosógép, hűtő, szárító, pótágy), épülethez kapcsolódó kisebb beruházások (kerti csap védő, klímák, ablakhűtő klíma) került beszerzésre. Hivatásos vadászunk részére spektív, okulár, 2 db keresőtávcső, 2 db vadkamera, kereső hőkamera 2 291 526 Ft értékben került beszerzésre. Monitoring tevékenység eszközbeszerzés (kisállatszállító, rákcsapda) 131 799 Ft összegben valósult meg. Bemutatói tevékenység üzemeltetéséhez kapcsolódó beszerzés (fejhallgató barlang, elemlámpák, tószivattyú) 247 570 Ft értékben történt.

12. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok

12.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

12.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok

Tettye Oktatási Központ - Pécs

Dráva Kapu Bemutatóközpont – Barcs-Drávaszentés

Ős-Dráva Látogatóközpont – Szaporca

Látogatóközpont	Tematikus bemutatóhely	(Idegenforgalmi haszn.) barlang	Arborétum	Tájház		Szálláshely
Ős-Dráva Látogatóközpont	Fehér Gólya Múzeum	Abaligeti-barlang	Pintér-kert Arborétum			Kolokán Szálló (Szaporca)
Tettye Oktatási Központ	Nagyharsányi Szoborpark és Kikerics panoráma sétány	Tettyei Mésztafa-barlang				Apartman és vendégszoba a Dráva Kapu Bemutatóközpontban (Barcs-Drávaszentés)
Dráva Kapu Bemutatóközpont	Mohácsi Nemzeti Emlékhely	Mészégető-források barlangja				Denevér Vendégház (Abaliget)
	Denevérmúzeum					Szentborbási Vendégház
						Vízvári szálláshely

12.1.2. Tanösvények

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a működési területén összesen 12 db tájékoztató táblákkal felszerelt és 12 db e-tanösvényt, valamint 1 db interaktív tanösvényt kezel.

2023-ban egy új e-tanösvény (Hód tanösvény) létesült.

	Név	Helyszín	Jelleg1 (táblás/e-tanösvény/interaktív)	Hosszúság (km)
1.	Báránfyoki tanösvény	Szekszárd-Báránfyok	táblás	2,1
2.	Nyéki-Holt-Duna tanösvény	Pörböly	táblás	2,2

3.	Nagypartosi tanösvény	Kölked	táblás	2,5
4.	Őrtilos Dráva-ártér tanösvény	Őrtilos	táblás	1
5.	Drávaszentesi Üde rétek			
tanösvény	Barcs-Drávaszentés	táblás	42	
6.	Barcsi Borókás tanösvény	Darány	táblás	5
7.	Kenderáztató tanösvény	Drávaszabolcs	táblás	6
8.	Ős-Dráva tanösvény	Szaporca	táblás, mp3, okostelefon alk.	3
9.	A Dráva élővilága tanösvény	Szaporca	táblás, mp3, okostelefon alk.	14
10.	Vár-völgyi Geológiai tanösvény	Magyaregregy	táblás	3
11.	Vén Fák ösvénye	Bélavár	táblás	2
12.	Homokpuszta tanösvény	Nagybajom	táblás	1,5
13.	Hagyományos gazdálkodás tanösvény	Szaporca	Interaktív, mp3, okostelefon alk., vezető füzet	0,8
14.	Ammonitesz tanösvény	Villány	e-tanösvény	2
15.	Denevér tanösvény	Abaliget	e-tanösvény	3/5/8
16.	Fekete harkály tanösvény	Kaposvár-Töröcske	e-tanösvény	4
17.	Kismély-völgyi Pro Silva tanösvény	Pécs	e-tanösvény	2
18.	Kövirózsa tanösvény	Kővágószőlős	e-tanösvény	8
19.	Óbányai Pro Silva tanösvény	Óbánya	e-tanösvény	2
20.	Cikta tanösvény	Nagydorog	e-tanösvény	5

21.	Eltűnt puszták nyomában tanösvény	Mesztegyő-Kakpuszta	e-tanösvény	9
22.	Ürge tanösvény	Paks	e-tanösvény	4
23.	Tőzike tanösvény	Mesztegyő-Kakpuszta	e-tanösvény	6
24.	Brinyó tanösvény	Dunaszentgyörgy	e-tanösvény	3
25.	Hód tanösvény	Révfa	e-tanösvény	4

¹Jelleg:

táblás: hagyományos, információs táblákkal felszerelt tanösvény

e-tanösvény: a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság honlapjáról (www.ddnp.hu) letölthető vezetőfüzet segítségével végig járható tanösvény, 1 db hagyományos indítótáblával

interaktív: kézzel fogható eszközökkel, játékokkal (méhkasok, kosárfonó eszközök, állatfeldolgozás eszközei, stb.) felszerelt tanösvény, vezetőfüzettel vagy mp3 hanganyaggal vagy okostelefon alkalmazással járható végig.

12.1.3. Egyéb bemutatóhelyek

Pintér-kert Arborétum - Pécs

Tettyei Mésztufa-barlang - Pécs

Abaligeti-barlang

Denevérmúzeum - Abaliget

Mohácsi Nemzeti Emlékhely

Fehér Gólya Múzeum – Kölked

Nagyharsányi Szoborpark

12.1.4. Természetiskolai minősítésre felterjesztett helyszínek

Természetiskola minősített oktatóhely címet kapott az Igazgatóság központjánál található Tettye Oktatási Központ. A több hónapos előkészítő munka során az alsó, valamint felső tagozatosok részére összeállított, „Mecseki állatvilág”, a „Vizek világa”, valamint a „Mecseki felfedezések” elnevezésű programok kapták meg a minősítést. Igazgatóságunk 2023 decemberében vette át az újonnan odaítélt minősítő oklevelet.

12.1.5. Szálláshelyek

Szállások összefoglalása: férőhely, állapot, vendégéjszaka

Szálláshely megnevezése	Férőhelyek száma	Állapot	Vendégéjszaka
Pintér-kert	3 +1 pótágy	kutatóház, összkomfortos	0
Abaliget	2 + 5 ágyas szobák	összkomfortos	338
Drávaszentés	6 + pótágy	összkomfortos	147
Szentborbás	15	összkomfortos	487
Vízvár	4+6 ágyas szobák	összkomfortos	461
Kolokán Szálló	50 (4 és 6 ágyas szobák)	összkomfortos	1285
Összesen			2718

Megjegyzés: A Pintér-kert Arborétum területén található turistaház jellegű szálláshely felújítás után csak kutatóházként működik, 2023-ban nem volt eltöltött vendégéjszaka.

12.1.6. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

2023-ban nem létesült új ökoturisztikai vagy környezeti nevelési létesítmény.

12.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

12.2.1. Szakvezetési túrák, speciális túrák

Dátum	Előre meghirdetett, garantált programok
2023. január 14.	Dzsungeltúra a Dráva árterében
2023. február 2.	Vizes élőhelyek világnapja
2023. március 4.	Tavaszköszöntő túra a Lankóczi-erdőben
2023.március 4.	Barlangi földrajzóra
2023.március 10.	Beporzók napja
2023. március 10.	Fotós túra az Abaliget-barlangban
2023. március 11.	Beporzók napja a Fehér Gólya Múzeumban
2023. március 11.	Szakvezetés a Denevérmúzeumban
2023. március 18.	Tőzike túra a hosszúvízen
2023. március 18.	Szakvezetés a Denevértanösvényen
2023.március 22.	A víz világnapja
2023. március 25.	Kockásliliom túra
2023. április 5.	Gyógynövények réten és legelőn
2023. április 22.	Énekel az erdő

2023. április 22.	Föld Napja a Tettye-téren
2023. április 26.	Óvodás séták a Pintér-kertben
2023. április 29.	Zergevirág körséta Vörös-hegyen
2023. május 10.	Madarak és fák napja az Ős-Dráva Látogatóközpontban
2023. május 11.	Madarak és fák napja a Pintér-kert Arborétumban
2023. május 13.	Emlékhelyek napja
2023. május 13.	Gyerekjoga az állatok világában
2023. május 20.	Nyár eleji séta az ország peremén
2023. június 1.	Gyógyító növények a kertben
2023. június 3.	Poloskaszagú kosbor túra
2023. június 14.	Óvodás séták a Pintér-kertben
2023. június 17.	Hódító hód kenutúra
2023. június 19-23	Nyárkezdő napközis tábor a Tettye Oktatási Központban
2023. június 24-25	Gemenc két napja (elmaradt)
2023. június 26.	A nyári éjszaka titokzatos hangjai a Barcsi borókásban
2023. július 1.	Túra a Denevér-tanösvényen
2023. július 1.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. július 1.	Szemtől-szemben a denevérekkel
2023. július 8.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. július 8.	Hódító hód kenutúra
2023. július 12.	Óvodás séták a Pintér-kertben
2023. július 15.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. július 22.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. július 29.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. augusztus	Ismerkedés a csillagos égbolttal
2023. augusztus	Íjász nap a Mohácsi Nemzeti Emlékehelyen
2023. augusztus 1-5 ig	Ördögkatlan a Nagyharsányi Szoborparkban
2023. augusztus 4.	idegenvezetés a Nagyharsányi-szoborparkban
2023. augusztus 5.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. augusztus 9.	Óvodás séták a Pintér-kertben
2023. augusztus 12.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. augusztus 12.	Magyar pásztorokutyák terelőversenye(elmaradt)
2023.augusztus 18-20	Bököz fesztivál az Ős-Dráva Látogatóközpontban

2023. augusztus 19.	Révvalu túra (elmaradt)
2023. augusztus 26.	Gólyák nyomában Béda-Karapancsán
2023. augusztus 26.	Denevérest Abaligeten
2023. augusztus 29.	Megemlékezés a Mohácsi csata 497. évfordulóján
2023.szeptember 5.	DDNP klub
2023. szeptember 9.	Amiről az öreg vörösfenyők mesélnének
2023. szeptember 9.	szarvasbögés Béda- Karapancsán
2023. szeptember 16.	Ormánsági hangulatok
2023. szeptember 17.	művészet a természetben
2023. szeptember 23.	Halászati bemutató a Boki-Dunán
2023. szeptember 27.	Idegenvezetők világnapja Pintér-kertben
2023.szeptember 30.	Az ősz hangjai Drávaszentesen
2023. október 1.	Idősek világnapja a Pintér-kertben
2023. október 3.	Ősz hangjai Drávaszentesen
2023.október 3.	DDNP klub
2023. október 4.	Állatok világnapja a majorban
2023. október 5.	Állatok világnapja a Pintér-kertben
2023. október 7.	Európai madármegfigyelő nap
2023. október 7.	Alkossunk csuhéból!
2023. október 10.	Fekete István verseny
2023. október 11.	Komposztálás napja
2023.október 12.	A Mecsek állatvilága (témahét)
2023. október 14.	A Zengő láthatatlan titkai
2023.október 21.	Révvalu túra
2023. november 03.	Garantált túra a Pintér-kertben
2023. november 4.	Terített asztal az iszapban
2023. november 4.	Liba les
2023. november 7	DDNP klub
2023. november 8.	Gyógyító növények (ősz)
2023. november 10.	Fotós túra az Abaliget-barlangban
2023. december 1.	Garantált túra a Pintér-kertben
2023.december 5.	DDNP klub
2023. december 6.	Madarak védelme a ház körül
2023. december 9.	Élet a madáretetőn
2023. december 16.	Dzsungeltúra a Dráva árterében (elmaradt)

12.2.2. Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények

Előző táblázatban

12.2.3. Természetiskolai minősítésre felterjesztett programszolgáltatás

2023-ban a következő programszolgáltatások kapták meg a Természetiskolai minősítést:

Mecseki állatvilág

Vizek világa

Mecseki felfedezések

A Természetiskolai programok egységesen 3-3 modulból épülnek fel.

12.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Az Aktív Magyarországért Felelős Kormánybiztosi Iroda, valamint az Aktív Ökoturisztikai Fejlesztési Központ által 2020 óta elindított E-kerékpár Program keretében, biztosított elektromos rásegítésű kerékpárokról szóló együttműködésünk megszűnt, így több kerékpáros túra programcsomagunk nem került megrendezésre.

A COVID, valamint épület-felújítás miatti szünet után 2023. szeptemberében újraindult a Duna-Dráva Nemzeti Park Klub előadássorozata a pécsi Tettye Oktatási Központban. A minden hónap első keddjén 17.00 órai kezdettel megtartásra kerülő ingyenes előadások résztvevői sok érdekességet hallhatnak a DDNPI munkatársaitól növény- és állatfajokról, betekintést nyerhetnek a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságon folyó természetvédelmi szakmai munkálatokba, Dél-Dunántúl természeti és kulturális értékeibe.

2023. szeptemberétől a pécsi Pintér-kert Arborétumban minden hónap első péntekén 10.00 órai kezdettel garantált idegenvezetés vehető igénybe. A 60 perc időtartamú program résztvevőinek a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság munkatársa bemutatja az arborétum történetét, az ott megtalálható növény- és állatvilágot, a szobrokat, továbbá a résztvevők megtekinthetik a Mecsek Kiállítás elnevezésű audiovizuális installációt.

Egyéb állandó szolgáltatások:

- szakvezetések
- kajak- és kenubérlés 3 helyszínen
- kerékpárbérlés 2 helyszínen

- sporteszközök, főzőeszközök bérlése az Ős-Dráva Látogatóközpontban
- mp3 bérlés, okostelefon alkalmazás letöltés az Ős-Dráva Látogatóközpontban
- okostelefon alkalmazás letöltés a Pintér-kert Arborétumban
- kártyaelfogadások: OTP SZÉP kártya, Hungary Card, Irány Pécs! kártya, NOE kártya
- természetfotózás
- terelési lehetőség biztosítása terelő kutyák részére az Ős-Dráva Látogatóközpontban

Egyéb programok, termékek:

Napközis tábor a Pintér-kert Arborétumban

Óvodás séták a Pintér-kertben

Vizes élőhelyek világnapján játékos foglalkozás gyerekeknek

Fenntarthatósági témahéthez való aktív kapcsolódás

Környezetvédelmi Világnap

Madarak és Fák Napja a Pintér-kert Arborétumban és az Ős-Dráva Látogatóközpontban

Beporzók napjához való kapcsolódás az Ős-Dráva Látogatóközpontban

Állatvédelmi Témahéthez való kapcsolódás

Barlangok hónapja programsorozatban való aktív részvétel

Környezeti nevelés

Környezeti nevelőink az előző évekhez hasonlóan a 2023-as évben is nagyrészt szabad téren tartottak környezeti nevelési órákat, foglalkozásokat, témnapokat. Június hónapban napközis tábort is szerveztünk a Tettye Oktatási Központban. Az év során természetismereti versenyek zsűrizésében, megszervezésében, illetve lebonyolításában is részt vettünk. A foglalkozások és oktatási programok az Ős-Dráva Látogatóközpontban, a Pintér-kert Arborétumban, a Tettye Oktatási Központban, Abaligeten, a Fehér Gólya Múzeumban, illetve a Dráva Kapu Bemutatóközpontban valósultak meg.

2023-ban pályázati forrásból Igazgatóságunk a Janus Pannonius Múzeummal közösen, vendégelőadó részvételével természettudományos ismeretterjesztő előadásokat tartott pécsi és Pécs környéki általános iskolások részére a Tettye Oktatási Központban. Az ismeretterjesztő előadások a Mecsek élővilágát, valamint földtani és őslénytani értékeit mutatták be.

2023-ban az előre betervezett természetismereti versenyek közül a Fekete István nyomában elnevezésű természetismereti, életrajzi, terepi akadályverseny is megrendezésre került 14 csapat részvételével.

2023 szeptember 30-án Igazgatóságunk részt vett az Állatvédelmi Témahét nyitórendezvényén Budapesten.

2023-ban a következő modulok bemutatását vittük véghez:

Tettye Oktatási Központ (Pécs):

Természetismereti foglalkozás megnevezése
Vizes élőhelyek világnapja
Gyógyító füveink program
Madarak vándorúton program
Vizek világa program
Mecsek élővilága és a Pintér-kert Arborétum bemutatása
Természetvédelem a mindennapokban program
Állatok világnapja
A Mecsek állatvilága (Állatvédelmi témahét)

Ős-Dráva Látogatóközpont (Szaporca):

Természetismereti foglalkozás megnevezése
Madarászprogram az Ős-Dráva Látogatóközpontban
Gyógynövény bemutató az Ős-Dráva Látogatóközpontban
Őshonos magyar háziállataink és az Ős-Dráva Látogatóközpont bemutatása
Kis természetjáró program
Természetiskolai programok
Gyógyító füveink
Hulladékgazdálkodás
A Dráva élővilága

Abaligeti-barlang:

Természetismereti foglalkozás megnevezése
Denevér tanösvény túra

Fehér Gólya Múzeum (Kölked):

Természetismereti foglalkozás megnevezése
Fehér gólya program
Gólyaszámlálás Kölkeden
Béda-Karapancsa élővilága

Dráva-Kapu Bemutóközpont (Barcs-Drávaszentes):

Természetismereti foglalkozás megnevezése
Természetvédelem Magyarországon
A Duna-Dráva Nemzeti Park
Védett növények és állatok a Dráva mentén
Fajvédelmi programok

Pályázati felhívások:

Mecseki történeteink – mese- és novellaíró pályázat

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság mese- és novellaíró pályázatot hirdetett a Föld Napja alkalmából „Mecseki történeteink” címmel. A díjak átadására a Föld Napja rendezvényen került sor 2023. április 22-én Pécsen a Tette téren.

Télen is? – TERMÉSZETESEN!

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság „Télen is? – TERMÉSZETESEN!” címmel pecsétgyűjtő játékot hirdetett a téli hónapokra (2023. december, 2024 január-február). A cél a bemutatóhelyek látogatásának és a szakvezetési túrákon való részvétel ösztönzése volt. A játék résztvevői a bemutatóhelyek felkeresésekor, valamint a szakvezetési túrákon való részvétellel pecsétet gyűjthettek. A játék zárása 2024. március 22-re lett meghirdetve. A nyeremények: tiszteletjegyek, valamint a DDNPI ajándécsomagja.

Poszméh felmérés

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságon zajló Poszméh Monitoring Programhoz kapcsolódóan nyereményjátékkal egybekötött akciót hirdettünk meg, amelyben minden természetkedvelő, természetjáró ember részt vehetett, poszméhekről készült képek beküldésével. Az akció 2023. júniustól október 31-ig tartott.

Kiállítások:

Gyeppek titkai III.

„A Gyeppek titkai III” című vándorkiállítás az Ős-Dráva Látogatóközpontban volt megtekinthető 2023 májusában. A beérkezett pályaművekből szakmai zsűri választotta ki a vándorkiállítást alkotó 30 legjobb képet.

Villányban volt megtekinthető a Mohács500 rollup-sorozat

A 2022-ben elkészült, hatrészes Mohács500 rollup-sorozatunk – amely a Mohácsi Nemzeti Emlékhelyen folyó régészeti, antropológiai kutatások eredményeit mutatja be szöveges leírások és képek segítségével – 2023. novemberétől a villányi könyvtárban volt megtekinthető. A kiállítás megnyitóján ismeretterjesztő előadást is meghallgathatott a közönség a témában.

Szakmai gyakorlatosok:

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság 2023-ban 7 főt fogadott felsőoktatási szakmai gyakorlat keretében.

Négy hallgató a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemről érkezett, ők a tájegységekben (Somogy-Tolna TE, Dunai TE, Drávai TE) segítettek a természetvédelmi őr kollégák munkáját. Két hallgató a Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Karáról érkezett, ők az Ökoturisztikai és Környezeti nevelési Osztályon töltötték gyakorlatukat 2 hét időtartamban. Egy hallgató érkezett a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karáról, és a Drávai Tájegység munkájában vett részt.

Ajándéktárgy termékfejlesztés:

Bizományosi értékesítés keretén belül új kitűzők és mágnesek került beszerzésre, melyeken erdei és vízi állatok grafikái találhatóak. A grafikák a megbízó tervezései.

Egyéb változás nem történt készleteinkben.

12.2.5. Kiadványok

2023-ban új ingyenes vagy árusítandó kiadványt nem valósítottunk meg, meglévő kiadványainkat használtuk az Osztály munkája során.

12.2.6. Látogatóstatisztika

A látogatószám (bemutatóhelyek, oktatás, szakvezetések, garantált programok, szállás vendégéjszakák) 2023-ban csökkenő tendenciát mutatott, 117 380 fő volt a regisztrált szám. Ez az előző évhez képest közel 21%-os csökkenést jelent.

Bemutatóhely neve		Összesen (fő)
1	Pintér-kert Arborétum	3 515
2	Tettyei Mészstufa-barlang	9 241
3	Abaligeti-barlang	38 948
4	Denevérmúzeum	16 388

5	Mohácsi Nemzeti Emlékhely	12 553
6	Dráva Kapu Bemutatóközpont (Drávaszentés)	662
7	Fehér Gólya Múzeum	1 582
8	Nagyharsányi Szoborpark	10 219
9	Ős-Dráva Látogatóközpont	5 454
10.	Ős-Dráva Látogatóközpont ingyenesen látogatható tanösvénye	5 242
Regisztrált látogatók összesen:		103 804

A Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2023)	
Szakvezetéses túra (nem előre meghirdetett)	Összesen (fő)
gyalogos túra	323
gyalogos túra a Szársomlyón	511
fotós túra	17
kerékpáros túra	0
kenutúra a Dunán	320
egynapos kenutúra a Dráván	1 134
többnapos kenutúra a Dráván	536
Előre meghirdetett (garantált) túra	411
Jeles nap, saját szervezésű rendezvény	3 033
Természetismereti előadások	2 023
Környezeti nevelés	1 856
Környezeti nevelés rendezvény kitelepüléskor	1 680
Napközis tábor, erdei iskola program	278
Regisztrált igénybe vevők összesen:	12 122

Szálláshelyek Nemzeti Park Igazgatósági működtetésben (2023)

Szállóvendégek száma (fő) 1 454

Vendégéjszakák száma (fő) 2 718

Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen: 115 926	
Szállóvendégek	1 454
Mindösszesen	117 380

12.2.7. Környezeti nevelési statisztika

környezeti neveléshez kapcsolódó tevékenység	2023
szakvezetési túra	1108
barlangi program, túravezetés	0
erdei iskola/óvoda	236
saját szervezésű szakmai napok	1680
természetvédelmi táborok	42
osztálykirándulás	67
egyéb tematikus program	681
regisztrált igénybe vevők összesen:	5837

A saját helyszíneinkre érkező diákcsoportok az igazgatóság által felkínált környezeti nevelési foglalkozások közül választottak programokat a 2023-as évben. Az Igazgatósági helyszíneken kívül, külsős területeken is tartottunk természetismereti foglalkozásokat. Ezek jellemzően szabadterén megvalósult erdei iskolai programok, illetve egyéb napközis táborokhoz kapcsolódó programelemek voltak. A leggyakrabban igényelt tematikák között szerepeltek a vizes élőhelyek, a gyógynövények, a Mecsek élővilága, tájékozdási ismeretek, időjárásvadászat. A tavaszi időszakban a Janus Pannonius Múzeummal közösen, vendégelőadó részvételével összesen 10 alkalommal természetvédelmi szakmai előadásokat tartottunk általános iskolás diákok számára.

Osztálykirándulások alkalmával főleg az Ős-Dráva Látogatóközpontba és a Tettye Oktatási Központba érkeztek tanulók, akik a tematikákat tekintve több természetismereti foglalkozást is igényeltek. Barlangi programjaink a március hónapban zajló „Barlangok hónapja” program keretében valósultak meg barlangi szakvezetések keretében. A 2023-as évben tartott saját szervezésű szakmai napok nagyon népszerűek voltak, az ezen belül rendezett programokon mind az óvodás és iskolás korosztály, valamint a családok részéről is nagy volt az érdeklődés. Az egyéb tematikus programok közül Igazgatóságunkon a madárgyűréssel egybekötött természetismereti foglalkozások voltak a legkeresettebbek.

Összefoglaló táblázatok a 12.2 ponthoz.

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói 2023

Bemutatóhely neve		Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Belépőjegy ára (tól-ig; Ft)
1	Pintér-kert Arborétum	3 515	0	3 515	500-700
2	Tettyei Mésztufa-barlang	8 750	491	9 241	1600-2100
3	Abaligeti-barlang	37 875	1 073	38 948	1000-2500
4	Denevérmúzeum	14 815	1 573	16 388	800-1000
5	Mohácsi Nemzeti Emlékhely	11 576	977	12 553	1500-2100
6	Dráva Kapu Bemutatóközpont (Drávaszentes)	344	318	662	1000-1200
7	Fehér Gólya Múzeum	1 462	120	1 582	800-1200
8	Nagyharsányi Szoborpark	9 708	511	10 219	500-1000
9	Ős-Dráva Látogatóközpont	4 184	1 270	5 454	400-1200
10	Ős-Dráva Látogatóközpont ingyenesen látogatható tanösvénye	0	5 242	5 242	0
Regisztrált látogatók összesen:		92 229	11 575	103 804	

A nemzeti park igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői 2023				
Szolgáltatástípus	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Szolgáltatás ára (tól-ig; Ft)
Szakvezetéses túra (nem előre meghirdetett)				
gyalogos túra	239	84	323	
gyalogos túra a Szársomlyón	511	0	511	
fotós túra	17	0	17	
kerékpáros túra	0	0	0	
kenutúra a Dunán	320	0	320	
egynapos kenutúra a Dráván	1 134	0	1 134	
többnapos kenutúra a Dráván	536	0	536	
Előre meghirdetett (garantált) túra	386	25	411	
Jeles nap, saját szervezésű rendezvény (természetvédelmi, kulturális rendezvények)	414	2 619	3 033	
Természetismereti előadások	797	1 226	2 023	
Környezeti nevelés	1 058	798	1 856	
Környezeti nevelés rendezvény kitelepüléskor	227	1 453	1 680	
Napközis tábor, erdei iskola program	255	23	278	
Regisztrált igénybevevők összesen:	5 894	6 228	12 122	
Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben 2023				
			Ár (tól-ig; Ft)	
Szállóvendégek száma (fő)	1 454		1000-5500	

Vendégéjszakák száma (fő)	2 718	
---------------------------	-------	--

Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen:	115 926
Szállóvendégek	1 454
Mindösszesen	117 380

DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG 2023. ÉVI KÖRNYEZETI NEVELÉSI STATISZTIKAI ADATAI

Környezeti neveléshez kapcsolódó tevékenység	korosztály/helyszín	létszám (összes/év)					modul- foglalkozás/év	belépőjegy /modul ára	megjegyzés
		fizetős (fő)	nem fizetős (fő)	regisztrált együtt (fő)	Menny. egys	összesen fő	db	tól-ig Ft/egység	
Szakvezetési túra						1108			
	gyalogos túra	995	113	1108	fő			500-1500/fő	
	kerékpáros túra	0	0	0	fő			750-1500/fő	
	csónak-, kenu túra	0	0	0	fő			750-1500/fő	
	fotós/exkluzív túra	0	0	0	fő			750-1500/fő	
Barlangi program, túravezetés		0	0	0	fő	0		400-1.000/fő	
Erdei iskola/óvoda						236			
3-5 napos ottalvós saját helyszínen	- iskolai korosztály	0	0	0	fő		0	-	
	- óvodás csoport	0	0	0	fő		0	-	
3-5 napos bejárós saját helyszínen	- iskolai korosztály	53	0	53	fő		6	-	
	- óvodás csoport	0	0	0	fő		0	-	

erdei iskolai program	- saját helyszín	57	0	57	fő		4	-	
	- külsős helyszín	103	23	126	fő		5	700-1.000/fő	
saját szervezésű szakmai napok						1680			
nyíltnap, jeles nap	- saját helyszín	88	265	353	fő		-	400-1.500/fő	megrendezett napok
	- külsős helyszín /kitelepülés	0	361	361	fő		-	-	
téma nap	- saját helyszín	42	120	162	fő		-	-	
	- külsős helyszín /kitelepülés		369	369	fő		-	-	
családi nap	- saját helyszín	97	60	157	fő		-	-	
	- külsős helyszín /kitelepülés		278	278	fő		-	-	
természetvédelmi táborok						42			
ottalvós		0	0	0	fő		0	-	
napközis		42	0	42	fő		5	30.000/fő	
természetvédelmi szakmai előadások						2023			
tanóra jellegű	iskolai koroszt.	382	944	1326	fő		5	400-1.200/fő	
ismeretterjesztő	felnőtt koroszt.	415	282	697	fő		4	400-1.200/fő	
osztálykirándulás						67			
☐	egynapos	27	0	27	fő		2	400-1.200/fő	
☐	kétnapos	36	4	40	fő		3	400-1.200/fő	

Egyéb tematikus program						681			
madárgyűrűzés		0	569	569	fő		-	-	
mobil program (terepi vízvizsgálat)		0	0	0	fő		-	-	
vetélkedő, rajzverseny		0	79	79	fő				fő
Felnőttképzés		0	0	11	fő				fő
terepgyakorlat		0	22	22	fő				fő
szakmai gyakorlat		0	0	0	fő				fő
közösségi szolgálat		0	0	0	fő				fő
Regisztrált igénybevevők összesen:						5837	34		

12.3. Társadalmi kapcsolatok

A társadalmi kapcsolatok fogalomkörébe számos tevékenységtípus tartozik.

- Védjegyrendszer, védjegyes termelők
- Online kapcsolattartás: honlapok, közösségi oldalak használata, online akciók, játékok meghirdetése, valamint hírek, hírlevelek kiküldése.
- A működési területen található természeti értékek bemutatása, nagyközönséggel való megismertetése. Ezen célokat szolgálják – a korábbiakban már tárgyalt látogató- és oktatóközpontok valamint szakvezetéses túrák mellett – a közönségprogramok, rendezvények tartása, kapcsolódás fesztiválokhoz, országos, regionális, helyi eseményekhez, akciókhoz.
- Az igazgatóságon folyó szakmai munka bemutatása – konferenciák, szakmai találkozók szervezése

12.3.1. Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása

Kitelepülések, kóstoltatások:

2023-ban a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság egy saját szervezésű rendezvényén biztosította a védjegyesek számára a megjelenést. A Föld Napja programon Dr. Németh Ibolya (Biobia) termékekkel és környezeti nevelési foglalkozással várta az érdeklődőket.

A központi rendezvények alkalmával a Magyar Nemzeti Parkok Hetén (Balatonfüred) Tóth Árpád védjegyes fafaragó vett részt. Védjegyes termékeinek árusítása mellett, folyamatos bemutató fafaragást tartott minden nap, melynek keretén belül az érdeklődők megismerhették a védjegyes lélekmadár megmunkálását.

A 2023. évben Pécssett került megrendezésre a Diplomata szüret, melyen védjegyes termelőink közül Tóth Árpád fafaragványokkal, Rosta Endre és Udvardi Krisztián busómaszkokkal, az Orfűi Malmok merített papírból készült füzetekkel, Garamváriné Csanálosi Andrea almalap aszalványokkal, Lukács Lóránt pesztókkal és chatnikkal mutatta be tevékenységét.

Az igazgatóság bemutatóhelyein megrendezésre kerülő konferenciák, rendezvények, átadó ünnepek alkalmával (Bököz Fesztivál, Mecsek kiállítás megnyitó és study tourok stb...) védjegyes termékek kerültek kóstoltatásra több alkalommal. A Duna-Dráva Nemzeti Park

Igazgatóság szürkemarha termékeit, Schmidt Ágnes védjegyes termelő prémium lekvárjait, Lukács Lóránt medvehagyma pesztóját és csatnijait, valamint Figura Attila savanyított gombáit kóstolhatták a résztvevők.

Ellenőrzések:

2023-ban összesen 6 védjegyes termelőnket ellenőriztük, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a termék előállítók közötti használati (Védjegylicencia) szerződésre hivatkozva. Az ellenőrzés során mindent rendben találtunk, a védjegyhasználók a szerződésben rögzített feltételeknek megfelelően használják a védjegyet.

2023-ban 3 termelőnkkel hosszabbítottuk meg a védjegyhasználati szerződést.

Sajtómegjelenések:

Többnyire a helyi hírlapok és online felületeken, valamint az igazgatóság és védjegyesaink facebook oldalán voltak megjelenések.

Népszerűsítés:

A nemzetiparkitermek.hu weboldalt folyamatosan népszerűsítjük, ajánljuk, valamint védjegyesainkkal együttműködve kitelepüléseik alkalmával biztosítottunk szóróanyagokat számukra is. Igazgatóságunk bemutatóhelyein megrendezett konferenciák alkalmával kihelyezésre került a védjegyesainket bemutató mappa, mely tartalmazza a nemzeti parki termék védjeggyel ellátott termékek leírását is, valamint védjegyesaink elérhetőségét kapcsolatfelvétel céljából.

Pályázat kiírás:

2023-ban a DDNPI nem írt ki védjegyes pályázatot.

A védjegyes termékek a rendezvények mellett a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság kiemelt partnerei részére alkalmanként ajándékként is átadásra kerültek, továbbá versenyek díjazása során is szerepeltek.

Védjegyseink:

Védjegyes megnevezése/név	Cím/elérhetőség	Termék megnevezése (pontos termék megnevezés kell, nem elég csak hogy lekvár vagy szörpkészítmények)
Bércesi Éva	7677 Orfű, Horgász u. 19. eva.bercesi@gmail.com	medvehagymás sajt
		medvehagymás gomolyasajt
BioBia(dr. Németh Ibolya)	7625 Pécs, Hunyadi 17. FSZ. 3. biobia@biobia.hu honlap:www.biobia.hu 06 30/437 23 40	medvehagymás só
		medvehagymás bigyó
Lukács Lóránt	7633 Pécs , Hajnóczy út 11/A lekvar.lukacs@gmail.com 06 30/ 566 15 47	medvehagyma pesto
		medvehagymás lekvár
Rosta Endre	7700 Mohács , Bajcsy Zsilinszky u. 14. rosta.endi@gmail.com 06 20/ 579 98 30	régi mintájú varrott busóálarc
		busóálarc ajándéktárgy
		gyermek busóálarc-ajándéktárgy
		busómaszk-gyermek
		busómaszk felnőtt
		busómaszk-turisztikai ajándéktárgy
Serényi és Tsa Bt.(Muskátli Vendéglő)	7677 Orfű, Széchenyi tér 13 orfumuskatli@gmail.com +36- 30 /620 40 27	medvehagymás pogácsa
		medvehagymás péksütemények, medvehagymás ételek
Szente Eszter	7252 Attala, Kossuth Lajos utca 27. info@szentecsemege.hu honlap:www.szentecsemege.hu 06 20/ 292 57 17	csipkebogyólekvár
		fahéjas-rumos vadszilvalekvár
		galagonyalekvár
		kökénylekvár
Tóth Árpád	7342 Mágocs, Ady Endre u. 29. 06 30/632 96 27 aranytoth50@gmail.com https://www.facebook.com/totharpadwoodturning/	madaras kanál
		madaras villa
		evőkanál
		szokványos formájú evőkanál
		sólymos evőkanál
		csillag ügyességi játék

		kiakasztó-beakasztó káték
		pörgettyű
		ördöglakat
		füles fatál
		hagyományos fatál
		hagyományos mintás fatál
		lélekmadár
Udvardi Krisztián	7700 Mohács, Petőfi Sándor u. 11. 06 30 / 346 11 90 krisz0110@freemail.hu	busóálarc kosszarvval
Szente Eszter	7252 Attala, Kossuth Lajos utca 27. info@szentecsemege.hu honlap:www.szentecsemege.hu 06 20/ 292 57 17	galagonya virágos hajtásvég tea bodzavirág tea apróbojtorján tea menta tea cickafarkfű tea csalánlevél tea diólevél tea kökényvirág tea fehér fagyöngy tea vadszilva szörp csipkebogyó szörp galagonya szörp kökény szörp
Lukács Lóránt	1088, Budapest, Bródy Sándor u. 26. (Gazdálkodása Bárudvarnokon található, Szendi-hegy, kült. Hrsz. 417/14. szám alatt) lekvar.lukacs@gmail.com 06 30/ 566 15 47	mirabolán chutney vöröshagyma lekvár som lekvár
Szakács Gyula	7673, Cserkút, József Attila u. 5. honlap: www.vorosdombi.hu 06/20/243-8777	medvehagyma bigyó paradicsomos medvehagyma bigyó erdei szederlekvár
Herkéné Szabéni Éva	7332, Magyaregregy, Zrínyi u.16. 06 30/850-64-10 szebiszappam@gmail.com www.szebiszappan.hu	Virágosrét-Rózsafa kecsketejes szappan Bársony- juhtejes szappan levendula szappan körömvirág szappan

Dékány Ferenc	7332, Magyaregregy, Kossuth Lajos u.25 06 70/ 410-95-83 lakine.marika@gmail.hu. Facebook: Kedély Ház történetei	Rozmaringos körtelekvár
		birsalma lekvár
		fahéjas cseresznye lekvár
		körte lekvár
Bocz Csaba	7623, Pécs, Mártírok útja 43./A 06 30/678-19-09 boczcsaba1@gmail.com Facebook: Baranyaie és BoczCsaladi Gazdaság	medvehagyma krém diós
		medvehagyma pesztó
		mustár
Schmidt Ágnes	7634, Pécs, Bálicsi út. 94. 06 30/515-96-94 www.lekvartar.hu facebook: schmidtagilekvartar	sárgabarack lekvár
		aszaltszilvás-szilvalekvár
		málnalekvár
		eperlekvár
		Bio fahéjas- mirabella lekvár
		bio szederlekvár
Harmatos Zoltán	7700, Mohács , Gólya u. 32. 06 20/ 611--18-39 harmatoszoli@freemail.hu	busómaszk- gyermek
		busómaszk- felnőtt
		ajándéktárgy- mágnes
		ajándéktárgy. Maszk
Garamváriné Csanálosi Andrea	7694 Hosszúhetény, Petőfi Sándor u.35. 06 30/281-11-02 gnecsandrea@gmail.com	almalap- aszalvány
Orfű Vízialom Bt,	7624 Pécs, Radnics u.25. 06 20/ 466-55-06 info@orfuimalmok.hu www.orfuimalmok.hu	kender papír
		rongypapír
		kender és rongypapír
		kék farmer papír
		merített papírból készült növényi lenyomatós füzetek
Sztranyák Családi gazdaság	7582 Péterhida, Fő utca 94. 06 70/394 5487 sztranyaksajt@gmail.com www.facebook.com/sztranyaksajt	natúr joghurt
		tejföl
		vaj
		tehéntúró
		füstölt parenjica
Figura Attila	7932 Almáskeresztúr, Fő utca 30. 06 20/405-78-33 attila.figura@gmail.com www.facebook.com/figuragomba	ecetes csiperkegomba savanyúság
		vargányagomba fűszersó

12.3.2. Natúrparkokkal való kapcsolat

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területén négy, névhasználati hozzájárulással rendelkező natúrpark található.

A legrégebben alakult Hét Patak Gyöngye Natúrpark Alsómocsolád térségében helyezkedik el, a Koppányvölgy Natúrpark Somogy és Tolna megye határán, a Kapos-hegyháti Natúrpark Dombóvártól keletre terül el, a Zselici Ezüsthárs Natúrpark pedig Kaposvár közelében lett kialakítva.

Mind a négy működtető szervezettel szoros kapcsolatunk alakult ki a natúrparkok előkészítése, felterjesztése és kihirdetése során is. Szakmai tanácsokkal, konkrét szakanyagokkal segítettük a kialakítás folyamatát.

Ez a szakmai jellegű kapcsolat a működés során is jellemző maradt. Területi kollégáink segítséget nyújtanak a felmerülő szakmai kérdések megoldásában, részt veszünk konferenciákon, egyéb rendezvényeken, tájsétákon, szakmai napokon, jeles napokon. Tanácsokat adunk például tanösvények kijelölésével kapcsolatban, előadásokat tartunk a natúrparkokhoz kapcsolódó iskolai napokon.

A 2023-as évben nem történt konkrét együttműködés (pl. rendezvény, projekt, kezdeményezés, előadás stb.) a natúrparki munkaszervezetekkel.

12.3.3. Kommunikáció – hírlevelek, honlapok, rendszeres kiadványok

Békalencse című havonta megjelenő hírlevelünk címlistáján 5855 e-mail cím szerepel (önkormányzatok, civil szervezetek, egyéni turisták, szolgáltatók, sajtó stb.). Az adat a partnerlistán szereplő e-mail címek számát tartalmazza.

Online felületeink:

Hivatalos honlap (megfelel az akadálymentességi követelményeknek, illetve SSL-tanúsítvánnyal rendelkező biztonságos oldal):

<https://ddnp.hu>

Regisztrált domain nevek bemutatóhelyekhez (a hivatalos honlap vonatkozó oldala jelenik meg)

Fehér Gólya Múzeum – www.fehergolyamuzeum.hu

Mészégető-források barlangja – www.kalandbarlang.hu

Mohácsi Nemzeti Emlékhely – www.mohacsiemlekhely.hu

Tettyei Mésztufa-barlang – www.barlangpecs.hu

Ős-Dráva Látogatóközpont – www.odlk.hu

Facebook-oldalak:

Hivatalos facebook-oldal:

<https://www.facebook.com/dunadrava>

Bemutatóhelyek facebook-oldalai:

Abaligeti-barlang – <https://www.facebook.com/abaligeti.barlang>

Fehér Gólya Múzeum –<https://www.facebook.com/fehergolyamuzeum>

Mohácsi Nemzeti Emlékhely –<https://www.facebook.com/mohacsitortenelmi.emlekhely>

Nagyharsányi Szoborpark – <https://www.facebook.com/szoborpark>

Ős-Dráva Látogatóközpont –<https://www.facebook.com/odlkszaporca>

Pintér-kert Arborétum – <https://www.facebook.com/pinterkert>

Tettyei Mésztufa-barlang – <https://www.facebook.com/tettyebarlang>

Zselici Csillagoségbolt-park – <https://www.facebook.com/Zselici-Csillagos%C3%A9gbolt-park-137701529604057>

Youtube-csatornák:

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság – <https://www.youtube.com/user/DDNPI>

Ős-Dráva Látogatóközpont – <http://bit.ly/1VPq7W5>

FLICKR galéria:

<https://www.flickr.com/photos/dunadrava/albums>

ISSUU-oldal:

<https://issuu.com/ddnp>

Instagram:

<https://www.instagram.com/dunadravanemzetipark>

Pinterest galériák:

<https://www.pinterest.com/dunadrava>

Podcast csatorna:

2022-ben indult el a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság podcast csatornája. A 20-30 perces adásokban a DDNPI szakemberei adnak tájékoztatást az igazgatóságon folyó szakmai tevékenységekről. A csatorna az alábbi linkeken érhető el:

Anchor.fm: <https://anchor.fm/ddnp>

Spotify: <https://open.spotify.com/show/5bSmSOv5SV3P2SWCs5tq1g>

X (korábban Twitter):

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság 2022-ben indította el Twitter csatornáját. A csatornán hírek, programajánlók, aktualitások jelennek meg.

<https://twitter.com/dunadrava>

E-tanösvények: Ős-Dráva Látogatóközpont – 3 táblás és vezetőfüzetes tanösvény okostelefon-alkalmazás formájában is elérhető 11 tanösvény esetében a www.ddnp.hu honlapról letölthető PDF vezetőfüzetek állnak rendelkezésre.

2023 folyamán is rendszeresen juttattunk el természetvédelmi híreket, valamint tudósításokat az igazgatóságunkon folyó szakmai munkáról a sajtó részére. A sajtóközlemények nyomán újságcikkek jelentek meg, rádió- és TV interjúk készültek.

Sajtómegjelenések száma: nyomtatott 45 db, internetes megjelenés 359 db, TV, rádió: 34 db

Főbb sajtópartnereink: Agro Jager, Agro Trend, Barcsi Hírek, Eseménymenedzser, Greenfo, IrányPécs Mohácsi Újság, Pécsi Újság, Origo, Pécs Aktuál, Programturizmus.hu, Sokszínű Vidék, Traveo.hu, Turista Magazin, Varázslatos Magyarország és VM Magazin, Dunántúli Napló, Somogyi Hírlap, Tolnai Népújság, Magyar Mezőgazdaság, Kistermelők Lapja, Mecsek Híradó, NOE Levelek, Kossuth Rádió, Rádió1, Bajai Rádió, Bajai TV, Paks FM, MR2 Petőfi TV, HÍR TV, Tolnatáj TV, HÍD TV, Info Rádió, Best FM, Magyar Katolikus Rádió, Duna TV, Pécs TV, Pannon TV, Kapos TV, Bóly TV.

12.4. Tervezett fejlesztések

Folytatódik a kölkedi Fehér Gólya Múzeum tervezése, a kivitelezéssel kapcsolatos előkészítések megvalósítása.

12.5. Együttműködési megállapodások

Igazgatóságunk 2023. évben a lehetőségekhez mérten bővítette a régióban található turisztikai szervezetekkel, szolgáltatókkal, oktatási intézményekkel kötött együttműködésinek számát, többségében a térség szállásadóival kötött együttműködési megállapodások jöttek létre, melyek által bemutatóhelyeinket szeretnénk a térség turisztikai kínálatába jobban integrálni.

12.6. Fontosabb események

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság az alábbiakban felsorolt tevékenységeket valósította meg a tárgykörben.

a) Saját szervezésű programok

- 2023. április 22-én ismét megtartottuk Pécsen a Tetye téren a Föld Napja rendezvényt.

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, valamint pécsi és Pécs környéki intézmények, szolgáltatók, civil szervezetek izgalmas természet- és környezetvédelmi foglalkozásokkal, játékokkal, ismeretterjesztő előadásokkal, szakvezetéses túrákkal várták a kilátogató közönséget.

- 2023. május 29-június 4. között került megrendezésre a Magyar Nemzeti Parkok Hete. Az eseménysorozat Balatonfüreden megtartott nyitórendezvényén a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság standján természetismereti programok várták a nagyközönséget, bemutkoztak a nemzeti park igazgatóság védjegyes termelői, valamint természetfotó tárlat volt megtekinthető. A közönség megismerhette az igazgatóság programkínálatát és nem utolsó sorban a Magyar Nemzeti Parkok Hetére meghirdetett túrákat, programokat.

- A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a mohácsi csata 497. évfordulója alkalmából 2023. augusztus 23-29. között megszervezte a katonai zarándoklatot II. Lajos király seregének útvonalát követve Érdtől Mohácsig. Az útvonalat történelmi hagyományőrző lovas csoport járta be.

b) kapcsolódás más programgazdák eseményeihez, együttműködésben megvalósult programok

- Igazgatóságunk a hagyományoknak megfelelően több fesztiválhoz, akcióhoz, „jeles naphoz” csatlakozott programokkal. Az Ördögkatlan Fesztivál, a Bóköz Fesztivál, az Idősek Világnapja, valamint a Geotóp Nap eseménysorozatokhoz kapcsolódva zajlottak szakvezetések a Nagyharsányi Szoborpark, az Ős-Dráva Látogatóközpont, a Pintér-Kert Arborétum, illetve a Szársomlyó területén.

- A Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztálya, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a Magyar Biológiai Társaság közös szervezésében 2023. május 19-20-án

került megrendezésre a Baranyai barlangkutatás konferencia első elemeként a Rónaki László emlékkonferencia Pécsen. A konferencia programjainak és előadásainak összefoglalója 2023. júliusában elektronikus kiadványban jelent meg (ISBN 978-963-9873-57-5).

- 2023-ben immár 11. alkalommal került megrendezésre a TeSzedd! országos szemétyűjtési akció április 22-28.között. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság, mint eddig minden évben, idén is több helyszínen vállalta a Dél-Dunántúlon a koordinátori, szervezői feladatokat.
- 2023. áprilisában részt vettünk az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ által támogatott „Tavaszi Nagytakarítás, takarítsuk ki a természetet együtt!” programon. Három védett területen sikerült az illegális hulladéklerakókat megszüntetnünk, Nagydorog Szeneslegelön 5 m³, a Duna-Dráva Nemzeti Park bédai területén 10 m³, valamint a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzetben fekvő pécsváradi lőtéren 10 m³ mennyiségben. Mindhárom helyszínen a természetvédelmi örök mellett helyi lakosok, érdeklődők is részt vettek a programokon.
- 2023. április 27-én Nagybajom adott otthont az „Innovatív vízgazdálkodási módszerek integrált gyakorlati alkalmazása vízgyűjtő szinten önkormányzati koordinációval” című LIFE LOGOS 4 WATERS projekt keretében megrendezett második nemzeti kapcsolatépítő találkozónak.
- 2023. június 15-én zajlott a fehér gólyák nyilvános gyűrzése Baja környékén. A fehér gólya fiókák jelölése – minden érintett település egy-egy helyszínén – nyitott volt az érdeklődők számára. A hat meghirdetett fészeknél összesen 380 fő (többségük óvodások, iskolások) kísérelte figyelemmel a kis gólyák jelölését. Minden ilyen helyszínen közvetlen közelről volt lehetőség a madarak megfigyelésére. Az esemény a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 7. sz. Helyi Csoportjának (MME 7. HCS) szervezésében, az MVM támogatásával valósult meg.
- 2023. október 13-15. között zajlott a szaporcai Ős-Dráva Látogatóközpontban a XIV. Magyar Denevérvédelmi Konferencia, mely a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a Tolna Megyei Természetvédelmi Alapítvány közös szervezésében került lebonyolításra.
- 2023. december 7-én nyílt meg Pécsen a Természetudományi Múzeumban a KARSZT-BARLANG-KUTATÁS – Rónaki László Barlangász Emlékiállítás. Az esemény társszervezője a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság.
- Igazgatóságunk a hagyományoknak megfelelően részt vett a Budapesti Állatkertben megrendezésre kerülő Vadonleső Program „Az év emlőse” Gálaműsorán.
- Igazgatóságunk részt vett a Pécsi Kulturális Központ által szervezett „Zöld Családi Nap” eseményen.

- Az Igazgatóság Ós-Dráva Látogatóközpontja kézműves foglalkozásokat és szakvezetéseket biztosított az augusztusban megrendezésre kerülő Bőköz fesztiválhoz csatlakozva.
- Az Ós-Dráva Látogatóközpont helyet adott a Kozármislenyi Rotary Club által szervezett, autós jótekonysági versenynek, mint a verseny egyik állomáshelyszíné.

13. Közfoglalkoztatás

Országos közfoglalkoztatási program

Igazgatóságunk az elmúlt pár évben a szűkös költségvetési források és létszámkeret miatt a rendelkezésre bocsátott létszámkeret teljes kihasználása mellett támaszkodott a közfoglalkoztatási programra. Az ökoturisztikai létesítmények működtetése, a vagyonkezelési feladatok ellátása, gyepterület- és állattartási feladatok végrehajtása a közfoglalkoztatottak munkavégzése nélkül elképzelhetetlen lett volna.

A védett természeti területek fenntartása és kezelési feladatai nagyrészt élőmunka igényes feladatok. Igazgatóságunk 2023. évben az országos közfoglalkoztatási program keretében, 12 hónapon keresztül átlag 11 fő a foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetben lévő, vidéki területen élő aktív korú álláskeresőt foglalkoztatott. A közmunka program 3 egymást követő hatósági szerződés keretében valósult meg.

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területe 3 és fél megyét ölel át, ahol számos olyan természeti terület található, amelynek fenntartása, bemutatása, a gyepterületek tisztítása, az invazív és allergén növények irtása, az állatgondozás és legeltetés, a vizes élőhelyek, vízfolyások, fokok karbantartása, erdőgazdálkodási feladatok időről-időre jelentősebb munkaerőigénnyel járnak. E feladatok elvégzése álláshely hiányában, vagy forrás hiányában nem vagy kizárólag más szakmai feladatok háttérbe szorítása révén lenne megvalósítható. Ezek a feladatok egyrészt természetes folyamatok eredményeként válnak szükségessé, másrészt az idegenforgalom, a területek idényjelleggel fokozódó látogatottsága kapcsán merülnek fel. Ellátásuk főként alacsony képzettségű munkaerőt igényel, ami a célterületek településeinek képzetlen, munkanélküli lakossága köréből könnyen megoldható volt. Az előzőeket tekintve a közmunka program foglalkoztatási szempontból hasznos, az Igazgatóság életéből nélkülözhetetlen.

Mindezek mellett a programban érintett területeken élő lakosság, az itt megforduló kirándulók, látogatók is érzékelhették a területeken végbe ment változásokat, melyek a program nélkül csak szűkösebb formában valósulhattak volna meg, így a közmunka program természetvédelmi szempontból sem elhanyagolható.

A 2023. évben az országos közfoglalkoztatási program alakulása:

adatok Ft-ban

Létszám	2022.12.01-2023.02.28.	2023.03.01- 2023.08.31.	2023.09.01- 2023.11.30.
Létszám (átlag)	10,9		
Támogatási jogcímek	A támogatás terhére elszámolt személyi juttatás és működési költségek	A támogatás terhére elszámolt személyi juttatás és működési költségek	A támogatás terhére elszámolt személyi juttatás és működési költségek
Közfoglalkoztatási bér	3 636 173	8 105 094	4 054 545
Szociális hozzájárulási adó	236 349	526 829	263 545
Munkába járás költsége	35 439	162 126	85 260
Munkásszállítás költsége	300 324	720 774	360 387
Anyagköltség	0	16 473	147 691
Összesen:	4 208 285	9 531 296	4 911 428

14. Belföldi és külföldi együttműködés

A HU-HR Interreg CBC 2. felhívására benyújtott Hidden landscapes – new wildlife and culture destinations in HU-HR cross-border area című támogatásban részesült projektünk 2021-ben indult, és tárgyévben sikeresen zárult. Igazgatóságunk, mint egyedüli magyarországi fél, együttműködő projektpartnerei horvát oldalról a Hrvatske Šume, a Zeleni Osijek (vezető kedvezményezett), és az Općina Bilje voltak. A projekt részeként természetismereti infrastruktúra-fejlesztés valósult meg az érintetteknel, valamint közös tematikus programokat szerveztünk. Magyar részről a DDNPI Tettyei Oktatási Központjának teljes műszaki felújítását és berendezésének megújítását valósítottuk meg, a Pintér-kert vendégházát újítottuk fel és fejlesztettük, a Mecsek természetrajzát bemutató tematikus kiállítást alakítottunk ki, napenergiával működő parkvilágítást hoztunk létre, valamint számos, a horvát partnerekkel közös tematikus program megrendezése, és a természetismereti oktatás-ismeretterjesztés eszközparkjának fejlesztése mellett.

Folytatódott a 2021-ben indult „A Dunai természetes szigetek ökológiai állapotának javítása” (**LIFE WILDisland**) című, LIFE20 NAT/AT/000063 azonosítószámú projekt, melynek fő céljaként a Korpádi szigetek és a Debrina sziget hidrológiai állapotát, valamint azok jellemző élőhely típusát, a puhafás ligeterdőket (91E0) kívánjuk helyreállítani és megőrizni. A hazai tagszervezeteken (Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság) kívül a partnerség nemzetközi szervezetei: az osztrák Nationalpark Donau-Auen GmbH, a VERBUND Hydro Power GmbH és a via donau - Österreichische Wasserstraßen-Gesellschaft mbH, a szlovák Bratislavské regionálne ochrannárske združenie, a román Danube Delta Biosphere Reserve Authority és a REGIA NAȚIONALĂ A PADURILOR ROMSILVA RA – SUCURSALA DIRECȚIA SILVICĂ TULCEA, a horvát Hrvatske šume limited liability company, Croatian Forests ltd. és a Javna ustanova "Park prirode Kopački rit", a bolgár Persina Nature Park Direct, a németországi Uniper Kraftwerke GmbH, továbbá a szerbiai Javno Preduzeće "Vojvodinašume".

A 2023. évben a kiadásra kerültek a Korpádi-mellékág revitalizációjához kapcsolódó beruházás vízjogi, környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági engedélyei. A Debrina-szigeten folytatódott a 2022-ben megkezdett erdő-helyreállítási kísérleti tevékenység a vonatkozó természetvédelmi engedélyek kiadását követően.

A 6 kísérleti parcellán összesen több mint 8000, különböző méretű és korú őshonos fafaj csemetéit ültettük el, illetve magjait vetettük el. A szóban forgó fajok: vénic-szil, fehér nyár,

szürke nyár, magyar kóris, fekete nyár, kocsányos tölgy, fehér fűz. A sziget teljes területén megtörtént az idegenhonos fajok ellen védekezés. Ezen kívül komplett öntözőrendszer került beszerzésre annak érdekében, hogy az elültetett magokat és fiatal csemetéket a Dunából kitermelt vízzel a száraz időszakokban öntözhessük.

A WILDisland projekt hatásának nemzetközi szintű társadalmi-gazdasági felmérésének első szakasza 2023-ban zajlott. A magyar célcsoport felmérését részben a DDNPI végezte, mely során 103 nemzeti parki látogató és 10 érintett szervezet (önkormányzat, civil szervezet, vízügyi igazgatóság, erdészet) töltötte ki a partnerség által közösen összeállított kérdőívet. E mellett folyamatosan népszerűsítette az országos online kampányt március és szeptember hónapok között, így összesen 300 db magyar nyelven kitöltött online válasz született.

A DDNPI képviselőiben két munkatárs vett részt az éves WILDisland projektalálkozó- és fesztiválon 2023. október 5-7. között, melyek helyszínei Magyarországon és Szlovákiában voltak. Később részt vettek a szerbiai Zomborban megrendezett LIFE RESTORE for MDD projekt nyitó konferenciáján is november 21-én, mivel a DDNPI mindkét együttműködő LIFE projekt kedvezményezettje. A két projekt koordinátora a nyitó rendezvényen együttműködési megállapodást is kötött a sikeres LIFE projektek megvalósítása céljából.

2023 októberében megkezdődött a 2022. évben benyújtásra került „A Mura-Dráva-Duna menti ártéri erdei élőhelyek megőrzése, helyreállítása” (Preserving and restoring floodplain forest habitats along the Mura-Drava-Danube rivers; 101113557 - LIFE22-NAT-AT-LIFE RESTORE for MDD - LIFE-2022-SAP-NAT) című projekt. A LIFE 2021-2027 program keretében támogatásra került projekt megvalósítása 2023. október 1. – 2028. szeptember 30. között zajlik. A projekt a folyami és ártéri erdei élőhelyek megőrzését tűzte ki célul, mely középpontjában a Mura, a Dráva és a Duna folyók határszakaszai mentén tervezett helyreállítási akciók állnak. Az ötéves futamidejű pályázat Ausztriát, Szlovéniát, Horvátországot, Magyarországot és Szerbiát összekötő Mura-Dráva Duna UNESCO Bioszféra Rezervátum területén működő 17 partnerszervezet együttműködésében valósul meg. Hazánkban két nemzeti park és egy természetvédelmi alapítvány vesz benne részt. Fő célja az összesen 210 000 hektáron 17 Natura 2000 területet és más védett területeket magában foglaló UNESCO Mura–Dráva–Duna Ötoldalú Bioszféra-rezervátum területén az élőhelyek leromlása elleni küzdelem, valamint a kiemelt jelentőségű ökoszisztémák hosszú távú fennmaradásának biztosítása. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság három helyszínen tervez élőhely-helyreállítást: a Duna mentén a Bátai-holtág területén kerül sor egy kisméretű fenékküszöb építésére, amely a nagyvizek levonulása után segít a víz megtartásában a hullámtéren. A Dráva esetében két

mellékágból távolítanánk el a víz áramlását rontó akadályokat, hogy a mellékágak ismét a főmederhez legyenek hasonlóak. Drávaszentés közelében egy mocsárrét víztároló kapacitását növeljük meg illetve tájidegen faegyedeket cserélünk le őshonosokra. A konzorciumot az alábbi partnerek alkotják: UMWELTVERBAND WWF OSTERREICH (WORLDWIDE FUND FOR NATURE- konzorciumvezető, Ausztria); ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVE (Szlovénia); WWF VILÁG TERMÉSZETI ALAP MAGYARORSZÁG ALAPÍTVÁNY (Magyarország); Slovenian Water Agency (Szlovénia); Association for Nature and Environment Protection Green Osijek (Horvátország); HRVATSKE VODE PRAVNA OSOBA ZA UPRAVLJANJE VODAMA (Horvátország); SVEUCILISTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU, FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK (Horvátország); AMT DER STEIERMARK LANDESREGIERUNG (Ausztria); PUBLIC INSTITUTION FOR MANAGEMENT OF PROTECTED PARTS OF NATURE AND ECOLOGICAL NETWORK IN VIROVITICA PODRAVINA COUNTY (Horvátország); JAVNO PREDUZACE VOJVODINASUME, PRETROVARADIN (Szerbia); Slovenski drzavni gozdovi d.o.o. (Szerbia); Regionalmanagement Südoststeiermark. Steirisches Vulkanland GmbH (Ausztria); Javna ustanova za upravljanje zasticenim dijelovima prirode na podrucju Koprivnicko-krizevacke zupanije (Horvátország); Javna ustanova za upravljanje zasticenim dijelovima prirode Varazdinske zupanije (Horvátország); Medimurska priroda - Javna ustanova za zastitu prirode (Horvátország); Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (Magyarország), Duna Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (Magyarország).

A 2023. évben a támogatási szerződés és a konzorciumi szerződés megkötését követően október 1-én induló projekt nyitó projekttalálkozója 2023. október 16-17-én került sor, melyet online formában tartottak. Az első projekt konzorciumi találkozó 2023. november 21-23. között került megrendezésre a szerbiai Zombor városában. A háromnapos, workshopokat és terepi bejárást is magába foglaló személyes találkozón igazgatóságunkat két munkatárs képviselte.

Kijelölésre kerültek a projekten dolgozó munkatársak (a projekt szakmai vezetője, a projekt menedzser, a pénzügyi és kommunikációs menedzser, a munkacsomag vezetők stb.). Megalakultak és megkezdték munkájukat a konzorcium erdő-, folyó-, kommunikációs és oktatási munkacsoportjai. Munkatársaink részt vettek az Európai Éghajlat-politikai, Környezetvédelmi és Infrastrukturális Végrehajtó Ügynökség (CINEA), és a projekt koordinátora (WWF Ausztria) által megtartott, a program szabályairól szóló online tájékoztató-sorozatokon. 2023. november 6-án a Drávaszentési bemutatóközpont adott otthont a koordinátor, WWF Ausztria partneri látogatás-sorozatának magyarországi eseményének. A találkozón a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság és a WWF Magyarország Alapítvány

részvételével mindhárom magyar kedvezményezett jelen volt, bemutatták a projektben tervezett tevékenységeiket, és kölcsönösen egyeztettek elvárásaikat a kedvezményezetti és koordinátori szerepekről. A hazai partnerek vonatkozásában a WWF Ausztria felkérésére igazgatóságunk elvállalta a nemzeti koordinátori szerepkört is.

Részt veszünk a „Wise water management for the conservation of riverine and floodplain habitats along the Drava river” című LIFE pályázatban, melynek célja természetbarát vízgazdálkodást lehetővé tevő infrastruktúra kialakítása a Dráva folyón illetve a Dombócsatorna környezetében. A pályázatban partnereink a WWF Világ Természeti Alap Magyarország Alapítvány, a Hrvatske vode, a Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, és a SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt.

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a 2023. június 5-i konzorciumi szerződés aláírásával társult partnerként csatlakozott a „**DaWetRest**- Dunai vizes élőhelyek és árterek helyreállítása szisztematikus, közösségi szerepvállalás és fenntartható innovatív akciók révén” (Danube Wetlands and flood plains Restoration through systemic, community engaged and sustainable innovative actions) című, 101113015 azonosítószámú projekthez, a Horizont Európa program Óceánunk és vizeink minőségének helyreállítása 2030-ig misszió keretén belül.

A Duna vízgyűjtő világítótorony - édesvízi és átmeneti vízi ökoszisztémák helyreállítása című felhívás alá tartozó projekt célja a Duna medencéjén alkalmazott konkrét megoldások (kísérleti) kidolgozása és bemutatása a szárazföldi és part menti vizes élőhelyek ökoszisztémái előtt álló kihívások kezelésére. Területei: (i) a biológiai sokféleség, (ii) vízminőség és elérhetőség, (iii) az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség és/vagy semlegesség és (iv) a helyi közösségek számára nyújtott társadalmi-gazdasági előnyök. A 46 tagú partnerség koordinátora a Bolgár Tudományos Akadémia Klíma-, légkör- és vízkutató Intézet. A kedvezményezettek és társult partnerek az alábbi országokból kerülnek ki: Bulgária, Horvátország, Szerbia, Magyarország, Románia, Moldovai Köztársaság, Ukrajna, Franciaország, Szlovákia, Portugália, Görögország és Németország.

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a projekt konzorcium társult partnereként a Közép-Dunai kísérleti helyszínek magyarországi területét biztosítja.

Igazgatóságunk pályázati partnerként részt vett az Ausztriai Erdészeti Kutató Központ (BWF) vezetésével a 2023. május 16-án az Interreg Duna Transznacionális Program 2021-2027 második felhívására benyújtott „Transznacionális együttműködés természet alapú megoldások

alkalmazására Közép-Európa leromlott erdeinek helyreállítása érdekében (Transnational Cooperation on nature-based solutions for restoring degraded forests of Central Europe) című, CE0200902 azonosító számú, RE-ENFORCE rövid című pályázatban. A pályázat célja a Közép-Európai régió leromlott erdei ökoszisztémáinak helyreállítása transznacionális együttműködés előmozdításával. A 9 tagot számláló konzorcium partnerszervezetei: Ausztriai Erdészeti Kutatóközpont (AT), Horvát Erdészeti Kutatóintézet, (HR), Cseh Élettudományi Egyetem Prága (CZ), Mecklenburg-Pomeránia Állami Erdészet (DE), Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (HU), Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (HU), Erdészeti Kutatóintézet (PL), Padovai Egyetem (IT), Szlovén Erdészeti Intézet (SI).

A DDNPI pályázat keretén belüli tevékenységei:

1. A drávai kőrispusztulás felszámolása;
2. A Dunai Tájegységben őshonos nyárerdők fajdiverzitásának növelése.

A pályázat az első értékelési szakaszon továbbjutva 2023. október 19-én a teljes pályázati értékelési szakaszba lépett.

Igazgatóságunk 2023 márciusában a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete tudományos főmunkatársa megkeresésére együttműködési szándéknyilatkozattal támogatta a hat európai országot összefogó Creative Cultural Tourism in Remote & Rural areas (CreaToR) elnevezésű Horizon Europe tudományos kutatási program pályázatát. Az együttműködés területei: szakmai egyeztetési lehetőségek, projekt eredmények átvétele, konferenciákon történő részvételi lehetőségek.

A 2023. évben a nemzetközi kapcsolataink fenntartása és működtetése mind személyesen (elsősorban horvátországi, magyarországi és szerbiai találkozók), mind elektronikus fórumokon keresztül valósult meg.

15. Ellenőrzés

No	Ellenőrzést elrendelő szervezet	Ellenőrzést végző szervezet	Típusa, célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
1.	Agrárminisztérium Ellenőrzési Főosztály	Agrárminisztérium Ellenőrzési Főosztály	A vizsgálat alá vont Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság 44/2011. (III.23.) Korm. Rendelet hatálya alá tartozó beszerzéseinek ellenőrzése, az AM Ellenőrzési Főosztály 44/2011. (III.23.) Korm. Rendelet 12. § (2)-(3) bekezdésében foglalt kötelezettségének megfelelően.	Megállapítás nem volt.
2.	Magyar Államkincstár	Magyar Államkincstár	Agrártámogatások felhasználásának rendjétől szóló 54/2023. (IX.13.) AM rendelet szerint a Baranya Vármegyei Kormányhivatal az Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés - VP4-10.1.1-21 felhívás tekintetében helyszíni ellenőrzés részét képező dokumentumok vizsgálata.	Ellenőrzés folyamatban.
3.	Nemzeti Adó-és Vámhivatal	Nemzeti Adó-és Vámhivatal	Jogkövetési vizsgálat	Megállapítás nem volt.
4.	Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Kibervédelmi Intézet	Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Nemzeti Kibervédelmi Intézet	Hatósági ellenőrzés	Megállapítások: 1. Módosítsa az információbiztonsági követelmények teljesülésére irányuló felügyeleti eljárását oly módon, hogy az

	Hatósági Főosztály	Hatósági Főosztály	<p>alkalmas legyen a kapcsolódó cselekvési terv(ek) hiteles és folyamatos aktualizálására.</p> <p>2. Készítse el az üzletmenet-folytonossági eljárásrendjét és dolgozza ki a kapcsolódó üzletmenet-folytonossági tervet. Végezze el az üzletmenet-folytonosság szempontjából kritikus folyamatok teljeskörű azonosítását, határozza meg az alternatív működési módok körét, a vészhelyzet esetén alkalmazandó riasztási láncot, illetve kommunikációs eljárást, a vészhelyzeti szerep- és felelősségi köröket, az azokhoz kapcsolódó elérhetőségeket, valamint a helyreállítási folyamatokat.</p> <p>3. Teremtse meg az összhangot a mentési gyakoriság és a mentésekkel kapcsolatosan meghatározott RTO és RPO értékek között. Biztosítsa, hogy a mentési követelmények az alkalmazásgazdák bevonásával, dokumentált módon kerüljenek meghatározásra és jóváhagyásra, valamint tartalmazzák az alkalmazásgazdák elvárásait a mentések adattartalmára, gyakoriságára, megőrzési idejére, a visszatöltés időtartamára vonatkozóan.</p> <p>4. Biztosítson a mentési állományok számára megfelelő erőforrást az adatvesztés elkerülése és a mentési állományok megfelelő rendelkezésre állásának megteremtése érdekében.</p> <p>5. Egészítse ki az informatikai biztonsági szabályzatának (a továbbiakban: IBSZ) rendszerbiztonsággal foglalkozó szakaszát a biztonságtervezési folyamatok ellenőrzésére vonatkozó előírásokkal.</p>
--	--------------------	--------------------	---

				<p>6. Készítsen biztonságelemzési eljárásrendet, amely alkalmas a biztonságértékelési szabályzat és az ahhoz kapcsolódó ellenőrzések megvalósításának elősegítésére. Egészítse ki az IBSZ-t oly módon, hogy az tartalmazza a biztonsági helyzetre utaló paraméterek részletesen összeállítását, továbbá a szervezet vezetője által elfogadott, az értékeléshez megfelelően – pl. szakmai szttenderdek alapján – kialakított mérőszámokat.</p> <p>7. Kezdeményezze az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényben meghatározott technológiai biztonsági, valamint a biztonságos információs eszközökre, termékekre, továbbá a biztonsági osztályba és biztonsági szintbe sorolásra vonatkozó követelményekről szóló 41/2015. (VII. 15.) BM rendelet 1. mellékletében meghatározottak szerint 3. biztonsági osztályba sorolt elektronikus információs rendszerei (a továbbiakban: EIR) tekintetében sérülékenységvizsgálati teszt végrehajtását.</p> <p>8. Hozzon létre elektronikus információs rendszerem leltárt, amely EIR-enként azonosíthatóan tartalmazza a hozzá tartozó valamennyi hardver- és szoftverelemet, valamint azok dokumentációját olyan részletességgel, hogy a rendszeremek és jellemzőik, valamint azok állapota egyértelműen azonosítható legyen. Gondoskodjon arról, hogy a leltár frissítése megjelenjen a változáskezelési folyamataiban.</p> <p>9. Egészítse ki az adathordozókhoz kapcsolódó védelmi intézkedéseit az alkalmazni kívánt adathordozó használatát</p>
--	--	--	--	--

			<p>engedélyező(k) meghatározásával, továbbá az adathordozók szállításához kötődő azon előírásokkal, amelyek a szállítási mód követelményeire, a szállítási feladatok és felelőségek meghatározására, a szállítást engedélyező és végrehajtó személyére vonatkoznak. Módosítsa az adathordozók kiadására vonatkozó nyilvántartását oly módon, hogy az alkalmas legyen az adathordozók teljes életciklusa során jelentkező státuszok lekezelésére, különös tekintettel a használaton kívüli állapotokra.</p> <p>10. Gondoskodjon arról, hogy a privilegizált felhasználói fiókok csak többtényezős hitelesítési eljárás útján legyenek hozzáférhetők.</p> <p>11. Készítse el EIR-enként a felhasználói hozzáférések nyilvántartását. Mindegyik EIR-je tekintetében végezze el a felhasználói azonosítók rendszeres felülvizsgálatát, az aktív felhasználói fiókok és az aktuális személyi állomány időszakos összevetését.</p> <p>12. Gondoskodjon arról, hogy az IBSZ-ben rögzített előírásoknak megfelelően a gyakorlatban is teljesüljön az adott rendszer használatának megkezdésekor a használati feltételekre vonatkozó figyelmeztető üzenet vagy jelzés megjelenítése.</p> <p>13. Gondoskodjon a honlapra történő publikálást végző kommunikációs menedzser képzésének ellenőrzéséről.</p> <p>14. Vizsgálja felül az EIR-jeit, és azonosítsa a gyártói terméktámogatás hiánya vagy korlátozottsága miatt</p>
--	--	--	---

				<p>információbiztonsági szempontból kritikus kockázatúnak tartott elemeit. Gondoskodjon az azonosított rendszerelemek cseréjének vagy egyenértékű kiváltásuknak az ütemezéséről.</p> <p>15. Gondoskodjon olyan védelmi megoldás megvalósításáról, amely a meghatározott figyelési céloknak megfelelően észleli a kibertámadásokat vagy a kibertámadások jeleit, és feltárja a jogosulatlan lokális, hálózati és távoli kapcsolatokat.</p> <p>16. Gondoskodjon a belső rendszeróráknak egy hiteles külső időforrással történő szinkronizálásáról.</p> <p>17. Teremtse meg az összhangot a naplóállományok megőrzésével kapcsolatosan kialakított gyakorlata és az IBSZ vonatkozó előírásai között. Vizsgálja felül a naplózásra bevezetett megoldását annak érdekében, hogy az kellő ideig biztosítsa a naplóadatok rendelkezésre állását a biztonsági események sikeres kivizsgálása érdekében.</p> <p>18. Egészítse ki az IBSZ-t az Ügyfél együttműködésen alapuló önálló számítástechnikai eszközeinek használatára vonatkozó előírásokkal. Vizsgálja felül a vendéglátogatók számára fenntartott, publikus Wi-Fi hálózatra csatlakozó eszközök használatának gyakorlati megvalósulását annak érdekében, hogy azok megfelelően védettek legyenek az ellenőrizetlen és jogosulatlan távoli aktiválási kísérletektől. Intézkedések folyamatban.</p>
5.	Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség		WEB akadálymentességi ellenőrzés utóellenőrzése	<p>Feltárt hiányosság</p> <p>Magas prioritású feltárt hiányosságok</p>

		<p>Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség</p>		<p>1. A weboldalon található olyan interaktív komponens, amely esetén a billentyűfókusz nem látható, részben látható vagy nem megfelelő pozícióban, méretben jelenik meg.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A Nemzetközi együttműködések oldalon a "DANUBEPARKS" és a "European Green Belt" feliratú képek billentyűfókuszba kerülése esetén a billentyűfókusz keret nem veszi körbe a teljes képet, csak egy kisebb területet a kép közepén Firefox böngészőben.</p> <p>b. A Feliratkozás hírlevélre oldalon a "Lemondás" hiperhivatkozás billentyűfókuszba kerülése esetén a billentyűfókusz keretnek csak az alsó szegélye látható.</p> <p>Javítva, publikálva: 2023.09.12</p> <p>További feltárt hiányosságok</p> <p>1. A weboldalon található olyan információval is bíró kép vagy ikon, amelynek nincs, vagy nem megfelelő a szöveges alternatívája, így a képernyőolvasó szoftverek számára nem érhető el az információ. Szükséges módosítani a szöveges alternatívát úgy, hogy az megfelelően leírja a grafikus elem tartalmát.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A Nemzetközi együttműködések oldalon a "DANUBEPARKS" és a "European Green Belt" feliratú képekhez olyan alternatív szöveg hozzáadása szükséges, amely leírja, hogy milyen oldalra</p>
--	--	---	--	---

				<p>Javítva, publikálva: 2023.10.15</p> <p>2. A weboldalon található olyan grafikus elem, amely csak dekorációs célt szolgál. Ezen grafikus elemeknél üresen szükséges hagyni az alt taget, hogy a képernyőolvasó szoftverek ne vegyék figyelembe. Azon képek esetében, amelyek kattinthatóak, viszont a képhez tartozó link a mellette elhelyezkedő szöveges hivatkozásból is elérhető, a képet tartalmazó linket szükséges kivenni a tabulátor sorrendből (tabindex="-1"), valamint a képernyőolvasó szoftverek előtt is el kell rejtetni (aria-hidden="true"), hogy a felhasználók ne észleljék duplikált tartalomként.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A főoldalon a "Denevérest Abaligeten" címsor fölött lévő "Denevérest Abaligeten" alternatív szövegű képet az ismétlés elkerülése érdekében el kell rejtetni a képernyőolvasó programok előtt.</p> <p>Javítva, publikálva: 2023.10.15.</p> <p>3. A weboldalról letölthető olyan dokumentum, amelynek tartalmához, szövegéhez képernyőolvasó szoftver használatával nem lehet hozzáférni.</p> <p>Példa:</p> <p>a. Az Adatvédelem oldalon lévő "Adatkezelési és adatbiztonsági szabályzat" szövegű hiperhivatkozást aktiválva megnyitható</p>
--	--	--	--	--

				<p>PDF dokumentum tartalma nem érhető el képernyőolvasó szoftverek használatával, mivel szkennelt képet tartalmaz.</p> <p>Folyamatban: 2024.09.01 (Megjegyzés: A feltöltött dokumentumok átnézése, szükség esetén OCR futtatása rajtuk nagyobb kapacitást igényel)</p> <p>4. A honlap egy vagy több vizsgált oldalának sem megfelelően lett megadva a címe. A title elem hiányzik, vagy nem elég leíró. Mivel a title elem szolgál elsőként információval az adott oldal egyedi tartalmáról, annak pontos, kifejező, az oldalt leginkább leíró megadása elengedhetetlen. A helyes formátum „[aloldal címe] - [weboldal címe]”.</p> <p>Javítva, publikálva: 2023.09.12</p> <p>Példa:</p> <p>a. A honlap vizsgált oldalainak nincs egyedi, az oldalt jól leíró title eleme.</p> <p>5. A weboldalon található olyan űrlap, amely kitöltése során jelentkező egyes hibaüzenetek a megjelenésük pillanatában nem hallhatóak, így az könnyen elkerülheti egy képernyőolvasó szoftverrel böngésző felhasználó figyelmét. Szükséges ennek javítása, melyre megoldási lehetőség a hibaüzeneteket egy role="alert" típusú élő régióba elhelyezni.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A Feliratkozás hírlevélre oldalon lévő hibásan kitöltött űrlap</p>
--	--	--	--	--

				<p>beküldése után megjelenő "A megadott e-mail cím nem szerepel adatbázisunkban. Előfordulhat, hogy egy másik e-mail címmel regisztrált és az ott beállított automatikus átirányítás miatt érkezik meg Önhöz a hírlevél." hibaüzenet nem kerül felolvasásra a megjelenése pillanatában NVDA képernyőolvasó program használatával.</p> <p>b. A Feliratkozás hírlevélre oldalon lévő űrlap sikeres beküldése után megjelenő "Köszönjük, hogy feliratkozott hírlevelünkre!" üzenet nem kerül felolvasásra a megjelenése pillanatában NVDA képernyőolvasó program használatával.</p> <p>Javítva, publikálva: 2023.09.12</p> <p>6. A weboldal a nagyíthatóság követelményeinek nem tesz eleget. A vizsgált 1280x1024 px felbontásban 200%-os nagyítás esetén a weboldal egyes elemei nem alkalmazkodnak megfelelően a nagyítás szintjéhez, így esetenként a tartalom nem, vagy csak vízszintes görgetés mellett érhető el.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A vizsgált oldalak tetején nem jelenik meg a slideshow a vizsgált felbontásban és nagyításban.</p> <p>Javítva, publikálva (A slideshow a teljes weboldalon állóképre lett cserélve és ez látszik nagyobb nagyításban is): 2023.09.12</p> <p>7. A weboldalon található egy vagy több olyan szakasz, amelynek folyamatos mozgását, vizuális effektjét billentyűzet</p>
--	--	--	--	--

				<p>segítségével nem lehet szüneteltetni. Ez nagyban nehezíti a diszlexiás, valamint a gyengénlátó, nagyító szoftverrel böngésző felhasználót az információk értelmezésében.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A vizsgált oldalak tetején lévő slideshow diáinak automatikus váltakozása nem állítható meg billentyűzet használatával.</p> <p>Javítva, publikálva (A slideshow a teljes weboldalon állóképre lett cserélve, amin nincsen mozgásos effekt):</p> <p>Javítva, publikálva:</p> <p>2023.09.12</p> <p>8. A weboldalon található olyan űrlap, melynek útmutató szövege, vagy az űrlap kitöltése során jelentkező hibaüzenet megfogalmazása nem kellően egyértelmű vagy nem magyar nyelvű. Ez nagyban nehezíti a kognitív képességeikben korlátozott vagy a weboldalon használt idegen nyelvet nem ismerő felhasználók számára a weboldal használatát.</p> <p>Példa:</p> <p>a. A Feliratkozás hírlevélre oldalon lévő hibásan kitöltött űrlap beküldése után megjelenő "Email address is not valid" hibaüzenet nem magyar nyelvű, szükséges a lefordítása</p> <p>Javítva, publikálva:</p> <p>2023.09.12</p>
6.	Baranya Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási,	Baranya Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási,	Országos közfoglalkoztatási program támogatás ellenőrzése	Megállapítás nem volt.

	Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály, Munkaerőpiaci Osztály	Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály, Munkaerőpiaci Osztály		
7.	Baranya Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály, Munkaerőpiaci Osztály	Baranya Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály, Munkaerőpiaci Osztály	Országos közfoglalkoztatási program támogatás ellenőrzése	Megállapítás nem volt.
8.	Széchenyi Programiroda Nemzetközi Igazgatóság Nyugat-magyarországi Ellenőrzési Osztály	Széchenyi Programiroda Nemzetközi Igazgatóság Nyugat-magyarországi Ellenőrzési Osztály	Az 5.-6. partneri jelentéshez kapcsolódó számlák és a számlákhoz kapcsolódó kifizetési bizonylatok, teljesítésigazolások, szerződések, beszerzési dokumentáció	Megállapítás: Jegyzőkönyv kiegészítés készítése szükséges. (A megvalósulási tervek felülvizsgálata, arculati elemek pótlása.) A hiánypótlás elektronikus úton, határidőre történő megküldése az ellenőrzést végző szerv részére megtörtént.
9.	Széchenyi Programiroda Nemzetközi Igazgatóság Nyugat-magyarországi Ellenőrzési Osztály	Széchenyi Programiroda Nemzetközi Igazgatóság Nyugat-magyarországi Ellenőrzési Osztály	A 7. partneri jelentéshez kapcsolódó számlák és a számlákhoz kapcsolódó kifizetési bizonylatok, teljesítésigazolások, szerződések, beszerzési dokumentáció	Megállapítás nem volt.
10.	Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság Infrastrukturális Programokat Ellenőrző Igazgatóság	Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság Infrastrukturális Programokat Ellenőrző Igazgatóság	Tájékoztatás 2022-2023 számvetési évi mintavételes ellenőrzésekről - I. ütem. A 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet 189. § alapján a KEHOP-4.1.0-15-2016-00064 számú „A Bezerédi-Duna ág rehabilitációja” című projekt mintavételes ellenőrzése.	

				Megállapítás nem volt.
11.	"AESA Magyarország Kft. Vass Kornél"	"AESA Magyarország Kft. Vass Kornél"	A 2023. évi működési ellenőrzések keretében végzett 1303/2013/EU rendelet 127. cikkének (1) bekezdése szerinti, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (DDNPI), mint Kedvezményezett „HUHR/1901/2.2.1/0122” „A Mura-Dráva-Duna határon átnyúló bioszféra-rezervátum fejlesztése és védelme” projekten belüli ellenőrzése.	Megállapítás nem volt.
12.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Kiadványok, ajándéktárgyak	Javaslat: 1. A bemutatóhelyek hetente adják le a selejtezendő kiadványok és áruk listáját, amit a nyilvántartónak fel kell dolgoznia, majd a könyvelő negyedévre összesíti, és ennek alapján selejtez. 2. A Selejtezési jegyzőkönyv mellett a megsemmisített készletről nem készül megsemmisítési jegyzőkönyv. Intézkedés: 1. Selejtezések gyakoriságának egyeztetése az Ökoturisztikai és Közkapcsolati Osztály, a Pénzügyi és Számviteli osztály illetékes felelőseivel. 2. Selejtezések szabályzat szerinti áttekintése, folyamatok újraértékelése, selejtezési rend kialakítása.
13.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Tevékenység mérése	Megállapítás nem volt.

14.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Vadászati jog hasznosítás	Megállapítás nem volt.
15.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Létszámgazdálkodás	Megállapítás nem volt.
16.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Bizonylati rend, bizonylati fegyelem	Megállapítás nem volt.
17.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Állami vagyon nyilvántartása	Megállapítás nem volt.
18.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Erdőgazdálkodás	Megállapítás nem volt.
19.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Önköltségszámítás	Megállapítás nem volt.
20.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Számviteli jogszabályi változások	Megállapítás nem volt.
21.	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Belső ellenőr	Belső kontrollrendszerek működése	Megállapítás nem volt.

16. Éves munka legfontosabb összefoglalása

A 2023. év ismét eddig nem látott kihívások elé állította Igazgatóságunkat. A természet szélsőségeiből nem volt hiány, mivel az utóbbi száz év legmelegebb és hetedik legcsapadékosabb éve van mögöttünk. A kialakuló válság és a növekvő infláció hatására a bevételeink csökkenése és a kiadásaink drasztikus növekedése jellemezte az évet.

2023-ban mind a Dráva, mind a Duna folyón jelentős árhullám vonult le. A Dráva esetében az árvíz augusztus első napjaiban tetőzött, Őrtilosnál 493 cm-es magassággal meghaladta az eddig 1972-ben mért legmagasabb szintet is. A Duna esetében szokatlan módon december végén vonult le egy árhullám, ami 819 cm-rel tetőzött Bajánál. Mindkét folyó esetében a teljes hullámtér elöntésre került, ami kifejezetten jó hatással volt a holt és mellékágak feltöltődésére.

Erdőgazdálkodási tevékenységünk során szinte csak az elszáradt, elpusztult állományok megmentésére, lecserélésére koncentráltunk 2023-ban is. A szű károsított fenyvesek, elszáradt kőrísek, előregedett nemesnyarasok letermelése és felújítása őshonos állományokkal, az összedőlőben lévő fapiac és az egekbe emelkedő erdőfelújítási árak mellett „herkulesi” feladatnak tűnik. Örvendetes viszont, hogy 2023-ban ismét sikerült közel 10 ha tölgy főfafajú erdőtelepítést elültetnünk. Igazgatóságunk 2023-ban mintegy 1100 ha gyepterületet kezelt vagy kaszálással, vagy legeltetéssel, illetve helyenként a kettő kombinálásával. A saját kezelésű gyepeken előállított több ezer bálányi széna 5 állattartó telepünkön került felhasználásra, továbbá a többlet részben értékesítésre is került.

Az Igazgatóságon a kutatási tevékenységek a Natura 2000 céldokumentumok készítéséhez kapcsolódóan folytak, 5 db Natura 2000 terület élőhelytérképe készült el, több területen ízeltlábúak (nappali lepkék, bogarak, futóbogarak) felmérése történt, valamint 6 Natura 2000 site-on a denevérfajok állományainak felmérését végeztük el. Folytatódott a biotikai monitoring részben a NBmR kijelölt elemeire, részben egyéb védett és Natura 2000 taxonokra vonatkozóan, valamint elkészült az Abaligeti-barlang Nyugati II-es oldalág 2022-ben feltárt Törökpince feltérképezése is. A még gyakorlatilag háborítatlan barlangszakasz megóvása érdekében annak alsó és felső végére is lezárás készült.

A látogatószám (bemutatóhelyek, oktatás, szakvezetések, garantált programok, szállás vendégéjszakák) 2023-ban csökkenő tendenciát mutatott, 117 380 fő volt a regisztrált szám. Ez

az előző évhez képest közel 20%-os csökkenést jelent. Sajnos az infláció hatásait nagyon megérezte a turisztikai ágazatunk.

Az Igazgatóság összes iktatott iratforgalma 2023. évben közel 12 ezer ügyirat volt, ami jelentős növekedést mutat és egyre nagyobb terhet ró a kollégákra.

A Természetvédelmi Őrszolgálat feladatai - a hatósági őrzési, ellenőrzési tevékenységek mellett valamennyi, a tájegységeket érintő egyéb tevékenységben- jelentősen megnövekedtek, példaképpen 2023-ban összesen 234 alkalommal riasztották a természetvédelmi őrszolgálatot védett állathoz. Leggyakoribb mentett fajok: fehér gólya (44) egerészölyv (37), rétisas (16), macskabagoly (13), erdei fülesbagoly (11), vörös vércse (10), karvaly (6), bütykös hattyú (4) valamint denevérekhez történt riasztás 15 alkalommal.

A 2023-as évben több futó projektünk megvalósítása is lezárult. A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) keretében két - kizárólag KEHOP_PLUSZ keretéből megvalósuló - előkészítési projektet valósítottunk meg. Már korábban elkészültek a szennai őrszolgálati iroda, a kölkedi új Fehér Gólya Múzeum, valamint az ugyancsak kölkedi, meglévő őrszolgálati iroda mellé tervezett melléképület tervei is, 2023-ban a közbeszerzési eljárások előkészítése, az azokkal kapcsolatos tanúsítványok megszerzése, valamint a megvalósítási projektek megvalósíthatósági tanulmányai készültek el.

A „Hidden landscapes” elnevezésű horvát-magyar INTERREG projektünk ugyancsak lezárásra került, mely keretében korábban a Tettye Oktatási Központ alsó két szintjének, valamint a Pintér-kertben található vendégház felújítása valósulhatott meg, a Mecsek élővilágát bemutató kiállítással együtt.

Kivitelezési munkálatok tekintetében a LIFE IP GRASSLAND-HU projekt keretében a kölkedi állattartó telep megvalósítása fejeződött be. Elkészült a telep megközelítését szolgáló út, a szürkemarkhák téli beállója és a szénatároló kivitelezése és használatba vétele.

Folytatódott a 2021-ben indult „A Dunai természetes szigetek ökológiai állapotának javítása” (**LIFE WILDisland**) című, LIFE projektünk is, melynek fő céljaként a Korpádi szigetek és a Debrina sziget hidrológiai állapotát, valamint azok jellemző élőhely típusát, a puhafás ligeterdőket kívánjuk helyreállítani és megőrizni. Az idei évben kiadásra kerültek a Korpádi-mellékág revitalizációjához kapcsolódó beruházás vízjogi, környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági engedélyei és folytatódott a Debrina-szigeten a 2022-ben megkezdett erdő-helyreállítási kísérleti tevékenység is. A hat kísérleti parcellán összesen több

mint 8000, különböző méretű és korú őshonos fafaj csemetéit ültettük el, illetve magjait vetettük el. A sziget teljes területén megtörtént az idegenhonos fajok ellen védekezés. Ezen kívül komplett öntözőrendszer került beszerzésre annak érdekében, hogy az elültetett magokat és fiatal csemetéket a Dunából kitermelt vízzel a száraz időszakokban öntözhessék.

Az év végén kezdődött meg az előző évben benyújtásra került „A Mura-Dráva-Duna menti ártéri erdei élőhelyek megőrzése, helyreállítása” (Preserving and restoring floodplain forest habitats along the Mura-Drava-Danube rivers LIFE című projektünk megvalósítása. Az ötéves projekt a folyami és ártéri erdei élőhelyek megőrzését tűzte ki célul, mely középpontjában a Mura, a Dráva, és a Duna folyók határszakaszai mentén tervezett helyreállítási akciók állnak. A tárgyévben a támogatási szerződés és a konzorciumi szerződés megkötését követően a projekt nyitó projekttalálkozója, az első projekt konzorciumi találkozója került sor.

Igazgatóságunk pályázati partnerként részt vett az Ausztriai Erdészeti Kutató Központ (BWF) vezetésével a Interreg Duna Transznacionális Program 2021-2027 második felhívására benyújtott „Transznacionális együttműködés természet alapú megoldások alkalmazására Közép-Európa leromlott erdeinek helyreállítása érdekében (Transnational Cooperation on nature-based solutions for restoring degraded forests of Central Europe) című, pályázatban. A pályázat célja a Közép-Európai régió leromlott erdei ökoszisztémáinak helyreállítása transznacionális együttműködés előmozdításával. A pályázat az első értékelési szakaszon továbbjutott, 2023. október 19-én a teljes pályázati értékelési szakaszba lépett.

A 2023. évben az 1159/2023. (IV.27.) Korm. határozat kihirdetését követően elkezdtük megvalósítani a Mohács500 program Igazgatóságunkra eső részét. Szerződést kötöttünk a csatatérkutatásra, a tömegsírok antropológiai kutatására, az Emlékhelyen lévő sírjelek, kopjafák, szobrok újra faragására, felújítására és kiválasztásra került a tervező csapat az új emlékközpont tervezésére.

Készen állunk arra, hogy a 2021-2027-es uniós költségvetési ciklust érintő pályázati felhívások megjelenését követően rövid időn belül bemutassuk az elképzeléseinket és benyújtsuk a pályázatainkat.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (munkaterv), külön részletezve a tervezett pályázatok ütemezését és megvalósítását

Nemzetközi projektjeink befejeződik várhatóan a 2018-ban megkezdett, a WWF vezetésével megvalósuló WiseDrava LIFE pályázatunk, valamint folytatódik a 2019-ben megkezdett és 2026 végéig tartó Grassland – LIFE IP projekt megvalósítása.

Folytatjuk a „Danube Wild Island Habitat Corridor” (röviden: LIFE WILDIsland) című projektünket is. A Korpádi –kanyarulat élőhely rehabilitációs célú kotrása, és a vízepítési műtárgyak rekonstrukciója kapcsán 2024-ben lefolytatjuk a kivitelezéshez szükséges első közbeszerzési eljárást és meg tudjuk kezdeni a munkálatok elvégzését is. A Debrina-szigeten megvalósítandó kísérleti jellegű erdőrehabilitációs tevékenységek során folytatjuk a 2022-ben megkezdett munkálatokat.

2022 októberében került benyújtásra „A Mura-Dráva-Duna menti ártéri erdei élőhelyek megőrzése, helyreállítása” (Preserving and restoring floodplain forest habitats along the Mura-Drava-Danube rivers), LIFE RESTORE FOR MDD című pályázat a LIFE program 2021-2027 2. felhívására. A 2023-ban megkezdett projektüknek a megvalósítása is folytatódik a tervezési és egyéb műszaki előkészítési feladatok elvégzésével.

A 2021-2027 európai uniós pénzügyi időszakra vonatkozó, megújult LIFE programban számos újabb projektjavaslatot tudnánk benyújtani akár nemzetközi konzorciumi formában, akár hazai partnerekkel közösen. Jelenleg is folyamatban van több projektjavaslat előkészítése a Természet és biológiai sokféleség alprogramon belül, azonban az utóbbi időszak finanszírozási kérdései miatt újabb projektbe csak alapos mérlegelés után fogunk belevágni.

A Horvátország-Magyarország közötti határmenti Interreg Program 2021-2027-es időszakának pályázati felhívásainak megjelenése 2024-ben várható. Igazgatóságunk - a korábbi évek gyakorlatainak megfelelően – szintén tervez egy, vagy több, horvát-magyar együttműködésben megvalósuló pályázatot benyújtani, elsősorban ökoturisztikai szolgáltatások fejlesztése és a biodiverzitás témakörében.

Folytatjuk az új költségvetési ciklusban benyújtandó KEHOP_Plusz pályázataink előkészítését vízfolyás-szabályozás, élőhely-védelem, az állattartási-, valamint a bemutatási infrastruktúra fejlesztése témakörökben. Amint lehetőségünk lesz rá, a leghamarabb szeretnénk benyújtani az új pályázatainkat.